

ശ്രീഃ
ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ
ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

മഹർഷി വേദവ്യാസപ്രണീതം ശ്രീമദ്ഭാഗവതമഹാപുരാണം

॥ തൃതീയഃ സ്കന്ധഃ ॥

This document has been prepared by

Sunder Kidāmbi

with the blessings of

ശ്രീ രംഗരാമാനുജ മഹാദേശികൻ

His Holiness śrīmad āṇḍavan śrīraṅgam

വിഷയസൂചി

1	പ്രഥമോദ്യായഃ	3
2	ദ്വിതീയോദ്യായഃ	11
3	തൃതീയോദ്യായഃ	16
4	ചതുർഥോദ്യായഃ	20
5	പഞ്ചമോദ്യായഃ	26
6	ഷഷ്ഠോദ്യായഃ	34
7	സപ്തമോദ്യായഃ	39
8	അഷ്ടമോദ്യായഃ	44
9	നവമോദ്യായഃ	50
10	ദശമോദ്യായഃ	57
11	ഏകാദശോദ്യായഃ	61
12	ദ്വാദശോദ്യായഃ	66
13	ത്രയോദശോദ്യായഃ	73
14	ചതുർദശോദ്യായഃ	81
15	പഞ്ചദശോദ്യായഃ	88
16	ഷോഡശോദ്യായഃ	96
17	സപ്തദശോദ്യായഃ	102
18	അഷ്ടാദശോദ്യായഃ	106
19	ഏകോനവിംശോദ്യായഃ	111

20	വിംശോദ്യായഃ	116
21	ഏകവിംശോദ്യായഃ	122
22	ദ്വാവിംശോദ്യായഃ	129
23	ത്രയോവിംശോദ്യായഃ	134
24	ചതുർവിംശോദ്യായഃ	141
25	പഞ്ചവിംശോദ്യായഃ	147
26	ഷഡ്വിംശോദ്യായഃ	153
27	സപ്തവിംശോദ്യായഃ	161
28	അഷ്ടാവിംശോദ്യായഃ	165
29	ഏകോനത്രിംശോദ്യായഃ	171
30	ത്രിംശോദ്യായഃ	176
31	ഏകത്രിംശോദ്യായഃ	180
32	ദ്വാത്രിംശോദ്യായഃ	187
33	ത്രയസ്ത്രിംശോദ്യായഃ	192

ശ്രീഃ
ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ
ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ
ഓം നമോ ഭഗവതേ വാസുദേവായ
ശ്രീമദ്ഭാഗവതമഹാപുരാണം
॥ തൃതീയസ്കന്ധേ പ്രഥമോഽധ്യായഃ ॥

ശ്രീശുക ഉവാച

ഏവമേതത്പുരാ പുഷ്പ്ടോ മൈത്രേയോ ഭഗവാൻ കില |
ക്ഷത്രാ വനം പ്രവിഷ്ടേന ത്യക്ത്വാ സ്വഗൃഹമുദ്ധിമത് || 1 || 1

യദ്വാ അയം മന്ത്രകൃദ്യോ ഭഗവാനഖിലേശ്വരഃ |
പൗരവേന്ദ്രഗൃഹം ഹിത്വാ പ്രവിവേശാത്മസാത്കൃതം || 2 || 2

രാജോവാച

കുത്ര ക്ഷത്തുർഭഗവതാ മൈത്രേയേണാസ സംഗമഃ |
കദാ വാ സഹ സംവാദ ഏതദ്വർണയ നഃ പ്രഭോ || 3 || 3

ന ഹൃൽപാർഥോദയസ്തസ്യ വിദുരന്ധ്രാമലാത്മനഃ |
തസ്മിൻ വരീയസി പ്രശ്നഃ സാധുവാദോപബൃംഹിതഃ || 4 || 4

സൂത ഉവാച

സ ഏവമുഷിവർയോഽയം പുഷ്പ്ടോ രാജ്ഞാ പരീക്ഷിതാ |
പ്രത്യാഹ തം സുബഹുവിത്പ്രീതാത്മാ ശ്രൂയതാമിതി || 5 || 5

ശ്രീശുക ഉവാച

യദാ തു രാജാ സ്വസുതാനസാധുൻ
പുഷ്പണനധർമേണ വിനഷ്ടദൃഷ്ടിഃ |

ഭ്രാതൃർയവിഷ്ഠസ്യ സുതാൻ വിബന്ധുൻ

പ്രവേശ്യ ലാക്ഷാഭവനേ ദദാഹ || 6 ||

6

യദാ സഭായാം കുരുദേവദേവ്യാഃ

കേശാഭിമർശം സുതകർമ്മ ഗർഹ്യം |

ന വാരയാമാസ നൃപഃ സ്നനുഷ്ഠായാഃ

സ്വാസ്രൈർഹരന്ത്യാഃ കുചകുങ്കുമാനി || 7 ||

7

ദ്യുതേ ത്വധർമേണ ജിതസ്യ സാധോഃ

സത്യാവലംബസ്യ വനാഗതസ്യ |

ന യാചതോഽദാത്സമയേന ദായം

തഥോ ജുഷാണോ യദജാതശരത്രോഃ || 8 ||

8

യദാ ച പാർഥപ്രഹിതഃ സഭായാം

ജഗദ്ഗുരുർയാനി ജഗാദ കൃഷ്ണഃ |

ന താനി പുംസാമമൃതായനാനി

രാജോരു മേനേ ക്ഷതപുണ്യലേശഃ || 9 ||

9

യദോപഹൂതോ ഭവനം പ്രവിഷ്ടോ

മന്ത്രായ പൃഷ്ടഃ കില പൂർവജേന |

അഥാഹ തൻമന്ത്രദൃശാം വരീയാൻ

യൻമന്ത്രിണോ വൈദുരികം വദന്തി || 10 ||

10

അജാതശരത്രോഃ പ്രതിയച്ഛ ദായം

തിതിക്ഷതോ ദുർവിഷഹം തവാഗഃ |

സഹാനുജോ യത്ര വൃകോദരാഹിഃ

ശ്വസൻ രുഷാ യത്ത്വമലം ബിഭേഷി || 11 ||

11

പാർഥാംസ്തു ദേവോ ഭഗവാൻമുകുന്ദോ

ഗൃഹീതവാൻ സ ക്ഷിതിദേവദേവഃ |

- ആസ്തേ സ്വപുർയാം യദുദേവദേവോ
വിനിർജിതാശേഷനുദേവദേവഃ || 12 || 12
- സ ഏഷ ദോഷഃ പുരുഷദ്വിധാസ്തേ
ഗൃഹാൻ പ്രവിഷ്ടോ യമപത്യമത്യാ |
പുഷ്ണാസി കൃഷ്ണാദ്വിമുഖോ ഗതശ്രീ -
സ്ത്യജാശ്വശൈവം കുലകൗശലായ || 13 || 13
- ഇത്യുചിവാംസ്തത്ര സുയോധനേന
പ്രവൃദ്ധകോപസ്ഫുരിതാധരേണ |
അസത്കൃതഃ സത്സ്പൃഹണീയശീലഃ
ക്ഷത്താ സകർണാനുജസൗഖലേന || 14 || 14
- ക ഏനമത്രോപജുഹാവ ജിഹ്മം
ദാസ്യഃ സുതം യദ്ബലിനൈവ പുഷ്ടഃ |
തസ്മിൻ പ്രതീപഃ പരകൃത്യ ആസ്തേ
നിർവാസ്യതാമാശു പുരാച്ഛസാനഃ || 15 || 15
- സ ഇത്ഥമത്യുൽബണകർണബാണൈ -
ർഭ്രാതഃ പുരോ മർമസു താഡിതോഽപി |
സ്വയം ധനുർദ്വാരി നിധായ മായാം
ഗതവ്യഥോഽയാദുരു മാനയാനഃ || 16 || 16
- സ നിർഗതഃ കൗരവപുണ്യലബ്ധോ
ഗജാഹ്വയാത്തീർഥപദഃ പദാനി |
അൻവാക്രമത്പുണ്യചികീർഷയോർവ്യാം
സ്വധിഷ്ഠിതോ യാനി സഹസ്രമൂർതിഃ || 17 || 17
- പുരേഷു പുണ്യോപവനാദ്രികുഞ്ജേ -
ഷ്വപങ്കതോയേഷു സരിത്സരഃസു |

അനന്തലിംഗൈഃ സമലങ്കൃതേഷു

ചചാര തീർത്ഥായതനേഷ്യനന്യഃ || 18 ||

18

ഗാം പര്യടൻമേധ്യവിവിക്തവൃത്തിഃ

സദാഽപ്ലുതോഽധഃശയനോഽവധൂതഃ |

അലക്ഷിതഃ സ്വൈരവധൂതവേഷോ

വ്രതാനി ചേരേ ഹരിതോഷണാനി || 19 ||

19

ഇത്ഥം വ്രജൻ ഭാരതമേവ വർഷം

കാലേന യാവദ്ഗതവാൻ പ്രഭാസം |

താവച്ഛശാസ ക്ഷിതിമേകചക്രാ -

മേകാതപത്രാമജിതേന പാർഥഃ || 20 ||

20

തത്രാഥ ശുശ്രാവ സുഹൃദ്വിനഷ്ടിം

വനം യഥാ വേണുജവഹ്നിസംശ്രയം |

സംസ്പർധയാ ദഗ്ധമമാനുശോചൻ

സരസ്വതീം പ്രത്യഗിയായ തുഷ്ണീം || 21 ||

21

തസ്യാം ത്രിതസ്യാശനസോ മനോശ്ച

പൃഥോരമാഗേരസിതസ്യ വായോഃ |

തീർത്ഥം സുദാസസ്യ ഗവാം ഗുഹസ്യ

യച്ഛാദ്ധദേവസ്യ സ ആസിഷേവേ || 22 ||

22

അന്യാനി ചേഹ ദ്വിജദേവദേവൈഃ

കൃതാനി നാനായതനാനി വിഷ്ണോഃ |

പ്രത്യംഗമുഖ്യാങ്കിതമന്ദിരാണി

യദുർശനാത്കൃഷ്ണമനുസ്മരന്തി || 23 ||

23

തതസ്ത്വതിവ്രജ്യ സുരാഷ്ട്രമൃദ്ധം

സൗവീരമത്സ്യാൻ കുരുജാംഗലാംശ്ച |

കാലേന താവദ്യമുനാമുപേത്യ

തത്രോദ്ധവം ഭാഗവതം ദദർശ || 24 ||

24

സ വാസുദേവാനുചരം പ്രശാന്തം

ബൃഹസ്പതേഃ പ്രാക് തനയം പ്രതീതം |

ആലിംഗ്യ ഗാഢം പ്രണയേന ഭദ്രം

സ്വാനാമപൃച്ഛദ്ഭഗവത്പ്രജാനാം || 25 ||

25

കച്ചിത്പുരാണൗ പുരുഷൗ സ്വനാഭ്യ -

പാദ്മാനുവൃത്തേത്യഹ കിലാവതീർണൗ |

ആസാത ഉർവ്വഃ കുശലം വിധായ

കൃതക്ഷണൗ കുശലം ശൂരഗേഹേ || 26 ||

26

കച്ചിത്കുരുണാം പരമഃ സുഹൃന്നോ

ഭാമഃ സ ആസ്തേ സുഖമംഗ ശൗരിഃ |

യോ വൈ സ്വസ്ത്യുണാം പിതൃവദുദാതി

വരാൻ വദാൻയോ വരതർപണേന || 27 ||

27

കച്ചിദ്വരുമാധിപതിർയദുനാം

പ്രദുഗ്ദ്ധൻ ആസ്തേ സുഖമംഗ വീരഃ |

യം രുക്മിണീ ഭഗവതോഽഭിലേഭേ

ആരാധ്യ വിപ്രാൻ സ്മരമാദിസർഗേ || 28 ||

28

കച്ചിത്സുഖം സാത്വതവൃഷ്ണിഭോജ -

ദാശാർഹകാണാമധിപഃ സ ആസ്തേ |

യമഭ്യഷിഞ്ചുതപത്രനേത്രോ

നൃപാസനാശാം പരിഹൃത്യ ദൂരാത് || 29 ||

29

കച്ചിദ്ധരേഃ സൗമ്യ സുതഃ സദുക്ഷ

ആസ്തേഽഗ്രണീ രമിനാം സാധു സാംബഃ |

അസൂത യം ജാംബവതീ വ്രതാവ്യുതാ

ദേവം ഗുഹം യോഽംബികയാ ധൃതോഽഗ്രേ || 30 ||

30

ക്ഷേമം സ കച്ചിദ്യുധുധാന ആസ്തേ

യഃ ഫാൽഗുനാൽലബ്ധധനുരഹസ്യഃ |

ലേഭേഭ്ജ്ഞസാധോക്ഷജസേവയൈവ

ഗതിം തദീയാം യതിഭിർദുരാപാം || 31 ||

31

കച്ചിദ് ബുധഃ സ്വസ്ത്യനമീവ ആസ്തേ

ശ്വഹൽകപുത്രോ ഭഗവത്പ്രപന്നഃ |

യഃ കൃഷ്ണപാദാങ്കിതമാർഗപാംസു -

ഷ്വചേഷ്ടത പ്രേമവിഭിന്നധൈര്യഃ || 32 ||

32

കച്ചിച്ഛിവം ദേവകഭോജപുത്രോ

വിഷ്ണുപ്രജായാ ഇവ ദേവമാതുഃ |

യാ വൈ സ്വഗർഭേണ ദധാര ദേവം

ത്രയീ യഥാ യജ്ഞവിതാനമർഥം || 33 ||

33

അപിസ്വിദാസ്തേ ഭഗവാൻ സുഖം വോ

യഃ സാത്വതാം കാമദുഃഖോഽനിരുദ്ധഃ |

യഥാമനന്തി സ്ഥ ഹ ശബ്ദയോനിം

മനോമയം സത്ത്വതുരീയതത്ത്വം || 34 ||

34

അപിസ്വിദന്ധേ ച നിജാത്മദൈവ -

മനന്യവൃത്തയാ സമനുവ്രതാ യേ |

ഹൃദീകസത്യാത്മജചാരുദേഷ്ണ -

ഗദാദയഃ സ്വസ്തി ചരന്തി സൗമ്യ || 35 ||

35

അപി സ്വദോർഭ്യാം വിജയാച്ഛതാഭ്യാം

ധർമ്മേണ ധർമഃ പരിപാതി സേതും |

ദുർയോധനോഽതപ്യത യത്സഭായാം

സാമ്രാജ്യലക്ഷ്മ്യാ വിജയാനുവൃത്തത്യാ || 36 ||

36

കിം വാ കൃതാഘേഘ്വഘമത്യമർഷീ

ഭീമോഽഹിവദ്ദീർഘതമം വ്യമുഞ്ചത് |

യസ്യാംഘ്രിപാതം രണഭൂർന സേഹേ

മാർഗം ഗദായാശ്ചരതോ വിചിത്രം || 37 ||

37

കച്ചിദ്യശോധാ രഥയുഥപാനാം

ഗാണധീവധൻവോപരതാരിരാസ്തേ |

അലക്ഷിതോ യച്ഛരകൂടഗുഡോ

മായാകിരാതോ ഗിരിശസ്തുതോഽ || 38 ||

38

യമാവുതസ്വിത്തനയൗ പുമായാഃ

പാർഥൈർവൃതൗ പക്ഷ്മഭിരക്ഷിണീവ |

രേമാത ഉദായ മൃധേ സ്വരികുംഭം

പരാത്സുപർണാവിവ വജ്രിവക്ത്രാത് || 39 ||

39

അഹോ പുമാപി ധ്രിയതേർഭകാർഥേ

രാജർഷിവർയേണ വിനാപി തേന |

യസ്ത്യേകവീരോഽധിരഥോ വിജിഗൃ

ധനുർദ്വിതീയഃ കകുഭശ്ചതസ്രഃ || 40 ||

40

സൗമ്യാനുശോചേ തമധഃപതന്തം

ഭ്രാത്രേ പരേതായ വിദുഭൂഹേ യഃ |

നിർയാപിതോ യേന സുഹൃത്വപൂർയാ

അഹം സ്വപുത്രാൻ സമനുവ്രതേന || 41 ||

41

സോഽഹം ഹരേർമർത്യവിധംബനേന

ദൃശോ നൃണാം ചാലയതോ വിധാതുഃ |

നാൻയോപലക്ഷ്യഃ പദവീം പ്രസാദാ -

ചരാമി പശ്യൻ ഗതവിസ്ഥയോഽത്ര || 42 ||

42

നൂനം നൃപാണാം ത്രിമദോത്പമാനാം

മഹീം മുഹുശ്ചാലയതാം ചമുഭിഃ |

വധാത്പ്രപന്നാർതിജിഹീർഷയേശോ -

പ്രപൃപൈക്ഷതാഘം ഭഗവാൻ കുരുണാം || 43 ||

43

അജസ്യ ജൻമോത്പഥനാശനായ

കർമാൺയകർതൃർഗ്രഹണായ പുംസാം |

നൻവന്യഥാ കോഽർഹതി ദേഹയോഗം

പരോ ഗുണാനാമുത കർമതന്ത്രം || 44 ||

44

തസ്യ പ്രപന്നാഖിലലോകപാനാ -

മവസ്ഥിതാനാമനുശാസനേ സ്വേ |

അർഥായ ജാതസ്യ യദുഷ്യജസ്യ

വാർത്താം സഖേ കീർതയ തീർഥകീർതേഃ || 45 ||

45

|| ഇതി ശ്രീമദ്ഭാഗവതേ മഹാപുരാണേ പാരമഹംസ്യാം സംഹിതായാം

തൃതീയസ്കന്ധേ വിദുരോദ്ധവസംവാദേ പ്രഥമോഽധ്യായഃ ||

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ഓം നമോ ഭഗവതേ വാസുദേവായ

ശ്രീമദ്ഭാഗവതമഹാപുരാണം

॥ തൃതീയസ്കന്ധേ ദ്വിതീയോഽധ്യായഃ ॥

ശ്രീശുക ഉവാച

ഇതി ഭാഗവതഃ പൃഷ്ടഃ ക്ഷത്രതാ വാർത്താം പ്രിയാശ്രയാം |
പ്രതിവക്തും ന ചോത്സേഹ ഔത്കന്ധ്യാത്സ്മാരിതേശ്വരഃ ॥ 1 ॥

46

യഃ പഞ്ചഹായനോ മാത്രാ പ്രാതരാശായ യാചിതഃ |
തന്നൈച്ഛദ്രചയൻ യസ്യ സപർയാം ബാലലീലയാ ॥ 2 ॥

47

സ കഥം സേവയാ തസ്യ കാലേന ജരസം ഗതഃ |
പൃഷ്ടോ വാർത്താം പ്രതിബ്രൂയാദ്ഭർതുഃ പാദാവനുസ്മരൻ ॥ 3 ॥

48

സ മുഹൂർത്തമഭൂത്തുഷ്ണീം കൃഷ്ണാംഘ്രിസുധയാ ഭൃശം |
തീവ്രേണ ഭക്തിയോഗേന നിമഗ്നഃ സാധു നിർവൃതഃ ॥ 4 ॥

49

പുലകോദ്ഭിന്നസർവാംഗോ മുഞ്ചൻമീലദ്യശാ ശുചഃ |
പൂർണാർഥോ ലക്ഷിതസ്തേന സ്നേഹപ്രസരസന്ധൂതഃ ॥ 5 ॥

50

ശനൈകർഭഗവൽലോകാന്നുലോകം പുനരാഗതഃ |
വിമുജ്യ നേത്രേ വിദൂരം പ്രത്യാഹോദ്ധവ ഉത്സ്ഥയൻ ॥ 6 ॥

51

ഉദ്ധവ ഉവാച

കൃഷ്ണദ്യുമണിനിമ്നോചേ ഗീർണേഷ്വജഗരേണ ഹ |
കിം നു നഃ കുശലം ബ്രൂയാം ഗതശ്രീഷു ഗൃഹേഷ്വഹം ॥ 7 ॥

52

- ദുർഭഗോ ബത ലോകോഽയം യദവോ നിതരാമപി |
യേ സംവസന്തോ ന വിദുർഹരിം മീനാ ഇവോഡുപം || 8 || 53
- ഇംഗിതജ്ഞാഃ പുരുപ്രൗഢാ ഏകാരാമാശ്ച സാത്വതാഃ |
സാത്വതാമൃഷഭം സർവേ ഭൂതാവസമമംസത || 9 || 54
- ദേവസ്യ മായയാ സ്പൃഷ്ടാ യേ ചാന്യദസദാശ്രിതാഃ |
ഭ്രാമ്യതേ ധീരന തദ്യാക്യൈരാത്മന്യുപ്താത്മനോ ഹരൗ || 10 || 55
- പ്രദർശ്യാതപ്തതപസാമവിത്യുപ്തദൃശാം നൃണാം |
ആദായാന്തരധാദ്യസ്തു സ്വബിംബം ലോകലോചനം || 11 || 56
- യൻമർത്യലീലൗപയികം സ്വയോഗ -
മായാബലം ദർശയതാ ഗൃഹീതം |
വിസ്മാപനം സ്വസ്യ ച സൗഭഗർദ്ധേഃ
പരം പദം ഭൂഷണഭൂഷണാംഗം || 12 || 57
- യദ്ധർമസുനോർബത രാജസുയേ
നിരീക്ഷ്യ ദൃക്സ്വസ്ത്യയനം ത്രിലോകഃ |
കാർത്ത്യന്യേന ചാഭ്യേഹ ഗതം വിധാതു -
രർവാക്സ്യതൗ കൗശലമിത്യമന്യത || 13 || 58
- യസ്യാനുരാഗപ്ലുതഹാസരാസ -
ലീലാവലോകപ്രതിലബ്ധമാനാഃ |
വ്രജസ്ത്രിയോ ദൃഗ്ഭിരനുപ്രവൃത്ത -
ധിയോഽവതസ്ഥാഃ കില കൃത്യശേഷാഃ || 14 || 59
- സ്വശാന്തരുപേഷ്ഠിതരൈഃ സ്വരൂപൈ -
രഭ്യർദ്യമാനേഷ്ഠനുകമ്പിതാത്മാ |

പരാവരേശോ മഹദംശയുക്തോ

ഹൃജോഽപി ജാതോ ഭഗവാൻ യഥാഗ്നിഃ || 15 ||

60

മാം വേദയത്യേതദജസ്യ ജൻമ -

വിഡംബനം യദ്വസുദേവഗേഹേ |

വ്രജേ ച വാസോഽരിഭയാദിവ സ്വയം

പുരാദ് വ്യവാത്സീദ്യദനന്തവീര്യഃ || 16 ||

61

ദുനോതി ചേതഃ സ്മരതോ മമൈതദ്

യദാഹ പാദാവഭിവന്ദ്യ പിത്രോഃ |

താതാംബ കംസാദുരുശങ്കിതാനാം

പ്രസീദതം നോഽകൃതനിഷ്കൃതീനാം || 17 ||

62

കോ വാ അമുഷ്ടാംഘ്രിസരോജരേണും

വിസ്ഥർതുമീശീത പുമാൻ വിജിഘ്രൻ |

യോ വിസ്ഫുരദ്ഭൂവിടപേന ഭൂമേ -

ർഭാരം കൃതാന്തേന തിരശ്ചകാര || 18 ||

63

ദൃഷ്ടാ ഭവദ്ഭിർനനു രാജസൂയേ

ചൈദ്യസ്യ കൃഷ്ണം ദ്വിഷതോഽപി സിദ്ധിഃ |

യാം യോഗിനഃ സംസ്പൃഹയന്തി സമൃഗ്

യോഗേന കസ്തദ്വിരഹം സഹേത || 19 ||

64

തഥൈവ ചാൻയേ നരലോകവീരാ

യ ആഹവേ കൃഷ്ണമുഖാരവിനം |

നേത്രൈഃ പിബന്തോ നയനാഭിരാമം

പാർമാസ്ത്രപൂതാഃ പദമാപുരസ്യ || 20 ||

65

സ്വയം ത്വസാമ്യാതിശയസ്തർയധീശഃ

സ്വാരാജ്യലക്ഷ്മ്യാപ്തസമസ്തകാമഃ |

ബലിം ഹരദ്ഭിശ്ചിരലോകപാലൈഃ

കിരീടകോട്യേധിതപാദപീഠഃ || 21 ||

66

തത്തസ്യ കൈങ്കര്യമലം ഭൂതാനനോ

വിശ്വാപയത്യംഗ യദുഗ്രസേനം |

തിഷ്ഠന്നിഷണ്ണം പരമേഷ്ഠിധിഷ്ഠ്യേ

ന്യബോധയദ്ഭുവ നിധാരയേതി || 22 ||

67

അഹോ ബകീ യം സ്തനകാലകൂടം

ജിഹ്വാംസയാപായയദപ്യസാധി |

ലേഭേ ഗതിം ധാത്രൂചിതാം തതോന്യം

കം വാ ദയാലും ശരണം വ്രജേമ || 23 ||

68

മന്യേത്സുരാൻ ഭാഗവതാംസ്തർയധീശേ

സംരംഭമാർഗാഭിനിവിഷ്ടചിത്താൻ |

യേ സംയുഗ്ഗേച്ഛത താർക്ഷ്യപുത്ര -

മംസേ സുനാഭായുധമാപതന്തം || 24 ||

69

വസുദേവസ്യ ദേവക്യാം ജാതോ ഭോജേന്ദ്രബന്ധനേ |

ചികീർഷുർഭഗവാനസ്യഃ ശമജേനാഭിയാചിതഃ || 25 ||

70

തതോ നന്ദവ്രജമിതഃ പിത്രാ കംസാദ്വിബിഭൃതാ |

ഏകാദശ സമാസ്തത്ര ഗൃഹ്യാർചിഃ സബലോഽവസത് || 26 ||

71

പരീതോ വത്സപൈർവത്സാംശ്ചാരയൻ വ്യഹരദ്വിഭുഃ |

യമുനോപവനേ കൂജദ്വിജസങ്കുലിതാംഘ്രിപേ || 27 ||

72

കൗമാരീം ദർശയംശ്ചേഷ്ടാം പ്രേക്ഷണീയാം വ്രജൗകസാം |

രുദന്നിവ ഹസൻമുഗ്ധബാലസിംഹാവലോകനഃ || 28 ||

73

സ ഏവ ഗോധനം ലക്ഷ്മ്യ നികേതം സിതഗോവൃഷം |
ചാരയന്നനുഗാൻ ഗോപാൻ രണഭൂണ്ണുരരീരമത് || 29 || 74

പ്രയുക്താൻ ഭോജരാജേന മായിനഃ കാമരൂപിണഃ |
ലീലയാ വ്യനുദന്താംസ്താൻ ബാലഃ ക്രീഡനകാനിവ || 30 || 75

വിപന്നാൻ വിഷപാനേന നിഗൃഹ്യ ഭുജഗാധിപം |
ഉത്ഥാപ്യാപായയദ്ഗാവസ്തത്തേതായം പ്രകൃതിസ്ഥിതം || 31 || 76

അയാജയദ്ഗോസവേന ഗോപരാജം ദ്വിജോത്തമൈഃ |
വിത്തസ്യ ചോരുഭാരസ്യ ചികീർഷൻ സദ്വ്യയം വിഭുഃ || 32 || 77

വർഷതീന്ദ്രേ വ്രജഃ കോപാദ്ഭഗമാനേന്തിവിഹൃലഃ |
ഗോത്രലീലാതപത്രേണ ത്രാതോ ഭദ്രാനുഗൃഹ്ണതാ || 33 || 78

ശരച്ഛശികരൈർമൃഷ്ടം മാനയൻ രജനീമുഖം |
ഗായൻ കലപദം രേമേ സ്ത്രീണാം മണ്ഡലമണ്ഡനഃ || 34 || 79

|| ഇതി ശ്രീമദ്ഭാഗവതേ മഹാപുരാണേ പാരമഹംസ്യാം സംഹിതായാം
തൃതീയസ്കന്ധേ വിദുരോദ്ധവസംവാദേ ദ്വിതീയോഽധ്യായഃ ||

ശ്രീഃ
 ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ
 ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ
 ഓം നമോ ഭഗവതേ വാസുദേവായ
ശ്രീമദ്ഭാഗവതമഹാപുരാണം
॥ തൃതീയസ്കന്ധേ തൃതീയോദ്യായഃ ॥

ഉദ്ധവ ഉവാച

തതഃ സ ആഗത്യ പുരം സ്വപിത്രോ -

ശ്ചികീർഷയാ ശം ബലദേവസംയുതഃ |

നിപാത്യ തുംഗാദ്രിപുയുഥനാഥം

ഹതം വ്യകർഷദ് വ്യസുമോജസോർവ്വഥം || 1 ||

80

സാനീപനേഃ സകൃത്പ്രോക്തം ബ്രഹ്മാധീത്യ സവിസ്തരം |

തസ്മൈ പ്രാദാദ്യരം പുത്രം മൃതം പഞ്ചജനോദരാത് || 2 ||

81

സമാഹുതാ ഭീഷ്മകകന്യയാ യേ

ശ്രിയഃ സവർണേന ബുഭുഷയൈഷാം |

ഗാന്ധർവവൃത്തയാ മിഷതാം സ്വഭാഗം

ജഹ്ര പദം മുർധ്നി ദധത്സുപർണ്ഠഃ || 3 ||

82

കകുദ്മതോഽവിദ്ധനസോ ദമിത്വാ

സ്വയംവരേ നാഗജിതീമുവാഹ |

തദ്ഭഗമാനാനപി ഗൃധ്യതോഽജ്ഞാ -

ഞ്ജഘ്നേക്ഷതഃ ശസ്ത്രഭൃതഃ സ്വശസ്ത്രൈഃ || 4 ||

83

പ്രിയം പ്രഭുർഗ്രാമ്യ ഇവ പ്രിയായാ

വിധിത്സുരാർച്ഛദ് ദൃതരും യദർഥേ |

വജ്രോദ്രവത്തം സഗണോ രുഷാന്ധഃ

ക്രീഡാമൃഗോ നൂനമയം വധൂനാം || 5 ||

84

സുതം മൃഗേ ഖം വപുഷാ ഗ്രസന്തം

ദൃഷ്ട്വാ സുനാഭോൻമഥിതം ധരിത്ത്വാ |

ആമന്ത്രിതസ്തത്തനയായ ശേഷം

ദത്ത്വാ തദന്തഃപുരമാവിവേശ || 6 ||

85

തത്രാഹൃതാസ്താ നരദേവകന്യാഃ

കുജേന ദൃഷ്ട്വാ ഹരിമാർതബന്ധും |

ഉത്ഥായ സദ്യോ ജഗൃഹുഃ പ്രഹർഷ -

വ്രീഡാനുരാഗപ്രഹിതാവലോകൈഃ || 7 ||

86

ആസാം മുഹൂർത ഏകസ്മിന്നാനാഗാരേഷു യോഷിതാം |

സവിധം ജഗൃഹേ പാണീനനുരൂപഃ സ്വമായയാ || 8 ||

87

താസ്യപത്യാന്യജനയദാത്മതുൽയാനി സർവതഃ |

ഏകൈകസ്യാം ദശ ദശ പ്രകൃതേർവിബുഭുഷയാ || 9 ||

88

കാലമാഗധശാൽവാദീനനീകൈ രുന്ധതഃ പുരം |

അജീഘനത്വയം ദിവ്യം സ്വപുംസാം തേജ ആദിശത് || 10 ||

89

ശംബരം ദ്വിവിദം ബാണം മുരം ബൽവലമേവ ച |

അന്യാംശ്ച ദന്തവക്ത്രാദീനവധീത്കാംശ്ച ഘാതയത് || 11 ||

90

അഥ തേ ഭ്രാതൃപുത്രാണാം പക്ഷയോഃ പതിതാന്നുപാൻ |

ചചാല ഭുഃ കുരുക്ഷേത്രം യേഷാമാപതതാം ബലൈഃ || 12 ||

91

സ കർണദുഃശാസനസൗബലാനാം

കുമന്ത്രപാകേന ഹതശ്രിയായുഷം |

സുയോധനം സാനുചരം ശയാനം

ഭഗോരുമൂർവ്യാം ന നനന്ദ പശ്യൻ || 13 ||

92

കിയാൻ ഭുവോദ്യം ക്ഷപിതോരുഭാരോ

യദ്രോണഭീഷ്മാർജുനഭീമമുലൈഃ |

അഷ്ടാദശാക്ഷൗഹിണികോ മദംശൈ -

രാസ്തേ ബലം ദുർവിഷഹം യദുനാം || 14 ||

93

മിഥോ യദൈഷാം ഭവിതാ വിവാദോ

മധ്യാമദാതാമ്രവിലോചനാനാം |

നൈഷാം വധോപായ ഇയാനതോന്യോ

മയ്യുദ്യത്യേന്തർദധതേ സ്വയം സ്ഥ || 15 ||

94

ഏവം സഞ്ചിന്ത്യ ഭഗവാൻ സ്വരാജ്യേ സ്ഥാപ്യ ധർമജം |

നന്ദയാമാസ സുഹൃദഃ സാധുനാം വർത്ഥ ദർശയൻ || 16 ||

95

ഉത്തരായാം ധൃതഃ പുരോർവംശഃ സാധ്യഭിമന്യുനാ |

സ വൈ ദ്രൗൺയസ്ത്രസംഹരിനഃ പുനർഭഗവതാ ധൃതഃ || 17 ||

96

അയാജയദ്ധർമസുതമശ്വമേധൈസ്ത്രിഭിർവിഭുഃ |

സോഽപി ക്ഷമാമനുജൈ രക്ഷൻ രേമേ കൃഷ്ണമനുവ്രതഃ || 18 ||

97

ഭഗവാനപി വിശ്വാത്മാ ലോകവേദപമാനുഗഃ |

കാമാൻ സിഷേവേ ദ്വാർവത്യാമസകൃതഃ സാംഖ്യമാസ്ഥിതഃ || 19 ||

98

സ്നിഗ്ധസ്ഥിതാവലോകേന വാചാ പീയൂഷകൽപയാ |

ചരിത്രേണാനവദ്യേന ശ്രീനികേതേന ചാത്മനാ || 20 ||

99

ഇമം ലോകമമും ചൈവ രമയൻ സുതരാം യദുൻ |

രേമേ ക്ഷണദയാ ദത്തക്ഷണസ്ത്രിക്ഷണസൗഹൃദഃ || 21 ||

100

- തസ്യൈവം രമമാണസ്യ സംവത്സരഗണാൻ ബഹുൻ |
ഗൃഹമേധേഷു യോഗേഷു വിരാഗഃ സമജായത || 22 || 101
- ദൈവാധീനേഷു കാമേഷു ദൈവാധീനഃ സ്വയം പുമാൻ |
കോ വിസ്രംഭേത യോഗേന യോഗേശ്വരമനുവ്രതഃ || 23 || 102
- പുർയാം കദാചിത്ക്രീഡദ്ഭിര്യദുഭോജകുമാരകൈഃ |
കോപിതാ മൂനയഃ ശേപുർഭഗവൻമതകോവിദാഃ || 24 || 103
- തതഃ കതിപയൈർമാസൈർവൃഷ്ണിഭോജാന്ധകാദയഃ |
യയുഃ പ്രഭാസം സംഹൃഷ്ടാ രഥൈർദേവവിമോഹിതാഃ || 25 || 104
- തത്ര സ്നാത്വാ പിതൃന്ദേവാനൃഷീംശ്ചൈവ തദംഭസാ |
തർപയിത്വാമ വിപ്രഭ്യോ ഗാവോ ബഹുഗുണാ ദദുഃ || 26 || 105
- ഹിരണ്യം രജതം ശയ്യാം വാസാംസ്യജിനകംബലാൻ |
യാനം രഥാനിഭാൻ കന്യാ ധരാം വൃത്തികരീമപി || 27 || 106
- അന്നം ചോരുരസം തേഭ്യോ ദത്താ ഭഗവദർപണം |
ഗോവിപ്രാർഥാസവഃ ശൂരാഃ പ്രണേമൂർഭുവി മൂർധഭിഃ || 28 || 107
- || ഇതി ശ്രീമദ്ഭാഗവതേ മഹാപുരാണേ പാരമഹംസ്യം സംഹിതായാം
തൃതീയസ്കന്ധേ വിദുരോദ്ധവസംവാദേ തൃതീയോദ്യായഃ ||

ശ്രീഃ
 ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ
 ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ
 ഓം നമോ ഭഗവതേ വാസുദേവായ
ശ്രീമദ്ഭാഗവതമഹാപുരാണം
॥ തൃതീയസ്കന്ധേ ചതുർഥോഽധ്യായഃ ॥

ഉദ്ധവ ഉവാച

അഥ തേ തദനുജ്ഞാതാ ഭുക്ത്വാ പീത്വാ ച വാരുണീം |
 തയാ വിഭ്രംശിതജ്ഞാനാ ദുരൂക്തൈർമർമ പസ്പൃശുഃ || 1 || 108

തേഷാം മൈരേയദോഷേണ വിഷമീകൃതചേതസാം |
 നിജ്ജോചതി രവാവാസീദ്യേണുനാമിവ മർദ്ദനം || 2 || 109

ഭഗവാൻ സ്വാത്മമായായാ ഗതിം താമവലോക്യ സഃ |
 സരസ്വതീമുപസ്പൃശ്യ വൃക്ഷമൂലമുപാവിശത് || 3 || 110

അഹം ചോക്തോ ഭഗവതാ പ്രപന്നാർതിഹരേണ ഹ |
 ബദരീം ത്വം പ്രയാഹീതി സ്വകുലം സഞ്ജിഹീർഷുണാ || 4 || 111

അഥാപി തദഭിപ്രേതം ജാനന്നഹമരിന്ദമ |
 പൃഷ്ഠതോഽന്വഗമം ഭർതുഃ പാദവിശ്ലേഷണാക്ഷമഃ || 5 || 112

അദ്രാക്ഷമേകമാസീനം വിചിന്വൻ ദധിതം പതിം |
 ശ്രീനികേതം സരസ്വത്യാം കൃതകേതമകേതനം || 6 || 113

ശ്യാമാവദാതം വിരജം പ്രശാന്താരുണലോചനം |
 ദോർഭിശ്ചതുർഭിർവിദിതം പീതകൗശാംബരേണ ച || 7 || 114

വാമ ഊരാവധിശ്രിത്യ ദക്ഷിണാംഘ്രിസരോരുഹം |
അപാശ്രിതാർഭകാശ്വത്ഥമകൃശം തൃക്തപിപ്പലം || 8 || 115

തസ്മിൻമഹാഭാഗവതോ ദ്വൈപായനസുഹൃത്സഖാ |
ലോകാനനുചരൻ സിദ്ധ ആസസാദ യദൃച്ഛയാ || 9 || 116

തസ്യാനുരക്തസ്യ മുന്നേർമുകുന്ദഃ
പ്രമോദഭാവാനതകന്ധരസ്യ |
ആശുൺവതോ മാമനുരാഗഹാസ -
സമീക്ഷയാ വിശ്രമയന്നുവാച || 10 || 117

ശ്രീഭഗവാനുവാച
വേദാഹമന്തർമനസീപ്സിതം തേ
ദദാമി യത്തദ് ദുരവാപമൻയൈഃ |
സത്രേ പുരാ വിശ്വസൃജാം വസുനാം
മത്സിദ്ധികാമേന വസോ ത്യയേഷ്ടഃ || 11 || 118

സ ഏഷ സാധോ ചരമോ ഭവാനാ -
മാസാദിതസ്തേ മദനുഗ്രഹോ യത് |
യൻമാം നൃലോകാൻ രഹ ഉത്സൃജന്തം
ദിഷ്ട്വാ ദദ്യുശ്ചാൻ വിശദാനുവൃത്തത്യാ || 12 || 119

പുരാ മയാ പ്രോക്തമജായ നാഭ്യേ
പദ്മേ നിഷണ്ണായ മമാദിസർഗേ |
ജ്ഞാനം പരം മൻമഹിമാവഭാസം
യത്സൂരയോ ഭാഗവതം വദന്തി || 13 || 120

ഇത്യാദൃതോക്തഃ പരമസ്യ പുംസഃ
പ്രതിക്ഷണാനുഗ്രഹഭാജനോഽഹം |

സ്നേഹോത്ഥരോമാ സഖലിതാക്ഷരസ്തം

മുഞ്ചംഛുപഃ പ്രാഞ്ജലിരാബഭാഷേ || 14 ||

121

കോ നവീശ തേ പാദസരോജഭാജാം

സുദുർലഭോദ്ഭവേഷു ചതുർഷ്വപീഹ |

തഥാപി നാഹം പ്രവൃണോമി ഭൂമൻ

ഭവത്പദാംഭോജനിഷേവണോത്സുകഃ || 15 ||

122

കർമാൺയനീഹസ്യ ഭവോഭവസ്യ തേ

ദുർഗാശ്രയോദ്വിമാരിഭയാത്പലായനം |

കാലാത്മനോ യത്പ്രമദായുതാശ്രയഃ

സ്വാത്മൻരതേഃ ഖിദ്യതി ധീർവിദാമിഹ || 16 ||

123

മന്ത്രേഷു മാം വാ ഉപഹൂയ യത്ത്വ -

മകുംഠിതാവണ്യസദാത്മബോധഃ |

പൃച്ഛേഃ പ്രഭോ മുഗ്ധ ഇവാപ്രമത്ത -

സ്തന്നോ മനോ മോഹയതീവ ദേവ || 17 ||

124

ജ്ഞാനം പരം സ്വാത്മരഹഃപ്രകാശം

പ്രോവാച കസ്മൈ ഭഗവാൻ സമഗ്രം |

അപി ക്ഷമം നോ ഗ്രഹണായ ഭർത -

ർവദാഞ്ജസാ യദ് വൃജിനം തരേമ || 18 ||

125

ഇത്യാവേദിതഹാർദായ മഹ്യം സ ഭഗവാൻ പരഃ |

ആദിദേശാരവിനാക്ഷ ആത്മനഃ പരമാം സ്ഥിതിം || 19 ||

126

സ ഏവമാരാധിതപാദതീർഥാ -

ദധീതതത്ത്വാത്മവിബോധമാർഗഃ |

പ്രണമ്യ പാദൗ പരിവൃത്യ ദേവ -

മിഹാഗതോഽഹം വിരഹാതുരാത്മാ || 20 ||

127

സോഽഹം തദൃശന്നാഹ്ലാദവിയോഗാർത്ഥിയുതഃ പ്രഭോ |
ഗമിഷ്യേ ദധിതം തസ്യ ബദർയാശ്രമമണ്ഡലം || 21 || 128

യത്ര നാരായണോ ദേവോ നരശ്ച ഭഗവാനൃഷിഃ |
മൃദു തീവ്രം തപോ ദീർഘം തേപാതേ ലോകഭാവനൗ || 22 || 129

ശ്രീശുക ഉവാച
ഇത്യുദ്ധവാദുപാകർണ്യ സുഹൃദാം ദുഃസഹം വധം |
ജ്ഞാനേനാശമയത്ക്ഷത്താ ശോകമുത്പതിതം ബുധഃ || 23 || 130

സ തം മഹാഭാഗവതം വ്രജന്തം കൗരവർഷഭഃ |
വിശ്രംഭാദഭ്യുത്തേദം മുഖ്യം കൃഷ്ണപരിഗ്രഹേ || 24 || 131

വിദൂര ഉവാച
ജ്ഞാനം പരം സ്വാത്മരഹഃപ്രകാശം
യദാഹ യോഗേശ്വര ഈശ്വരസ്തേ |
വക്തും ഭവാനോദ്ഭൂതി യദ്ധി വിഷ്ണോ -
ർഭൃത്യാഃ സ്വഭൃത്യാർഥകൃതശ്ചരന്തി || 25 || 132

ഉദ്ധവ ഉവാച
നനു തേ തത്ത്വസംരാധ്യ ഋഷിഃ കൗഷാരവോന്തി മേ |
സാക്ഷാദ്ഭഗവതാഽഭിഷ്ടോ മർത്യലോകം ജിഹാസതാ || 26 || 133

ശ്രീശുക ഉവാച
ഇതി സഹ വിദൂരേണ വിശ്വമൂർതേ -
ർഗുണകഥയാ സുധയാ പ്ലാവിതോരുതാപഃ |
ക്ഷണമിവ പുലിനേ യമസ്വസുസ്താം
സമുഷിത ഔപഗവിർനിശാം തതോഽഗാത് || 27 || 134

രാജോവാച

നിധനമുപഗതേഷു വൃഷ്ണിഭോജേ -

ഷ്വധിരഥയുമപയുമപേഷു മുഖ്യഃ |

സ തു കഥമവശിഷ്ട ഉദ്ധവോ

യദ്ധരിരപി തത്യജ ആകൃതിം ത്ര്യധീശഃ || 28 ||

135

ശ്രീശുക ഉവാച

ബ്രഹ്മശാപാപദേശേന കാലേനാമോഽലവാഽഹിതഃ |

സംഹൃത്യ സ്വകുലം നൂനം ത്യക്ഷ്യന്ദേഹമചിന്തയത് || 29 ||

136

അസ്മാൽലോകാദുപരതേ മയി ജ്ഞാനം മദാശ്രയം |

അർഹത്യദ്ധവ ഏവാദ്ധാ സമ്പ്രത്യാത്മവതാം വരഃ || 30 ||

137

നോദ്ധവോഽൺവപി മന്യൂനോ

യദ്ഗുണൈർനാർദിതഃ പ്രഭുഃ |

അതോ മദ്യനം ലോകം

ഗ്രാഹയന്നിഹ തിഷ്ഠതു || 31 ||

138

ഏവം ത്രിലോകഗുരുണാ സന്ദിഷ്ടഃ ശബ്ദയോനിനാ |

ബദർയാശ്രമമാസാദ്യ ഹരിമീജേ സമാധിനാ || 32 ||

139

വിദുരോഽപ്സുദ്ധവാച്ഛുത്വാ കൃഷ്ണസ്യ പരമാത്മനഃ |

ക്രീഡയോപാത്തദേഹസ്യ കർമാണി ശ്ലാഘിതാനി ച || 33 ||

140

ദേഹൻയാസം ച തസ്യൈവം ധീരാണാം ധൈര്യവർധനം |

അന്യേഷാം ദുഷ്കരതരം പശൂനാം വിക്ലവാത്മനാം || 34 ||

141

ആത്മാനം ച കുരുശ്രേഷ്ഠ കൃഷ്ണേന മനസേക്ഷിതം |

ധ്യായൻ ഗതേ ഭാഗവതേ രുരോദ പ്രേമവിഹൃലഃ || 35 ||

142

കാലിന്ദ്രാഃ കതിഭിഃ സിദ്ധ അഹോഭിർഭരതർഷഭഃ |

പ്രാപദ്യത സ്വഃസരിതം യത്ര മിത്രാസുതോ മുനിഃ || 36 ||

143

|| ഇതി ശ്രീമദ്ഭാഗവതേ മഹാപുരാണേ പാരമഹംസ്യാം സംഹിതായാം
തൃതീയസ്കന്ധേ വിദുരോദ്ധവസംവാദേ ചതുർഥോഽധ്യായഃ ||

ശ്രീഃ
 ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ
 ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ
 ഓം നമോ ഭഗവതേ വാസുദേവായ
ശ്രീമദ്ഭാഗവതമഹാപുരാണം
॥ തൃതീയസ്കന്ധേ പഞ്ചമോഽധ്യായഃ ॥

ശ്രീശുക ഉവാച

ദ്വാരി ദ്യുനദ്യാ ഋഷഭഃ കുരുണാം

മൈത്രേയമാസീനമഗാധബോധം ।

ക്ഷത്തോപസ്യത്യാചുതഭാവശുദ്ധഃ

പപ്രച്ഛ സൗശീൽയഗുണാഭിത്യുപ്തഃ ॥ 1 ॥

144

വിദൂര ഉവാച

സുഖായ കർമാണി കരോതി ലോകോ

ന തൈഃ സുഖം വാൻയദുപാരമം വാ ।

വിന്ദേത ഭൂയസ്തത ഏവ ദുഃഖം

യദത്ര യുക്തം ഭഗവാൻ വദേനഃ ॥ 2 ॥

145

ജനസ്യ കൃഷ്ണാദ്വിമുഖസ്യ ദൈവാ -

ദധർമശീലസ്യ സുദുഃഖിതസ്യ ।

അനുഗ്രഹായേഹ ചരന്തി നൂനം

ഭൂതാനി ഭവ്യാനി ജനാർദനസ്യ ॥ 3 ॥

146

തത്സാധുവർയാദിശ വർത്ഥ ശം നഃ

സംരാധിതോ ഭഗവാൻ യേന പുംസാം ।

ഹൃദി സ്ഥിതോ യച്ഛതി ഭക്തിപൂതേ

ജ്ഞാനം സതത്ത്വാധിഗമം പുരാണം ॥ 4 ॥

147

കരോതി കർമാണി കൃതാവതാരോ

യാൻയാത്മതന്ത്രോ ഭഗവാംസ്തർയധീശഃ |

യഥാ സസർജാഗ്ര ഇദം നിരീഹഃ

സംസ്ഥാപ്യ വൃത്തിം ജഗതോ വിധത്തേ || 5 ||

148

യഥാ പുനഃ സ്വേ ഖ ഇദം നിവേശ്യ

ശേതേ ഗുഹായാം സ നിവൃത്തവൃത്തിഃ |

യോഗേശ്വരാധീശ്വര ഏക ഏത -

ദനുപ്രവിഷ്ടോ ബഹുധാ യമാഽ്സീത് || 6 ||

149

ക്രീഡൻ വിധത്തേ ദ്വിജഗോസുരാണാം

ക്ഷേമായ കർമാൺയവതാരഭേദൈഃ |

മനോ ന തൃപ്യത്യപി ശൃൺവതാം നഃ

സുശ്ലോകമൗലേശ്വരിതാമൃതാനി || 7 ||

150

യൈസ്തത്തുഭേദൈരധിലോകനാഥോ

ലോകാനലോകാൻ സഹലോകപാലാൻ |

അചീക്ലുപദ്യത്ര ഹി സർവസത്തു -

നികായഭേദോഽധികൃതഃ പ്രതീതഃ || 8 ||

151

യേന പ്രജാനാമുത ആത്മകർമ്മ -

രൂപാഭിധാനാം ച ഭിദാം വ്യധത്ത |

നാരായണോ വിശ്വസൃദ്ധാത്മയോനി -

രേതച്ച നോ വർണയ വിപ്രവർയ || 9 ||

152

പരാവരേഷാം ഭഗവൻ വ്രതാനി

ശ്രുതാനി മേ വ്യാസമുഖാദഭീക്ഷ്ണം |

അത്യുപ്നുമ ക്ഷുൽബസുഖാവഹാനാം

തേഷാമൃതേ കൃഷ്ണകഥാമൃതൗഘാത് || 10 ||

153

കസ്ത്യപ്നൂയാത്തതീർഥപദോഽഭിധാനാത്

സത്രേഷു വഃ സൂരിഭിരീഡ്യമാനാത് |

യഃ കർണനാഡീം പുരുഷസ്യ യാതോ

ഭവപ്രദാം ഗേഹരതിം ഛിനന്തി || 11 ||

154

മുനിർവിവക്ഷുർഭഗവദ്ഗുണാനാം

സഖാപി തേ ഭാരതമാഹ കൃഷ്ണഃ |

യസ്മിന്നുണാം ഗ്രാമ്യസുഖാനുവാദൈ -

ർമതിർഗൃഹീതാ നു ഹരേഃ കഥായാം || 12 ||

155

സാ ശ്രദ്ധയാനസ്യ വിവർധമാനാ

വിരക്തിമന്യത്ര കരോതി പുംസഃ |

ഹരേഃ പദാനുസ്മൃതിനിർവൃതസ്യ

സമസ്തദുഃഖാത്യയമാശു ധത്തേ || 13 ||

156

താംഛോച്യശോച്യാനവിദോഽനുശോചേ

ഹരേഃ കഥായാം വിമുഖാനഘേന |

ക്ഷിണോതി ദേവോഽനിമിഷസ്തു യേഷാ -

മായുർവൃഥാവദഗതിസ്മൃതീനാം || 14 ||

157

തദസ്യ കൗഷാരവ ശർമദാതു -

ർഹരേഃ കഥാമേവ കഥാസു സാരം |

ഉദ്ധൃത്യ പുഷ്പേഭ്യ ഇവാർതബന്ധോ

ശിവായ നഃ കീർതയ തീർഥകീർതേഃ || 15 ||

158

സ വിശ്വജ്ഞമസ്ഥിതിസംയമാർഥേ

കൃതാവതാരഃ പ്രഗൃഹീതശക്തിഃ |

ചകാര കർമാൺയതിപുരുഷാണി

യാനീശ്വരഃ കീർതയ താനി മഹ്യം || 16 ||

159

ശ്രീശുക ഉവാച

സ ഏവം ഭഗവാൻ പൃഷ്ടഃ ക്ഷത്രതാ കൗഷാരവിർമുനിഃ |
പുംസാം നിഃശ്രേയസാർഥേന തമാഹ ബഹു മാനയൻ || 17 || 160

മൈത്രേയ ഉവാച

സാധു പൃഷ്ടം ത്വയാ സാധോ
ലോകാൻ സാധുനൂഗൃഹ്ണതാ |
കീർത്തിം വിതൻവതാ ലോകേ
ആത്മനോദ്യോക്ഷജാത്മനഃ || 18 || 161

നൈതച്ചിത്രം ത്വയി ക്ഷത്തർബാദരായണവീര്യജേ |
ഗൃഹീതോന്മനയഭാവേന യത്ത്വയാ ഹരിരീശ്വരഃ || 19 || 162

മാണ്ഡവ്യശാപാദ്ഭഗവാൻ പ്രജാസംയമനോ യമഃ |
ഭ്രാതൃഃ ക്ഷേത്രേ ഭുജിഷ്ടായാം ജാതഃ സത്യവതീസുതാത് || 20 || 163

ഭവാൻ ഭഗവതോ നിത്യം സമ്മതഃ സാനുഗന്ധ്യ ച |
യസ്യ ജ്ഞാനോപദേശായ മാർദ്ദിശദ്ഭഗവാൻ വ്രജൻ || 21 || 164

അഥ തേ ഭഗവൽലീലാ യോഗമായോപബൃംഹിതാഃ |
വിശ്വസ്ഥിത്യുദ്ഭവാന്താർഥാ വർണയാമ്യനുപൂർവശഃ || 22 || 165

ഭഗവാനേക ആസേദമഗ്ര ആത്മാർത്ഥനാം വിഭുഃ |
ആത്മേച്ഛാനുഗതാവർത്ഥാ നാനാമത്യുപലക്ഷണഃ || 23 || 166

സ വാ ഏഷ തദാ ഭൃഷ്ടാ നാപശ്യദ് ദൃശ്യമേകരാട് |
മേന്വേസന്തമിവാത്മാനം സുപ്തശക്തിരസുപ്തദൃക് || 24 || 167

സാ വാ ഏതസ്യ സന്ദ്രഷ്ടുഃ ശക്തിഃ സദസദാത്മികാ |
മായാ നാമ മഹാഭാഗ യയേദം നിർമമേ വിഭുഃ || 25 || 168

- കാലവൃത്തത്യാ തു മായായാം ഗുണമയ്യാമധോക്ഷജഃ |
പുരുഷേണാത്മഭൂതേന വീര്യമാധത്ത വീര്യവാൻ || 26 || 169
- തതോഭവൻ മഹത്തത്തത്വമവ്യക്താത്കാലചോദിതാത് |
വിജ്ഞാനാത്മാത്ത്വമദേഹസ്ഥം വിശ്വം വൃഞ്ജംസ്തമോനൂദഃ || 27 || 170
- സോഽപ്യംശഗുണകാലാത്മാ ഭഗവദ്യുഷ്ടിഗോചരഃ |
ആത്മാനം വ്യകരോദാത്മാ വിശ്വസ്യാസ്യ സിന്ധുക്ഷയാ || 28 || 171
- മഹത്തത്തത്വാദ്വികുർവാണാദഹന്തത്തും വൃജായത |
കാർയകാരണകർത്രാത്മാ ഭൂതേന്ദ്രിയമനോമയഃ || 29 || 172
- വൈകാരികസ്തൈജസശ്ച താമസശ്ചേത്യഹം ത്രിധാ |
അഹന്തത്തത്വാദ്വികുർവാണാൻമനോ വൈകാരികാദഭൂത് |
വൈകാരികാശ്ച യേ ദേവാ അർമാഭിവൃഞ്ജനം യതഃ || 30 || 173
- തൈജസാനീന്ദ്രിയാൺയേവ ജ്ഞാനകർമ്മമയാനി ച |
താമസോ ഭൂതസൂക്ഷ്മാദിര്യതഃ ഖം ലിംഗമാത്മനഃ || 31 || 174
- കാലമായാംശയോഗേന ഭഗവദ്വീക്ഷിതം നഭഃ |
നഭസോഽനുസൃതം സ്പർശം വികുർവന്നിർമമേന്ദ്രിലം || 32 || 175
- അനിലോഽപി വികുർവാണോ നഭസോരുബലാൻവിതഃ |
സസർജ രൂപതൻമാത്രം ജ്യോതിർലോകസ്യ ലോചനം || 33 || 176
- അനിലേനാൻവിതം ജ്യോതിർവികുർവത്പരവീക്ഷിതം |
ആധത്താംഭോ രസമയം കാലമായാംശയോഗതഃ || 34 || 177
- ജ്യോതിഷാംഭോഽനുസംസൃഷ്ടം വികുർവദ്ബ്രഹ്മവീക്ഷിതം |
മഹീം ഗന്ധഗുണാമാധാത്കാലമായാംശയോഗതഃ || 35 || 178

- ഭൂതാനാം നഭ ആദീനാം യദ്യദ്ഭവ്യാവരാവരം |
തേഷാം പരാനുസംസർഗാദ്യമാസംഖ്യം ഗുണാൻ വിദുഃ || 36 || 179
- ഏതേ ദേവാഃ കലാ വിഷ്ണോഃ കാലമായാംശലിംഗിനഃ |
നാനാത്യാത്വക്രിയാനീശാഃ പ്രോചുഃ പ്രാഞ്ജലയോ വിഭുഃ || 37 || 180
- ദേവാ ഉഘുഃ
നമാമ തേ ദേവപദാരവിനം
പ്രപന്നതാപോപശമാതപത്രം |
യൻമൂലകേതാ യതയോഽഞ്ജസോരു -
സംസാരദുഃഖം ബഹിരുത്ക്ഷിപന്തി || 38 || 181
- ധാതർയദസ്മിൻ ഭവ ഈശ ജീവാ -
സ്താപത്രയേണോപഹതാ ന ശർമ |
ആത്മൻ ലഭന്തേ ഭഗവംസ്തവാംഘ്രി -
ച്ഛായാം സവിദ്യാമത ആശ്രയേമ || 39 || 182
- മാർഗന്തി യത്തേ മുഖപദ്മനീന്ധൈ -
ശ്ചരന്ദഃസുപർണൈര്യുഷയോ വിവിക്തേ |
യന്യാഘമർഷോദസരിദ്വരായാഃ
പദം പദം തീർഥപദഃ പ്രപന്നാഃ || 40 || 183
- യച്ഛുദ്ധയാ ശ്രുതവത്യാ ച ഭക്ത്യാ
സമ്മുജ്യമാനേ ഹൃദയേഽവധായ |
ജ്ഞാനേന വൈരാഗ്യബലേന ധീരാ
വ്രജേമ തത്തേഽഘ്രിസരോജപീഠം || 41 || 184
- വിശ്വസ്യ ജൻമസ്ഥിതിസംയമാർഥേ
കൃതാവതാരസ്യ പദാംബുജം തേ |

വ്രജേമ സർവേ ശരണം യദീശ

സ്മൃതം പ്രയച്ഛത്യഭയം സ്വപുംസാം || 42 ||

185

യത്സാനുബന്ധേന്ധിസതി ദേഹഗേഹേ

മമാഹമിത്യുഡുരാഗ്രഹാണാം |

പുംസാം സുദൂരം വസതോഽപി പുർയാം

ഭജേമ തത്തേ ഭഗവൻ പദാബ്ജം || 43 ||

186

താൻ വൈ ഹ്യസദ്യുത്തിഭിരക്ഷിഭിര്യേ

പരാഹൃതാന്തർമനസഃ പരേശ |

അഥോ ന പശ്യന്തുരുഗായ നൂനം

യേ തേ പദന്യാസവിലാസലക്ഷ്യാഃ || 44 ||

187

പാനേന തേ ദേവ കമാസുധായാഃ

പ്രവൃദ്ധഭക്ത്യാ വിശദാശയാ യേ |

വൈരാഗ്യസാരം പ്രതിലഭ്യ ബോധം

യമാഞ്ജസാൻവീയുരകുംഠധിഷ്ഠ്യം || 45 ||

188

തഥാപരേ ചാത്മസമാധിയോഗ -

ബലേന ജിത്വാ പ്രകൃതിം ബലിഷ്ഠാം |

ത്വാമേവ ധീരാഃ പുരുഷം വിശന്തി

തേഷാം ശ്രമഃ സ്യാന്ന തു സേവയാ തേ || 46 ||

189

തത്തേ വയം ലോകസിസൃക്ഷയാദ്യ

ത്വയാനുസൃഷ്ടാസ്ത്രിഭിരാത്മഭിഃ സ്ഥ |

സർവേ വിയുക്താഃ സ്വവിഹാരതന്ത്രം

ന ശക്നുമസ്തത്പ്രതിഹർതവേ തേ || 47 ||

190

യാവദ്ബലിം തേജ ജഹരാമ കാലേ

യഥാ വയം ചാന്നമദാമ യത്ര |

യഥോദയേഷാം ത ഇമേ ഹി ലോകാ

ബലിം ഹരന്തോന്നമദന്ത്യനുഹഃ || 48 ||

191

ത്വം നഃ സുരാണാമസി സാൻവയാനാം

കൂടന്ധ ആദ്യഃ പുരുഷഃ പുരാണഃ |

ത്വം ദേവ ശക്ത്യാം ഗുണകർമയോനൗ

രേതസ്ത്വജായാം കവിമാദധ്യജഃ || 49 ||

192

തതോ വയം സത്പ്രമുഖാ യദർഥേ

ബഭൂവിമാത്മൻ കരവാമ കിം തേ |

ത്വം നഃ സ്വചക്ഷുഃ പരിദേഹി ശക്ത്യാ

ദേവ ക്രിയാർഥേ യദനുഗ്രഹാണാം || 50 ||

193

|| ഇതി ശ്രീമദ്ഭാഗവതേ മഹാപുരാണേ പാരമഹംസ്യാം സംഹിതായാം

തൃതീയസ്കന്ധേ വിദുരോദ്ധവസംവാദേ പഞ്ചമോദ്യായഃ ||

ശ്രീഃ
 ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ
 ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ
 ഓം നമോ ഭഗവതേ വാസുദേവായ
ശ്രീമദ്ഭാഗവതമഹാപുരാണം
॥ തൃതീയസ്കന്ധേ ഷഷ്ഠോഽധ്യായഃ ॥

ഋഷിരുവാച

ഇതി താസാം സ്വശക്തിനാം സതീനാമസമേത്യ സഃ |
 പ്രസുപ്തലോകതന്ത്രാണാം നിശാമ്യ ഗതിമീശ്വരഃ || 1 || 194

കാലസംജ്ഞാം തദാ ദേവീം ബിഭ്രച്ഛക്തിമുരുക്രമഃ |
 ത്രയോവിംശതിതത്ത്വാനാം ഗണം യുഗപദാവിശത് || 2 || 195

സോഽനുപ്രവിഷ്ടോ ഭഗവാംശേഷഷ്ടാരുപേണ തം ഗണം |
 ഭിന്നം സംയോജയാമാസ സുപ്തം കർമ്മ പ്രബോധയൻ || 3 || 196

പ്രബുദ്ധകർമ്മാ ദൈവേന ത്രയോവിംശതികോ ഗണഃ |
 പ്രേരിതോഽജനയത്ത്വാഭിർമാത്രാഭിരധിപുരുഷം || 4 || 197

പരേണ വിശതാ സ്വസ്ഥിൻമാത്രയാ വിശ്വസൃഗ്ഗുണഃ |
 ചുക്ഷോഭാൻയോന്യമാസാദ്യ യസ്ഥിൻ ലോകാശ്ചരാചരാഃ || 5 || 198

ഹിരൺമയഃ സ പുരുഷഃ സഹസ്രപരിവത്സരാൻ |
 ആണ്ഡകോശ ഉവാസാപ്സു സർവസത്തത്ത്വാപബൃഹിതഃ || 6 || 199

സ വൈ വിശ്വസൃജാം ഗർഭോ ദേവകർമ്മാത്മശക്തിമാൻ |
 വിബഭാജാത്മനാഽത്മാനമേകധാ ദശധാ ത്രിധാ || 7 || 200

- ഏഷ ഹൃശേഷസത്ത്വാനാമാത്മാംശഃ പരമാത്മനഃ |
ആദ്യോദ്വതാരോ യത്രാസൗ ഭൂതഗ്രാമോ വിഭാവ്യതേ || 8 || 201
- സാധ്യാത്മഃ സാധിദൈവശ്ച സാധിഭൂത ഇതി ത്രിധാ |
വിരാട് പ്രാണോ ദശവിധ ഏകധാ ഹൃദയേന ച || 9 || 202
- സ്ഥരൻ വിശ്വസൃജാമീശോ വിജ്ഞാപിതമധോക്ഷജഃ |
വിരാജമതപത്ത്വേന തേജസൈഷാം വിവൃത്തയേ || 10 || 203
- അഥ തസ്യാഭിതപ്തസ്യ കതി ചായതനാനി ഹ |
നിരഭിദ്യന്ത ദേവാനാം താനി മേ ഗദതഃ ശൃണു || 11 || 204
- തസ്യാഗ്നിരാസ്യം നിർഭിന്നം ലോകപാലോദ്വിശത്പദം |
വാചാ സ്വാംശേന വക്ത്രവ്യം യയാസൗ പ്രതിപദ്യതേ || 12 || 205
- നിർഭിന്നം താലു വരുണോ ലോകപാലോദ്വിശദ്ധരേഃ |
ജിഹ്വയാംശേന ച രസം യയാസൗ പ്രതിപദ്യതേ || 13 || 206
- നിർഭിന്നേ അശ്വിനൗ നാസേ വിഷ്ണോരാവിശതാം പദം |
പ്രാണേനാംശേന ഗന്ധസ്യ പ്രതിപത്തിര്യതോ ഭവേത് || 14 || 207
- നിർഭിന്നേ അക്ഷിണീ ത്വഷ്ടാ ലോകപാലോദ്വിശദ്വിഭോഃ |
ചക്ഷുഷാംശേന രൂപാണാം പ്രതിപത്തിര്യതോ ഭവേത് || 15 || 208
- നിർഭിന്നാൻയസ്യ ചർമാണി ലോകപാലോദ്വിലോദ്വിശത് |
പ്രാണേനാംശേന സംസ്पर्ശം യേനാസൗ പ്രതിപദ്യതേ || 16 || 209
- കർണാവസ്യ വിനിർഭിന്നൗ ധിഷ്ഠ്യാ സ്വം വിവിശുർഭിശഃ |
ശ്രോത്രേണാംശേന ശബ്ദസ്യ സിദ്ധിം യേന പ്രപദ്യതേ || 17 || 210
- ത്വചമസ്യ വിനിർഭിന്നാം വിവിശുർധിഷ്ഠ്വമോഷധീഃ |
അംശേന രോമഭിഃ കണ്ഡൂം യൈരസൗ പ്രതിപദ്യതേ || 18 || 211

- മേഢ്രം തസ്യ വിനിർഭിന്നം സ്വധിഷ്ഠ്യം ക ഉപാവിശത് |
രേതസാംശേന യേനാസാവാനനം പ്രതിപദ്യതേ || 19 || 212
- ഗുദം പുംസോ വിനിർഭിന്നം മിത്രോ ലോകേഷു ആവിശത് |
പായുനാംശേന യേനാസൗ വിസർഗം പ്രതിപദ്യതേ || 20 || 213
- ഹസ്താവസ്യ വിനിർഭിന്നാവിന്ദ്രഃ സ്വർപതിരാവിശത് |
വാർതയാംശേന പുരുഷോ യയാ വൃത്തിം പ്രപദ്യതേ || 21 || 214
- പാദാവസ്യ വിനിർഭിന്നൗ ലോകേഷോ വിഷ്ണുരാവിശത് |
ഗത്യാ സ്വാംശേന പുരുഷോ യയാ പ്രാപ്യം പ്രപദ്യതേ || 22 || 215
- ബുദ്ധിം ചാസ്യ വിനിർഭിന്നാം വാഗീശോ ധിഷ്ഠ്യമാവിശത് |
ബോധേനാംശേന ബോദ്ധവ്യപ്രതിപത്തിര്യതോ ഭവേത് || 23 || 216
- ഹൃദയം ചാസ്യ നിർഭിന്നം ചന്ദ്രമാ ധിഷ്ഠ്യമാവിശത് |
മനസാംശേന യേനാസൗ വിക്രിയാം പ്രതിപദ്യതേ || 24 || 217
- ആത്മാനം ചാസ്യ നിർഭിന്നമഭിമാനോഽവിശത്പദം |
കർമണാംശേന യേനാസൗ കർതവ്യം പ്രതിപദ്യതേ || 25 || 218
- സത്തു ചാസ്യ വിനിർഭിന്നം മഹാസിഷ്ഠ്യമുപാവിശത് |
ചിത്തേനാംശേന യേനാസൗ വിജ്ഞാനം പ്രതിപദ്യതേ || 26 || 219
- ശീർഷ്ണോഽസ്യ ദ്യൗർധരാ പദ്ഭ്യം ഖം നാഭേരുദപദ്യത |
ഗുണാനാം വൃത്തയോ യേഷു പ്രതീയന്തേ സുരാദയഃ || 27 || 220
- ആത്യന്തികേന സത്തേന ദിവം ദേവാഃ പ്രപേദിരേ |
ധരാം രജഃസ്വഭാവേന പണയോ യേ ച താനനു || 28 || 221
- താർതീയേന സ്വഭാവേന ഭഗവന്നാഭിമാശ്രിതാഃ |
ഉഭയോരന്തരം വ്യോമ യേ രൂദ്രപാർഷദാം ഗണാഃ || 29 || 222

മുഖതോഽവർത്തത ബ്രഹ്മ

പുരുഷസ്യ കുരുദ്വഹ |

യസ്തുൻമുഖത്യാദ്യർണാനാം

മുഖ്യോഽഭൂദ്ബ്രഹ്മണോ ഗുരുഃ || 30 ||

223

ബാഹുഭ്യോഽവർത്തത ക്ഷത്രം

ക്ഷത്രിയസ്തദനുവ്രതഃ |

യോ ജാതസ്ത്രായതേ വർണാൻ

പൗരുഷഃ കണ്ടകക്ഷതാത് || 31 ||

224

വിശോഽവർത്തത തസ്യോർവോർലോകവൃത്തികരീർവിഭോഃ |

വൈശ്യസ്തദുദ്ഭവോ വാർതാം നൃണാം യഃ സമവർതയത് || 32 ||

225

പദ്ഭ്യം ഭഗവതോ ജജ്ഞേ ശുശ്രൂഷാ ധർമസിദ്ധയേ |

തസ്യാം ജാതഃ പുരാ ശൂദ്രോ യദ്യുത്തയാ തുഷ്യതേ ഹരിഃ || 33 ||

226

ഏതേ വർണാഃ സ്വധർമേണ യജന്തി സ്വഗുരും ഹരിം |

ശ്രദ്ധയാഽത്ഥവിശുദ്ധ്യർഥം യജ്ജാതാഃ സഹ വൃത്തിഭിഃ || 34 ||

227

ഏതത്ക്ഷത്തർഭഗവതോ ദൈവകർമാത്മരൂപിണഃ |

കഃ ശ്രദ്യയാദുപാകർതും യോഗമായാബലോദയം || 35 ||

228

അഥാപി കീർതയാമ്യംഗ യഥാമതി യഥാശ്രുതം |

കീർതിം ഹരേഃ സ്വാം സത്കർതും ഗിരമൻയാഭിധാസതീം || 36 ||

229

ഏകാന്തലാഭം വചസോ നു പുംസാം

സുശ്ലോകമൗലേർഗുണവാദമാഹുഃ |

ശ്രുതേശ്ച വിദ്വദ്ഭിരുപാകൃതായാം

കഥാസുധായാമുപസമ്പ്രയോഗം || 37 ||

230

ആത്മനോഽവസിതോ വത്സ മഹിമാ കവിനാഽഭിനാ |
സംവത്സരസഹസ്രാന്തേ ധിയാ യോഗവിപക്വയാ || 38 || 231

അതോ ഭഗവതോ മായാ മായിനാമപി മോഹിനീ |
യത്സ്യയം ചാത്മവർത്മാത്മാ ന വേദ കിമുതാപരേ || 39 || 232

യതോഽപ്രാപ്യ ന്യവർത്തന്ത വാചശ്ച മനസാ സഹ |
അഹം ചാന്യ ഇമേ ദേവാസ്തസ്മൈ ഭഗവതേ നമഃ || 40 || 233

|| ഇതി ശ്രീമദ്ഭാഗവതേ മഹാപുരാണേ പാരമഹംസ്യാം സംഹിതായാം
തൃതീയസ്കന്ധേ ഷഷ്ഠോഽധ്യായഃ ||

ശ്രീഃ
 ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ
 ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ
 ഓം നമോ ഭഗവതേ വാസുദേവായ
ശ്രീമദ്ഭാഗവതമഹാപുരാണം
॥ തൃതീയസ്കന്ധേ സപ്തമോഽധ്യായഃ ॥

ശ്രീശുക ഉവാച

ഏവം ബ്രുവാണം മൈത്രേയം ദ്വൈപായനസുതോ ബുധഃ |
 പ്രീണയന്നിവ ഭാരത്യാ വിദുരഃ പ്രത്യഭാഷത || 1 || 234

വിദുര ഉവാച

ബ്രഹ്മൻ കഥം ഭഗവതശ്ചിൻമാത്രസ്യാവികാരിണഃ |
 ലീലയാ ചാപി യുജ്യേരന്നിർഗുണസ്യ ഗുണാഃ ക്രിയാഃ || 2 || 235

ക്രീഡായാമുദ്യമോഽർഭസ്യ കാമശ്ചിക്രീഡിഷാൻയതഃ |
 സ്വതസ്തൃപ്തസ്യ ച കഥം നിവൃത്തസ്യ സദാൻയതഃ || 3 || 236

അസ്രാക്ഷീദ്ഭഗവാൻ വിശ്വം ഗുണമയ്യാഽർത്ഥമായയാ |
 തയാ സംസ്ഥാപയത്യേതദ്ഭൂയഃ പ്രത്യപിധാസ്യതി || 4 || 237

ദേശതഃ കാലതോ യോഽസാവവസ്ഥാതഃ സ്വതോഽൻയതഃ |
 അവിലുപ്താവബോധാത്മാ സ യുജ്യേതാജയാ കഥം || 5 || 238

ഭഗവാനേക ഏവൈഷ സർവക്ഷേത്രേഷ്വവസ്ഥിതഃ |
 അമുഷ്യ ദുർഭഗത്വം വാ ക്ലേശോ വാ കർമ്മഭിഃ കുതഃ || 6 || 239

ഏതസ്മിൻമേ മനോ വിദ്വൻ വിദ്യതേജ്ഞാനസങ്കടേ |
 തന്നഃ പരാണുദ വിഭോ കശ്മലം മാനസം മഹത് || 7 || 240

ശ്രീശുക ഉവാച

സ ഇത്ഥം ചോദിതഃ ക്ഷത്രതാ തത്ത്വജിജ്ഞാസുനാ മുനിഃ |

പ്രത്യാഹ ഭഗവച്ചിത്തഃ സ്ഥയന്നിവ ഗതസ്ഥയഃ || 8 ||

241

മൈത്രേയ ഉവാച

സേയം ഭഗവതോ മായാ യന്നയേന വിരുധ്യതേ |

ഈശ്വരസ്യ വിമുക്തസ്യ കാർപണ്യമുത ബന്ധനം || 9 ||

242

യദർഥേന വിനാമുഷ്യ പുംസ ആത്മവിപര്യയഃ |

പ്രതീയത ഉപദ്രഷ്ടുഃ സ്വശിരശ്ചേദനാദികഃ || 10 ||

243

യഥാ ജലേ ചന്ദ്രമസഃ കമ്പാദിസ്തത്കൃതോ ഗുണഃ |

ദൃശ്യത്വേസന്നപി ദ്രഷ്ടുരാത്മനോഽനാത്മനോ ഗുണഃ || 11 ||

244

സ വൈ നിവൃത്തിധർമ്മേണ വാസുദേവാനുകമ്പയാ |

ഭഗവദ്ഭക്തിയോഗേന തിരോധത്തേ ശന്നൈരിഹ || 12 ||

245

യദേന്ദ്രിയോപരാമോഽഥ ദ്രഷ്ട്രാത്മനി പരേ ഹരൌ |

വിലീയന്തേ തദാ ക്ലേശാഃ സംസുപ്തസ്യേവ കൃത്സ്നശഃ || 13 ||

246

അശേഷസങ്ക്ഷേപശമം വിധത്തേ

ഗുണാനുവാദശ്രവണം മുരാഭഃ |

കുതഃ പുനസ്തച്ചരണാരവിന്ദ -

പരാഗസേവാരതിരാത്മലബ്ധാ || 14 ||

247

വിദൂര ഉവാച

സംഹരിനഃ സംശയോ മഹ്യം തവ സൂക്താസിനാ വിഭോ |

ഉഭയത്രാപി ഭഗവൻമനോ മേ സമ്പ്രധാവതി || 15 ||

248

സാധ്യേതദ് വ്യാഹൃതം വിദ്വന്നാത്മമായായനം ഹരേഃ |

ആഭാത്യപാർഥം നിർമൂലം വിശ്വമൂലം ന യദ്ബഹിഃ || 16 ||

249

- യശ്ച മൂഢഗതമോ ലോകേ യശ്ച ബുദ്ധേഃ പരം ഗതഃ |
താവുഭൗ സുഖമേധേതേ ക്ലിശ്യത്യന്തരിതോ ജനഃ || 17 || 250
- അർമാഭാവം വിനിശ്ചിത്യ പ്രതീതസ്യാപി നാത്മനഃ |
താം ചാപി യുഷ്മച്ഛരണസേവയാഹം പരാണുദേ || 18 || 251
- യത്സേവയാ ഭഗവതഃ കൂടസ്ഥസ്യ മധുദ്വിഷഃ |
രതിരാസോ ഭവേത്തീവ്രഃ പാദയോർവ്യസനാർദനഃ || 19 || 252
- ദുരാപാ ഹൃൽപതപസഃ സേവാ വൈകുണ്ഠവർത്ഥസു |
യത്രോപഗീയതേ നിത്യം ദേവദേവോ ജനാർദനഃ || 20 || 253
- സൃഷ്ട്വാഗ്രേ മഹദാദീനി സവികാരാൺയനുക്രമാത് |
തേഭ്യോ വിരാജമുദ്ധ്യത്യ തമനു പ്രാവിശദ്വിഭുഃ || 21 || 254
- യമാഹുരാദ്യം പുരുഷം സഹസ്രാംശ്ചൂരുബാഹുക്ം |
യത്ര വിശ്വ ഇമേ ലോകാഃ സവികാസം സമാസതേ || 22 || 255
- യസ്മിൻ ദശവിധഃ പ്രാണഃ സേന്ദ്രിയാർഥേന്ദ്രിയസ്ത്രിവൃത് |
ത്വയേരിതോ യതോ വർണാസ്തദ്വിഭൂതീർവദസ്യ നഃ || 23 || 256
- യത്ര പുത്രൈശ്ച പുത്രൈശ്ച നപ്തൃഭിഃ സഹ ഗോത്രജൈഃ |
പ്രജാ വിചിത്രാകൃതയ ആസൻ യാദിരിദം തതം || 24 || 257
- പ്രജാപതീനാം സ പതിശ്ചക്ലുപേ കാൻ പ്രജാപതീൻ |
സർഗാംശ്ചൈവാനുസർഗാംശ്ച മനുൻമൻവന്തരാധിപാൻ || 25 || 258
- ഏതേഷാമപി വംശാംശ്ച വംശാനുചരിതാനി ച |
ഉപര്യധശ്ച യേ ലോകാ ഭൂമേർമിത്രാത്മജാസതേ || 26 || 259

- തേഷാം സംസ്ഥാം പ്രമാണം ച ഭൂർലോകസ്യ ച വർണയ |
 തിര്യയ്മാനുഷദേവാനാം സരീസ്യപപതന്ത്രതിണാം |
 വദ നഃ സർഗസംവൃഹം ഗാർഭസ്വേദദ്വിജോദ്ഭിദാം || 27 || 260
- ഗുണാവതാരൈർവിശ്വസ്യ സർഗസ്ഥിത്യപൃയാശ്രയം |
 സൃജതഃ ശ്രീനിവാസസ്യ വ്യാചക്ഷ്യാദാരവിക്രമം || 28 || 261
- വർണാശ്രമവിഭാഗാംശ്ച രൂപശീലസ്വഭാവതഃ |
 ഋഷീണാം ജന്മകർമാദി വേദസ്യ ച വികർഷണം || 29 || 262
- യജ്ഞസ്യ ച വിതാനാനി യോഗസ്യ ച പഥഃ പ്രഭോ |
 നൈഷ്കർമ്യസ്യ ച സാംഖ്യസ്യ തന്ത്രം വാ ഭഗവത്സ്മൃതം || 30 || 263
- പാഖണ്ഡപഥവൈഷമ്യം പ്രതിലോമനിവേശനം |
 ജീവസ്യ ഗതയോ യാശ്ച യാവതീർഗുണകർമജാഃ || 31 || 264
- ധർമാർഥകാമമോക്ഷാണാം നിമിത്താൻയവിരോധതഃ |
 വാർതായാ ദണ്ഡനീതേശ്ച ശ്രുതസ്യ ച വിധിം പൃഥക് || 32 || 265
- ശ്രാദ്ധസ്യ ച വിധിം ബ്രഹ്മൻ പിതൃണാം സർഗമേവ ച |
 ഗ്രഹനക്ഷത്രതാരാണാം കാലാവയവസംസ്ഥിതിം || 33 || 266
- ദാനസ്യ തപസോ വാപി യച്ചേഷ്ടാപൂർതയോഃ ഫലം |
 പ്രവാസസ്ഥസ്യ യോ ധർമോ യശ്ച പുംസ ഉതാപദി || 34 || 267
- യേന വാ ഭഗവാംസ്തുഷ്യേദ്ധർമയോനിർജനാർദനഃ |
 സമ്പ്രസീദതി വാ യേഷാമേതദാഖ്യാഹി ചാനുല || 35 || 268
- അനുവ്രതാനാം ശിഷ്യാണാം പുത്രാണാം ച ദ്വിജോത്തമ |
 അനാപൃഷ്ടമപി ബ്രൂയൂർഗുരവോ ദീനവത്സലാഃ || 36 || 269

തത്തുതാനാം ഭഗവംസ്തേഷാം കതിധാ പ്രതിസങ്ക്രമഃ |
തത്രേതഥം ക ഉപാസീരൻ ക ഉ സ്വിദനുശേരതേ || 37 || 270

പുരുഷസ്യ ച സംസ്ഥാനം സ്വരൂപം വാ പരസ്യ ച |
ജ്ഞാനം ച നൈഗമം യത്തദ്ഗുരുശിഷ്യപ്രയോജനം || 38 || 271

നിമിത്താനി ച തസ്യേഹ
പ്രോക്താൻയനഘ സുരിഭിഃ |
സ്വതോ ജ്ഞാനം കുതഃ പുംസാം
ഭക്തിർവൈരാഗ്യമേവ വാ || 39 || 272

ഏതാൻമേ പൃച്ഛതഃ പ്രശ്നാൻ ഹരേഃ കർമ്മവിവിത്സയാ |
ബ്രൂഹി മേജ്ഞസ്യ മിത്രത്യാദജയാ നഷ്ടചക്ഷുഷഃ || 40 || 273

സർവേ വേദാശ്ച യജ്ഞാശ്ച തപോ ദാനാനി ചാനഘ |
ജീവാഭയപ്രദാനസ്യ ന കുർവീരൻ കലാമപി || 41 || 274

ശ്രീശുക ഉവാച
സ ഇത്ഥമാപൃഷ്ടപുരാണകൽപഃ
കുരുപ്രധാനേന മുനിപ്രധാനഃ |
പ്രവൃദ്ധഹർഷോ ഭഗവത്കഥായാം
സഞ്ചോദിതസ്തം പ്രഹസന്നിവാഹ || 42 || 275

|| ഇതി ശ്രീമദ്ഭാഗവതേ മഹാപുരാണേ പാരമഹംസ്യാം സംഹിതായാം
തൃതീയസ്കന്ധേ സപ്തമോഽധ്യായഃ ||

ശ്രീഃ
 ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ
 ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ
 ഓം നമോ ഭഗവതേ വാസുദേവായ
ശ്രീമദ്ഭാഗവതമഹാപുരാണം
॥ തൃതീയസ്കന്ധേ അഷ്ടമോഽധ്യായഃ ॥

മൈത്രേയ ഉവാച

സത്സവനീയോ ബത പൂരുവംശോ

യൽലോകപാലോ ഭഗവത്പ്രധാനഃ |

ബഭൂവിഥേഹാജിതകീർതിമാലാം

പദേ പദേ നൂതനയന്ധ്യഭീക്ഷണം || 1 ||

276

സോഽഹം നൃണാം ക്ഷുൽലസുഖായ ദുഃഖം

മഹദ്ഗതാനാം വിരമായ തന്ധ്യ |

പ്രവർതയേ ഭാഗവതം പുരാണം

യദാഹ സാക്ഷാദ്ഭഗവാനൃഷിഭ്യഃ || 2 ||

277

ആസീനമൂർവ്യാം ഭഗവന്തമാദ്യം

സങ്കർഷണം ദേവമകുംസത്തത്വം |

വിവിത്സവസ്തത്തത്വമതഃ പരന്ധ്യ

കുമാരമുഖ്യാ മൂനയോഽന്വപൃച്ഛൻ || 3 ||

278

സ്വമേവ ധിഷ്ഠ്യം ബഹു മാനയന്തം

യം വാസുദേവാഭിധമാമനന്തി |

പ്രത്യഗ്ധൃതാക്ഷാംബുജകോശമീഷ -

ദുൻമീലയന്തം വിബുധോദയായ || 4 ||

279

സ്വർധുന്യുദാർഭൈഃ സ്വജടാകലാപൈ -

രുപസ്പൃശന്തശ്ചരണോപധാനം |

പദ്മം യദർചന്ത്യഹിരാജകന്യാഃ

സപ്രേമ നാനാബലിഭിർവരാർമാഃ || 5 ||

280

മുഹൂർഗൃണന്തോ വചസാനുരാഗ -

സ്ഖലത്പദേനാസ്യ കൃതാനി തജ്ജ്ഞാഃ |

കിരീടസാഹസ്രമണിപ്രവേക -

പ്രദ്യോതിതോദ്ദാമഹണാസഹസ്രം || 6 ||

281

പ്രോക്തം കിലൈതദ്ഭഗവത്തമേന

നിവൃത്തിധർമാഭിരതായ തേന |

സനത്കുമാരായ സ ചാഹ പുഷ്പഃ

സാംഖ്യായനായാംഗ ധൃതവ്രതായ || 7 ||

282

സാംഖ്യായനഃ പാരമഹംസ്യമുഖ്യോ

വിവക്ഷമാണോ ഭഗവദ്വിഭൂതീഃ |

ജഗാദ സോഽസ്ഥിഗുരവേന്ദ്രവിതായ

പരാശരായാമ ബൃഹസ്പതേശ്ച || 8 ||

283

പ്രോവാച മഹ്യം സ ദയാലുരുക്തോ

മുനിഃ പുലസ്ത്യേന പുരാണമാദ്യം |

സോഽഹം തവൈതത്കഥയാമി വത്സ

ശ്രദ്ധാലവേ നിത്യമനുവ്രതായ || 9 ||

284

ഉദാപ്ലുതം വിശ്വമിദം തദാഽസീദ്

യന്നിദ്രയാമീലിതദ്യുങ്ങ് ന്യമീലയത് |

അഹീന്ദ്രതൽപേഽധിശയാന ഏകഃ

കൃതക്ഷണം സ്വാത്മരത്ന നിരീഹഃ || 10 ||

285

സോഽന്തഃശരീരേർപിതഭൂതസൂക്ഷ്മഃ

കാലാത്മികാം ശക്തിമുദീരയാണഃ |

ഉവാസ തസ്മിൻ സലിലേ പദേ സ്വേ

യമാനലോ ദാരുണി രുദ്ധവീരയഃ || 11 ||

286

ചതുർയുഗാനാം ച സഹസ്രമപ്സു

സ്വപൻ സ്വയോദീരിതയാ സ്വശക്ത്യാ |

കാലാവ്യയാഽസാദിതകർമ്മതന്ത്രോ

ലോകാനപീതാനദൃശേ സ്വദേഹേ || 12 ||

287

തസ്യാർഥസൂക്ഷ്മാഭിനിവിഷ്ടദൃഷ്ടേ -

രന്തർഗതോഽർഥോ രജസാ തനീയാൻ |

ഗുണേന കാലാനുഗതേന വിദ്ധഃ

സൂഷ്യംസ്തദാഭിദ്യത നാഭിദേശാത് || 13 ||

288

സ പദ്മകോശഃ സഹസോദതിഷ്ഠത്

കാലേന കർമ്മപ്രതിബോധനേന |

സ്വരോചിഷാ തത്സലിലം വിശാലം

വിദ്യാതയന്നർക ഇവാത്മയോനിഃ || 14 ||

289

തൽലോകപദ്മം സ ഉ ഏവ വിഷ്ണുഃ

പ്രാവീവിശത്സർവഗുണാവഭാസം |

തസ്മിൻ സ്വയം വേദമയോ വിധാതാ

സ്വയംഭുവം യം സ്ഥ വദന്തി സോഽഭൂത് || 15 ||

290

തസ്യാം സ ചാങ്ദോരുഹകർണികായാ -

മവസ്ഥിതോ ലോകമപശൃമാനഃ |

പരിക്രമൻ വ്യോമ്നി വിവൃത്തനേത്ര -

ശ്ചത്വാരി ലേഭേന്ദുദിശം മുഖാനി || 16 ||

291

തസ്മാദ്യുഗാന്തശ്ചസനാവഘൂർണ -

ജലോർമിചക്രാത്സലിലാദ്വിരൂഢം |

ഉപാശ്രിതഃ കഞ്ജമു ലോകതത്ത്വം

നാത്മാനമദ്ധാവിദദാദിദേവഃ || 17 ||

292

ക ഏഷ യോസാവഹമബ്ജപൃഷ്ഠ

ഏതത്കുതോ വാബ്ജമനന്യദപ്സു |

അസ്തി ഹൃദസ്താദിഹ കിഞ്ചനൈത -

ദധിഷ്ഠിതം യത്ര സതാ നു ഭാവ്യം || 18 ||

293

സ ഇത്ഥമുദ്വീക്ഷ്യ തദബ്ജനാല -

നാഡീഭിരന്തർജലമാവിവേശ |

നാർവാഗ്ഗതസ്തത്ഖരനാലനാല -

നാഭിം വിചിന്വംസ്തദവിന്ദതാജഃ || 19 ||

294

തമസ്യപാരേ വിദുരാത്മസർഗം

വിചിന്വതോഭൂത്സുമഹാംസ്ത്രിണേമിഃ |

യോ ദേഹഭാജാം ഭയമീരയാണഃ

പരിക്ഷിണോത്യായുരജസ്യ ഹേതിഃ || 20 ||

295

തതോ നിവൃത്തോപ്രതിലബ്ധകാമഃ

സ്വധിഷ്ഠ്യമാസാദ്യ പുനഃ സ ദേവഃ |

ശന്നൈർജിതശ്ചാസനിവൃത്തചിത്തോ

ന്യേഷീദദാരുഢസമാധിയോഗഃ || 21 ||

296

കാലേന സോജഃ പുരുഷായുഷാഭി -

പ്രവൃത്തയോഗേന വിരൂഢബോധഃ |

സ്വയം തദന്തർഹൃദയേവഭാത -

മപശ്യതാപശ്യത യന്ന പൂർവം || 22 ||

297

മൃണാലഗൗരായതശേഷഭോഗ -

പര്യങ്ക ഏകം പുരുഷം ശയാനം |

ഫണാതപത്രായുതമൂർധരന്ത -

ദ്യുഭിർഹതധ്വാന്തയുഗാന്തതോയേ || 23 ||

298

പ്രേക്ഷാം ക്ഷിപന്തം ഹരിതോപലാദ്രഃ

സന്ധ്യാഭ്രനീവേരുരുരുക്മമൂർധ്വനഃ |

രത്നോദധാരൗഷധിസൗമനസ്യ -

വനസ്രജോ വേണുഭുജാംഘ്രിപാംഘ്രലഃ || 24 ||

299

ആയാമതോ വിസ്തരതഃ സ്വമാന -

ദേഹേന ലോകത്രയസംഗ്രഹേണ |

വിചിത്രദിവ്യാഭരണാംശുകാനാം

കൃതശ്രിയാപാശ്രിതവേഷദേഹം || 25 ||

300

പുംസാം സ്വകാമായ വിവിക്തമാർഗ്ഗൈ -

രദ്യുർചതാം കാമദുഘാംഘ്രിപദ്മം |

പ്രദർശയന്തം കൃപയാ നഖേന്ദു -

മയുഖഭിന്നാംഗുലിചാരുപത്രം || 26 ||

301

മുഖേന ലോകാർത്ഥഹരസ്ഥിതേന

പരിസ്ഫുരത്കുണ്ഡലമണ്ഡിതേന |

ശോണായിതേനാധരബിംബഭാസാ

പ്രത്യർഹയന്തം സുനസേന സുഭ്രാ || 27 ||

302

കദംബകിഞ്ജൽകപിശംഗവാസസാ

സ്വലങ്കൃതം മേഖലയാ നിതംബേ |

ഹാരേണ ചാനന്തധനേന വത്സ

ശ്രീവത്സവക്ഷഃസ്ഥലവൽലഭേന || 28 ||

303

പരാർധ്യകേയുരമണിപ്രവേക -

പര്യസ്തദോർദണ്ഡസഹസ്രശാഖം |

അവ്യക്തമൂലം ഭൂവനാംഘ്രിപേന്ദ്ര -

മഹീന്ദ്രഭോഗൈരധിവീതവൽശം || 29 ||

304

ചരാചരൗകോ ഭഗവൻമഹീധ്ര -

മഹീന്ദ്രബന്ധും സലിലോപഗുഢം |

കിരീടസാഹസ്രഹിരൺയശൃംഗ -

മാവിർഭവത്കൗസ്തുഭരത്നഗർഭം || 30 ||

305

നിവീതമാമ്നായമധുവ്രതശ്രിയാ

സ്വകീർത്തിമയ്യാ വനമാലയാ ഹരിം |

സൂര്യേനുവായുഗ്ധഗമം ത്രിധാമഭിഃ

പരിക്രമത്പ്രാധനികൈർദുരാസദം || 31 ||

306

തർഹ്യേവ തന്നാഭിസരഃസരോജ -

മാത്മാനമന്ദഃ ശ്വസനം വിയച്ച |

ദദർശ ദേവോ ജഗതോ വിധാതാ

നാതഃ പരം ലോകവിസർഗദ്യഷ്ടിഃ || 32 ||

307

സ കർമബീജം രജസോപരക്തഃ

പ്രജാഃ സിന്ധുക്ഷന്നിയദേവ ദൃഷ്ട്വാ |

അസ്തൗദ്വിസർഗാഭിമുഖസ്തമീഡ്യ -

മവ്യക്തവർത്ഥന്യഭിവേശിതാത്മാ || 33 ||

308

|| ഇതി ശ്രീമദ്ഭാഗവതേ മഹാപുരാണേ പാരമഹംസ്യാം സംഹിതായാം
തൃതീയസ്കന്ധേ അഷ്ടമോഽധ്യായഃ ||

ശ്രീഃ
 ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ
 ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ
 ഓം നമോ ഭഗവതേ വാസുദേവായ
ശ്രീമദ്ഭാഗവതമഹാപുരാണം
॥ തൃതീയസ്കന്ധേ നവമോഽധ്യായഃ ॥

ബ്രഹ്മോവാച

ജ്ഞാതോഽസി മേഢ്യ സൂചിരാനനു ദേഹഭാജാം
 ന ജ്ഞായതേ ഭഗവതോ ഗതിരിത്യവദ്യം |
 നാൻയത്ത്വദസ്തി ഭഗവന്നപി തന്ന ശുദ്ധം
 മായാഗുണവൃതികരാദ്യദുരുർവിഭാസി || 1 ||

309

രൂപം യദേതദവബോധരസോദയേന
 ശശ്വന്നിവൃത്തതമസഃ സദനുഗ്രഹായ |
 ആദൗ ഗൃഹീതമവതാരശതൈകബീജം
 യന്നാഭിപദ്മഭവനാദഹമാവിരാസം || 2 ||

310

നാതഃ പരം പരമ യദ്ഭവതഃ സ്വരൂപ -
 മാനന്മാത്രമവികൽപമവിദ്ധവർചഃ |
 പശ്യാമി വിശ്വസൃജമേകമവിശ്വമാത്മൻ
 ഭൂതേന്ദ്രിയാത്മകമദസ്ത ഉപാശ്രിതോഽസ്മി || 3 ||

311

തദ്വാ ഇദം ഭൂവനമംഗല മംഗലായ
 ധ്യാനേ സ്ഥ നോ ദർശിതം ത ഉപാസകാനാം |
 തസ്മൈ നമോ ഭഗവത്യേനുവിധേമ തുഭ്യം
 യോഽനാദൃതോ നരകഭാഗ്ഭിരസത്പ്രസംഗൈഃ || 4 ||

312

യേ തു ത്വദീയചരണാംബുജകോശഗന്ധം

ജിഹ്വന്തി കർണവിവരൈഃ ശ്രുതിവാതനീതം |

ഭക്ത്യാ ഗൃഹീതചരണഃ പരയാ ച തേഷാം

നാപൈഷി നാഥ ഹൃദയാംബുരുഹാത്വപുംസാം || 5 ||

313

താവദ്ഭയം ദ്രവിണഗേഹസുഹൃന്നിമിത്തം

ശോകഃ സ്പൃഹാ പരിഭവോ വിപുലശ്ച ലോഭഃ |

താവൻമമേത്യസദവഗ്രഹ ആർതിമൂലം

യാവന്ന തേജഃപ്രിമഭയം പ്രവൃണീത ലോകഃ || 6 ||

314

ദൈവേന തേ ഹതധീയോ ഭവതഃ പ്രസംഗാ -

ത്സർവാശുഭോപശമനാദ്വിമുഖേന്ദ്രിയാ യേ |

കുർവന്തി കാമസുഖലേശലവായ ദീനാ

ലോഭാഭിഭൂതമനസോഽകുശലാനി ശശ്വത് || 7 ||

315

ക്ഷുത്തുട്ത്രിധാതുഭിരിമാ മുഹൂർദ്യമാനാഃ

ശീതോഷ്ണവാതവർഷൈരിതരേതരാച്ച |

കാമാഗ്നിനാചുത രുഷാ ച സുദുർഭരേണ

സമ്പശ്യതോ മന ഉരുക്രമ സീദതേ മേ || 8 ||

316

യാവത്പൃഥക്ത്വമിദമാത്മന ഇന്ദ്രിയാർഥ -

മായാബലം ഭഗവതോ ജന ഈശ പശ്യേത് |

താവന്ന സംസൃതിരസൗ പ്രതിസങ്ക്രമേത

വ്യർഥാപി ദുഃഖനിവഹം വഹതീ ക്രിയാർഥാ || 9 ||

317

അഹ്യാപൃതാർതകരണാ നിശി നിഃശയാനാ

നാനാമനോരഥധിയാ ക്ഷണഭഗനിദ്രാഃ |

ദൈവാഹതാർഥരചനാ ഋഷയോഽപി ദേവ

യുഷ്മത്പ്രസംഗവിമുഖാ ഇഹ സംസരന്തി || 10 ||

318

ത്വം ഭാവയോഗപരിഭാവിതഹൃത്സരോജ

ആസ്തേ ശ്രുതേക്ഷിതപഥോ നനു നാഥ പുംസാം |
യദ്യദ്ധിയാ ത ഉരുഗായ വിഭാവയന്തി

തത്തദ്വപുഃ പ്രണയസേ സദനുഗ്രഹായ || 11 ||

319

നാതിപ്രസീദതി തഥോപചിതോപചാരൈ -

രാദാധിതഃ സുരഗണൈർഹൃദി ബദ്ധകാമൈഃ |
യത്സർവഭൂതദയയാസദലഭ്യയൈകോ

നാനാജനേഷ്വവഹിതഃ സുഹൃദന്തരാത്മാ || 12 ||

320

പുംസാമതോ വിവിധകർമ്മഭിരധ്വരാദ്യൈ -

ർദാനേന ചോഗ്രതപസാ വ്രതചർയയാ ച |
ആരാധനം ഭഗവതസ്തവ സത്ക്രിയാർത്ഥോ

ധർമോദ്ഭവിതഃ കർഹിച്ചിഭ്യിയതേ ന യത്ര || 13 ||

321

ശശ്വത്വരൂപമഹസൈവ നിപീതഭേദ -

മോഹായ ബോധധിഷണായ നമഃ പരസ്തൈ |
വിശ്വാദ്ഭവസ്ഥിതിലയേഷു നിമിത്തലീലാ -

രാസായ തേ നമ ഇദം ചക്യമേശ്വരായ || 14 ||

322

യസ്യാവതാരഗുണകർമ്മവിധംബനാനി

നാമാനി യേസുവിഗമേ വിവശാ ഗൃണന്തി |
തേ നൈകജന്മശമലം സഹസൈവ ഹിത്വാ

സന്യാന്ത്യപാവൃതമൃതം തമജം പ്രപദ്യേ || 15 ||

323

യോ വാ അഹം ച ഗിരിശശ്വ വിഭുഃ സ്വയം ച

സ്ഥിത്യുദ്ഭവപ്രലയഹേതവ ആത്മമൂലം |
ഭിത്ത്വാ ത്രിപാദ്യവ്യധ ഏക ഉരുപരോഹ -

സ്തസ്മൈ നമോ ഭഗവതേ ഭൂവനദ്രുമായ || 16 ||

324

ലോകോ വികർമനിരതഃ കുശലേ പ്രമത്തഃ

കർമൺയയം ത്വദുദിതേ ഭവദർചനേ സ്വേ |

യസ്താവദസ്യ ബലവാനിഹ ജീവിതാശാം

സദ്യശ്ചരിനത്ത്യനിമിഷായ നമോഽസ്തു തസ്മൈ || 17 ||

325

യസ്മാദ്ബിഭേദ്യഹമപി ദ്വിപരാർധധിഷ്ഠ്യ -

മധ്യാസിതഃ സകലലോകനമസ്കൃതം യത് |

തേപേ തപോ ബഹുസവോഽവരുരുത്സമാന -

സ്തസ്മൈ നമോ ഭഗവതേഽധിമഖായ തുഭ്യം || 18 ||

326

തിര്യങ്മനുഷ്യവിബുധാദിഷു ജീവയോനി -

ഷ്യാത്മേച്ഛയാഽത്മകൃതസേതുപരീപ്സയാ യഃ |

രേമേ നിരസ്തരതിരപ്യവരുദ്ധദേഹ -

സ്തസ്മൈ നമോ ഭഗവതേ പുരുഷോത്തമായ || 19 ||

327

യോഽവിദ്യയാനുപഹതോഽപി ദശാർധവൃത്തയാ

നിദ്രാമുവാഹ ജഠരീകൃതലോകയാത്രഃ |

അന്തർജല്പേഹികശിപുസ്പർശാനുകൂലാം

ഭീമോർമിമാലിനി ജനസ്യ സുഖം വിവൃൺവൻ || 20 ||

328

യന്നാഭിപദ്മഭവനാദഹമാസമീഡ്യ

ലോകത്രയോപകരണോ യദനുഗ്രഹേണ |

തസ്മൈ നമസ്ത ഉദരസ്ഥഭവായ യോഗ -

നിദ്രാവസാനവികസന്നലിനേക്ഷണായ || 21 ||

329

സോഽയം സമസ്തജഗതാം സുഹൃദേക ആത്മാ

സത്തേന യൻമൃഡയതേ ഭഗവാൻ ഭഗേന |

തേനൈവ മേ ദൃശമനുസ്സ്പൃശതാദ്യമാഹം

സ്രക്ഷ്യാമി പൂർവവദിദം പ്രണതപ്രിയോഽസൗ || 22 ||

330

- ഏഷ പ്രപന്നവരദോ രമയാ്ത്ഥശക്ത്യാ
 യദ്യത്കരിഷ്യതി ഗൃഹീതഗുണാവതാരഃ |
 തസ്മിൻ സ്വവിക്രമമിദം സൃജതോഽപി ചേതോ
 യുഞ്ജീത കർമശമലം ച യഥാ വിജഹ്യാം || 23 || 331
- നാഭിഹ്രദാദിഹ സതോഽഭസി യസ്യ പുംസോ
 വിജ്ഞാനശക്തിരഹമാസമനന്തശക്തേഃ |
 രൂപം വിചിത്രമിദമസ്യ വിവൃൺവതോ മേ
 മാ രീരിഷീഷ്ട നിഗമസ്യ ഗിരാം വിസർഗഃ || 24 || 332
- സോഽസാവദഭ്രകരുണോ ഭഗവാൻ വിവൃദ്ധ -
 പ്രേമസ്മിതേന നയനാംബുരുഹം വിജ്യംഭൻ |
 ഉത്ഥായ വിശ്വവിജയായ ച നോ വിഷാദം
 മാധ്യാ ഗിരാപനയതാത്പുരുഷഃ പുരാണഃ || 25 || 333
- മൈത്രേയ ഉവാച
 സ്വസംഭവം നിശാമൈവം തപോവിദ്യാസമാധിഭിഃ |
 യാവൻമനോവചഃ സ്തുത്വാ വിരരാമ സ ഖിന്നവത് || 26 || 334
- അമാഭിപ്രേതമൻവീക്ഷ്യ ബ്രഹ്മണോ മധുസൂദനഃ |
 വിഷണ്ണചേതസം തേന കൽപവൃതികരാംഭസാ || 27 || 335
- ലോകസംസ്ഥാനവിജ്ഞാന ആത്മനഃ പരിവിദ്യതഃ |
 തമാഹാഗാധയാ വാചാ കശ്മലം ശമയന്നിവ || 28 || 336
- ശ്രീഭഗവാനുവാച
 മാ വേദഗർഭ ഗാസ്തന്ദ്രീം സർഗ ഉദ്യമമാവഹ |
 തൻമയാ്ത്ഥപാദിതം ഹൃദ്രേ യൻമാം പ്രാർഥയതേ ഭവാൻ || 29 || 337

- ഭൂയസ്ത്വം തപ ആതിഷ്ഠ വിദ്യാം ചൈവ മദാശ്രയാം |
താഭ്യാമന്തർഹൃദി ബ്രഹ്മൻ ലോകാനുക്ഷ്യസ്യപാവൃതാൻ || 30 || 338
- തത ആത്മനി ലോകേ ച ഭക്തിയുക്തഃ സമാഹിതഃ |
ദ്രഷ്ടാസി മാം തതം ബ്രഹ്മൻമയി ലോകാംസ്ത്വമാത്മനഃ || 31 || 339
- യദാ തു സർവഭൂതേഷു ദാരുഷ്യഗ്നിമിവ സ്ഥിതം |
പ്രതിചക്ഷീത മാം ലോകോ ജഹ്യാത്തർഹ്യേവ കശ്മലം || 32 || 340
- യദാ രഹിതമാത്മാനം ഭൂതേന്ദ്രിയഗുണാശരയഃ |
സ്വരൂപേണ മയോപേതം പശ്യൻ സ്വാരാജ്യമൃച്ഛതി || 33 || 341
- നാനാകർമവിതാനേന പ്രജാ ബഹ്വിഃ സിന്ധുക്ഷതഃ |
നാത്മാവസീദത്യസ്മിൻസ്തേ വർഷീയാൻമദനുഗ്രഹഃ || 34 || 342
- ഋഷിമാദ്യം ന ബധ്നാതി പാപീയാംസ്ത്വാം രജോഗുണഃ |
യൻമനോ മയി നിർബദ്ധം പ്രജാഃ സംസൃജതോഽപി തേ || 35 || 343
- ജ്ഞാതോഽഹം ഭവതാ ത്വദ്യ ദുർവിജ്ഞേതയോഽപി ദേഹിനാം |
യൻമാം ത്വം മന്യസ്യേയുക്തം ഭൂതേന്ദ്രിയഗുണാത്മഭിഃ || 36 || 344
- തുഭ്യം മദ്വിചികിത്സായാമാത്മാ മേ ദർശിതോഽബഹിഃ |
നാലേന സലിലേ മൂലം പുഷ്കരസ്യ വിചിൻവതഃ || 37 || 345
- യച്ചകർമാംഗ മത്സ്തോത്രം മത്കമാഭ്യുദയാങ്കിതം |
യദ്വാ തപസി തേ നിഷ്ഠാ സ ഏഷ മദനുഗ്രഹഃ || 38 || 346
- പ്രീതോഽഹമസ്തു ഭദ്രം തേ ലോകാനാം വിജയേച്ഛയാ |
യദസ്തൗഷീർഗുണമയം നിർഗുണം മാനുവർണയൻ || 39 || 347
- യ ഏതേന പുമാന്നിത്യം
സ്തുത്വാ സ്തോത്രേണ മാം ഭജേത് |

തസ്യാശു സമ്പ്രസീദേയം

സർവകാമവരേശ്വരഃ || 40 ||

348

പൂർത്തേന തപസാ യജ്ഞേന്തർദാനൈർയോഗസമാധിനാ |

രാധം നിഃശ്രേയസം പുംസാം മത്പ്രീതിസ്തത്ത്വവിൻമതം || 41 ||

349

അഹമാത്മാത്മനാം ധാതഃ പ്രേഷ്ഠഃ സൻ പ്രേയസാമപി |

അതോ മയി രതിം കുർയാദ്ദേഹാദിർയത്കൃതേ പ്രിയഃ || 42 ||

350

സർവവേദമയേനേദമാത്മാത്മാത്മാത്മയോനിനാ |

പ്രജാഃ സൃജ യഥാപൂർവം യാശ്ച മയ്നനുശേരതേ || 43 ||

351

മൈത്രേയ ഉവാച

തസ്മാ ഏവം ജഗത്സഷ്ട്രേ പ്രധാനപുരുഷേശ്വരഃ |

വൃജ്യേദം സ്വേന രൂപേണ കഞ്ജനാഭസ്തിരോദധേ || 44 ||

352

|| ഇതി ശ്രീമദ്ഭാഗവതേ മഹാപുരാണേ പാരമഹംസ്യാം സംഹിതായാം
തൃതീയസ്കന്ധേ നവമോഽധ്യായഃ ||

ശ്രീഃ
 ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ
 ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ
 ഓം നമോ ഭഗവതേ വാസുദേവായ
ശ്രീമദ്ഭാഗവതമഹാപുരാണം
॥ തൃതീയസ്കന്ധേ ദശമോഽധ്യായഃ ॥

വിദൂര ഉവാച

അന്തർഹിതേ ഭഗവതി ബ്രഹ്മാ ലോകപിതാമഹഃ |
 പ്രജാഃ സസർജ കതിധാ ദൈഹികീർമാനസീർവിഭുഃ || 1 || 353

യേ ച മേ ഭഗവൻ പുഷ്ടാസ്ത്വയുർമാ ബഹുവിത്തമ |
 താൻ വദസ്യാനുപൂർവ്യേണ ഛിന്ധി നഃ സർവസംശയാൻ || 2 || 354

സുത ഉവാച

ഏവം സഞ്ചോദിതസ്തേന ക്ഷത്രതാ കൗഷാരവോ മുനിഃ |
 പ്രീതഃ പ്രത്യാഹ താൻ പ്രശ്നാൻ ഹൃദിസ്ഥാനഥ ഭാർഗവ || 3 || 355

മൈത്രേയ ഉവാച

വിരിഞ്ഞ്ചാപി തഥാ ചക്രേ ദിവ്യം വർഷശതം തപഃ |
 ആത്മൻയാത്മാനമാവേശ്യ യദാഹ ഭഗവാനജഃ || 4 || 356

തദ്വിലോക്യാബ്ജസംഭൂതോ വായുനാ യദധിഷ്ഠിതഃ |
 പദ്മമംഭശ്ച തത്കാലകൃതവീർഭയേണ കമ്പിതം || 5 || 357

തപസാ ഹ്യേധമാനേന വിദ്യയാ ചാത്മസംസ്ഥയാ |
 വിവൃദ്ധവിജ്ഞാനബലോ ന്യപാദ് വായും സഹാമസാ || 6 || 358

- തദ്വിലോക്യ വിയദ്യാപി പുഷ്കരം യദധിഷ്ഠിതം |
അനേന ലോകാൻ പ്രാഗ്ഗീനാൻ കൽപിതാസ്മീത്യചിന്തയത് || 7 || 359
- പദ്മകോശം തദാസ്ത്വിശ്യ ഭഗവത്കർമ്മചോദിതഃ |
ഏകം വൃഭാങ്ഷീദുരുധാ ത്രിധാ ഭാവ്യം ദ്വിസപ്തധാ || 8 || 360
- ഏതാവാഞ്ജീവലോകസ്യ സംസ്ഥാഭേദഃ സമാഹൃതഃ |
ധർമസ്യ ഹ്യനിമിത്തസ്യ വിപാകഃ പരമേഷ്ഠ്യസൗ || 9 || 361
- വിദൂര ഉവാച
യദാത്മ ബഹുരുപസ്യ ഹരേരദ്ഭുതകർമ്മണഃ |
കാലാഖ്യം ലക്ഷണം ബ്രഹ്മൻ യഥാ വർണയ നഃ പ്രഭോ || 10 || 362
- മൈത്രേയ ഉവാച
ഗുണവൃതികരാകാരോ നിർവിശേഷോപ്രതിഷ്ഠിതഃ |
പുരുഷസ്തദുപാദാനമാത്മാനം ലീലയാസൃജത് || 11 || 363
- വിശ്വം വൈ ബ്രഹ്മതൻമാത്രം സംസ്ഥിതം വിഷ്ണുമായയാ |
ഈശ്വരേണ പരിച്ഛിന്നം കാലേനാവ്യക്തമൂർതിനാ || 12 || 364
- യഥേദാനീം തഥാഗ്രേ ച പശ്ചാദപ്യേതദീദൃശം |
സർഗോ നവവിധസ്തസ്യ പ്രാകൃതോ വൈകൃതസ്തു യഃ || 13 || 365
- കാലദ്രവ്യഗുണൈരസ്യ ത്രിവിധഃ പ്രതിസങ്ക്രമഃ |
ആദ്യസ്തു മഹതഃ സർഗോ ഗുണവൈഷമ്യമാത്മനഃ || 14 || 366
- ദ്വിതീയസ്ത്വഹമോ യത്ര ദ്രവ്യജ്ഞാനക്രിയോദയഃ |
ഭൂതസർഗസ്തൃതീയസ്തു തൻമാത്രോ ദ്രവ്യശക്തിമാൻ || 15 || 367
- ചതുർഥ ഐന്ദ്രിയഃ സർഗോ യസ്തു ജ്ഞാനക്രിയാത്മകഃ |
വൈകാരികോ ദേവസർഗഃ പഞ്ചമോ യൻമയം മനഃ || 16 || 368

- ഷഷ്ഠസ്തു തമസഃ സർഗോ യസ്ത്വബുദ്ധികൃതഃ പ്രഭോ |
 ഷഡിമേ പ്രാകൃതാഃ സർഗാ വൈകൃതാനപി മേ ശൃണു || 17 || 369
- രജോഭാജോ ഭഗവതോ ലീലേയം ഹരിമേധസഃ |
 സപ്തമോ മുഖ്യസർഗസ്തു ഷഡ്വിധസ്തസ്മിഷാം ച യഃ || 18 || 370
- വനസ്പത്യാഷധിലതാത്വകുസാരാ വീരൂധോ ദ്രുമാഃ |
 ഉത്ത്രോതസസ്തമഃപ്രായാ അന്തഃസ്പർശാ വിശേഷിണഃ || 19 || 371
- തിരശ്ചാമഷ്ടമഃ സർഗഃ സോഷ്ടാവിംശദ്വിധോ മതഃ |
 അവിദോ ഭൂരിതമസോ പ്രാണജ്ഞാ ഹൃദ്യവേദിനഃ || 20 || 372
- ഗൗരജോ മഹിഷഃ കൃഷ്ണഃ സുകരോ ഗവയോ രുരൂഃ |
 ദ്വിശഹാഃ പശവശ്ചേമേ അവിരുഷ്ടശ്ച സത്തമ || 21 || 373
- ഖരോഽശ്വോഽശ്വതരോ ഗൗരഃ ശരഭശ്ചമരീ തഥാ |
 ഏതേ ചൈകശഹാഃ ക്ഷത്തഃ ശൃണു പഞ്ചനഖാൻ പശൂൻ || 22 || 374
- ശ്വാ സുഗാലോ വൃകോ വ്യാഘ്രോ മാർജാരഃ ശശശൽലകൗ |
 സിംഹഃ കപിർഗജഃ കുർമോ ഗോധാ ച മകരാദയഃ || 23 || 375
- കങ്കഗൃധ്രവടശൃണഭാസഭൽലൂകബർഹിണഃ |
 ഹംസസാരസചക്രാഹ്വകാകോലൂകാദയഃ ഖഗാഃ || 24 || 376
- അർവാകുട്രോതസ്തു നവമഃ ക്ഷത്തരേകവിയോ നൃണാം |
 രജോഽധികാഃ കർമ്മപരാ ദുഃഖേ ച സുഖമാനിനഃ || 25 || 377
- വൈകൃതാസ്ത്രയ ഏവൈതേ ദേവസർഗശ്ച സത്തമ |
 വൈകാരികസ്തു യഃ പ്രേക്ഷതഃ കൗമാരസ്തുഭയാത്മകഃ || 26 || 378
- ദേവസർഗശ്ചാഷ്ടവിധോ വിബുധാഃ പിതരോഽസുരാഃ |
 ഗന്ധർവാപ്സരസഃ സിദ്ധാ യക്ഷരക്ഷാസി ചാരണാഃ || 27 || 379

ഭൂതപ്രേതപിശാചാശ്ച വിദ്യാധാഃ കിന്നരാദയഃ |

ദശൈതേ വിദുരാഖ്യാതാഃ സർഗാസ്തേ വിശ്വസ്യക്കൃതാഃ || 28 ||

380

അതഃ പരം പ്രവക്ഷ്യാമി വംശാൻമൻവന്തരാണി ച |

ഏവം രജഃപ്ലുതഃ സ്രഷ്ടാ കൽപാദിഷ്ഠാത്മഭൂർഹരിഃ |

സൃജത്യമോഘസങ്കൽപ ആത്മൈവാത്മാനമാത്മനാ || 29 ||

381

|| ഇതി ശ്രീമദ്ഭാഗവതേ മഹാപുരാണേ പാരമഹംസ്യം സംഹിതായാം
തൃതീയസ്കന്ധേ ദശമോധ്യായഃ ||

ശ്രീഃ
 ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ
 ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ
 ഓം നമോ ഭഗവതേ വാസുദേവായ
 ശ്രീമദ്ഭാഗവതമഹാപുരാണം
 || തൃതീയസ്കന്ധേ ഏകാദശോധ്യായഃ ||

മൈത്രേയ ഉവാച

ചരമഃ സദ്വിശേഷാണാമനേകോഽസംയുതഃ സദാ |
 പരമാണുഃ സ വിജ്ഞേതേയോ നൃണാമൈക്യഭ്രമോ യതഃ || 1 || 382

സത ഏവ പദാർഥസ്യ സ്വരൂപാവസ്ഥിതസ്യ യത് |
 കൈവൽയം പരമമഹാനവിശേഷോ നിരന്തരഃ || 2 || 383

ഏവം കാലോഽപ്യനുമിതഃ
 സൗക്ഷ്മ്യേ സ്ഥൗൽയേ ച സത്തമ |
 സംസ്ഥാനഭുക്ത്യാ ഭഗവാ -
 നവ്യക്തോ വ്യക്തഭുഗ്വിഭുഃ || 3 || 384

സ കാലഃ പരമാണുർവൈ യോ ഭുക്തേ പരമാണുതാം |
 സതോഽവിശേഷഭുഗ്യസ്തു സ കാലഃ പരമോ മഹാൻ || 4 || 385

അണുർദ്വൗ പരമാണു സ്യാത്രതസരേണുസ്ത്രയഃ സ്മൃതഃ |
 ജാലാർകരശ്മ്യവഗതഃ ഖമേവാനുപതന്നഗാത് || 5 || 386

ത്രസരേണുത്രികം ഭുക്തേ യഃ കാലഃ സ ത്രുടീഃ സ്മൃതഃ |
 ശതഭാഗസ്തു വേധഃ സ്യാത്തൈസ്ത്രിഭിസ്തു ലവഃ സ്മൃതഃ || 6 || 387

നിമേഷസ്ത്രിലവോ ജേന്തേയ

ആമ്നാതസ്തേ ത്രയഃ ക്ഷണം |

ക്ഷണാൻ പഞ്ച വിദുഃ കാഷ്ഠാം

ലഘു താ ദശ പഞ്ച ച || 7 ||

388

ലഘുനി വൈ സമാമ്നാതാ ദശ പഞ്ച ച നാഡികാ |

തേ ദ്വേ മുഹൂർതഃ പ്രഹരഃ ഷഡ്യാമഃ സപ്ത വാ നൃണാം || 8 ||

389

ദ്വാദശാർധപലോൻമാനം ചതുർഭിശ്ചതുരംഗുലൈഃ |

സ്വർണമാഷ്ടഃ കൃതച്ഛിദ്രം യാവത്പ്രസ്ഥജലപ്ലുതം || 9 ||

390

യാമാശ്ചത്വാരശ്ചത്വാരോ മർത്യാനാമഹനീ ഉഭേ |

പക്ഷഃ പഞ്ചദശാഹാനി ശുക്ലഃ കൃഷ്ണശ്ച മാനദ || 10 ||

391

തയോഃ സമുച്ചയോ മാസഃ പിതൃണാം തദഹർനിശം |

ദ്വൗ താവൃതഃ ഷഡയനം ദക്ഷിണം ചോത്തരം ദിവി || 11 ||

392

അയനേ ചാഹനീ പ്രാഹുർവത്സരോ ദ്വാദശ സ്മൃതഃ |

സംവത്സരശതം നൃണാം പരമായുർനിരൂപിതം || 12 ||

393

ഗ്രഹർക്ഷതാരാചക്രസ്ഥഃ പരമാൺവാദിനാ ജഗത് |

സംവത്സരാവസാനേന പര്യേത്യനിമിഷോ വിഭുഃ || 13 ||

394

സംവത്സരഃ പരിവത്സര ഇഡാവത്സര ഏവ ച |

അനുവത്സരോ വത്സരശ്ച വിദുരൈവം പ്രഭാഷ്യതേ || 14 ||

395

യഃ സൃജ്യശക്തിമുരൂധോച്ഛസയൻ സ്വശക്ത്യാ

പുംസോഭ്രമായ ദിവി ധാവതി ഭൂതഭേദഃ |

കാലാഖ്യയാ ഗുണമയം ക്രതുഭിർവിതൻവം -

സ്തസ്മൈ ബലിം ഹരത വത്സരപഞ്ചകായ || 15 ||

396

വിദൂര ഉവാച

പിതൃദേവമനുഷ്യാണാമായുഃ പരമിദം സ്മൃതം |

പരേഷാം ഗതിമാചക്ഷു യേ സ്യുഃ കൽപാദ് ബഹിർവിദഃ || 16 ||

397

ഭഗവാൻ വേദ കാലസ്യ ഗതിം ഭഗവതോ നനു |

വിശ്വം വിചക്ഷതേ ധീരാ യോഗരാദ്ധേന ചക്ഷുഷാ || 17 ||

398

മൈത്രേയ ഉവാച

കൃതം ത്രേതാ ദ്വാപരം ച കലിശ്ചേതി ചതുർയുഗം |

ദിവ്യൈർദ്വാദശഭിർവർഷൈഃ സാവധാനം നിരൂപിതം || 18 ||

399

ചത്വരി ത്രീണി ദേവ ചൈകം കൃതാദിഷു യഥാക്രമം |

സംഖ്യാതാനി സഹസ്രാണി ദ്വിഗുണാനി ശതാനി ച || 19 ||

400

സന്ധ്യാംശയോരന്തരേണ യഃ കാലഃ ശതസംഖ്യയോഃ |

തഥേവാഹുർയുഗം തജ്ജ്ഞാ യത്ര ധർമോ വിധീയതേ || 20 ||

401

ധർമശ്ചതുഷ്പാൻമനുജാൻ കൃതേ സമനുവർത്തതേ |

സ ഏവാൻയേഷുധർമേണ വ്യതി പാദേന വർധതാ || 21 ||

402

ത്രിലോക്യാ യുഗസാഹസ്രം ബഹിരാബ്രഹ്മണോ ദിനം |

താവത്യേവ നിശാ താത യന്നിമീലതി വിശ്വസൃക് || 22 ||

403

നിശാവസാന ആരബ്ധോ ലോകകൽപോഽനുവർത്തതേ |

യാവദിനം ഭഗവതോ മനുൻ ഭുഞ്ജംശ്ചതുർദശ || 23 ||

404

സ്വം സ്വം കാലം മനുർഭുങ്ക്തേ സാധികാം ഹ്യേകസപ്തതിം |

മൻവന്തരേഷു മനവസ്തദ്വംശ്യാ ഋഷയഃ സുരാഃ |

ഭവന്തി ചൈവ യുഗപത്സുരേശാശ്ചാനു യേ ച താൻ || 24 ||

405

- ഏഷ ദൈനന്ദിനഃ സർഗോ ബ്രാഹ്മസ്ത്രൈലോക്യവർതനഃ |
തിര്യങ്നൃപിതൃദേവാനാം സംഭവോ യത്ര കർമ്മഭിഃ || 25 || 406
- മൻവന്തരേഷു ഭഗവാൻ ബിഭ്രത്സത്ത്വം സ്വമൂർതിഭിഃ |
മൻവാദിഭിരിദം വിശ്വമവത്യുദിതപൗരുഷഃ || 26 || 407
- തമോമാത്രാമുപാദായ പ്രതിസംരുദ്ധവിക്രമഃ |
കാലേനാനുഗതാശേഷ ആസ്തേ തുഷ്ണീം ദിനാത്യയേ || 27 || 408
- തമേവാൻവപിധീയന്തേ ലോകാ ഭൂരാദയസ്ത്രയഃ |
നിശായാമനുവൃത്തായാം നിർമുക്തശശിഭാസ്കരം || 28 || 409
- ത്രിലോക്യാം ദഹ്യമാനായാം ശക്ത്യാ സങ്കർഷണാഗ്നിനാ |
യാന്ത്യുഷ്മണാ മഹർലോകാജ്ജനം ഭൃഗ്വാദയോർഭിതാഃ || 29 || 410
- താവത്ത്രിഭുവനം സദുഃ കൽപാന്തൈധിതസിന്ധവഃ |
പ്ലാവയന്ത്യുത്കടാഭോപചണ്ഡവാതേരിതോർമയഃ || 30 || 411
- അന്തഃ സ തസ്മിൻ സലില ആസ്തേന്തന്താസനോ ഹരിഃ |
യോഗനിദ്രാനിമീലാക്ഷഃ സ്തൂയമാനോ ജനാലയൈഃ || 31 || 412
- ഏവംവിധൈരഹോരാത്രൈഃ കാലഗത്യാപലക്ഷിതൈഃ |
അപക്ഷിതമിവാന്യാപി പരമായുർവയഃ ശതം || 32 || 413
- യദർധമായുഷസ്തസ്യ പരാർധമഭിധീയതേ |
പൂർവഃ പരാർധോപക്രാന്തോ ഹൃപരോദ്യ പ്രവർതതേ || 33 || 414
- പൂർവസ്യാദൗ പരാർധസ്യ ബ്രാഹ്മോ നാമ മഹാനഭൂത് |
കൽപോ യത്രാഭവദ്ബ്രഹ്മാ ശബ്ദബ്രഹ്മേതി യം വിദുഃ || 34 || 415
- തസ്യൈവ ചാന്തേ കൽപോദ്ഭൂദ് യം പാദ്മമഭിചക്ഷതേ |
യദ്ധരേൻനാഭിസരസ ആസീൽലോകസരോരുഹം || 35 || 416

അയം തു കമിതഃ കൽപോ ദ്വിതീയസ്യാപി ഭാരത |
 വാരാഹ ഇതി വിഖ്യാതോ യത്രാസീത്സുകരോ ഹരിഃ || 36 || 417

കാലോഽയം ദ്വിപരാർധാവ്യോ നിമേഷ ഉപചര്യതേ |
 അവ്യാകൃതസ്യാനന്തസ്യ അനാദേർജഗദാത്മനഃ || 37 || 418

കാലോഽയം പരമാൺവാദിർദ്വിപരാർധാന്ത ഈശ്വരഃ |
 നൈവേശിതും പ്രഭുർഭൂമ്ന ഈശ്വരോ ധാമമാനിനാം || 38 || 419

വികാരൈഃ സഹിതോ യുക്തൈർവിശേഷാദിഭിരാവൃതഃ |
 ആണ്ഡകോശോ ബഹിരയം പഞ്ചാശത്കോടിവിസ്തൃതഃ || 39 || 420

ദശോത്തരാധികൈര്യത്ര പ്രവിഷ്ടഃ പരമാണുവത് |
 ലക്ഷ്യത്വേന്തർഗതാശ്ചാന്യേ കോടിശോ ഹ്യണ്ഡരാശയഃ || 40 || 421

തദാഹുരക്ഷരം ബ്രഹ്മ സർവകാരണകാരണം |
 വിഷ്ണോർധാമ പരം സാക്ഷാത്പുരുഷസ്യ മഹാത്മനഃ || 41 || 422

|| ഇതി ശ്രീമദ്ഭാഗവതേ മഹാപുരാണേ പാരമഹംസ്യാം സംഹിതായാം
 തൃതീയസ്കന്ധേ ഏകാദശോധ്യായഃ ||

ശ്രീഃ
 ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ
 ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ
 ഓം നമോ ഭഗവതേ വാസുദേവായ
ശ്രീമദ്ഭാഗവതമഹാപുരാണം
॥ തൃതീയസ്കന്ധേ ദ്വാദശോധ്യായഃ ॥

മൈത്രേയ ഉവാച

ഇതി തേ വർണിതഃ ക്ഷത്തഃ കാലാഖ്യഃ പരമാത്മനഃ |
 മഹിമാ വേദഗർഭോഽഥ യഥാസ്രാക്ഷീന്നിബോധ മേ || 1 || 423

സസർജാഗ്രേന്ധതാമിസ്രമഥ താമിസ്രമാദികൃത് |
 മഹാമോഹം ച മോഹം ച തമശ്ചാജ്ഞാനവൃത്തയഃ || 2 || 424

ദൃഷ്ട്വാ പാപീയസീം സൃഷ്ടിം നാത്മാനം ബഹുമന്യത |
 ഭഗവദ്യാനപൂതേന മനസാൻയാം തതോഽസൃജത് || 3 || 425

സനകം ച സനന്ദം ച സനാതനമമാത്മഭൂഃ |
 സനത്കുമാരം ച മുനീന്നിഷ്ക്രിയാനൂർധ്വരേതസഃ || 4 || 426

താൻ ബഭാഷേ സ്വഭൂഃ പുത്രാൻ പ്രജാഃ സൃജത പുത്രകാഃ |
 തന്നൈച്ഛൻമോക്ഷധർമാണോ വാസുദേവപരായണാഃ || 5 || 427

സോഽവധ്യാതഃ സുതൈരേവം പ്രത്യാഖ്യാതാനുശാസനൈഃ |
 ക്രോധം ദുർവിഷഹം ജാതം നിയന്തുമുപചക്രമേ || 6 || 428

ധിയാ നിഗൃഹ്യമാണോഽപി ഭൂവോർമധ്യാത്പ്രജാപതേഃ |
 സദ്യോജായത തൻമന്യുഃ കുമാരോ നീലലോഹിതഃ || 7 || 429

- സ വൈ രുരോദ ദേവാനാം പൂർവജോ ഭഗവാൻ ഭവഃ |
നാമാനി കുരു മേ ധാതഃ സ്ഥാനാനി ച ജഗദ്ഗുരോ || 8 || 430
- ഇതി തസ്യ വചഃ പാദ്മോ ഭഗവാൻ പരിപാലയൻ |
അഭ്യധാദ് ഭദ്രയാ വാചാ മാ രോദീസ്തത്കരോമി തേ || 9 || 431
- യദരോദീഃ സുരശ്രേഷ്ഠ സോദ്യേഗ ഇവ ബാലകഃ |
തതസ്ത്വാമഭിധാസ്യന്തി നാമ്നാ രുദ്ര ഇതി പ്രജാഃ || 10 || 432
- ഹൃദിന്ദ്രിയാൺയസുർവ്വേദാമ വായുരഗ്നിർജലം മഹീ |
സൂര്യശ്ചന്ദ്രസ്തപശ്ചൈവ സ്ഥാനാന്യഗ്രേ കൃതാനി മേ || 11 || 433
- മന്യൂർമനുർമഹിനസോ മഹാഛരിവ ഋതധ്വജഃ |
ഉഗ്രരേതാ ഭവഃ കാലോ വാമദേവോ ധൃതവ്രതഃ || 12 || 434
- ധീർവൃത്തിരുശനോമാ ച നിയുത്സർപിരിലാംബികാ |
ഇരാവതീ സുധാ ദീക്ഷാ രുദ്രാൺയോ രുദ്ര തേ സ്ത്രിയഃ || 13 || 435
- ഗൃഹാണൈതാനി നാമാനി സ്ഥാനാനി ച സയോഷണഃ |
ഏഭിഃ സൃജ പ്രജാ ബഹ്വിഃ പ്രജാനാമസി യത്പതിഃ || 14 || 436
- ഇത്യാദിഷ്ടഃ സ ഗുരുണാ ഭഗവാനീലലോഹിതഃ |
സത്ത്വാകൃതിസ്വഭാവേന സസർജാത്മസമാഃ പ്രജാഃ || 15 || 437
- രുദ്രാണാം രുദ്രസൃഷ്ടാനാം സമന്താദ് ഗ്രസതാം ജഗത് |
നിശാമ്യാസംഖ്യശോ യുമാൻ പ്രജാപതിരശങ്കത || 16 || 438
- അലം പ്രജാഭിഃ സൃഷ്ടാഭിരീദൃശീഭിഃ സുരോത്തമ |
മയാ സഹ ദഹന്തീഭിർദിശശ്ചക്ഷുർഭിരുൽബന്ധൈഃ || 17 || 439
- തപ ആതിഷ്ഠ ഭദ്രം തേ സർവഭൂതസുഖാവഹം |
തപസൈവ യഥാപൂർവം സ്രഷ്ടാ വിശ്വമിദം ഭവാൻ || 18 || 440

- തപസൈവ പരം ജ്യോതിർഭഗവന്തമധോക്ഷജം |
സർവഭൂതഗുഹാവാസമഞ്ജസാ വിനതേ പുമാൻ || 19 || 441
- മൈത്രേയ ഉവാച
ഏവമാത്മഭുവാദ്വിദിഷ്ടഃ പരിക്രമ്യ ഗിരാം പതിം |
ബാഘമിത്യുമുമാമന്തര്യ വിവേശ തപസേ വനം || 20 || 442
- അമാഭിധ്യായതഃ സർഗം ദശ പുത്രാഃ പ്രജജ്ഞിരേ |
ഭഗവച്ഛക്തിയുക്തസ്യ ലോകസന്താനഹേതവഃ || 21 || 443
- മരീചിരത്ത്രംഗിരസൗ പുലസ്ത്യഃ പുലഹഃ ക്രതുഃ |
ഭൃഗുർവസിഷ്ടോ ദക്ഷശ്ച ദശമസ്തത്ര നാരദഃ || 22 || 444
- ഉത്സംഗാന്നാരദോ ജജ്ഞേ ദക്ഷോഽംഗുഷ്ഠാത്പ്രയംഭുവഃ |
പ്രാണാദ്വസിഷ്ഠഃ സഞ്ജാതോ ഭൃഗുസ്ത്വചി കരാത്ക്രതുഃ || 23 || 445
- പുലഹോ നാഭിതോ ജജ്ഞേ പുലസ്ത്യഃ കർണയോര്യുഷിഃ |
അംഗിരാ മുഖതോഽക്ഷണോഽത്രിർമരീചിർമനസോഽഭവത് || 24 || 446
- ധർമഃ സ്തനാദുക്ഷിണതോ യത്ര നാരായണഃ സ്വയം |
അധർമഃ പുഷ്പതോ യസ്മാൻമൃത്യുർലോകഭയങ്കരഃ || 25 || 447
- ഹൃദി കാമോ ഭൂവഃ ക്രോധോ
ലോഭശ്ചാധരദച്ഛദാത് |
ആസ്യാദ്വാക്സിന്ധവോ മേഘാനി -
രൂതിഃ പായോരഘാശ്രയഃ || 26 || 448
- ഛായായാഃ കർദമോ ജജ്ഞേ ദേവഹുത്യാഃ പതിഃ പ്രഭുഃ |
മനസോ ദേഹതശ്ചേദം ജജ്ഞേ വിശ്വകൃതോ ജഗത് || 27 || 449

- വാചം ദുഹിതരം തന്വീം സ്വയംഭൂർഹരതീം മനഃ |
അകാമാം ചകമേ ക്ഷത്തഃ സകാമ ഇതി നഃ ശ്രുതം || 28 || 450
- തമധർമേ കൃതമതിം വിലോക്യ പിതരം സുതാഃ |
മരീചിമുഖ്യാ മൂനയോ വിശ്രംഭാത്പ്രത്യഞ്ബോധയൻ || 29 || 451
- നൈതത്പൂർവൈഃ കൃതം ത്വദ്യേ ന കരിഷ്യന്തി ചാപരേ |
യത്ത്വം ദുഹിതരം ഗച്ഛേരനിഗൃഹ്യാംഗജം പ്രഭുഃ || 30 || 452
- തേജീയസാമപി ഹ്യേതന്ന സുശ്ലോക്യം ജഗദ്ഗുരോ |
യദ്യുത്തമനുതിഷ്ഠൻ വൈ ലോകഃ ക്ഷേമായ കൽപതേ || 31 || 453
- തസ്മൈ നമോ ഭഗവതേ യ ഇദം സ്വേന രോചിഷാ |
ആത്മസ്ഥം വ്യഞ്ജയാമാസ സ ധർമം പാതുമർഹതി || 32 || 454
- സ ഇത്ഥം ഗൃണതഃ പുത്രാൻ പുരോ ദൃഷ്ട്വാ പ്രജാപതിൻ |
പ്രജാപതിപതിസ്തൻവം തത്യാജ വ്രീഡിതസ്തദാ |
താം ദിശോ ജഗൃഹൂർഘോരാം നീഹാരം യദ്വിദുസ്തമഃ || 33 || 455
- കദാചിദ് ധ്യായതഃ സ്രഷ്ടൂർവേദാ ആസംശ്ചതുർമുഖാത് |
കഥം സ്രക്ഷ്യാമൃഹം ലോകാൻ സമവേതാൻ യഥാ പുരാ || 34 || 456
- ചാതുർഹോത്രം കർമതന്ത്രമുപവേദനയൈഃ സഹ |
ധർമസ്യ പാദാശ്ചത്വാരസ്തഥൈവാശ്രമവൃത്തയഃ || 35 || 457
- വിദൂര ഉവാച
സ വൈ വിശ്വസൃജാമീശോ വേദാദീൻ മുഖതോഽസൃജത് |
യദ് യദ് യേനാസൃജദ് ദേവസ്തൻമേ ബ്രൂഹി തപോധന || 36 || 458
- മൈത്രേയ ഉവാച
ഋഗ്യജുഃ സാമാമർവാഖ്യാൻ

- വേദാൻ പൂർവാദിഭിർമുഖൈഃ |
 ശസ്ത്രമിജ്യാം സതുതിസ്തോമം
 പ്രായശ്ചിത്തം വ്യധാത്ക്രമാത് || 37 || 459
- ആയുർവേദം ധനുർവേദം ഗാന്ധർവം വേദമാത്മനഃ |
 സ്ഥാപത്യം ചാസൃജദ് വേദം ക്രമാത്പൂർവാദിഭിർമുഖൈഃ || 38 || 460
- ഇതിഹാസപുരാണാനി പഞ്ചമം വേദമീശ്വരഃ |
 സർവേഭ്യ ഏവ വക്ത്രേഭ്യഃ സസൃജേ സർവദർശനഃ || 39 || 461
- ഷോഡശ്യുക്തം പൂർവവക്ത്രാത്പുരിഷ്യഗ്നിഷ്ടുതാവഥ |
 ആപ്തോർയാമാതിരാത്രൗ ച വാജപേയം സഗോസവം || 40 || 462
- വിദ്യാ ദാനം തപഃ സത്യം ധർമസ്യേതി പദാനി ച |
 ആശ്രമാംശ്ച യഥാസംഖ്യമസൃജത്സഹ വൃത്തിഭിഃ || 41 || 463
- സാവിത്രം പ്രാജാപത്യം ച ബ്രാഹ്മം ചാഥ ബൃഹത്തഥാ |
 വാർതാസഞ്ചയശാലീനശിലോഛര ഇതി വൈ ഗൃഹേ || 42 || 464
- വൈഖാനസാ വാലഖിൽയൗദുംബരാഃ ഫേനപാ വനേ |
 ന്യാസേ കുടീചകഃ പൂർവം ബഹ്യാദോ ഹംസനിഷ്ക്രിയൗ || 43 || 465
- ആൻവീക്ഷികീ ത്രയീ വാർതാ ദണ്ഡനീതിസ്തഥൈവ ച |
 ഏവം വ്യാഹൃതയശ്ചാസൻ പ്രണവോ ഹൃന്ധ്യ ദഹ്രതഃ || 44 || 466
- തസ്യോഷ്ണിഗാസീൽലോമഭ്യോ
 ഗായത്രീ ച തൃചോ വിഭോഃ |
 ത്രിഷ്ടുമ്മാംസാത്സനുതോനൃഷ്ടുബ് -
 ജഗത്യസ്ഥ്നഃ പ്രജാപതേഃ || 45 || 467

- മജ്ജായാഃ പങ്കതിരുത്പന്നാ ബൃഹതീ പ്രാണതോഽഭവത് |
സ്പർശസ്തസ്യാഭവജ്ജീവഃ സ്വരോ ദേഹ ഉദാഹൃതഃ || 46 || 468
- ഊഷ്മാണമിന്ദ്രിയാൺയാഹുരന്തഃസ്ഥാ ബലമാത്മനഃ |
സ്വരാഃ സപ്ത വിഹാരേണ ഭവന്തി സ്മ പ്രജാപതേഃ || 47 || 469
- ശബ്ദബ്രഹ്മാത്മനസ്തസ്യ വ്യക്താവ്യക്താത്മനഃ പരഃ |
ബ്രഹ്മാവഭാതി വിതതോ നാനാശക്ത്യുപബൃംഹിതഃ || 48 || 470
- തതോഽപരാമുപാദായ സ സർഗായ മനോ ദധേ |
ഋഷീണാം ഭൂരിവീരയാണാമപി സർഗമവിസ്തൃതം || 49 || 471
- ജ്ഞാത്വാ തദ്യുദയേ ഭൂയശ്ചിന്തയാമാസ കൗരവ |
അഹോ അദ്ഭുതമേതന്മേ വ്യാപൃതസ്യാപി നിത്യദാ || 50 || 472
- ന ഹ്യേധന്തേ പ്രജാ നൂനം ദൈവമത്ര വിഘാതകം |
ഏവം യുക്തകൃതസ്തസ്യ ദൈവം ചാവേക്ഷതസ്തദാ || 51 || 473
- കസ്യ രൂപമഭ്യുദ് ഭ്യോ യത്കായമഭിചക്ഷതേ |
താഭ്യാം രൂപവിഭാഗാഭ്യാം മിഥുനം സമപദ്യത || 52 || 474
- യസ്തു തത്ര പുമാൻ സോഽഭൂൻ -
മനുഃ സ്വായംഭുവഃ സ്വരാട് |
സ്ത്രീ യാഽസീച്ഛതരുപാഽഽഖ്യാ
മഹിഷ്യസ്യ മഹാത്മനഃ || 53 || 475
- തദാ മിഥുനധർമേണ പ്രജാ ഹ്യേധാംബഭൂവിരേ |
സ ചാപി ശതരൂപായാം പഞ്ചാപത്യാൻയജീജനത് || 54 || 476
- പ്രിയവ്രതോത്താനപാദൗ തിസ്രഃ കന്യാശ്ച ഭാരത |
ആകുതിർദേവഹൂതിശ്ച പ്രസൂതിരിതി സത്തമ || 55 || 477

ആകുതിം രൂപയേ പ്രാദാത്കർദമായ തു മധ്യമാം |
ദക്ഷായാദാത്പ്രസൂതിം ച യത ആപൂരിതം ജഗത് || 56 ||

478

|| ഇതി ശ്രീമദ്ഭാഗവതേ മഹാപുരാണേ പാരമഹംസ്യാം സംഹിതായാം
തൃതീയസ്കന്ധേ ദ്വാദശോധ്യായഃ ||

ശ്രീഃ
 ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ
 ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ
 ഓം നമോ ഭഗവതേ വാസുദേവായ
ശ്രീമദ്ഭാഗവതമഹാപുരാണം
॥ തൃതീയസ്കന്ധേ ത്രയോദശോധ്യായഃ ॥

ശ്രീശുക ഉവാച

നിശമ്യ വാചം വദതോ മൂനേഃ പുൺയതമാം നൃപ |
 ഭൂയഃ പപ്രച്ഛ കൗരവ്യോ വാസുദേവകഥാദൃതഃ || 1 ||

479

വിദൂര ഉവാച

സ വൈ സ്വായംഭുവഃ സമ്രാട് പ്രിയഃ പുത്രഃ സ്വയംഭുവഃ |
 പ്രതിലഭ്യ പ്രിയാം പത്നീം കിം ചകാര തതോ മൂനേ || 2 ||

480

ചരിതം തസ്യ രാജർഷേരാദിരാജസ്യ സത്തമ |

ബ്രൂഹി മേ ശ്രദ്ധാനായ വിഷ്വകുസേനാശ്രയോ ഹൃസൗ || 3 ||

481

ശ്രുതസ്യ പുംസാം സുചിരശ്രമസ്യ

നന്വഞ്ജസാ സൂരിഭിരീഡിതോദ്ഭവഃ |

യത്തദ്ഗുണാനുശ്രവണം മുകുന്ദ -

പാദാരവിന്ദം ഹൃദയേഷു യേഷാം || 4 ||

482

ശ്രീശുക ഉവാച

ഇതി ബ്രൂവാണം വിദൂരം വിനീതം

സഹസ്രശീർഷ്ണശ്ചരണോപധാനം |

പ്രഹൃഷ്ടരോമാ ഭഗവത്കഥായാം

പ്രണീയമാനോ മുനിരഭ്യുചഷ്ട || 5 ||

483

മൈത്രേയ ഉവാച

യദാ സ്വഭാർയയാ സാകം ജാതഃ സ്വായംഭുവോ മനുഃ |

പ്രാഞ്ജലിഃ പ്രണതശ്ചേദം വേദഗർഭമഭാഷത || 6 ||

484

ത്വമേകഃ സർവഭൂതാനാം ജൻമകൃദ് വൃത്തിഭഃ പിതാ |

അഥാപി നഃ പ്രജാനാം തേ ശുശ്രൂഷാ കേന വാ ഭവേത് || 7 ||

485

തദ്വിധേഹി നമസ്തുഭ്യം കർമസ്വീഡ്യാത്മശക്തിഷു |

യത്കൃത്യേഹ യശോ വിഷ്വഗമുത്ര ച ഭവേദ്ഗതിഃ || 8 ||

486

ബ്രഹ്മോവാച

പ്രീതസ്തുഭ്യമഹം താത സ്വസ്തി സ്താദ്വാം ക്ഷിതീശ്വര |

യന്നിർവൃലീകേന ഹൃദാ ശാധി മേത്യാത്മനാർപിതം || 9 ||

487

ഏതാവത്യാത്മജൈർവീര കാർയാ ഹൃപചിതിർഗുരൗ |

ശക്ത്യാപ്രമത്തൈർഗൃഹ്യേത സാദരം ഗതമത്സരൈഃ || 10 ||

488

സ ത്വമസ്യാമപത്യാനി സദ്യശാൻയാത്മനോ ഗുണൈഃ |

ഉത്പാദ്യ ശാസ ധർമേണ ഗാം യജ്ഞൈഃ പുരുഷം യജ || 11 ||

489

പരം ശുശ്രൂഷണം മഹ്യം സ്യാത്പ്രജാരക്ഷയാ നൃപ |

ഭഗവാംസ്തേ പ്രജാഭർതുർഹൃഷീകേഷോഽനുതുഷ്യതി || 12 ||

490

യേഷാം ന തുഷ്ടോ ഭഗവാൻ യജ്ഞലിംഗോ ജനാർദനഃ |

തേഷാം ശ്രമോ ഹൃപാർഥായ യദാത്മാ നാദ്യതഃ സ്വയം || 13 ||

491

മനുരുവാച

ആദേശ്വഹം ഭഗവതോ വർതേയാമീവസുദന |

സ്ഥാനം ത്വിഹാനുജാനീഹി പ്രജാനാം മമ ച പ്രഭോ || 14 ||

492

- യദോക്ഃ സർവസത്തത്യാനാം മഹീ മഗ്നാ മഹാംഭസി |
അന്യാ ഉദ്ധരണേ യത്തോ ദേവ ദേവ്യാ വിധീയതാം || 15 || 493
- മൈത്രേയ ഉവാച
പരമേഷ്ഠീ ത്വപാം മധ്യേ തഥാ സന്നാമവേഷ്യ ഗാം |
കഥമേനാം സമുന്നേഷ്യ ഇതി ദധൗ ധിയാ ചിരം || 16 || 494
- സൃജതോ മേ ക്ഷിതിർവാർഭിഃ പ്ലാവ്യമാനാ രസാം ഗതാ |
അഥാത്ര കിമനുഷ്ഠേയമസ്മാഭിഃ സർഗയോജിതൈഃ |
യസ്യാഹം ഹൃദയാദാസം സ ഈശോ വിദധാതു മേ || 17 || 495
- ഇത്യഭിധ്യായതോ നാസാവിവരാത്സഹസാനഘ |
വരാഹതോകോ നിരഗാദംഗുഷ്ഠപരിമാണകഃ || 18 || 496
- തസ്യാഭിപശ്യതഃ ഖസ്ഥഃ ക്ഷണേന കില ഭാരത |
ഗജമാത്രഃ പ്രവവൃധേ തദദ്ഭുതമഭൂന്മഹത് || 19 || 497
- മരീചിപ്രമുഖൈർവിപ്രൈഃ കുമാരൈർമനൂനാ സഹ |
ദൃഷ്ട്വാ തത്സൗകരം രൂപം തർകയാമാസ ചിത്രധാ || 20 || 498
- കിമേതത്സൗകരവ്യാജം സത്ത്വം ദിവ്യമവസ്ഥിതം |
അഹോ ബതാശ്ചര്യമിദം നാസായാ മേ വിനിഃസൃതം || 21 || 499
- ദൃഷ്ട്വോഽംഗുഷ്ഠശിരോമാത്രഃ ക്ഷണാദ്ഗണ്ഡശിലാസമഃ |
അപി സ്വിദ്ഭഗവാന്നേഷ യജ്ഞോ മേ ഖേദയന്മനഃ || 22 || 500
- ഇതി മീമാംസതസ്തസ്യ ബ്രഹ്മണഃ സഹ സൂനുഭിഃ |
ഭഗവാൻ യജ്ഞപുരുഷോ ജഗർജാഗേന്ദ്രസന്നിഭഃ || 23 || 501
- ബ്രഹ്മാണം ഹർഷയാമാസ ഹരിസ്താംശ്ച ദ്വിജോത്തമാൻ |
സ്വഗർജിതേന കകുഭഃ പ്രതിസ്വനയതാ വിഭുഃ || 24 || 502

നിശമ്യ തേ ഘർഘരിതം സ്വഖേദ -

ക്ഷയിഷ്ണു മായാമയസുകരസ്യ |

ജനസ്തപഃസത്യനിവാസിനസ്തേ

ത്രിഭിഃ പവിത്രൈർമുനയോഽഗൃണൻ സ്മ || 25 ||

503

തേഷാം സതാം വേദവിതാനമൂർതി -

ർബ്രഹ്മാവധാർയാത്മഗുണാനുവാദം |

വിനദ്യ ഭൂയോ വിബുധോദയായ

ഗജേന്ദ്രലീലോ ജലമാവിവേശ || 26 ||

504

ഉത്ക്ഷിപ്തവാലഃ ചപരഃ കഠോരഃ

സടാ വിധുൻവൻ ഖരരോമശത്വക് |

ഖുരാഹതാഭ്രഃ സിതദംഷ്ട്ര ഇൗക്ഷാ -

ജ്യോതിർബഭാസേ ഭഗവാൻമഹീധ്രഃ || 27 ||

505

ഘ്രാണേന പുഥ്യാഃ പദവീം വിജിഘ്രൻ

ക്രാന്ധാപദേശഃ സ്വയമധ്വരാംഗഃ |

കരാലദംഷ്ട്രോഽപ്യകരാലദ്യുഗ്ദ്ധാ -

മുദ്വീക്ഷ്യ വിപ്രാൻ ഗൃണതോഽവിശത്കം || 28 ||

506

സ വജ്രകുടാംഗനിപാതവേഗ -

വിശീർണകുക്ഷിഃ സ്തനയന്നുദൻവാൻ |

ഉത്സൃഷ്ടദീർഘോർമിഭുജൈരിവാർത -

ശ്ചുക്രാശ യജ്ഞശ്ചര പാഹി മേതി || 29 ||

507

ഖുരൈഃ ക്ഷുരപ്രൈർദരയംസ്തദാഽപ

ഉത്പാരപാരം ത്രിപരൂ രസായാം |

ദദർശ ഗാം തത്ര സുഷുപ്സുരഗ്രേ

യാം ജീവധാനീം സ്വയമഭ്യധത്ത || 30 ||

508

സ്വദംഷ്ട്രയോദ്ധ്യത്യ മഹീം നിമഗ്നാം

സ ഉത്ഥിതഃ സംരുരുചേ രസായാഃ |

തത്രാപി ദൈത്യം ഗദയാഽപതന്തം

സുനാഭസന്ദീപിതതീവ്രമന്യുഃ || 31 ||

509

ജഘാന രുന്ധാനമസഹ്യവിക്രമം

സ ലീലയേഭം മൃഗരാധിവാഭസി |

തദ്രക്തപങ്കാങ്കിതഗണ്ഡതുണ്ഡോ

യഥാ ഗജേന്ദ്രോ ജഗതീം വിഭിന്ദൻ || 32 ||

510

തമാലനീലം സിതദന്തകോട്ടാ

ക്ഷമാമുതക്ഷിപന്തം ഗജലീലയാംഗ |

പ്രജ്ഞായ ബദ്ധാഞ്ജലയോഽനുവാകൈ -

ർവിരിഞ്ചിമുഖ്യാ ഉപതസ്ഥുരീശം || 33 ||

511

ഋഷയ ഊചുഃ

ജിതം ജിതം ത്വേജിത യജ്ഞഭാവന

ത്രയീം തനും സ്വാം പരിധുൻവതേ നമഃ |

യദ്രോമഗർഭതേഷു നിലിന്ത്യുരധ്വരാ -

സ്തസ്തസ്മൈ നമഃ കാരണസുകരായ തേ || 34 ||

512

രൂപം തവൈതന്നനു ദുഷ്കൃതാത്മനാം

ദുർദർശനം ദേവ യദധ്വരാത്മകം |

ഛന്ദാംസി യസ്യ ത്വചി ബർഹിരോമ -

സ്വാജ്യം ദൃശി ത്വംപ്രലിഷ്ട ചാതുർഹോത്രം || 35 ||

513

സ്രുക്തുണ്ഡ ആസീത്സുവ ഈശ നാസയോ -

രിധോദരേ ചമസാഃ കർണരന്ധ്രേ |

പ്രാശിത്രമാസ്യേ ഗ്രസനേ ഗ്രഹാസ്തു തേ
യച്ചർവണം തേ ഭഗവന്നഗ്നിഹോത്രം || 36 ||

514

ദീക്ഷാനുജന്മോപസദഃ ശിരോധരം
ത്വം പ്രായണീയോദയനീയദംഷ്ട്രഃ |
ജിഹ്വാ പ്രവർഗ്യസ്തവ ശീർഷകം ക്രതോഃ
സഭ്യാവസഥ്യം ചിതയോഽസഭ്യാ ഹി തേ || 37 ||

515

സോമസ്തു രേതഃ സവനാൻയവസ്ഥിതിഃ
സംസ്ഥാവിഭേദാസ്തവ ദേവ ധാതവഃ |
സത്രാണി സർവാണി ശരീരസന്ധി -
സ്ത്വം സർവയജ്ഞക്രതുരിഷ്ടിബന്ധനഃ || 38 ||

516

നമോ നമസ്തേഖിലമന്ത്രദേവതാ -
ദ്രവ്യായ സർവക്രതവേ ക്രിയാത്മനേ |
വൈരാഗ്യഭക്ത്യാത്മജയാനുഭാവിത -
ജ്ഞാനായ വിദ്യാഗുരവേ നമോ നമഃ || 39 ||

517

ദംഷ്ട്രാഗ്രകോട്ട്യാ ഭഗവംസ്തുയാ ധൃതാ
വിരാജതേ ഭൂധര ഭൂഃ സഭൂധരാ |
യഥാ വനാനിഃസരതോ ദതാ ധൃതാ
മതംഗജേന്ദ്രസ്യ സപത്രപദ്മിനീ || 40 ||

518

ത്രയീമയം രൂപമിദം ച സൗകരം
ഭൂമണ്ഡലേനാഥ ദതാ ധൃതേന തേ |
ചകാസ്തി ശൃംഗോഽഘനേന ഭൂയസാ
കുലാചലേന്ദ്രസ്യ യഥൈവ വിഭ്രമഃ || 41 ||

519

സംസ്ഥാപയൈനാം ജഗതാം സതസ്ഥുഷാം
ലോകായ പത്നീമസി മാതരം പിതാ |

- വിധേമ ചാസ്മൈ നമസാ സഹ ത്വയാ
യസ്യാം സ്വതേജോഗ്നിമിവാരണാവധാഃ || 42 || 520
- കഃ ശ്രദ്ദധീതാൻയതമസ്തവ പ്രഭോ
രസാം ഗതായാ ഭൂവ ഉദ്വിബർഹണം |
ന വിസ്ഥയോസൗ ത്വയി വിശ്വവിസ്ഥയേ
യോ മായയേദം സസ്യജ്ഞേതിവിസ്ഥയം || 43 || 521
- വിധുൻവതാ വേദമയം നിജം വപു -
ർജനസ്തപഃസത്യനിവാസിനോ വയം |
സടാശിവോദ്ധൂതശിവാംബുബിന്ദുഭി -
ർവിമുജ്യമാനാ ഭൃശമീശ പാവിതാഃ || 44 || 522
- സ വൈ ബത ഭൃഷ്ടമതിസ്തവൈഷ തേ
യഃ കർമ്മണാം പാരമപാരകർമ്മണഃ |
യദ്യോഗമായാഗുണയോഗമോഹിതം
വിശ്വം സമസ്തം ഭഗവൻ വിധേഹി ശം || 45 || 523
- മൈത്രേയ ഉവാച
ഇത്യുപസ്ഥീയമാനസ്തൈർമുനിഭിർബ്രഹ്മവാദിഭിഃ |
സലിലേ സ്വഖുരാക്രാന്ത ഉപാധത്താവിതാവനിം || 46 || 524
- സ ഇത്ഥം ഭഗവാനുർവീം വിഷ്വകുസേനഃ പ്രജാപതിഃ |
രസായാ ലീലയോന്നീതാമപ്സു ന്ധസ്യ യയൗ ഹരിഃ || 47 || 525
- യ ഏവമേതാം ഹരിമേധസോ ഹരേഃ
കഥാം സുഭദ്രാം കഥനീയമായിനഃ |
ശൂൺവീത ഭക്ത്യാ ശ്രവയേത വോശരതീം
ജനാർദനോന്യാശു ഹൃദി പ്രസീദതി || 48 || 526

തസ്മിൻ പ്രസന്നേ സകലാശിഷാം പ്രഭൗ
 കിം ദുർലഭം താഭിരലം ലവാത്മഭിഃ |
 അനന്യദ്യുഷ്ട്യാ ഭജതാം ഗുഹാശയഃ
 സ്വയം വിധത്തേ സ്വഗതിം പരഃ പരാം || 49 ||

527

കോ നാമ ലോകേ പുരുഷാർത്ഥസാരവിത്
 പുരാകമാനാം ഭഗവത്കമാസുധാം |
 ആപീയ കർണാഞ്ജലിഭിർഭവാപഹാ -
 മഹോ വിരജ്യേത വിനാ നരേതരം || 50 ||

528

|| ഇതി ശ്രീമദ്ഭാഗവതേ മഹാപുരാണേ പാരമഹംസ്യം സംഹിതായാം
 തൃതീയസ്കന്ധേ വരാഹപ്രാദുർഭാവാനുവർണനേ ത്രയോദശോധ്യായഃ ||

ശ്രീഃ
 ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ
 ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ
 ഓം നമോ ഭഗവതേ വാസുദേവായ
ശ്രീമദ്ഭാഗവതമഹാപുരാണം
॥ തൃതീയസ്കന്ധേ ചതുർദശോധ്യായഃ ॥

ശ്രീശുക ഉവാച

നിശമ്യ കൗഷാരവിണോപവർണിതാം

ഹരേഃ കഥാം കാരണസൂകരാത്മനഃ |

പുനഃ സ പപ്രച്ഛ തമുദ്യതാഞ്ജലി -

ർന്ന ചാതിത്യപ്തോ വിദുരോ ധൃതവ്രതഃ || 1 ||

529

വിദുര ഉവാച

തേനൈവ തു മുനിശ്രേഷ്ഠം ഹരിണാ യജ്ഞമൂർതിനാ |

ആദിദൈത്യോ ഹിരൺയാക്ഷോ ഹത ഇത്യനുശുശ്രൂമ || 2 ||

530

തസ്യ ചോദ്ധരതഃ ക്ഷോണീം സ്വദംഷ്ട്രാഗ്രേണ ലീലയാ |

ദൈത്യരാജസ്യ ച ബ്രഹ്മൻ കസ്മാദ്ധേതോരഭൂന്മുധഃ || 3 ||

531

മൈത്രേയ ഉവാച

സാധു വീര ത്വയാ പൃഷ്ടമവതാരകഥാം ഹരേഃ |

യത്ത്വം പൃച്ഛസി മർത്യാനാം മൃത്യുപാശവിശാതനീം || 4 ||

532

യയോത്താനപദഃ പുത്രോ മുനിനാ ഗീതയാർദകഃ |

മൃത്യോഃ കൃത്യൈവ മുർധന്യംഘ്രിമാരുരോഹ ഹരേഃ പദം || 5 ||

533

അമാത്രാപീതിഹാസോഽയം ശ്രുതോ മേ വർണിതഃ പുരാ |

ബ്രഹ്മണാ ദേവദേവേന ദേവാനാമനുപൃച്ഛതാം || 6 ||

534

- ദിതിർദാക്ഷായണീ ക്ഷത്തർമാരീചം കശ്യപം പതിം |
അപത്യകാമാ ചകമേ സന്ധ്യായാം ഹൃച്ഛയാർദിതാ || 7 || 535
- ഇഷ്ട്യാഗ്നിജിഹ്വം പയസാ പുരുഷം യജുഷാം പതിം |
നിമ്ലോചത്യർക ആസീനമഗ്ന്യഗാരേ സമാഹിതം || 8 || 536
- ദിതിരുവാച
ഏഷ മാം ത്വത്കൃതേ വിദ്വൻ കാമ ആത്തശരാസനഃ |
ദുനോതി ദീനാം വിക്രമ്യ രംഭാമിവ മതംഗജഃ || 9 || 537
- തദ്ഭവാന്മഹ്യമാനായാം സപത്നീനാം സമൃദ്ധിഭിഃ |
പ്രജാവതീനാം ഭദ്രം തേ മയ്യായുക്താമനുഗ്രഹം || 10 || 538
- ഭർതൃയാപ്തോരുമാനാനാം ലോകാനാവിശതേ യശഃ |
പതിർഭവദ്വിധോ യാസാം പ്രജയാ നനു ജായതേ || 11 || 539
- പുരാ പിതാ നോ ഭഗവാന്മക്ഷോ ദുഹിത്യവത്സലഃ |
കം വൃണീത വരം വത്സാ ഇത്യപൃച്ഛത നഃ പൃഥക് || 12 || 540
- സ വിദിത്വാത്ഥജാനാം നോ ഭാവം സന്താനഭാവനഃ |
ത്രയോദശാദദാത്താസാം യാസ്തേ ശീലമനുവ്രതാഃ || 13 || 541
- അഥ മേ കുരു കൽയാണ കാമം കഞ്ജവിലോചന |
ആർതോപസർപണം ഭൂമന്നമോഘം ഹി മഹീയസി || 14 || 542
- ഇതി താം വീര മാരീചഃ കൃപണാം ബഹുഭാഷിണീം |
പ്രത്യാഹാനുനയൻ വാചാ പ്രവൃദ്ധാനംഗകശ്മലാം || 15 || 543
- ഏഷ ത്വേഹം വിധാസ്യാമി പ്രിയം ഭീരു യദിച്ഛസി |
തസ്യാഃ കാമം ന കഃ കുർയാത്സിദ്ധിസ്ത്രൈവർഗികീ യതഃ || 16 || 544

- സർവാശ്രമാനുപാദായ സ്വാശ്രമേണ കലത്രവാൻ |
വ്യസനാർണവമത്യേതി ജലയാനൈര്യഥാർണവം || 17 || 545
- യാമാഹുരാത്മനോ ഹൃദധം ശ്രേയസ്കാമസ്യ മാനിനി |
യന്ധ്യാം സ്വധുരമധ്യസ്യ പുമാംശ്ചരതി വിജ്വരഃ || 18 || 546
- യാമാശ്രിത്യേന്ദ്രിയാരാതീന്ദുർജയാനിതരാശ്രമൈഃ |
വയം ജയേമ ഹേലാഭിർദസ്യുന്ദുർഗപതിര്യഥാ || 19 || 547
- ന വയം പ്രഭവസ്താം ത്വാ -
മനുകർതും ഗൃഹേശ്വരി |
അപ്യായുഷാ വാ കാർത്ത്യന്യേന
യേ ചാൻയേ ഗുണഗൃധ്നവഃ || 20 || 548
- അഥാപി കാമമേതം തേ പ്രജായൈ കരവാൺയലം |
യഥാ മാം നാതിവോചന്തി മുഹൂർതം പ്രതിപാലയ || 21 || 549
- ഏഷാ ഘോരതമാ വേലാ ഘോരാണാം ഘോരദർശനാ |
ചരന്തി യന്ധ്യാം ഭൂതാനി ഭൂതേശാനുചരാണി ഹ || 22 || 550
- ഏതന്ധ്യാം സാധ്വി സന്ധ്യായാം ഭഗവാൻ ഭൂതഭാവനഃ |
പരീതോ ഭൂതപർഷദ്ഭിർവൃഷേണാടതി ഭൂതരാട് || 23 || 551
- ശ്മശാനചക്രാനിലധൂലിയൂഥ -
വീകീർണവിദ്യാതജടാകലാപഃ |
ഭസ്മാവഗുംഠാമലരുക്മദേഹോ
ദേവസ്ത്രിഭിഃ പശ്യതി ദേവരസ്തേ || 24 || 552
- ന യസ്യ ലോകേ സ്വജനഃ പരോ വാ
നാത്യാദൃതോ നോത കശ്ചിദ്വിഗർഹഃ |

വയം വ്രതൈർയച്ചരണാപവിദ്ധാ -

മാശാസ്മഹേജ്ജാം ബത ഭുക്തഭോഗാം || 25 ||

553

യസ്യാനവദ്യാചരിതം മനീഷിണോ

ഗൃണന്ത്യവിദ്യാപടലം ബിഭിത്സവഃ |

നിരസ്തസാമ്യാതിശയോഽപി യത്സ്യയം

പിശാചചർയാമചരദ്ഗതിഃ സതാം || 26 ||

554

ഹസന്തി യസ്യാചരിതം ഹി ദുർഭഗാഃ

സ്വാത്മൻ രതസ്യാവിദുഷഃ സമീഹിതം |

യൈർവസ്ത്രമാൽയാഭരണാനുലേപനൈഃ

ശ്വഭോജനം സ്വാത്മതയോപലാലിതം || 27 ||

555

ബ്രഹ്മാദയോ യത്കൃതസേതുപാലാ

യത്കാരണം വിശ്വമിദം ച മായാ |

ആജ്ഞാകരീ തസ്യ പിശാചചർയാ

അഹോ വിഭൂമ്നശ്ചരിതം വിഡംബനം || 28 ||

556

മൈത്രേയ ഉവാച

സൈവം സംവിദിതേ ഭർത്വാ മൻമഥോൻമമിതേന്ദ്രിയാ |

ജഗ്രാഹ വാസോ ബ്രഹ്മർഷേർവൃഷലീവ ഗതത്രപാ || 29 ||

557

സ വിദിത്വാമ ഭാർയായാസ്തം നിർബന്ധം വികർമണി |

നത്വാ ദിഷ്ടായ രഹസി തയാഥോപവിവേശ ഹ || 30 ||

558

അഥോപസ്പൃശ്യ സലിലം പ്രാണാനായമ്യ വാഗ്യതഃ |

ധ്യായഞ്ജജാപ വിരജം ബ്രഹ്മ ജ്യോതിഃ സനാതനം || 31 ||

559

ദിതിസ്തു വ്രീഡിതാ തേന കർമാവദ്യേന ഭാരത |

ഉപസംഗമ്യ വിപ്രർഷിമധോമുഖ്യഭൃഭാഷത || 32 ||

560

ദിതിരുവാച

മാ മേ ഗർഭമിമം ബ്രഹ്മൻ ഭൂതാനാമൃഷഭോ വധീത് |

രുദ്രഃ പതിർഹി ഭൂതാനാം യസ്യാകരവമംഹസം || 33 ||

561

നമോ രുദ്രായ മഹതേ ദേവായോഗ്രായ മീഡുഷേ |

ശിവായ ന്യസ്തദണ്ഡായ ധൃതദണ്ഡായ മന്യവേ || 34 ||

562

സ നഃ പ്രസീദതാം ഭാമോ ഭഗവാനുർവനുഗ്രഹഃ |

വ്യാധസ്യാപ്യനുകമ്പ്യാനാം സ്ത്രീണാം ദേവഃ സതീപതിഃ || 35 ||

563

മൈത്രേയ ഉവാച

സ്വസർഗസ്യാശിഷം ലോക്യാമാശാസാനാം പ്രവേപതിം |

നിവൃത്തസന്ധ്യാനിയമോ ഭാർയാമാഹ പ്രജാപതിഃ || 36 ||

564

കശ്യപ ഉവാച

അപ്രായത്യാദാത്മനസ്തേ ദോഷാൻമൗഹൂർതികാദുത |

മന്നിദേശാതിചാരേണ ദേവാനാം ചാതിഹേലനാത് || 37 ||

565

ഭവിഷ്യതസ്തവാഭദ്രാവഭദ്ദേ ജാഠരാധമൗ |

ലോകാൻ സപാലാംസ്ത്രീംശ്ചണ്ഡി മുഹൂരാക്രന്ധിഷ്യതഃ || 38 ||

566

പ്രാണിനാം ഹന്യമാനാനാം ദീനാനാമകൃതാഗസാം |

സ്ത്രീണാം നിഗൃഹ്യമാണാനാം കോപിതേഷു മഹാത്മസു || 39 ||

567

തദാ വിശ്വേശ്വരഃ ക്രുദ്ധോ ഭഗവാൻ ലോകഭാവനഃ |

ഹനിഷ്യത്യവതീർയാസൗ യമാദ്രീൻ ശതപർവധൃക് || 40 ||

568

ദിതിരുവാച

വധം ഭഗവതാ സാക്ഷാത്സുനാഭോദാരബാഹുനാ |

ആശാസേ പുത്രയോർമഹ്യം മാ ക്രുദ്ധാദ്ബ്രാഹ്മണാദ്വിഭോ || 41 ||

569

- ന ബ്രഹ്മദണ്ഡദഗ്ധസ്യ ന ഭൂതഭയദസ്യ ച |
നാരകാശ്ചാനുഗൃഹ്ണന്തി യാം യാം യോനിമസൗ ഗതഃ || 42 || 570
- കശ്യപ ഉവാച
കൃതശോകാനുതാപേന സദ്യഃ പ്രത്യവമർശനാത് |
ഭഗവത്യുരുമാനാച്ച ഭവേ മയ്യപി ചാദരാത് || 43 || 571
- പുത്രസ്യൈവ തു പുത്രാണാം ഭവിതൈകഃ സതാം മതഃ |
ഗാസ്യന്തി യദ്യശഃ ശുദ്ധം ഭഗവദ്യശസാ സമം || 44 || 572
- യോഗൈർഹേമേവ ദുർവർണം ഭാവയിഷ്യന്തി സാധവഃ |
നിർവൈരാദിഭിരാത്മാനം യച്ഛീലമനുവർതിതും || 45 || 573
- യത്പ്രസാദാദിദം വിശ്വം പ്രസീദതി യദാത്മകം |
സ സ്വദ്യഗ്ഭഗവാൻ യസ്യ തോഷ്യതേനന്യയാ ദൃശാ || 46 || 574
- സ വൈ മഹാഭാഗവതോ മഹാത്മാ
മഹാനുഭാവോ മഹതാം മഹിഷ്ഠഃ |
പ്രവൃദ്ധഭക്ത്യാ ഹൃന്നുഭാവിതാശയേ
നിവേശ്യ വൈകുണ്ഠമിമം വിഹാസ്യതി || 47 || 575
- അലമ്പടഃ ശീലധരോ ഗുണാകരോ
ഹൃഷ്ടഃ പരർദ്ധ്യാ വൃഥിതോ ദുഃഖിതേഷു |
അഭൂതശത്രുർജഗതഃ ശോകഹർതാ
നൈദാഘികം താപമിവോഡുരാജഃ || 48 || 576
- അന്തർബഹിശ്ചാമലമബ്ജനേത്രം
സ്വപുരുഷേഷ്ഠാനുഗൃഹീതരൂപം |
പൗത്രസ്തവ ശ്രീലലനാലലാമം
ദ്രഷ്ടാ സ്പുരത്കുണ്ഡലമണ്ഡിതാനനം || 49 || 577

മൈത്രേയ ഉവാച

ശ്രുത്വാ ഭാഗവതം പൗത്രമമോദത ദിതിർഭൃശം ।

പുത്രയോശ്ച വധം കൃഷ്ണാഭിദിത്വാന്സീൻമഹാമനാഃ ॥ 50 ॥

578

॥ ഇതി ശ്രീമദ്ഭാഗവതേ മഹാപുരാണേ പാരമഹംസ്യം സംഹിതായാം
തൃതീയസ്കന്ധേ ദിതികശ്യപസംവാദേ ചതുർദശോധ്യായഃ ॥

ശ്രീഃ
 ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ
 ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ
 ഓം നമോ ഭഗവതേ വാസുദേവായ
ശ്രീമദ്ഭാഗവതമഹാപുരാണം
॥ തൃതീയസ്കന്ധേ പഞ്ചദശോധ്യായഃ ॥

മൈത്രേയ ഉവാച

പ്രാജാപത്യം തു തത്തേജഃ പരതേജോഹനം ദിതിഃ |
 ദധാര വർഷാണി ശതം ശങ്കമാനാ സുരാർദനാത് || 1 || 579

ലോകേ തേന ഹതാലോകേ ലോകപാലാ ഹതൗജസഃ |
 ന്യവേദയൻ വിശ്വസൃജേ ധ്യാന്തവൃതികരം ദിശാം || 2 || 580

ദേവാ ഊചുഃ
 തമ ഏതദ്വിഭോ വേത്ഥ സംവിഗ്നാ യദ്വയം ഭൃശം |
 ന ഹ്യവ്യക്തം ഭഗവതഃ കാലേനാസ്പൃഷ്ടവർത്ഥനഃ || 3 || 581

ദേവദേവ ജഗദ്ധാതർലോകനാഥശിഖാമണേ |
 പരേഷാമപരേഷാം ത്വം ഭൂതാനാമസി ഭാവവിത് || 4 || 582

നമോ വിജ്ഞാനവീര്യായ മായയേദമുപേയുഷേ |
 ഗൃഹീതഗുണഭദായ നമസ്തേവ്യക്തയോനയേ || 5 || 583

യേ ത്യാനന്യേന ഭാവേന ഭാവയന്ത്യാത്മഭാവനം |
 ആത്മനി പ്രോതഭുവനം പരം സദസദാത്മകം || 6 || 584

തേഷാം സുപക്വയോഗാനാം ജിതശ്വാസേന്ദ്രിയാത്മനാം |
 ലബ്ധയുഷ്മത്പ്രസാദാനാം ന കുതശ്ചിത്പരാഭവഃ || 7 || 585

- യസ്യ വാചാ പ്രജാഃ സർവാ ഗാവസ്തന്ത്യേവ യന്ത്രിതാഃ |
ഹരന്തി ബലിമായത്താസ്തസ്മൈ മുഖ്യായ തേ നമഃ || 8 || 586
- സ ത്വം വിധത്വ ശം ഭൂമംസ്തമസാ ലുപ്തകർമ്മണാം |
അദഭ്രധയാ ദൃഷ്ട്വാ ആപന്നാനർഹസീക്ഷിതും || 9 || 587
- ഏഷ ദേവ ദിതേർഗർഭ ഓജഃ കാശ്യപമർപിതം |
ദിശസ്തിമിരയൻ സർവാ വർധത്യേഗ്നിരിവൈധസി || 10 || 588
- മൈത്രേയ ഉവാച
സ പ്രഹസ്യ മഹാബാഹോ ഭഗവാൻ ശബ്ദഗോചരഃ |
പ്രത്യാചഷ്ടാത്മഭൂർഭേവാൻ പ്രീണൻ രൂപിരയാ ഗിരാ || 11 || 589
- ബ്രഹ്മോവാച
മാനസാ മേ സുതാ യുഷ്മത്പൂർവജാഃ സനകാദയഃ |
ചേരൂർവിഹായസാ ലോകാൻ ലോകേഷു വിഗതസ്തപ്തഹാഃ || 12 || 590
- ത ഏകദാ ഭഗവതോ വൈകുണ്ഠസ്യാമലാത്മനഃ |
യയൂർവൈകുണ്ഠനിലയം സർവലോകനമസ്കൃതം || 13 || 591
- വസന്തി യത്ര പുരുഷാഃ സർവേ വൈകുണ്ഠമൂർതയഃ |
യേനിമിത്തനിമിത്തേന ധർമേണാരാധയൻ ഹരിഃ || 14 || 592
- യത്ര ചാഭ്യഃ പൂമാനാസ്തേ ഭഗവാൻ ശബ്ദഗോചരഃ |
സത്ത്വം വിഷ്ടഭ്യ വിരജം സ്വാനാം നോ മൃഡയൻ വൃഷഃ || 15 || 593
- യത്ര നൈശ്ശ്രേയസം നാമ വനം കാമദുഃഖൈർദ്രുമൈഃ |
സർവർതുശ്രീഭിർവിഭ്രാജത്കൈവൽയമിവ മുർതിമത് || 16 || 594
- വൈമാനികാഃ സലലനാശ്ചരിതാനി യത്ര
ഗായന്തി ലോകശമലക്ഷപണാനി ഭർതുഃ |

അന്തർജലേന്ദുവികസൻമധുമാധവീനാം

ഗന്ധേന ഖണ്ഡിതധിയോഽപ്യനിലം ക്ഷിപന്തഃ || 17 ||

595

പാരാവതാൻയഭൃതസാരസചക്രവാക -

ദാത്യഹഹംസശുകതിത്തിരിബർഹിണാം യഃ |

കോലാഹലോ വിരമതേഽചിരമാത്രമുച്ചൈ -

ർഭൃംഗാധിപേ ഹരികമാമിവ ഗായമാനേ || 18 ||

596

മന്ദാരകുന്ദകുരബോത്പലചമ്പകാർണ -

പുന്നാഗനാഗബകുലാംബുജപാരിജാതാഃ |

ഗന്ധേന്ദുചിതേ തുലസികാഭരണേന തസ്യ

യസ്മിംസ്തപഃ സുമനസോ ബഹു മാനയന്തി || 19 ||

597

യത്സങ്കുലം ഹരിപദാനതിമാത്രദ്യഷ്ടൈ -

ർവൈദൂർയമാരകതഹേമമയൈർവിമാനൈഃ |

യേഷാം ബൃഹത്കടിതടാഃ സ്ഥിതശോഭിമുഖ്യഃ

കൃഷ്ണാത്മനാം ന രജ ആദധുരുത്ഥയാദൈഃ || 20 ||

598

ശ്രീ രൂപിണീ ക്വണയതീ ചരണാരവിന്ദം

ലീലാംബുജേന ഹരിസദ്മനി മുക്തദോഷാ |

സംലക്ഷ്യതേ സ്ഫടികകുഡ്യ ഉപേതഹേമ്നി

സമ്മാർജതീവ യദനുഗ്രഹണേന്ദ്രയയതഃ || 21 ||

599

വാപീഷു വിദ്രുമതടാസ്വമലാമൃതാപ്സു

പ്രേഷ്യാൻവിതാ നിജവനേ തുലസീഭിരീശം |

അഭ്യർചതീ സ്വലകമുന്നസമീക്ഷ്യ വക്ത്ര -

മുച്ഛേഷിതം ഭഗവതേത്യമതാംഗ യച്ഛ്രീഃ || 22 ||

600

യന്ന വ്രജന്ത്യഘഭിദോ രചനാനുവാദാ -

ച്ഛുൺവന്തി യേന്ദ്രയവിഷയാഃ കുകമാ മതിഹ്നീഃ |

യാസ്തു ശ്രുതാ ഹതഭഗൈർന്യഭിരാത്തസാരാ -

സ്താംസ്താൻ ക്ഷിപന്ത്യശരണേഷു തമഃസു ഹന്ത || 23 ||

601

യേഭ്യർഥിതാമപി ച നോ നൃഗതിം പ്രപന്നാ

ജ്ഞാനം ച തത്ത്വവിഷയം സഹധർമ യത്ര |

നാരായണം ഭഗവതോ വിതരന്ത്യമുഷ്യ

സമ്മോഹിതാ വിതതയാ ബത മായയാ തേ || 24 ||

602

യച്ച വ്രജന്ത്യനിമിഷാമുഷഭാനുവൃത്തയാ

ദുരേയമാ ഹൃപരി നഃ സ്പൃഹണീയശീലാഃ |

ഭർതൂർഥിമഃ സുയശസഃ കഥനാനുരാഗ -

വൈക്ലവ്യബാഷ്പകലയാ പുലകീകൃതാംഗാഃ || 25 ||

603

തദ്വിശ്വഗുർവധികൃതം ഭുവനൈകവന്ദ്യം

ദിവ്യം വിചിത്രവിബുധാഗ്ര്യവിമാനശോചിഃ |

ആപുഃ പരാം മുദമപൂർവമുപേത്യ യോഗ -

മായാബലേന മൂനയസ്തദമോ വികുംഭം || 26 ||

604

തസ്മിന്നതീത്യ മൂനയഃ ഷഡ്സജ്ജമാനാഃ

കക്ഷാഃ സമാനവയസാവഥ സപ്തമായാം |

ദേവാവചക്ഷത ഗൃഹീതഗദൗ പരാർധ്യ -

കേയൂരകുണ്ഡലകിരീടവിടങ്കവേഷൗ || 27 ||

605

മത്തദ്വിരേഹവനമാലികയാ നിവീതൗ

വിൻയസ്തയാസിതചതുഷ്ടയബാഹുമധ്യേ |

വക്ത്രം ഭൂവാ കുടിലയാ സ്ഫുടനിർഗമാദ്യം

രക്തേക്ഷണേന ച മനാഗ്രഭസം ദധാനൗ || 28 ||

606

ദ്വാർയേതയോർനിവിവിശൂർമിഷതോരപൃഷ്ടാ

പൂർവാ യഥാ പുരടവജ്രകപാടികാ യാഃ |

സർവത്ര തേജവിഷമയാ മൂനയഃ സ്വദൃഷ്ട്യാ

യേ സഞ്ചരന്ത്യവിഹതാ വിഗതാഭിശങ്കാഃ || 29 ||

607

താൻ വീക്ഷ്യ വാതരശനാംശ്ചതുരഃ കുമാരാൻ

വൃദ്ധാൻശാർധവയസോ വിദിതാത്മതത്ത്വാൻ |

വേദേതേന ചാസ്ഖലയതാമതദർഹണാംസ്തൗ

തേജോ വിഹസ്യ ഭഗവത്പ്രതികൂലശീലൗ || 30 ||

608

താഭ്യാം മിഷത്വനിമിഷേഷു നിഷിധ്യമാനാഃ

സ്വർഹത്തമാ ഹൃപി ഹരേഃ പ്രതിഹാരപാഭ്യാം |

ഊചുഃ സുഹൃത്തമദിദൃക്ഷിതഭംഗ ഈഷ -

ത്കാമാനുജേന സഹസാ ത ഉപപ്ലുതാക്ഷാഃ || 31 ||

609

മൂനയ ഊചുഃ

കോ വാമിഹൈത്യ ഭഗവത്പരിചര്യയോച്ചൈ -

സ്തദ്ധർമിണാം നിവസതാം വിഷമഃ സ്വഭാവഃ |

തസ്മിൻ പ്രശാന്തപുരുഷേ ഗതവിഗ്രഹേ വാം

കോ വാഽത്ഥവത്കുഹകയോഃ പരിശങ്കനീയഃ || 32 ||

610

ന ഹ്യന്തരം ഭഗവതീഹ സമസ്തകുക്ഷാ -

വാത്മാനമാത്മനി നഭോ നഭസീവ ധീരാഃ |

പശ്യന്തി യത്ര യുവയോഃ സുരലിംഗിനോഃ കിം

വൃത്പാദിതം ഹൃദരഭേദി ഭയം യതോഽസ്യ || 33 ||

611

തദ്ഭാമമുഷ്യ പരമസ്യ വികുംഭഭർതുഃ

കർതും പ്രകൃഷ്ടമിഹ ധീമഹി മന്ദധീഭ്യാം |

ലോകാനിതോ വ്രജതമന്തരഭാവദൃഷ്ട്യാ

പാപീയസസ്ത്രയ ഇമേ രിപവോഽസ്യ യത്ര || 34 ||

612

തേഷാമിതീരിതമുഭാവവധാർയ ഘോരം

തം ബ്രഹ്മദണ്ഡമനിവാരണമസ്ത്രപുഗൈഃ |
സദ്യോ ഹരേരനുചരാവുരു ബിഭൃതസ്തത്
പാദഗ്രഹാവപതതാമതികാതരേണ || 35 ||

613

ഭൂയാദഘോനി ഭഗവദ്ഭിരകാരി ദണ്ഡാ

യോ നൗ ഹരേത സുരഹേലനമപ്യശേഷം |
മാ വോന്മുതാപകലയാ ഭഗവത്സ്മൃതിഘ്നോ
മോഹോ ദവേദിഹ തു നൗ വ്രജതോരധോധഃ || 36 ||

614

ഏവം തദൈവ ഭഗവാനരവിന്ദനാഭഃ

സ്യാനാം വിബുധ്യ സദതിക്രമമാർയഹൃദ്യഃ |
തസ്മിൻ യയൗ പരമഹംസമഹാമുനീനാ -
മൻവേഷണീയചരണൗ ചലയൻ സഹശ്രീഃ || 37 ||

615

തം ത്യാഗതം പ്രതിഹൃതൗപയികം സ്വപുംഭി -

സ്തേച്ഛക്ഷതാക്ഷവിഷയം സ്വസമാധിഭാഗ്യം |
ഹംസശ്രിയോർവൃജനയോഃ ശിവവായുലോല -
ച്ഛുഭ്രാതപത്രശശികേസരശീകരാംബു || 38 ||

616

കൃത്സ്നപ്രസാദസുമുഖം സ്പൃഹണീയധാമ -

സ്നേഹാവലോകകലയാ ഹൃദി സംസ്പൃശന്തം |
ശ്യാമേ പൃഥാവുരസി ശോഭിതയാ ശ്രിയാ സ്വ -
ശ്ചൂഡാമണിം സുഭഗയന്തമിവാത്മധിഷ്ഠ്യം || 39 ||

617

പീതാംശുകേ പൃഥുനിതംബിനി വിസ്മുരന്ത്യാ

കാഞ്ചാലിഭിർവിരുതയാ വനമാലയാ ച |
വൽഗുപ്രകോഷ്ഠവലയം വിനതാസുതാംസേ
വിന്യസ്തഹസ്തമിതരേണ ധുനാനമബ്ജം || 40 ||

618

വിദ്യുത്ക്ഷിപൻമകരകുണ്ഡലമണ്ഡനാർഹ -

ഗണ്ഡസ്ഥലോന്നസമുഖം മണിമത്കിരീടം |

ദോർദണ്ഡഷണ്ഡവിവരേ ഹരതാ പരാർധ -

ഹാരേണ കന്ധരഗതേന ച കൗസ്തുഭേന || 41 ||

619

അത്രോപസൃഷ്ടമിതി ചോത്സ്മിതമിന്ദിരായാഃ

സ്വാനാം ധിയാ വിരചിതം ബഹുസൗഷ്ഠവാഽപ്യം |

മഹ്യം ഭവന്ത്യ ഭവതാം ച ഭജന്തമംഗം

നേമൂർനിരീക്ഷ്യ നവിതൃപ്തദ്യശോ മുദാ കൈഃ || 42 ||

620

തസ്യാരവിന്ദനയനസ്യ പദാരവിന്ദ -

കിഞ്ജൽകമിശ്രതുലസീമകരന്ദവായുഃ |

അന്തർഗതഃ സ്വവിവരേണ ചകാര തേഷാം

സങ്ഷോഭമക്ഷരജുഷാമപി ചിത്തതന്വോഃ || 43 ||

621

തേ വാ അമുഷ്യ വദനാസിതപദ്മകോശ -

മുദ്വീക്ഷ്യ സുന്ദരതരാധരകുന്ദഹാസം |

ലബ്ധാശിഷഃ പുനരവേക്ഷ്യ തദീയമംഘ്രി -

ദ്വന്ദ്വം നഖാരുണമണിശ്രയണം നിദധൂഃ || 44 ||

622

പുംസാം ഗതിം മൃഗയതാമിഹ യോഗമാർഗൈ -

ർധ്യാനാസ്പദം ബഹു മതം നയനാഭിരാമം |

പൗംസ്നം വപുർദർശയാനമനന്യസിദ്ധൈ -

രൗത്പത്തികൈഃ സമഗൃണൻ യുതമഷ്ടഭോഗൈഃ || 45 ||

623

കുമാരാ ഊചുഃ

യോന്തർഹിതോ ഹൃദി ഗതോഽപി ദുരാത്മനാം ത്വം

സോഽദ്യൈവ നോ നയനമൂലമനന്ത രാധഃ |

യർഹ്യേവ കർണവിവരേണ ഗുഹാം ഗതോ നഃ

പിത്രാനുവർണിതരഹാ ഭവദുദ്ഭവേന || 46 ||

624

തം ത്വാം വിദാമ ഭഗവൻ പരമാത്മതത്ത്വം

സത്തേന സമ്പ്രതി രതിം രചയന്തമേഷാം |

യത്തേനൂതാപവിദിതൈർദ്യുഘഭക്തിയോഗൈ -

രുദ്ഗ്രന്ഥയോ ഹൃദി വിദുർമുനയോ വിരാഗാഃ || 47 ||

625

നാത്യന്തികം വിഗണയന്ത്യപി തേ പ്രസാദം

കിന്ത്യന്യദർപിതഭയം ഭൂവ ഉന്നയൈസ്തേ |

യേഗ്ഗ ത്വദംഘ്രിശരണാ ഭവതഃ കഥായാഃ

കീർതന്യതീർഥയശസഃ കുശലാ രസജ്ഞാഃ || 48 ||

626

കാമം ഭവഃ സ്വവൃജിനൈർനിരയേഷു നഃ സ്താ -

ച്ഛേതോഽലിവദ്യദി നു തേ പദയോ രമേത |

വാചശ്ച നസ്തുലസിവദ്യദി ത്വേംഘ്രിശോഭാഃ

പൂർയേത തേ ഗുണഗണൈര്യദി കർണരന്ധ്രഃ || 49 ||

627

പ്രാദുശ്ചകർഥ യദിദം പുരുഹൂത രൂപം

തേനേശ നിർവൃതിമവാപുരലം ദൃശോ നഃ |

തസ്മാ ഇദം ഭഗവതേ നമ ഇദ്വിധേമ

യോനാത്മനാം ദുരുദയോ ഭഗവാൻ പ്രതീതഃ || 50 ||

628

|| ഇതി ശ്രീമദ്ഭാഗവതേ മഹാപുരാണേ പാരമഹംസ്യാം സംഹിതായാം

തൃതീയസ്കന്ധേ ജയവിജയയോഃ സനകാദിശാപോ നാമ

പഞ്ചദശോധ്യായഃ ||

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ഓം നമോ ഭഗവതേ വാസുദേവായ

ശ്രീമദ്ഭാഗവതമഹാപുരാണം

॥ തൃതീയസ്കന്ധേ ഷോഡശോധ്യായഃ ॥

ബ്രഹ്മോവാച

ഇതി തദ് ഗൃണതാം തേഷാം മൂനീനാം യോഗധർമിണാം ।

പ്രതിനന്യ ജഗാദേദം വികുംഠനിലയോ വിഭുഃ ॥ 1 ॥

629

ശ്രീഭഗവാനുവാച

ഏതൗ തൗ പാർഷദൗ മഹ്യം ജയോ വിജയ ഏവ ച ।

കദർമീകൃത്യ മാം യദ്യോ ബഹുക്രാതാമതിക്രമം ॥ 2 ॥

630

യസ്ത്യേതയോർധൃതോ ദണ്ഡോ ഭവദ്ഭിർമാമനുവ്രതൈഃ ।

സ ഏവാനുമതോസ്ത്മാഭിർമുനയോ ദേവഹേലനാത് ॥ 3 ॥

631

തദ്യഃ പ്രസാദയാമ്യദ്യ ബ്രഹ്മ ദൈവം പരം ഹി മേ ।

തദ്ധീത്യാത്മകൃതം മന്യേ യത്ത്വപുംഭിരസത്കൃതാഃ ॥ 4 ॥

632

യന്നാമാനി ച ഗൃഹ്ണാതി ലോകോ ഭൂതേ കൃതാഗസി ।

സോസ്താധുവാദസ്തത്കീർതിം ഹന്തി ത്വചമിവായഃ ॥ 5 ॥

633

യന്യാമൃതാമലയശഃ ശ്രവണാവഗാഹഃ

സദ്യഃ പുനാതി ജഗദാശ്വപചാദ്വികുംഠഃ ।

സോഹം ഭവദ്ഭ്യ ഉപലബ്ധസുതീർഥകീർതി -

ശ്ചരിന്യാം സ്വബാഹുമപി വഃ പ്രതികൂലവൃത്തിം ॥ 6 ॥

634

യത്സേവയാ ചരണപദ്മപവിത്രരേണും

സദ്യഃക്ഷതാഖിലമലം പ്രതിലബ്ധശീലം |

ന ശ്രീർവിരക്തമപി മാം വിജഹാതി യന്ധ്യാഃ

പ്രേക്ഷാലവാർഥ ഇതരേ നിയമാൻ വഹന്തി || 7 ||

635

നാഹം തമാദ്മി യജമാനഹവിർവിതാനേ

ശേത്യാതദ്ഘൃതപ്ലുതമദൻ ഹുതഭുങ്മുഖേന |

യദ്ബ്രാഹ്മണസ്യ മുഖതശ്ചരതോന്യുഘാസം

തുഷ്ടസ്യ മയ്യവഹിതൈർനിജകർമപാകൈഃ || 8 ||

636

യേഷാം ബിഭർദ്യഹമഖണ്ഡവികുംഭയോഗ -

മായാവിഭൂതിരമലാംഘ്രിരജഃ കിരീടൈഃ |

വിപ്രാംസ്തു കോ ന വിഷഹേത യദർഹണാംഭഃ

സദ്യഃ പുനാതി സഹചന്ദ്രലലാമലോകാൻ || 9 ||

637

യേ മേ തനുർദ്വിജവരാനുഹതീർമദീയാ

ഭൂതാൻയലബ്ധശരണാനി ച ഭേദബുദ്ധ്യാ |

ദ്രക്ഷ്യന്ത്യഘക്ഷതദ്യശോ ഹൃഹിമൻയവസ്താൻ

ഗൃധ്യാ രുഷാ മമ കുഷന്ത്യധിദണ്ഡനേതുഃ || 10 ||

638

യേ ബ്രാഹ്മണാൻമയി ധിയാ ക്ഷിപതോർചയന്ത -

സ്തുഷ്യദ്ധ്യദഃ സ്ഥിതസുധോക്ഷിതപദ്മവക്ത്രാഃ |

വാൺയാനുരാഗകലയാ്ത്ഥജവദ് ഗൃണന്തഃ

സംബോധയന്ത്യഹമിവാഹമുപാഹൃതസ്തൈഃ || 11 ||

639

തൻമേ സ്വദർതുരവസായമലക്ഷമാണൗ

യുഷ്മദ്യതിക്രമഗതിം പ്രതിപദ്യ സദ്യഃ |

ഭൂയോ മമാന്തികമിതാം തദനുഗ്രഹോ മേ

യത്കൽപതാമചിരതോ ഭൃതയോർവിവാസഃ || 12 ||

640

ബ്രഹ്മോവാച

അഥ തസ്യോശരതീം ദേവീമൃഷികുൽയാം സരസ്വതീം |
നാസ്യാദ്യ മന്യുദഷ്ടാനാം തേഷാമാത്മാപ്യത്യുപ്യത || 13 || 641

സതീം വ്യാദായ ശൃൺവന്തോ ലഘ്വീം ഗുർവർഥഗഹ്വരാം |
വിഗാഹ്യാഗാധഗംഭീരാം ന വിദുസ്തച്ചികീർഷിതം || 14 || 642

തേ യോഗമായയാ്ഽരബ്ധപാരമേഷ്ഠമഹോദയം |
പ്രോചുഃ പ്രാഞ്ജലയോ വിപ്രാഃ പ്രഹൃഷ്ടാഃ ക്ഷുഭിതത്വചഃ || 15 || 643

ഋഷയ ഊചുഃ
ന വയം ഭഗവൻ വിദ്മസ്തവ ദേവ ചികീർഷിതം |
കൃതോ മേന്ദുഗ്രഹശ്ചേതി യദധ്യക്ഷഃ പ്രഭാഷസേ || 16 || 644

ബ്രഹ്മൺയസ്യ പരം ദൈവം ബ്രാഹ്മണാഃ കില തേ പ്രഭോ |
വിപ്രാണാം ദേവദേവാനാം ഭഗവാനാത്മദൈവതം || 17 || 645

ത്വന്തഃ സനാതനോ ധർമോ രക്ഷ്യതേ തനുഭിസ്തവ |
ധർമസ്യ പരമോ ഗുഹ്യോ നിർവികാരോ ഭവാൻമതഃ || 18 || 646

തരന്തി ഹൃഞ്ജസാ മൃത്യും നിവൃത്താ യദനുഗ്രഹാത് |
യോഗിനഃ സ ഭവാൻ കിംസ്വിദനുഗൃഹ്യേത യത്പരൈഃ || 19 || 647

യം വൈ വിഭൂതിരുപയാത്യനുവേലമൻയൈ -
രർഥാർഥിഭിഃ സ്വശിരസാ ധൃതപാദരേണുഃ |
ധന്യാർപിതാംഘ്രിതുലസീനവദാമധാമ്നോ
ലോകം മധുവ്രതപതേരിവ കാമയാനാ || 20 || 648

യസ്താം വിവിക്തചരിതൈരനുവർത്തമാനാം
നാത്യാദ്രിയത്പരമഭാഗവതപ്രസംഗഃ |

- സ ത്വം ദ്വിജാനുപഥപുൺയരജഃ പുനീതഃ
 ശ്രീവത്സലക്ഷ്മ കിമഗാ ഭഗഭാജനസ്ത്വം || 21 || 649
- ധർമസ്യ തേ ഭഗവതസ്ത്രിയുഗ ത്രിഭിഃ സ്വൈഃ
 പദ്ഭിശ്ചരാചരമിദം ദ്വിജദേവതാർഥം |
 നൂനം ഭൃതം തദഭിലാതി രജസ്തമശ്ച
 സത്തേന നോ വരദയാ തനുവാ നിരസ്യ || 22 || 650
- ന ത്വം ദ്വിജോത്തമകുലം യദിഹാത്മഗോപം
 ഗോപ്താ വൃഷഃ സ്വർഹണേന സസൂന്യതേന |
 തർഹ്യേവ നക്ഷ്യതി ശിവസ്തവ ദേവ പന്ഥാ
 ലോകോഗ്രഹീഷ്യദ്യുഷഭസ്യ ഹി തത്പ്രമാണം || 23 || 651
- തത്തേനഭീഷ്ടമിവ സത്തുനിയേർവിധിത്സോഃ
 ക്ഷേമം ജനായ നിജശക്തിഭിരുദ്ധ്യതാരേഃ |
 നൈതാവതാ ത്ര്യധിപതേർബത വിശ്വഭർതു -
 സ്തേജഃ ക്ഷതം ത്വവനതസ്യ സ തേ വിനോദഃ || 24 || 652
- യം വാനയോർദമമധീശ ഭവാൻ വിധത്തേ
 വൃത്തിം നു വാ തദനുമൻമഹി നിർവൃലീകം |
 അസ്മാസു വാ യ ഉചിതോ ധ്രിയതാം സ ദണ്ഡാ
 യേനാഗസൗ വയമയുക്ക്ഷ്മഹി കിൽബിഷേണ || 25 || 653
- ശ്രീഭഗവാനുവാച
 ഏതൗ സുരേതരഗതിം പ്രതിപദ്യ സദ്യഃ
 സംരംഭസംഭൃതസമാധ്യനുബദ്ധയോഗൗ |
 ഭൂയഃ സകാശമുപയാന്യത ആശു യോ വഃ
 ശാപോ മധൈവ നിമിതസ്തദവൈത വിപ്രാഃ || 26 || 654

ബ്രഹ്മോവാച

അഥ തേ മൂനയോ ദൃഷ്ട്വാ നയനാനന്ദഭാജനം |
വൈകുണ്ഠം തദധിഷ്ഠാനം വികുണ്ഠം ച സ്വയമ്പ്രഭം || 27 || 655

ഭഗവന്തം പരിക്രമ്യ പ്രണിപത്യാനുമാന്യ ച |
പ്രതിജഗ്മുഃ പ്രമുദിതാഃ ശംസന്തോ വൈഷ്ണവീം ശ്രിയം || 28 || 656

ഭഗവാനനുഗാവാഹ യാതം മാ ദൈഷ്ടമസ്തു ശം |
ബ്രഹ്മതേജഃ സമർഥോഽപി ഹന്തും നേച്ഛേ മതം തു മേ || 29 || 657

ഏതത്പുരൈവ നിർദിഷ്ടം രഥയാ ക്രുദ്ധയാ യദാ |
പുരാപവാരിതാ ദ്വാരി വിശന്തീ മയ്യുപാരതേ || 30 || 658

മയി സംരംഭയോഗേന നിസ്തീര്യ ബ്രഹ്മഹേലനം |
പ്രത്യേഷ്യതം നികാശം മേ കാലേനാൽപീയസാ പുനഃ || 31 || 659

ദ്വാഃസ്ഥാവാദിശ്യ ഭഗവാൻ വിമാനശ്രേണിഭൂഷണം |
സർവാതിശയയാ ലക്ഷ്മ്യ ജുഷ്ടം സ്വം ധിഷ്ണുമാവിശത് || 32 || 660

തൗ തു ഗീർവാണജഃഭൗ ദുസ്തരാദ്ധരിലോകതഃ |
ഹതശ്രിയൗ ബ്രഹ്മശാപാദഭൂതാം വിഗതസ്ഥയൗ || 33 || 661

തദാ വികുണ്ഠധിഷ്ണാത്തയോർനിപതമാനയോഃ |
ഹാഹാകാരോ മഹാനാസീദ്വിമാനാഗ്രേഷു പുത്രകാഃ || 34 || 662

താവേവ ഹൃധുനാ പ്രാപ്തൗ പാർഷദപ്രവരൗ ഹരേഃ |
ദിതേർജ്ജുരനിർവിഷ്ടം കാശ്യപം തേജ ഉൽബണം || 35 || 663

തയോരസുരയോരദ്യ തേജസാ യമയോർഹി വഃ |
ആക്ഷിപ്തം തേജ ഏതർഹി ഭഗവാംസ്തദ്വിധിത്സതി || 36 || 664

വിശ്വസ്യ യഃ സ്ഥിതിലയോദ്ഭവഹേതുരാഭ്യു

യോഗേശ്വരൈരപി ദുരത്യയയോഗമായഃ |

ക്ഷേമം വിധാസ്യതി സ നോ ഭഗവാംസ്തർയധീശ -

സ്തത്രാസ്ഥദീയവിമൃശേന കിയാനിഹാർഥഃ || 37 ||

665

|| ഇതി ശ്രീമദ്ഭാഗവതേ മഹാപുരാണേ പാരമഹംസ്യം സംഹിതായാം

തൃതീയസ്കന്ധേ ഷോഡശോധ്യായഃ ||

ശ്രീഃ
 ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ
 ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ
 ഓം നമോ ഭഗവതേ വാസുദേവായ
ശ്രീമദ്ഭാഗവതമഹാപുരാണം
॥ തൃതീയസ്കന്ധേ സപ്തദശോധ്യായഃ ॥

മൈത്രേയ ഉവാച

നിശമ്യാത്മഭുവാ ഗീതം കാരണം ശങ്കയോജ്ജ്വലിതഃ |
 തതഃ സർവേ ന്യവർത്തന്ത ത്രിദിവായ ദിവൗകസഃ || 1 || 666

ദിതിസ്തു ഭർതൃരാദേശാദപത്യപരിശങ്കിനീ |
 പൂർണേ വർഷശതേ സാധ്വീ പുത്രൗ പ്രസുഷുവേ യമൗ || 2 || 667

ഉത്പാതാ ബഹവസ്ത്ര നിപേതൂർജായമാനയോഃ |
 ദിവി ഭുവ്യന്തരിക്ഷേ ച ലോകസ്യാരുഭയാവഹാഃ || 3 || 668

സഹാചലാ ഭുവശ്ചേലൂർദിശഃ സർവാഃ പ്രജജ്വലുഃ |
 സോൽകാശ്ചാശനയഃ പേതൂഃ കേതവശ്ചാർതിഹേതവഃ || 4 || 669

വവൗ വായുഃ സുദുഃസ്പർശഃ ഫൂൽകാരാനീരയൻമുഹുഃ |
 ഉൻമൂലയന്നഗപതീൻവാത്യാനീകോ രജോധ്വജഃ || 5 || 670

ഉദ്ധസത്തഡിദംഭോദഘടയാ നഷ്ടഭാഗണേ |
 വ്യോമ്നി പ്രവിഷ്ടതമസാ ന സ്മ വ്യാദ്യശൃതേ പദം || 6 || 671

ചുക്രോശ വിമനാ വാർധിരുദൂർമിഃ ക്ഷുഭിതോദരഃ |
 സോദപാനാശ്ച സരിതശ്ചുക്ഷുഭുഃ ശുഷ്കപങ്കജാഃ || 7 || 672

- മുഹൂഃ പരിധയോഭൂവൻ സരാഹ്വഃ ശശിസൂര്യയോഃ |
നിർഘാതാ രമനിർഘാദാ വിവരേഭ്യഃ പ്രജ്ജന്തിരേ || 8 || 673
- അന്തർഗ്രാമേഷു മുഖതോ വമന്ത്യോ വഹ്നിമുൽബണം |
സൃഗാലോലൂകടങ്കാരൈഃ പ്രണേദുരശിവം ശിവഃ || 9 || 674
- സംഗീതവദ്ദ്രാദനവദുന്നമയ ശിരോധരാം |
വ്യമുഞ്ചൻ വിവിധാ വാചോ ഗ്രാമസിംഹാസ്തതസ്തതഃ || 10 || 675
- ഖരാശ്ച കർകശൈഃ ക്ഷന്തഃ ഖുരൈർഘ്നന്തോ ധരാതലം |
ഖാർകാരരഭസാ മത്താഃ പര്യധാവൻ വരുമശഃ || 11 || 676
- രുദന്തോ രാസഭൂതസ്താ നീഡാദുദപതൻ ഖഗഃ |
ഘോഷേന്ദ്രൺയേ ച പശവഃ ശക്യൻമൂത്രമകുർവത || 12 || 677
- ഗാവോന്ത്രസന്നസ്യഗ്ദോഹാസ്തോയദാഃ പുയവർഷിണഃ |
വ്യരുദന്ദേവലിംഗാനി ദ്രുമാഃ പേതൂർവിനാനിലം || 13 || 678
- ഗ്രഹാൻ പുൺയതമാനന്യേ ഭഗണാംശ്ചാപി ദീപിതാഃ |
അതിചേരുർവക്രഗത്യാ യുയുധുശ്ച പരസ്പരം || 14 || 679
- ദൃഷ്ട്യാൻയാംശ്ച മഹാത്പാതാനതത്തത്ത്വവിദഃ പ്രജാഃ |
ബ്രഹ്മപുത്രാനൃതേ ഭീതാ മേനിരേ വിശ്വസസ്ത്വവം || 15 || 680
- താവാദിദൈത്യൗ സഹസാ വൃജ്യമാനാത്മപൗരുഷൗ |
വവൃധാത്യേശ്മസാരേണ കായേനാദ്രിപതീ ഇവ || 16 || 681
- ദിവിസ്സപ്യശൗ ഹേമകിരീടകോടിഭി -
ർനിരുദ്ധകാഷ്ഠൗ സ്ഫുരദംഗദാഭുജൗ |
ഗാം കമ്പയന്തൗ ചരണൈഃ പദേ പദേ
കട്യാ സുകാഞ്ചാർകമതീത്യ തസ്ഥതഃ || 17 || 682

പ്രജാപതിർനാമ തയോരകാർഷീദ്

യഃ പ്രാക് സ്വദേഹാദ്യമയോരജായത |

തം വൈ ഹിരണ്യകശിപും വിദുഃ പ്രജാ

യം തം ഹിരണ്യാക്ഷമസൂത സാഗ്രതഃ || 18 ||

683

ചക്രേ ഹിരണ്യകശിപുർദോർഭ്യാം ബ്രഹ്മവരേണ ച |

വശേ സപാലാൻ ലോകാംസ്ത്രീനകുതോമൃത്യുരുദ്ധതഃ || 19 ||

684

ഹിരണ്യാക്ഷോഽനുജസ്തസ്യ പ്രിയഃ പ്രീതികൃദൻവഹം |

ഗദാപാണിർദിവം യാതോ യുയുത്സുർമൃഗയൻ രണം || 20 ||

685

തം വീക്ഷ്യ ദുഃസഹജവം രണത്കാഞ്ചനനുപുരം |

വൈജയന്ത്യാ സ്രജാ ജുഷ്ടമംസൻയസ്തമഹാഗദം || 21 ||

686

മനോവീര്യവരോത്സിക്തമസൃണ്യമകുതോഭയം |

ഭീതാ നിലിൽയിരേ ദേവാസ്താർക്ഷ്യത്രസ്താ ഇവാഹയഃ || 22 ||

687

സ വൈ തിരോഹിതാൻ ദൃഷ്ട്വാ മഹസാ സ്വേന ദൈത്യരാട് |

സേന്ദ്രാന്ദേവഗണാൻ ക്ഷീബാനപശ്യൻ വ്യനദദ് ഭൃശം || 23 ||

688

തതോ നിവൃത്തഃ ക്രീഡിഷ്യൻ ഗംഭീരം ഭീമനിസ്വനം |

വിജഗാഹേ മഹാസത്തത്ത്വാ വാർധിം മത്ത ഇവ ദ്വിപഃ || 24 ||

689

തസ്മിൻ പ്രവിഷ്ടേ വരുണസ്യ സൈനികാ

യാദോഗണാഃ സന്നധിയഃ സസാധ്യസാഃ |

അഹൻയമാനാ അപി തസ്യ വർചസാ

പ്രധർഷിതാ ദൂരതരം പ്രദുഃഭൂവുഃ || 25 ||

690

സ വർഷപുഗാനുദധൗ മഹാബല -

ശ്ചരൻമഹോർമീഛവസനേരിതാൻമുഹുഃ |

മൗർവ്യാഭിജഘ്നേ ഗദയാ വിഭാവരീ -

മാസേദിവാംസ്താത പുരീം പ്രചേതസഃ || 26 ||

691

തത്രോപലഭ്യാസുരലോകപാലകം

യാദോഗണാനാമൃഷഭം പ്രചേതസം |

സ്ഥയൻ പ്രലബ്ധും പ്രണിപത്യ നീചവ -

ജഗാദ മേ ദേഹ്യധിരാജ സംയുഗം || 27 ||

692

ത്വം ലോകപാലോഽധിപതിർബൃഹച്ഛവാ

വീർയാപഹോ ദുർമദവീരമാനിനാം |

വിജിത്യ ലോകേഖിലദൈത്യദാനവാൻ

യദ്രാജസുയേന പുരായജത്പ്രഭോ || 28 ||

693

സ ഏവമുത്സിക്കതമദേന വിദ്വിഷാ

ദ്യൗം പ്രലബ്ധോ ഭഗവാനപാം പതിഃ |

രോഷം സമുത്ഥം ശമയൻ സ്വയാ ധിയാ

വ്യവോചദംഗോപശമം ഗതാ വയം || 29 ||

694

പശ്യാമി നാൻയം പുരുഷാത്പുരാതനാദ്

യഃ സംയുഗേ ത്വാം രണമാർഗ്ഗകോവിദം |

ആരാധയിഷ്യത്യസുരർഷഭേഹി തം

മനസ്വിനോ യം ഗുണതേ ഭവാദ്യശാഃ || 30 ||

695

തം വീരമാരാദഭിപദ്യ വിസ്ഥയഃ

ശയിഷ്യസേ വീരശയേ ശ്വഭിർവൃതഃ |

യസ്ത്വദ്വിധാനാമസതാം പ്രശാന്തയേ

രൂപാണി ധത്തേ സദനുഗ്രഹേച്ഛയാ || 31 ||

696

|| ഇതി ശ്രീമദ്ഭാഗവതേ മഹാപുരാണേ പാരമഹംസ്യാം സംഹിതായാം

തൃതീയസ്കന്ധേ ഹിരൺയാക്ഷദിഗ്വിജയേ സപ്തദശോധ്യായഃ ||

ശ്രീഃ
 ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ
 ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ
 ഓം നമോ ഭഗവതേ വാസുദേവായ
 ശ്രീമദ്ഭാഗവതമഹാപുരാണം
 || തൃതീയസ്കന്ധേ അഷ്ടാദശോധ്യായഃ ||

മൈത്രേയ ഉവാച

തദേവമാകർണ്യ ജലേശഭാഷിതം

മഹാമനാസ്തദ്വിഗണയ്തു ദുർമദഃ |

ഹരേർവിദിത്യാ ഗതിമംഗ നാരദാദ്

രസാതലം നിർവിവിശേ ത്വരാൻവിതഃ || 1 ||

697

ദദർശ തത്രാഭിജിതം ധരാധരം

പ്രോന്നീയമാനാവനിമഗ്രദംഷ്ട്രയാ |

മുഷ്ണന്തമക്ഷ്ണാ സ്വരൂപോഽരുണശ്രിയാ

ജഹാസ ചാഹോ വനഗോചരോ മൃഗഃ || 2 ||

698

ആഹൈനമേഹ്യജ്ഞ മഹീം വിമുഞ്ച നോ

രസൗകസാം വിശ്വസൃജേയമർപിതാ |

ന സ്വസ്തി യാസ്യസ്യനയാ മമേക്ഷതഃ

സുരാധമാസാദിതസുകരാകൃതേ || 3 ||

699

ത്വം നഃ സപത്തൈരഭവായ കിം ഭൃതോ

യോ മായയാ ഹന്ത്യസുരാൻ പരോക്ഷജിത് |

ത്വാം യോഗമായാബലമൽപപൗരുഷം

സംസ്ഥാപ്യ മൂഢഃ പ്രമുജേ സുഹൃച്ഛുചഃ || 4 ||

700

ത്വയി സംസ്ഥിതേ ഗദയാ ശീർണ്ണശീർഷ -
 ണ്ഡയസ്ഥദ്ഭുജചുതയാ യേ ച തുഭ്യം |
 ബലിം ഹരന്ത്യുഷയോ യേ ച ദേവാഃ
 സ്വയം സർവേ ന ഭവിഷ്യന്ത്യമൂലാഃ || 5 ||

701

സ തുദ്യമാനോഽരിദുരുക്തതോമരൈ -
 ര്ഭംഷ്ട്രാഗ്രഗാം ഗാമുപലക്ഷ്യ ഭീതാം |
 തോദം മൃഷന്നിരഗാദംബുമധ്യാദ്
 ഗ്രാഹാഹതഃ സകരേണുർയഥേഭഃ || 6 ||

702

തം നിഃസരന്തം സലിലാദനുഭൂതോ
 ഹിരണ്യകേശോ ദ്വിരദം യഥാ ത്വഷഃ |
 കരാലഭംഷ്ട്രോശ്രനിനിഃസ്വനോഽബ്രവീദ്
 ഗതഹ്രിയാം കിം ത്വസതാം വിഗർഹിതം || 7 ||

703

സ ഗാമുദസ്താത്സലിലസ്യ ഗോചരേ
 വിന്യസ്യ തസ്യാമദധാത്വസത്ത്വം |
 അഭിഷ്ടൂതോ വിശ്വസൃജാ പ്രസൂനൈ -
 രാപൂർയമാണോ വിബുധൈഃ പശ്യതോഽരേഃ || 8 ||

704

പരാനുഷക്തം തപനീയോപകൽപം
 മഹാഗദം കാഞ്ചനചിത്രദംശം |
 മർമാണ്ഡഭീക്ഷ്ണം പ്രതുദന്തം ദുരുക്തൈഃ
 പ്രചണ്ഡമന്യുഃ പ്രഹസംസ്തം ബഭാഷേ || 9 ||

705

ശ്രീഭഗവാനുവാച
 സത്യം വയം ഭോ വനഗോചരാ മൃഗാ
 യുഷ്മദ്വിധാൻമൃഗയേ ഗ്രാമസിംഹാൻ |

- ന മൃത്യുപാശൈഃ പ്രതിമുക്തസ്യ വീരാ
വികത്ഥനം തവ ഗൃഹ്ണന്ത്യഭദ്ര || 10 || 706
- ഏതേ വയം ന്യാസഹരാ രസൗകസാം
ഗതപ്രിയോ ഗദയാ ദ്രാവിതാസ്തേ |
തിഷ്ഠാമഹേന്ദ്രിമാപി കഥഞ്ചിദാജൗ
സ്ഥേയം ക്വ യാമോ ബലിനോത്പാദ്യ വൈരം || 11 || 707
- ത്വം പദ്രമാനാം കില യുഥപാധിപോ
ഘടസ്യ നോസ്സസ്തയ ആശ്വനൂഹഃ |
സംസ്ഥാപ്യ ചാസ്മാൻപ്രമുജാശ്രു സ്വകാനാം
യഃ സ്വാം പ്രതിജ്ഞാം നാതിപിപർത്യസഭ്യഃ || 12 || 708
- മൈത്രേയ ഉവാച
സോഽധിക്ഷിപ്തോ ഭഗവതാ പ്രലബ്ധശ്ച രുഷാ ഭൃശം |
ആജഹാരോൽബണം ക്രോധം ക്രീഡ്യമാനോഹിരാഡിവ || 13 || 709
- സൃജന്നമർഷിതഃ ശ്വാസാൻമന്യുപ്രചലിതേന്ദ്രിയഃ |
ആസാദ്യ തരസാ ദൈത്യോ ഗദയാഭൃഹനദ്ധരിം || 14 || 710
- ഭഗവാംസ്തു ഗദാവേഗം വിസൃഷ്ടം രിപുണോരസി |
അവഞ്ചയത്തിരശ്വീനോ യോഗാരൂഢഃ ഇവാന്തകം || 15 || 711
- പുനർഗദാം സ്വാമാദായ ഭ്രാമയന്തമഭീക്ഷണശഃ |
അഭ്യധാവദ്ധരിഃ ക്രുദ്ധഃ സംരംഭാദൃഷ്ടദച്ഛദം || 16 || 712
- തതശ്ച ഗദയാരാതിം ദക്ഷിണസ്യാം ഭൂവി പ്രഭൂഃ |
ആജഘ്നേ സ തു താം സൗമ്യ ഗദയാ കോവിദോഽഹനത് || 17 || 713
- ഏവം ഗദാഭ്യാം ഗുർവീഭ്യാം ഹർയക്ഷോ ഹരിരേവ ച |
ജിഗീഷയാ സുസംരബ്ധാവന്യോന്യമഭിജഘ്നതഃ || 18 || 714

തയോഃ സ്പൃധോസ്തിഗമഗദാഹതാംഗയോഃ

ക്ഷതാസ്രവഘ്രാണവിവൃദ്ധമന്യോഃ |

വിചിത്രമാർഗാംശ്ചരതോർജിഗീഷയാ

വൃഭാദിലായാമിവ ശുഷ്മിണോർമൃഗഃ || 19 ||

715

ദൈത്യസ്യ യജ്ഞാവയവസ്യ മായാ -

ഗൃഹീതവാരാഹതനോർമഹാത്മനഃ |

കൗരവ്യ മഹ്യാം ദ്വിഷതോർവിമർദനം

ദിദൃക്ഷുരാഗാദൃഷിഭിർവൃതഃ സ്വരാട് || 20 ||

716

ആസന്നശൗണ്ഡീരമപേതസാധ്യസം

കൃതപ്രതീകാരമഹാർയവിക്രമം |

വിലക്ഷ്യ ദൈത്യം ഭഗവാൻ സഹസ്രണീ -

ർജഗാദ നാരായണമാദിസുകരം || 21 ||

717

ബ്രഹ്മോവാച

ഏഷ തേ ദേവ ദേവാനാമംഘ്രിമൂലമുപേയുഷാം |

വിപ്രാണാം സൗരഭേയീണാം ഭൂതാനാമപ്യനാഗസാം || 22 ||

718

ആഗസ്കൃദ്ഭയകൃദൃഷ്കൃദസ്മദ്രാദ്ധവരോസുരഃ |

അൻവേഷന്നപ്രതിരഥോ ലോകാനടതി കണ്ടകഃ || 23 ||

719

മൈനം മായാവിനം ദൃപ്തം നിരങ്കുശമസത്തമം |

ആക്രീഡ ബാലവദ്ദേവ യഥാസ്തീവിഷമുത്ഥിതം || 24 ||

720

ന യാവദേഷ വർധേത സ്വാം വേലാം പ്രാപ്യ ദാരുണഃ |

സ്വാം ദേവ മായാമാസ്ഥായ താവജ്ജഹൃഘ്രമചുഗത || 25 ||

721

ഏഷാ ഘോരതമാ സന്ധ്യാ ലോകച്ഛംബട്കരീ പ്രഭോ |

ഉപസർപതി സർവാത്മൻ സുരാണാം ജയമാവഹ || 26 ||

722

അധുനൈഷോഭിജിന്നാമ

യോഗോ മൗഹൂർതികോ ഹൃഗാത് |

ശിവായ നസ്ത്വം സുഹൃദാ -

മാശു നിസ്തര ദുസ്തരം || 27 ||

723

ദിഷ്ട്വാ ത്വാം വിഹിതം മൃത്യുമയമാസാദിതഃ സ്വയം |

വിക്രമൈനം മൃഡേ ഹത്വാ ലോകാനാധേഹി ശർമണി || 28 ||

724

|| ഇതി ശ്രീമദ്ഭാഗവതേ മഹാപുരാണേ പാരമഹംസ്യം സംഹിതായാം

തൃതീയസ്കന്ധേ ഹിരൺയാക്ഷവധ്യേഷ്ടാദശോധ്യായഃ ||

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ഓം നമോ ഭഗവതേ വാസുദേവായ

ശ്രീമദ്ഭാഗവതമഹാപുരാണം

॥ തൃതീയസ്കന്ധേ ഏകോനവിംശോധ്യായഃ ॥

മൈത്രേയ ഉവാച

അവധാർയ വിരിഞ്ചസ്യ നിർവൃലീകാമൃതം വചഃ |

പ്രഹസ്യ പ്രേമഗർഭേണ തദപാംഗേന സോഽഗ്രഹീത് || 1 ||

725

തതഃ സപത്നം മുഖതശ്ചരന്തമകുതോഭയം |

ജഘാനോത്പത്യ ഗദയാ ഹനാവസുരമക്ഷജഃ || 2 ||

726

സാ ഹതാ തേന ഗദയാ വിഹതാ ഭഗവത്കരാത് |

വിഘൂർണിതാപതദ്രജേ തദദ്ഭുതമിവാഭവത് || 3 ||

727

സ തദാ ലബ്ധതീർഥോഽപി ന ബബാധേ നിരായുധം |

മാനയൻ സ മൃധേ ധർമം വിഷ്വകുസേനം പ്രകോപയൻ || 4 ||

728

ഗദായാമപവിദ്ധായാം ഹാഹാകാരേ വിനിർഗതേ |

മാനയാമാസ തദ്ധർമം സുനാഭം ചാസ്മരദ്വിഭുഃ || 5 ||

729

തം വ്യഗ്രചക്രം ദിതിപുത്രാധമേന

സ്വപാർഷദമുഖ്യേന വിഷജ്ജമാനം |

ചിത്രാ വാചോഽതദ്വിദാം വേചരാണാം

തത്രാസ്മാസൻ സ്വസ്തി തേഽമും ജഹീതി || 6 ||

730

സ തം നിശാമൃത്തരഥാഗമഗ്രതോ

വ്യവസ്ഥിതം പദ്മപലാശലോചനം |

വിലോക്യ ചാമർഷപരിപ്ലുതേന്ദ്രിയോ

രൂഷാ സ്വദന്തച്ഛദമാദശച്ഛസൻ || 7 ||

731

കരാലദംഷ്ട്രശ്ചക്ഷുർഭൃം സഞ്ചക്ഷാണോ ദഹന്നിവ |

അഭിപ്ലുത്യ സ്വഗദയാ ഹതോന്സീത്യാഹനദ്ധരിം || 8 ||

732

പദാ സവ്യേന താം സാധോ ഭഗവാൻ യജ്ഞസുകരഃ |

ലീലയാ മിഷതഃ ശഭ്രതാഃ പ്രാഹരദ്വാതരംഹസം || 9 ||

733

ആഹ ചായുധമാധത്വ ഘടന്വ ത്വം ജിഗീഷസി |

ഇത്യുക്തഃ സ തദാ ഭൂയസ്താഡയൻ വ്യനദദ് ഭൃശം || 10 ||

734

താം സ ആപതതീം വീക്ഷ്യ ഭഗവാൻ സമവസ്ഥിതഃ |

ജഗ്രാഹ ലീലയാ പ്രാപ്താം ഗരുത്മാനിവ പന്നഗീം || 11 ||

735

സ്വപൗരുഷേ പ്രതിഹതേ ഹതമാനോ മഹാസുരഃ |

നൈച്ഛദ്ഗദാം ദീയമാനാം ഹരിണാ വിഗതപ്രഭഃ || 12 ||

736

ജഗ്രാഹ ത്രിശിഖം ശൂലം ജ്വലജ്വലനലോലുപം |

യജ്ഞായ ധൃതരുപായ വിപ്രായാഭിചരൻ യഥാ || 13 ||

737

തദോജസാ ദൈത്യമഹാഭാർപിതം

ചകാസദന്തഃ ഖ ഉദീർണദീധിതി |

ചക്രേണ ചിച്ഛേദ നിശാതനേമിനാ

ഹരിര്യഥാ താർക്ഷ്യപതത്രമുജ്ജ്വലിതം || 14 ||

738

വൃക്ലണേ സ്വശൂലേ ബഹുധാരിണാ ഹരേഃ

പ്രത്യേത്യ വിസ്തീർണമുരോ വിഭൂതിമത് |

പ്രവൃദ്ധരോഷഃ സ കറോരമുഷ്ടിനാ

നദൻ പ്രഹൃത്യാന്തരധീയതാസുരഃ || 15 ||

739

തേനേത്ഥമാഹതഃ ക്ഷത്തർഭഗവാനാദിസുകരഃ |

നാകമ്പത മനാകു ക്വാപി സ്രജാ ഹത ഇവ ദ്വിപഃ || 16 ||

740

അഥോരുധാസൃജൻമായാം യോഗമായേശ്വരേ ഹരൗ |

യാം വിലോക്യ പ്രജാസ്ത്രസ്താ മേനിര്യേന്ധോപസംയമം || 17 ||

741

പ്രവവുർവായവശ്ചണ്ഡാസ്തമഃ പാംസവമൈരയൻ |

ദിഗ്ഭ്യോ നിപേതുർഗ്രാവാണഃ ക്ഷേപണൈഃ പ്രഹിതാ ഇവ || 18 ||

742

ദ്യൗർനഷ്ടഭഗണാഭ്രൗഘൈഃ സവിദ്യുത്സ്തനയിതുഭിഃ |

വർഷദ്ഭിഃ പൂയകേശാസ്യഗ്നിൺമൂത്രാസ്ഥീനി ചാസക്യത് || 19 ||

743

ഗിരയഃ പ്രത്യദ്യുശൃന്ത നാനായുധമുചോന്മുഖ |

ദിഗ്വാസസോ യാതുധാൻയഃ ശൂലിന്യോ മുക്തമൂർധജാഃ || 20 ||

744

ബഹുഭിര്യക്ഷരക്ഷോഭിഃ പത്തുശ്ചരഥകുഞ്ജരൈഃ |

ആതതായിഭിരുത്സൃഷ്ടാ ഹിംസ്രാ വാചോന്തിവൈശസാഃ || 21 ||

745

പ്രാദുഷ്കൃതാനാം മായാനാമാസുരീണാം വിനാശയത് |

സുദർശനാസ്ത്രം ഭഗവാൻ പ്രായുജ്ഞാ ദധിതം ത്രിപാത് || 22 ||

746

തദാ ദിതേഃ സമഭവത്സഹസാ ഹൃദി വേപഥുഃ |

സ്ഥരന്ത്യാ ഭർതുരാദേശം സ്തനാച്ചാസ്യക് പ്രസുസ്രുവേ || 23 ||

747

വിനഷ്ടാസു സ്വമായാസു ഭൂയശ്ചാവ്രജ്യ കേശവം |

രൂഷോപഗൃഹമാനോഽമും ദദ്യശ്ശേവസ്ഥിതം ബഹിഃ || 24 ||

748

തം മുഷ്ടിഭിർവിനിഹ്വനന്തം വജ്രസാരൈരധോക്ഷജഃ |

കരേണ കർണമൂലേഽഹൻ യഥാ ത്വാഷ്ട്രം മരുത്പതിഃ || 25 ||

749

സ ആഹതോ വിശ്വജിതാ ഹ്യവജ്ഞയാ

പരിഭ്രമദ്ഗാത്ര ഉദസ്തലോചനഃ |

വിശീർണ്ണബാഹ്വംഘ്രിശിരോരുഹോഽപതദ്

യഥാ നഗേന്ദ്രോ ലുലിതോ നഭസ്വതാ || 26 ||

750

ക്ഷിതൗ ശയാനം തമകുംഠവർചസം

കരാലദംഷ്ട്രം പരിദഷ്ടദച്ഛദം |

അജാദയോ വീക്ഷ്യ ശശംസുരാഗതാ

അഹോ ഇമാം കോ നു ലഭേത സംസ്ഥിതിം || 27 ||

751

യം യോഗിനോ യോഗസമാധിനാ രഹോ

ധ്യായന്തി ലിംഗാദസതോ മുമുക്ഷയാ |

തസ്യേഷ ദൈത്യഘ്നഭഃ പദാഹതോ

മുഖം പ്രപശ്യംസ്തനുമുത്സസർജ ഹ || 28 ||

752

ഏതൗ തൗ പാർഷദാവസ്യ ശാപാദ്യാതാവസദ്ഗതിം |

പുനഃ കതിപയൈഃ സ്ഥാനം പ്രപത്സ്യതേ ഹ ജൻമഭിഃ || 29 ||

753

ദേവാ ഊചുഃ

നമോ നമസ്തേഖിലയജ്ഞതന്തവേ

സ്ഥിതൗ ഗൃഹീതാമലസത്തമൂർതയേ |

ദിഷ്ട്വാ ഹതോഽയം ജഗതാമരുന്തുദ -

സ്ത്വത്പാദഭക്ത്യാ വയമീശ നിർവൃതാഃ || 30 ||

754

മൈത്രേയ ഉവാച

ഏവം ഹിരൺയാക്ഷമസഹ്യവിക്രമം

സ സാദധിത്വാ ഹരിരാദിസുകരഃ |

ജഗാമ ലോകം സ്വമഖണ്ഡിതോത്സവം

സമീധിതഃ പുഷ്കരവിഷ്ടരാദിഭിഃ || 31 ||

755

മയാ യഥാമനുക്തമവാദി തേ ഹരേഃ

കൃതാവതാരസ്യ സുമിത്ര ചേഷ്ടിതം |

യഥാ ഹിരൺയാക്ഷ ഉദാരവിക്രമോ

മഹാമൃധേ ക്രീഡനവന്നിരാകൃതഃ || 32 ||

756

സുത ഉവാച

ഇതി കൗഷാരവാഖ്യാതാമാശ്രുത്യ ഭഗവത്കഥാം |

ക്ഷത്താഭ്യാനനം പരം ലേഭേ മഹാഭാഗവതോ ദ്വിജ || 33 ||

757

അന്യേഷാം പുണ്യശ്ലോകാനാമുദാമയശസാം സതാം |

ഉപശ്രുത്യ ഭവേന്മോദഃ ശ്രീവത്സാങ്കസ്യ കിം പുനഃ || 34 ||

758

യോ ഗജേന്ദ്രം ത്യാജഗ്രസ്തം ധ്യായന്തം ചരണാംബുജം |

ക്രോശന്തീനാം കരേണുനാം കൃച്ഛതോഽമോചയദ് ദ്രുതം || 35 ||

759

തം സുഖാരാധ്യമുജുഭിരനന്യശരണൈർനൃഭിഃ |

കൃതജ്ഞഃ കോ ന സേവേത ദുരാരാധ്യമസാധുഭിഃ || 36 ||

760

യോ വൈ ഹിരൺയാക്ഷവധം മഹാദ്ഭുതം

വിക്രീഡിതം കാരണസുകരാത്മനഃ |

ശൃണോതി ഗായത്യനുമോദത്യേഞ്ജസാ

വിമുച്യതേ ബ്രഹ്മവധാദപി ദ്വിജാഃ || 37 ||

761

ഏതൻമഹാപുണ്യമലം പവിത്രം

ധന്യം യശസ്യം പദമായുരാശിഷാം |

പ്രാണേന്ദ്രിയാണാം യുധി ശൗര്യാവർധനം

നാരായണോഽന്തേ ഗതിരംഗ ശൃൺവതാം || 38 ||

762

|| ഇതി ശ്രീമദ്ഭാഗവതേ മഹാപുരാണേ പാരമഹംസ്യം സംഹിതായാം

തൃതീയസ്കന്ധേ ഹിരൺയാക്ഷവധോ നാമൈകോനവിംശോധ്യായഃ ||

ശ്രീഃ
 ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ
 ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ
 ഓം നമോ ഭഗവതേ വാസുദേവായ
ശ്രീമദ്ഭാഗവതമഹാപുരാണം
॥ തൃതീയസ്കന്ധേ വിംശോധ്യായഃ ॥

ശൗനക ഉവാച

മഹീം പ്രതിഷ്ഠാമധ്യസ്യ സൗതേ സ്വായംഭുവോ മനുഃ |
 കാന്യൻവതിഷ്ഠദ്വാരാണി മാർഗായാവരജൻമനാം || 1 || 763

ക്ഷത്താ മഹാഭാഗവതഃ കൃഷ്ണസ്യൈകാന്തികഃ സുഹൃത് |
 യസ്തത്യാജാഗ്രജം കൃഷ്ണേ സാപത്യമഘവാനിതി || 2 || 764

ദ്വൈപായനാദനവരോ മഹിത്യേ തസ്യ ദേഹജഃ |
 സർവാത്മനാ ശ്രിതഃ കൃഷ്ണം തത്പരാംശ്ചാപ്യനുവ്രതഃ || 3 || 765

കിമൻവപ്യച്ഛൻമൈത്രേയം വിരജാസ്തീർഥസേവയാ |
 ഉപഗമ്യ കുശാവർത ആസീനം തത്ത്വവിത്തമം || 4 || 766

തയോഃ സംവദതോഃ സൂത പ്രവൃത്താ ഹൃമലാഃ കഥാഃ |
 ആപോ ഗാംഗാ ഇവാഘൃഷ്ണീർഹരേഃ പാദാംബുജാശ്രയാഃ || 5 || 767

താ നഃ കീർതയ ഭദ്രം തേ കീർതൻയോദാരകർമണഃ |
 രസജ്ഞഃ കോ നു തൃപ്യേത ഹരിലീലാമൃതം പിബൻ || 6 || 768

ഏവമുഗ്രശ്രവാഃ പൃഷ്ടഃ ഋഷിഭിർനൈമിഷായനൈഃ |
 ഭഗവത്യർപിതാധ്യാത്മസ്താനാഹ ശ്രൂയതാമിതി || 7 || 769

സൂത ഉവാച

ഹരേരധ്യുതക്രാന്ധതനോഃ സ്വമായയാ

നിശമ്യ ഗോരുദ്ധരണം രസാതലാത് |

ലീലാം ഹിരൺയാക്ഷമവജ്ഞയാ ഹതം

സഞ്ജാതഹർഷോ മുനിമാഹ ഭാരതഃ || 8 ||

770

വിദൂര ഉവാച

പ്രജാപതിപതിഃ സൃഷ്ട്വാ പ്രജാസർഗേ പ്രജാപതീൻ |

കിമാരഭത മേ ബ്രഹ്മൻ പ്രബ്രൂഹ്യവൃകുതമാർഗവിത് || 9 ||

771

യേ മരീച്യാദയോ വിപ്രാ യസ്തു സ്വായംഭുവോ മനുഃ |

തേ വൈ ബ്രഹ്മണ ആദേശാത്കഥമേതദഭാവയൻ || 10 ||

772

സദ്വിതീയാഃ കിമസൃജൻ സ്വതന്ത്രാ ഉത കർമസു |

ആഹോസ്വിത്സംഹതാഃ സർവ ഇദം സ്ഥ സമകൽപയൻ || 11 ||

773

മൈത്രേയ ഉവാച

ദൈവേന ദുർവിതർക്യേണ പരേണാനിമിഷേണ ച |

ജാതക്ഷോഭാദ്ഭഗവതോ മഹാനാസീദ് ഗുണത്രയാത് || 12 ||

774

രജഃപ്രധാനാൻമഹതസ്ത്രിലിംഗോ ദൈവചോദിതാത് |

ജാതഃ സസർജ ഭൂതാദിർവിയദാദീനി പഞ്ചശഃ || 13 ||

775

താനി ചൈകൈകശഃ സ്രഷ്ടുമസമർഥാനി ഭൗതികം |

സംഹത്യ ദൈവയോഗേന ഹൈമമണ്ഡമവാസൃജൻ || 14 ||

776

സോഽശയിഷ്ടാബ്ധിസലിലേ ആണ്ഡകോശോ നിരാത്മകഃ |

സാഗ്രം വൈ വർഷസാഹസ്രമൻവവാത്സീത്തമീശ്വരഃ || 15 ||

777

തസ്യ നാഭേരഭൂത്പദ്മം സഹസ്രാർകോരുദീധിതി |

സർവജീവനികായൗകോ യത്ര സ്വയമഭൂത്സുരാദ് || 16 ||

778

- സോഽനുവിഷ്ടോ ഭഗവതാ യഃ ശേതേ സലിലാശയേ |
ലോകസംസ്ഥാം യഥാപൂർവം നിർമ്മമേ സംസ്ഥയാ സ്വയാ || 17 || 779
- സസർജ്ജായയാവിദ്യാം പഞ്ചപർവാണമഗ്രതഃ |
താമിസ്രമന്ധതാമിസ്രം തമോ മോഹോ മഹാതമഃ || 18 || 780
- വിസസർജാത്മനഃ കായം നാഭിനന്ദംസ്തമോമയം |
ജഗൃഹൂർയക്ഷരക്ഷാംസി രാത്രിം ക്ഷുത്തുട്സമുദ്ഭവാം || 19 || 781
- ക്ഷുത്തുഡ്ഭ്യമുപസൃഷ്ടാസ്തേ തം ജഗ്ധുമഭിദുദ്രുവുഃ |
മാ രക്ഷതൈനം ജക്ഷധ്വമിത്യുപുഃ ക്ഷുത്തുഡർഭിതാഃ || 20 || 782
- ദേവസ്താനാഹ സംവിഗ്നോ മാ മാം ജക്ഷത രക്ഷത |
അഹോ മേ യക്ഷരക്ഷാംസി പ്രജാ യുയം ബഭൂവിഥ || 21 || 783
- ദേവതാഃ പ്രഭയാ യാ യാ ദീവ്യൻ പ്രമുഖതോഽസൃജത് |
തേ അഹാർഷൂർദേവയന്തോ വിസൃഷ്ടാം താം പ്രഭാമഹഃ || 22 || 784
- ദേവോഽദേവാഞ്ജഘനതഃ സൃജതി സ്മാതിലോലുപാൻ |
ത ഏനം ലോലുപതയാ മൈമുനായാഭിപേദിരേ || 23 || 785
- തതോ ഹസൻ സ ഭഗവാനസുരൈർനിരപത്രപൈഃ |
അൻവീയമാനസ്തരസാ ക്രുദ്ധോ ഭീതഃ പരാപതത് || 24 || 786
- സ ഉപവ്രജ്യ വരദം പ്രപന്നാർതിഹരം ഹരിം |
അനുഗ്രഹായ ഭക്താനാമനുരൂപാത്മദർശനം || 25 || 787
- പാഹി മാം പരമാത്മംസ്തേ പ്രേക്ഷണേനാസൃജം പ്രജാഃ |
താ ഇമാ യദിതും പാപാ ഉപാക്രാമന്തി മാം പ്രഭോ || 26 || 788
- ത്വമേകഃ കില ലോകാനാം ക്ലിഷ്ടാനാം ക്ലേശനാശനഃ |
ത്വമേകഃ ക്ലേശദസ്തേഷാമനാസന്നപദാം തവ || 27 || 789

- സോഽവധാർയാസ്യ കാർപണ്യം വിവിക്താധ്യാത്മദർശനഃ |
വിമുഞ്ചാത്മതനും ഘോരാമിത്സുക്തോ വിമുമോച ഹ || 28 || 790
- താം ക്വണച്ചരണാംഭോജാം മദവിഹ്വലലോചനാം |
കാഞ്ചീകലാപവിലസദ്രുകുലച്ഛന്നരോധസം || 29 || 791
- അന്യോന്യശ്ലേഷയോത്തുംഗനിരന്തരപയോധരാം |
സുനാസാം സുദ്വിജാം സ്നിഗ്ദ്ധഹാസലീലാവലോകനാം || 30 || 792
- ഗൃഹന്തീം വ്രീഡയാഽത്ഥാനം നീലാലകവരുമിനീം |
ഉപലഭ്യാസുരാ ധർമ സർവേ സമ്മുമുഹുഃ സ്ത്രിയം || 31 || 793
- അഹോ രൂപമഹോ ധൈര്യമഹോ അസ്യാ നവം വയഃ |
മധ്യേ കാമയമാനാനാമകാമേവ വിസർപതി || 32 || 794
- വിതർകയന്തോ ബഹുധാ താം സന്ധ്യാം പ്രമദാകൃതിം |
അഭിസംഭാവ്യ വിശ്രംഭാത്പര്യപൃച്ഛൻ കുമേധസഃ || 33 || 795
- കാസി കന്ധ്യാസി രംഭോരു കോ വാർഥസ്തേത്ര ഭാമിനി |
രൂപദ്രവിണപണ്യേന ദുർഭഗാനോ വിബാധസേ || 34 || 796
- യാ വാ കാചിത്ത്വമബലേ ദിഷ്ട്യാ സന്ദർശനം തവ |
ഉത്സുനോഷീക്ഷമാണാനാം കന്ദുകക്രീഡയാ മനഃ || 35 || 797
- നൈകത്ര തേ ജയതി ശാലിനി പാദപദ്മം
ഘ്നന്ത്യാ മുഹുഃ കരതലേന പതത്പതംഗം |
മധ്യം വിഷീദതി ബൃഹത്സ്തനഭാരഭീതം
ശാന്തേവ ദൃഷ്ടിരമലാ സുശിഖാസമുഹഃ || 36 || 798
- ഇതി സായന്തനീം സന്ധ്യാമസുരാഃ പ്രമദായതീം |
പ്രലോഭയന്തീം ജഗൃഹൂർമത്യാ മുഘധിയഃ സ്ത്രിയം || 37 || 799

- പ്രഹസ്യ ഭാവഗംഭീരം ജിഹ്വന്ത്യാത്മാനമാത്മനാ |
കാന്ത്യാ സസർജ ഭഗവാൻ ഗന്ധർവാപ്സരസാം ഗണാൻ || 38 || 800
- വിസസർജ തനും താം വൈ
ജ്യോത്സ്നാം കാന്തിമതീം പ്രിയാം |
ത ഏവ ചാദദുഃ പ്രീത്യാ
വിശ്വാവസുപുരോഗമാഃ || 39 || 801
- സൃഷ്ട്വാ ഭൂതപിശാചാംശ്ച ഭഗവാനാത്മതന്ദ്രിണാ |
ദിഗ്വാസസോ മുക്തകേശാൻ വീക്ഷ്യ ചാമീലയദ് ദൃശൗ || 40 || 802
- ജഗൃഹുസ്തദ്വിസൃഷ്ടാം താം ജുംഭണാഖ്യാം തനും പ്രഭോഃ |
നിദ്രാമിന്ദ്രിയവിക്ലേഭോ യയാ ഭൂതേഷു ദൃശ്യതേ |
യേനോച്ഛിഷ്ടാന്ധർഷയന്തി തമുൻമാദം പ്രചക്ഷതേ || 41 || 803
- ഊർജസ്വന്തം മന്യമാന
ആത്മാനം ഭഗവാനജഃ |
സാധ്യാൻ ഗണാൻ പിതൃഗണാൻ
പരോക്ഷേണാസൃജത്പ്രഭുഃ || 42 || 804
- ത ആത്മസർഗം തം കായം പിതരഃ പ്രതിപേദിരേ |
സാധ്യേഭ്യശ്ച പിതൃഭ്യശ്ച കവയോ യദ്വിതൻവതേ || 43 || 805
- സിദ്ധാൻ വിദ്യാധരാംശ്ചൈവ തിരോധാനേന സോഽസൃജത് |
തേഭ്യോഽദാത്തമാത്മാനമന്തർധാനാഖ്യമദ്ഭൂതം || 44 || 806
- സ കിന്നരാൻ കിമ്പുരുഷാൻ പ്രത്യാത്മേന്യാസൃജത്പ്രഭുഃ |
മാനയന്നാത്മനാഽത്മാനമാത്മാദാസം വിലോകയൻ || 45 || 807
- തേ തു തജ്ജഗൃഹു രൂപം ത്യക്തം യത്പരമേഷ്ഠിനാ |
മിമുനീഭൂയ ഗായന്തസ്തമേവോഷസി കർമ്മഭിഃ || 46 || 808

- ദേഹേന വൈ ഭാഗവതാ ശയാനോ ബഹുചിന്തയാ |
സർഗ്ഗേനൂപചിതേ ക്രോധാദുത്സസർജ ഹ തദ്വപുഃ || 47 || 809
- യേഹീയന്താമുതഃ കേശാ അഹയസ്തേഽഗ ജജ്ഞിരേ |
സർപാഃ പ്രസർപതഃ കൂരാ നാഗാ ഭാഗോരുകന്ധരാഃ || 48 || 810
- സ ആത്മാനം മന്യമാനഃ കൃതകൃത്യമിവാത്മഭൂഃ |
തദാ മനുൻ സസർജാന്തേ മനസാ ലോകഭാവനാൻ || 49 || 811
- തേഭ്യഃ സോത്ത്യസൃജത്വീയം പുരം പുരുഷമാത്മവാൻ |
താൻ ദൃഷ്ട്വാ യേ പുരാ സൃഷ്ടാഃ പ്രശശംസുഃ പ്രജാപതിം || 50 || 812
- അഹോ ഏതജ്ജഗത്സൃഷ്ടഃ സുകൃതം ബത തേ കൃതം |
പ്രതിഷ്ഠിതാഃ ക്രിയാ യസ്മിൻ സാകമന്നമദാമഹേ || 51 || 813
- തപസാ വിദ്യയാ യുക്തോ യോഗേന സുസമാധിനാ |
ഋഷീന്യുഷിർഹൃഷീകേശഃ സസർജാഭിമതാഃ പ്രജാഃ || 52 || 814
- തേഭ്യശ്ചൈകൈകശഃ സ്വസ്യ ദേഹസ്യാംശമദാദജഃ |
യത്തത്സമാധിയോഗർദ്ധിതപോവിദ്യാവിരക്തിമത് || 53 || 815

|| ഇതി ശ്രീമദ്ഭാഗവതേ മഹാപുരാണേ പാരമഹംസ്യാം സംഹിതായാം
തൃതീയസ്കന്ധേ വിംശോധ്യായഃ ||

ശ്രീഃ
 ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ
 ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ
 ഓം നമോ ഭഗവതേ വാസുദേവായ
ശ്രീമദ്ഭാഗവതമഹാപുരാണം
॥ തൃതീയസ്കന്ധേ ഏകവിംശോധ്യായഃ ॥

വിദൂര ഉവാച

സ്വായംഭുവസ്യ ച മനോർവംശഃ പരമസമ്മതഃ |
 കഥ്യതാം ഭഗവൻ യത്ര മൈമുനേനൈധിരേ പ്രജാഃ || 1 || 816

പ്രിയവ്രതോത്താനപാദൗ സുതൗ സ്വായംഭുവസ്യ വൈ |
 യഥാധർമം ജുഗുപതുഃ സപ്തദ്വീപവതീം മഹീം || 2 || 817

തസ്യ വൈ ദുഹിതാ ബ്രഹ്മന്ദേവഹൂതീതി വിശ്രുതാ |
 പത്നീ പ്രജാപതേരുക്താ കർദമസ്യ ത്വയാനഘ || 3 || 818

തസ്യാം സ വൈ മഹായോഗീ
 യുക്തായാം യോഗലക്ഷണൈഃ |
 സസർജ കതിധാ വീര്യം
 തന്മേ ശുശ്രൂഷേവ വദ || 4 || 819

രുചിർയോ ഭഗവാൻ ബ്രഹ്മന്ദക്ഷോ വാ ബ്രഹ്മണഃ സുതഃ |
 യഥാ സസർജ ഭൂതാനി ലബ്ധ്വാ ഭാർയാം ച മാനവീം || 5 || 820

മൈത്രേയ ഉവാച
 പ്രജാഃ സൃജേതി ഭഗവാൻ കർദമോ ബ്രഹ്മണോദിതഃ |
 സരസ്വത്യാം തപസ്തേപേ സഹസ്രാണാം സമാ ദശ || 6 || 821

തതഃ സമാധിയുക്തേന ക്രിയായോഗേന കർദമഃ |
സമ്പ്രപേദേ ഹരിം ഭക്ത്യാ പ്രപന്നവരദാശുഷം || 7 || 822

താവത്പ്രസന്നോ ഭഗവാൻ പുഷ്കരാക്ഷഃ കൃതേ യുഗേ |
ദർശയാമാസ തം ക്ഷത്തഃ ശാബ്ദം ബ്രഹ്മ ദധദ്വപുഃ || 8 || 823

സ തം വിരജമർകാഭം സിതപദ്മോത്പലസ്രജം |
സ്നിഗ്ധനീലാലകവ്രാതവക്ത്രാബ്ജം വിരജോബരം || 9 || 824

കിരീടിനം കുണ്ഡലിനം ശംഖചക്രഗദായരം |
ശ്വേതോത്പലക്രീഡനകം മനഃസ്പർശസ്ഥിതേക്ഷണം || 10 || 825

വിന്യസ്തചരണാഭോജമംസദേശേ ഗരുന്മതഃ |
ദൃഷ്ട്വാ വ്യവസ്ഥിതം വക്ഷഃശ്രിയം കൗസ്തുഭകന്ധരം || 11 || 826

ജാതഹർഷോപതന്മൂർധ്നാ ക്ഷിതൗ ലബ്ധമനോരമഃ |
ഗീർഭിസ്ത്വദ്യുഗുണാത്പ്രീതിസ്വഭാവാത്മാ കൃതാഞ്ജലിഃ || 12 || 827

ഋഷിരുവാച

ജുഷ്ടം ബതാദ്യാഖിലസത്തുരാശേഃ

സാംസിദ്ധ്യമക്ഷണോസ്തവ ദർശനാനഃ |

യദുർശനം ജൻമഭിരീഡ്യ സദ്ഭി -

രാശാസതേ യോഗിനോ രൂഢയോഗാഃ || 13 || 828

യേ മായയാ തേ ഹതമേധസസ്തുത്

പാദാരവിന്ദം ഭവസിന്ധുപോതം |

ഉപാസതേ കാമലവായ തേഷാം

രാസീശ കാമാന്നിരയേപി യേ സ്യുഃ || 14 || 829

തഥാ സ ചാഹം പരിവോഽശുകാമഃ

സമാനശീലാം ഗൃഹമേധധേനും |

ഉപേയിവാൻമൂലമശേഷമൂലം

ദുരാശയഃ കാമദുഃഖാംഘ്രിപസ്യ || 15 ||

830

പ്രജാപതേസ്തേ വചസാധീശ തന്ത്യാ

ലോകഃ കിലായം കാമഹതോന്മുഖഭഃ |

അഹം ച ലോകാനുഗതോ വഹാമി

ബലിം ച ശുക്ലാനിമിഷായ തുഭ്യം || 16 ||

831

ലോകാംശ്ച ലോകാനുഗതാൻ പശുംശ്ച

ഹിത്വാ ശ്രിതാസ്തേ ചരണാതപത്രം |

പരസ്പരം ത്വദ്ഗുണവാദസീധു -

പീയൂഷനിർയാപിതദേഹധർമാഃ || 17 ||

832

ന ത്വേജരാക്ഷഭ്രമിരായുരേഷാം

ത്രയോദശാരം ത്രിശതം ഷഷ്ടിപർവ |

ഷൺനേമ്യനന്തച്ഛദി യത്രതിണാഭി

കരാലസ്രോതോ ജഗദാച്ഛിദ്യ ധാവത് || 18 ||

833

ഏകഃ സ്വയം സഞ്ജഗതഃ സിന്ധുക്ഷയാ -

ദ്വിതീയയാത്മന്നധിയോഗമായയാ |

സുജന്മ്യദഃ പാസി പുനർഗ്രസിഷ്യസേ

യഥോർണനാഭിർഭഗവൻ സ്വശരകൃതിഭിഃ || 19 ||

834

നൈതദ്ബതാധീശ പദം തവേപ്സിതം

യൻമായയാ നസ്തനുഷേ ഭൂതസൂക്ഷ്മം |

അനുഗ്രഹായാസ്ത്വപി യർഹി മായയാ

ലസത്തുലസ്യാ തനുവാ വിലക്ഷിതഃ || 20 ||

835

തം ത്വാനുഭൂത്യോപരതക്രിയാർഥം

സ്വമായയാ വർതിതലോകതന്ത്രം |

നമാമൃഭീക്ഷ്ണം നമനീയപാദ -

സരോജമൽപീയസി കാമവർഷം || 21 ||

836

ഋഷിരുവാച

ഇത്യവ്യലീകം പ്രണുതോഽബ്ജനാഭ -

സ്തമാബഭാഷേ വചസാമൃതേന |

സുപർണ്ണപക്ഷാപരി രോചമാനഃ

പ്രേമസ്മിതോദ്വീക്ഷണവിഭ്രമദ്ഭൂഃ || 22 ||

837

ശ്രീഭഗവാനുവാച

വിദിത്വാ തവ ചൈത്യം മേ പുരൈവ സമയോജി തത് |

യദർഥമാത്മനീയമൈസ്ത്വയൈവാഹം സമർചിതഃ || 23 ||

838

ന വൈ ജാതു മൃഷൈവ സ്യാത്പ്രജാധ്യക്ഷ മദർഹണം |

ഭവദ്വിധേഷ്യതിതരാം മയി സംഗൃഭിതാത്മനാം || 24 ||

839

പ്രജാപതിസുതഃ സമ്രാൺ -

മനുർവിഖ്യാതമംഗലഃ |

ബ്രഹ്മാവർതം യോധിവസൻ

ശാസ്തി സപ്താർണവാം മഹീം || 25 ||

840

സ ചേഹ വിപ്ര രാജർഷിർമഹിഷ്യാ ശതരൂപയാ |

ആയാസ്യതി ദിദൃക്ഷുസ്ത്വാം പരശ്വോ ധർമകോവിദഃ || 26 ||

841

ആത്മജാമസിതാപാംഗീം വയഃശീലഗുണാൻവിതാം |

മൃഗയന്തീം പതിം ദാസ്യത്യനുരൂപായ തേ പ്രഭോ || 27 ||

842

സമാഹിതം തേ ഹൃദയം യത്രേതമാൻ പരിവത്സരാൻ |

സാ ത്വാം ബ്രഹ്മന്നുപവധൂഃ കാമമാശു ഭജിഷ്യതി || 28 ||

843

- യാ ത ആത്മഭൃതം വീര്യം നവധാ പ്രസവിഷ്യതി |
വീര്യേ ത്വദീയേ ഋഷയ ആധാസ്യന്ത്യഞ്ജസാർത്ഥനഃ || 29 || 844
- ത്വം ച സമ്യഗനുഷ്ഠായ നിദേശം മ ഉശന്തമഃ |
മയി തീർഥീകൃതാശേഷക്രിയാർഥോ മാം പ്രപത്സ്യസേ || 30 || 845
- കൃത്വാ ദയാം ച ജീവേഷു ദത്ത്വാ ചാഭയമാത്മവാൻ |
മയ്യാത്മാനം സഹ ജഗദ് ദ്രക്ഷ്യസ്യാത്മനി ചാപി മാം || 31 || 846
- സഹാഹം സ്വാംശകലയാ ത്വദീര്യേണ മഹാമുനേ |
തവ ക്ഷേത്രേ ദേവഹൂത്യാം പ്രണേഷ്യേ തത്ത്വസംഹിതാം || 32 || 847
- മൈത്രേയ ഉവാച
ഏവം തമനുഭാഷ്യാഥ ഭഗവാൻ പ്രത്യഗക്ഷജഃ |
ജഗാമ ബിന്ദുസരസഃ സരസ്വത്യാ പരിശ്രിതാത് || 33 || 848
- നിരീക്ഷതസ്തസ്യ യയാവശേഷ -
സിദ്ധേശ്വരാഭിഷ്ടുതസിദ്ധമാർഗഃ |
ആകർണയൻ പത്രരഥേന്ദ്രപക്ഷൈ -
രുച്ചാരിതം സ്തോമമുദീർണസാമ || 34 || 849
- അഥ സമ്പ്രസ്ഥിതേ ശുക്ലേ കർദമോ ഭഗവാനുഷിഃ |
ആസ്തേ സ്ഥ ബിന്ദുസരസി തം കാലം പ്രതിപാലയൻ || 35 || 850
- മനുഃ സ്യന്ദനമാസ്ഥായ ശാതകൗംഭപരിച്ഛദം |
ആരോപ്യ സ്വാം ദുഹിതരം സഭാർയഃ പര്യടൻമഹീം || 36 || 851
- തസ്ഥിൻ സുധൻവന്നഹനി ഭഗവാൻ യത്സമാദിശത് |
ഉപായാദാശ്രമപദം മൂനേഃ ശാന്തവ്രതസ്യ തത് || 37 || 852

- യസ്മിൻ ഭഗവതോ നേത്രാന്നുപതന്നശ്രുബിന്ദവഃ |
കൃപയാ സമ്പരീതസ്യ പ്രപന്നേന്ദ്രപിതയാ ഭൃശം || 38 || 853
- തദ്വൈ ബിന്ദുസരോ നാമ സരസ്വത്യാ പരിപ്ലുതം |
പുണ്യം ശിവാമൃതജലം മഹർഷിഗണസേവിതം || 39 || 854
- പുണ്യദ്രുമലതാജാലൈഃ കൂജത്പുണ്യമൃഗദ്വിജൈഃ |
സർവർതുഫലപുഷ്പാഢ്യം വനരാജിശ്രിയാൻവിതം || 40 || 855
- മത്തദ്വിജഗണൈർഘൃഷ്ടം മത്തഭ്രമരവിഭ്രമം |
മത്തബർഹിനടാടോപമാഹൃയൻമത്തകോകിലം || 41 || 856
- കദംബചമ്പകാശോകകരഞ്ജബകുലാസനൈഃ |
കുന്ദമന്ദാരകുടഞ്ജശ്ചൂതപോതൈരലങ്കൃതം || 42 || 857
- കാരണ്യവൈഃ പ്ലവൈർഹംസൈഃ
കുരരൈർജലകുക്കുടൈഃ |
സാരസൈശ്ചക്രവാകൈശ്ച
ചകോരൈർവൽഗു കൂജിതം || 43 || 858
- തഥൈവ ഹരിണൈഃ ക്രോഡൈഃ ശ്വാവിദ്ഗവയകുഞ്ജരൈഃ |
ഗോപുഷ്പൈർഹരിഭിർമർകൈർനകുലൈർനാഭിഭിർവൃതം || 44 || 859
- പ്രവിശ്യ തത്തീർഥവരമാദിരാജഃ സഹാത്മജഃ |
ദദർശ മുനിമാസീനം തസ്മിൻ ഹുതഹുതാശനം || 45 || 860
- വിദ്യാതമാനം വപുഷാ തപസ്യഗ്രയുജാ ചിരം |
നാതിക്ഷാമം ഭഗവതഃ സ്നിഗ്ധാപാംഗാവലോകനാത് |
തദ്യാഹുതാമൃതകലാപീയുഷശ്രവണേന ച || 46 || 861

- പ്രാംശും പദ്മപലാശാക്ഷം ജടിലം ചീരവാസസം |
ഉപസംശ്രിത്യ മലിനം യഥാർഹണമസംസ്കൃതം || 47 || 862
- അഥോഽജമുപായാതം നൃദേവം പ്രണതം പുരഃ |
സപര്യയാ പര്യഗൃഹ്ണാത്പ്രതിനന്യാനുരൂപയാ || 48 || 863
- ഗൃഹീതാർഹണമാസീനം സംയതം പ്രീണയൻമുനിഃ |
സ്ഥരൻ ഭഗവദാദേശമിത്യാഹ ശ്ലക്ഷ്ണയാ ഗിരാ || 49 || 864
- നൂനം ചക്രമണം ദേവ സതാം സംരക്ഷണായ തേ |
വധായ ചാസതാം യസ്ത്വം ഹരേഃ ശക്തിർഹി പാലിനീ || 50 || 865
- യോദ്യർകേന്ദ്രഗ്നീന്ദ്രവായുനാം യഥാർമപ്രചേതസാം |
രൂപാണി സ്ഥാന ആധത്സേ തസ്ഥൈ ശുക്ലായ തേ നമഃ || 51 || 866
- ന യദാ രഥമാസ്ഥായ ജൈത്രം മണിഗണാർപിതം |
വിസ്ഫുർജ്ജചണ്ഡകോദണ്ഡോ രഥേന ത്രാസയന്നഘാൻ || 52 || 867
- സ്വസൈന്യചരണക്ഷുണ്ണം വേപയൻമണ്ഡലം ഭൂവഃ |
വികർഷൻ ബൃഹതീം സേനാം പര്യടന്ധ്യംശുമാനിവ || 53 || 868
- തദൈവ സേതവഃ സർവേ വർണാശ്രമനിബന്ധനാഃ |
ഭഗവദ്രചിതാ രാജൻ ഭിദ്യേരൻ ബത ദന്ധുഭിഃ || 54 || 869
- അധർമശ്ച സമേധേത ലോലുപൈർവൃക്തുകുശൈർന്യഭിഃ |
ശയാനേ ത്വയി ലോകോത്ഥം ദന്ധുഗ്രസ്തോ വിനഷ്ട്യതി || 55 || 870
- അഥാപി പൃച്ഛേ ത്വാം വീര യദർഥം ത്വമിഹാഗതഃ |
തദ്വയം നിർവൃലീകേന പ്രതിപദ്യാമഹേ ഹൃദാ || 56 || 871

|| ഇതി ശ്രീമദ്ഭാഗവതേ മഹാപുരാണേ പാരമഹംസ്യാം സംഹിതായാം
തൃതീയസ്കന്ധേ ഏകവിംശോധ്യായഃ ||

ശ്രീഃ
 ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ
 ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ
 ഓം നമോ ഭഗവതേ വാസുദേവായ
ശ്രീമദ്ഭാഗവതമഹാപുരാണം
॥ തൃതീയസ്കന്ധേ ദ്വാവിംശോധ്യായഃ ॥

മൈത്രേയ ഉവാച
 ഏവമാവിഷ്കൃതാശേഷഗുണകർമ്മോദയോ മുനിം |
 സപ്രീഡ ഇവ തം സമ്രാഡുപാരതമുവാച ഹ || 1 || 872

മനുരുവാച
 ബ്രഹ്മാസൃജത്വമുഖതോ യുഷ്മാനാത്മപരീപ്സയാ |
 ഛന്ദോമയസ്തപോവിദ്യായോഗയുക്താനലമ്പടാൻ || 2 || 873

തത്രത്താണായാസൃജച്ചാസ്ഥാനോഃസഹസ്രാത്സഹസ്രപാത് |
 ഹൃദയം തസ്യ ഹി ബ്രഹ്മ ക്ഷത്രമംഗം പ്രചക്ഷതേ || 3 || 874

അതോ ഹൃന്യോന്യമാത്മാനം ബ്രഹ്മ ക്ഷത്രം ച രക്ഷതഃ |
 രക്ഷതി സ്ഥാവ്യയോ ദേവഃ സ യഃ സദസദാത്മകഃ || 4 || 875

തവ സന്ദർശനാദേവച്ഛിന്നാ മേ സർവസംശയാഃ |
 യത്ത്വയം ഭഗവാൻ പ്രീത്യാ ധർമ്മമാഹ രിരക്ഷിഷോഃ || 5 || 876

ദിഷ്ട്വാ മേ ഭഗവാൻ ദൃഷ്ടോ
 ദുർദർശോ യോക്താത്മനാം |
 ദിഷ്ട്വാ പാദരജഃ സ്പൃഷ്ടം
 ശീർഷ്ണാ മേ ഭവതഃ ശിവം || 6 || 877

- ദിഷ്ട്യാ ത്വയാനുശിഷ്ടോഽഹം കൃതശ്ചാനുഗ്രഹോ മഹാൻ |
അപാവൃതൈഃ കർണരന്ധ്രൈർജുഷ്ടാ ദിഷ്ട്യാശതീർഗിരഃ || 7 || 878
- സ ഭവാനുഹിതൃസ്നേഹപരിക്ലിഷ്ടാത്മനോ മമ |
ശ്രോതുമർഹസി ദീനസ്യ ശ്രാവിതം കൃപയാ മൂനേ || 8 || 879
- പ്രിയവ്രതോത്താനപദോഃ സ്വസേയം ദുഹിതാ മമ |
അൻവിച്ഛതി പതിം യുക്തം വയഃശീലഗുണാദിഭിഃ || 9 || 880
- യദാ തു ഭവതഃ ശീലശ്രുതരൂപവയോഗുണാൻ |
അശൃണോന്നാരദാദേഷാ ത്വയാസീതുകൃതനിശ്ചയാ || 10 || 881
- തത്പ്രതീച്ഛ ദ്വിജാഗ്രേമാം ശ്രദ്ധയോപഹൃതാം മയാ |
സർവാത്മനാനുരൂപാം തേ ഗൃഹമേധിഷു കർമസു || 11 || 882
- ഉദ്യതസ്യ ഹി കാമസ്യ പ്രതിവാദോ ന ശസ്യതേ |
അപി നിർമുക്തസംഗസ്യ കാമരക്തസ്യ കിം പുനഃ || 12 || 883
- യ ഉദ്യതമനാദ്യത്യ കീനാശമഭിയാചതേ |
ക്ഷീയതേ തദ്യശഃ സ്ഫീതം മാനശ്ചാവജ്ഞയാ ഹതഃ || 13 || 884
- അഹം ത്വാശൃണവം വിദ്വൻ വിവാഹാർഥം സമുദ്യതം |
അതസ്ത്വമുപകൂർവാണഃ പ്രത്താം പ്രതിഗൃഹാണ മേ || 14 || 885
- ഋഷിരുവാച
ബാഘമുദ്യോഘുകാമോഽഹമപ്രത്താ ച തവാത്മജാ |
ആവയോരനുരൂപോഽസാവാദ്യോ വൈവാഹികോ വിധിഃ || 15 || 886
- കാമഃ സ ഭൂയാന്നരദേവ ത്വേസ്യഃ
പുത്രാഃ സമാമ്നായവിധൗ പ്രതീതഃ |

ക ഏവ തേ തനയാം നാദ്രിയേത

സ്വയൈവ കാന്ത്യാ ക്ഷിപതീമിവ ശ്രിയം || 16 ||

887

യാം ഹർമ്യപൃഷ്ഠേ ക്വണദംഘ്രിശോഭാം

വിക്രീഡതീം കന്ദുകവിഹ്വലാക്ഷീം |

വിശ്വാവസുർനൃപതത്ത്വാദ്വിമാനാ -

ദ്വിലോക്യ സമ്മോഹവിമൂഢചേതാഃ || 17 ||

888

താം പ്രാർഥയന്തീം ലലനാലലാമ -

മസേവിതശ്രീചരണൈരഭ്യുഷ്ടാം |

വത്സാം മനോരുചപദഃ സ്വസാരം

കോ നാനുമന്യേത ബുധോഭിയാതാം || 18 ||

889

അതോ ഭജിഷ്യേ സമയേന സാധ്വീം

യാവത്തേജോ ബിഭൃയാദാത്മനോ മേ |

അതോ ധർമാൻ പാരമഹംസ്യമുഖ്യാൻ

ശുക്ലപ്രോക്താൻ ബഹു മന്യേദ്വിഹിംസ്രാൻ || 19 ||

890

യതോഭവദ്വിശ്വമിദം വിചിത്രം

സംസ്ഥാസ്യതേ യത്ര ച വാവതിഷ്ഠതേ |

പ്രജാപതീനാം പതിരേഷ മഹ്യം

പരം പ്രമാണം ഭഗവാനനന്തഃ || 20 ||

891

മൈത്രേയ ഉവാച

സ ഉഗ്രധൻവന്നിയദേവാബഭാഷേ

ആസീച്ച തുഷ്ണീമരവിന്ദനാഭം |

ധിയോപഗൃഹ്ണൻ സ്ഥിതശോഭിതേന

മുഖേന ചേതോ ലുലുഭേ ദേവഹൃത്യാഃ || 21 ||

892

- സോഽനുജ്ഞാത്യാ വ്യവസിതം മഹിഷ്യാ ദുഹിതൂഃ സ്മുടം |
തസ്മൈ ഗുണഗണാഢ്യായ ദദൗ തുൽയാം പ്രഹർഷിതഃ || 22 || 893
- ശതരൂപാ മഹാരാജ്ഞീ പാരിബർഹാൻമഹാധനാൻ |
ദമ്പത്യോഃ പര്യദാത്പ്രീത്യാ ഭൂഷാവാസഃ പരിച്ഛദാൻ || 23 || 894
- പ്രത്താം ദുഹിതരം സമ്രാട് സദുക്ഷായ ഗതവ്യമഃ |
ഉപഗുഹ്യ ച ബാഹുദ്യാമൗത്കംഠോന്മഥിതാശയഃ || 24 || 895
- അശക്നുവംസ്തദ്വിരഹം മുഞ്ചൻ ബാഷ്പകലാം മുഹൂഃ |
ആസിഞ്ചദംബ വത്സേതി നേത്രോദൈർദ്വഹിതൂഃ ശിഖാഃ || 25 || 896
- ആമന്തര്യ തം മുനിവരമനുജ്ഞാതഃ സഹാനുഗഃ |
പ്രതസ്ഥേ രഥമാരുഹ്യ സഭാർയഃ സ്വപുരം നൃപഃ || 26 || 897
- ഉഭയോര്യുഷികുൽയായാഃ സരസ്വത്യാഃ സുരോധസോഃ |
ഋഷീണാമുപശാന്താനാം പശ്യന്നാശ്രമസമ്പദഃ || 27 || 898
- തമായാന്തമഭിപ്രേത്യ ബ്രഹ്മാവർതാത്പ്രജാഃ പതിം |
ഗീതസംസ്തുതിവാദിത്രൈഃ പ്രത്യുദീയൂഃ പ്രഹർഷിതാഃ || 28 || 899
- ബർഹിഷ്മതീ നാമ പുരീ സർവസമ്പത്സമൻവിതാ |
ന്യപതൻ യത്ര രോമാണി യജ്ഞസ്യാംഗം വിധുൻവതഃ || 29 || 900
- കുശാഃ കാശാസ്ത ഏവാസൻ ശശ്വദ്ധരിതവർചസഃ |
ഋഷയോ യൈഃ പരാഭാവ്യ യജ്ഞൗഛ്നാൻ യജ്ഞമീജിരേ || 30 || 901
- കുശകാശമയം ബർഹിരാസ്തീർയ ഭഗവാൻമനൂഃ |
അയജദ്യജ്ഞപുരുഷം ലബ്ധാ സ്ഥാനം യതോ ഭുവം || 31 || 902
- ബർഹിഷ്മതീം നാമ വിഭുർയാം നിർവിശ്യ സമാവസത് |
തസ്യാം പ്രവിഷ്ടോ ഭവനം താപത്രയവിനാശനം || 32 || 903

സഭാർയഃ സപ്രജഃ കാമാൻ ബുഭുജേന്യാവിരോധതഃ |
 സംഗീയമാനസതുകീർത്തിഃ സസ്ത്രീഭിഃ സുരഗായകൈഃ |
 പ്രത്യുഷേഷ്യനുബദ്ധേന ഹൃദാ ശൃൺവൻ ഹരേഃ കഥാഃ || 33 || 904

നിഷ്ണാതം യോഗമായാസു മുനിം സ്വായംഭുവം മനും |
 യദാ ഭ്രംശയിതും ഭോഗാ ന ശേകുർഭഗവത്പരം || 34 || 905

അയാതയാമാസ്തസ്യാസൻ
 യാമാഃ സ്യാന്തരയാപനാഃ |
 ശൃൺവതോ ധ്യായതോ വിഷ്ണോഃ
 കുർവതോ ബ്രുവതഃ കഥാഃ || 35 || 906

സ ഏവം സ്യാന്തരം നിന്ദയേ യുഗാനാമേകസപ്തതിം |
 വാസുദേവപ്രസംഗേന പരിഭൂതഗതിത്രയഃ || 36 || 907

ശാരീരാ മാനസാ ദിവ്യാ വൈയാസേ യേ ച മാനുഷാഃ |
 ഭൗതികാശ്ച കഥം ക്ലേശാ ബാധന്തേ ഹരിസംശ്രയം || 37 || 908

യഃ പൃഷ്ടോ മുനിഭിഃ പ്രാഹ ധർമ്മാനാനാവിധാംഛരുഭാൻ |
 നൃണാം വർണാശ്രമാണാം ച സർവഭൂതഹിതഃ സദാ || 38 || 909

ഏതത്ത ആദിരാജസ്യ മനോശ്ചരിതമദ്ഭൂതം |
 വർണിതം വർണനീയസ്യ തദപത്യാദയം ശൃണു || 39 || 910

|| ഇതി ശ്രീമദ്ഭാഗവതേ മഹാപുരാണേ പാരമഹംസ്യാം സംഹിതായാം
 തൃതീയസ്കന്ധേ ദ്വാവിംശോധ്യായഃ ||

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ഓം നമോ ഭഗവതേ വാസുദേവായ

ശ്രീമദ്ഭാഗവതമഹാപുരാണം

॥ തൃതീയസ്കന്ധേ ത്രയോവിംശോഽധ്യായഃ ॥

മൈത്രേയ ഉവാച

പിതൃഭ്യാം പ്രസ്ഥിതേ സാധ്വീ പതിമിംഗിതകോവിദാ |

നിത്യം പര്യചരത്പ്രീത്യാ ഭവാനീവ ഭവം പ്രഭും || 1 ||

911

വിശ്രംഭേണാത്മശൗചേന ഗൗരവേണ ദമേന ച |

ശുശ്രൂഷയാ സൗഹൃദേന വാചാ മധുരയാ ച ഭോഃ || 2 ||

912

വിസൃജ്യ കാമം ദംഭം ച ദ്വേഷം ലോഭമഘം മദം |

അപ്രമത്തോദ്യതാ നിത്യം തേജീയാംസമതോഷയത് || 3 ||

913

സ വൈ ദേവർഷിവര്യസ്താം മാനവീം സമനുവ്രതാം |

ദൈവാദ്ഗരീയസഃ പത്സുരാശാസാനാം മഹാശിഷഃ || 4 ||

914

കാലേന ഭൂയസാ ക്ഷാമാം കർശിതാം വ്രതചര്യയാ |

പ്രേമഗദ്ഗദയാ വാചാ പീഡിതഃ കൃപയാബ്രവീത് || 5 ||

915

കർദമ ഉവാച

തൃഷ്ടോഽഹമദ്യ തവ മാനവി മാനദായാഃ

ശുശ്രൂഷയാ പരമയാ പരയാ ച ഭക്ത്യാ |

യോ ദേഹിനാമയമതീവ സുഹൃത്സുദേഹോ

നാവേക്ഷിതഃ സമുചിതഃ ക്ഷപിതും മദർഥേ || 6 ||

916

യേ മേ സ്വധർമ്മനിരതസ്യ തപഃസമാധി -

വിദ്യാത്മയോഗവിജിതാ ഭഗവത്പ്രസാദാഃ |

താനേവ തേ മദനുസേവനയാവരുദ്ധാൻ

ദൃഷ്ടിം പ്രപശ്യ വിതരാമ്യഭയാനശോകാൻ || 7 ||

917

അന്യേ പുനർഭഗവതോ ഭൂവ ഉദ്വിജ്യംഭ -

വിഭ്രംശിതാർഥരചനാഃ കിമുരുക്രമസ്യ |

സിദ്ധാസി ഭുങ്ക്ഷ്യ വിഭവാനിജധർമ്മദോഹാൻ

ദിവ്യാന്നരൈർദുരധിഗാന്നുപവിക്രിയാഭിഃ || 8 ||

918

ഏവം ബ്രുവാണമബലാഖിലയോഗമായാ -

വിദ്യാവിചക്ഷണമവേക്ഷ്യ ഗതാധിരാസീത് |

സമ്പ്രശ്രയപ്രണയവിഹൃലയാ ഗിരേഷദ് -

വ്രീഡാവലോകവിലസദ്ധസിതാനന്നാഹ || 9 ||

919

ദേവഹുതിരുവാച

രാധം ബത ദ്വിജവൃഷൈതദമോഘയോഗ -

മായാധിപേ ത്വയി വിഭോ തദവൈമി ഭർതഃ |

യസ്തേഭ്യധായി സമയഃ സകൃദംഗസംഗോ

ഭൂയാദ്ഗരീയസി ഗുണഃ പ്രസവഃ സതീനാം || 10 ||

920

തത്രേതികൃത്യമുപശിക്ഷ യഥോപദേശം

യേനൈഷ മേ കർശിതോതിരിരസയാഹ്തമാ |

സിദ്ധ്യേത തേ കൃതമനോഭവധർഷിതായാ

ദീനസ്തദീശ ഭവനം സദൃശം വിചക്ഷ്യ || 11 ||

921

മൈത്രേയ ഉവാച

പ്രിയായാഃ പ്രിയമൻവിച്ഛൻ കർദമോ യോഗമാസ്ഥിതഃ |

വിമാനം കാമഗം ക്ഷത്തസ്തർഹ്യവാവിരചീകരത് || 12 ||

922

- സർവകാമദുഃഖം ദിവ്യം സർവരത്നസമൻവിതം ।
സർവർദ്ധ്യുപചയോദർകം മണിസ്തംഭൈരുപസ്കൃതം ॥ 13 ॥ 923
- ദിവ്യോപകരണോപേതം സർവകാലസുഖാവഹം ।
പട്ടികാഭിഃ പതാകാഭിർവിചിത്രാഭിരലങ്കൃതം ॥ 14 ॥ 924
- സ്രഗ്ഭിർവിചിത്രമാൽയാഭിർമഞ്ജുശിഞ്ജത്ഷഡംഘ്രിഭിഃ ।
ദുകൂലക്ഷൗമകൗശേയൈർനാനാവസ്ത്രൈർവിരാജിതം ॥ 15 ॥ 925
- ഉപര്യുപരി വിന്യസ്തനിലയേഷു പൃഥക്പൃഥക് ।
ക്ഷിപ്തൈഃ കശിപുഭിഃ കാന്തം പര്യങ്കവൃജനാസനൈഃ ॥ 16 ॥ 926
- തത്ര തത്ര വിനീക്ഷിപ്തനാനാശിൽപോപശോഭിതം ।
മഹാമരകതസ്ഥൽയാ ജുഷ്ടം വിദ്രുമവേദിഭിഃ ॥ 17 ॥ 927
- ദ്വാഃസു വിദ്രുമദേഹൽയാ ഭാതം വജ്രകപാടവത് ।
ശിവരേഷ്വിന്ദ്രനീലേഷു ഹേമകുംഭൈരധിശ്രിതം ॥ 18 ॥ 928
- ചക്ഷുഷ്മത്പദ്മരാഗാഗ്രൈശ്ച -
വജ്രഭിത്തിഷു നിർമിതൈഃ ।
ജുഷ്ടം വിചിത്രവൈതാനൈർ -
മഹാർഹൈർഹേമതോരണൈഃ ॥ 19 ॥ 929
- ഹംസപാരാവതവ്രാതൈസ്തത്ര തത്ര നികുജിതം ।
കൃത്രിമാൻ മന്യമാനൈഃ സ്വാനധിരുഹ്യാധിരുഹ്യ ച ॥ 20 ॥ 930
- വിഹാരസ്ഥാനവിശ്രാമസംവേശപ്രാംഗണാജിരൈഃ ।
യഥോപജോഷം രചിതൈർവിസ്താപനമിവാത്മനഃ ॥ 21 ॥ 931
- ഈദൃഗ്ഗൃഹം തത്പശ്യന്തീം നാതിപ്രീതേന ചേതസാ ।
സർവഭൂതാശയാഭിജ്ഞഃ പ്രാവോചത്കർദമഃ സ്വയം ॥ 22 ॥ 932

- നിമജ്ജ്യാസ്മിൻ ഹദേ ഭീരു വിമാനമിദമാരുഹ |
ഇദം ശുക്ലകൃതം തീർഥമാശിഷാം യാപകം നൃണാം || 23 || 933
- സാ തദ്ഭർതുഃ സമാദായ വചഃ കുവലയേക്ഷണാ |
സരജം ബിഭ്രതീ വാസോ വേണീഭൂതാംശ്ച മുർധജാൻ || 24 || 934
- അംഗം ച മലപങ്കേന സംഹരണം ശബലസ്തനം |
ആവിവേശ സരസ്വത്യാഃ സരഃ ശിവജലാശയം || 25 || 935
- സാന്തഃസരസി വേശ്മസ്ഥാഃ ശതാനി ദശ കന്യകാഃ |
സർവാഃ കിശോരവയസോ ദദർശോത്പലഗന്ധയഃ || 26 || 936
- താം ദൃഷ്ട്വാ സഹസോത്ഥായ
പ്രോചുഃ പ്രാഞ്ജലയഃ സ്ത്രിയഃ |
വയം കർമകരീസ്തുഭ്യം
ശാധി നഃ കരവാമ കിം || 27 || 937
- സ്നാനേന താം മഹാർഹേണ സ്നാപയിത്വാ മനസ്വിനീം |
ദുകൂലേ നിർമലേ നൂതേ ദദുരസ്യേ ച മാനദാഃ || 28 || 938
- ഭൂഷണാനി പരാർധ്യാനി വരീയാംസി ദൃമന്തി ച |
അന്നം സർവഗുണോപേതം പാനം ചൈവമൃതാസവം || 29 || 939
- അഥാദർശേ സ്വമാത്മാനം സ്രഗ്വിണം വിരജാംബരം |
വിരജം കൃതസ്വസ്ത്യയനം കന്യാഭിർബഹുമാനിതം || 30 || 940
- സ്നാതം കൃതശിരഃസ്നാനം സർവാഭരണഭൂഷിതം |
നിഷ്കഗ്രീവം വലയിനം കൂജത്കാഞ്ചനനൂപുരം || 31 || 941
- ശ്രോൺയോരധ്യസ്തയാ കാഞ്ചയാ
കാഞ്ചന്യാ ബഹുരന്തയാ |

ഹാരേണ ച മഹാർഹേണ

രുചകേന ച ഭൂഷിതം || 32 ||

942

സുദതാ സുഭൂവാ ശ്ലക്ഷ്ണസ്നിഗ്ധാപാംഗേന ചക്ഷുഷാ |

പദ്മകോശസ്പൃധാ നീലൈരലകൈശ്ച ലസൻമുഖം || 33 ||

943

യദാ സസ്മാര ജൃഷഭമൃഷീണാം ദധിതം പതിം |

തത്ര ചാസ്തേ സഹ സ്ത്രീഭിര്യത്രാസ്തേ സ പ്രജാപതിഃ || 34 ||

944

ഭർതൃഃ പുരസ്താദാത്മാനം സ്ത്രീസഹസ്രവൃതം തദാ |

നിശാമൃ തദ്യോഗഗതിം സംശയം പ്രത്യുപദ്യത || 35 ||

945

സ താം കൃതമലസ്നാനാം വിഭ്രാജന്തീമപൂർവവത് |

ആത്മനോ ബിഭ്രതീം രൂപം സംവീതരുചിരസ്തനീം || 36 ||

946

വിദ്യാധരീസഹസ്രേണ സേവ്യമാനാം സുവാസസം |

ജാതഭാവോ വിമാനം തദാരോഹയദമിത്രഹൻ || 37 ||

947

തസ്മിന്നലുപ്തമഹിമാ പ്രിയയാനുരക്തോ

വിദ്യാധരീഭിരുപചീർണവപുർവിമാനേ |

ബഭ്രാജ ഉത്കചകുമുദ്ഗണവാനപീച്യ -

സ്താരാഭിരാവൃത ഇവോഡുപതിർനഭഃസ്ഥഃ || 38 ||

948

തേനാഷ്ടലോകപവിഹാരകുലാചലേന്ദ്ര -

ഭ്രോണീഷ്വനംഗസഖമാരുതസൗഭഗാസു |

സിദ്ധൈർനൂതോ ദൃധുനിപാതശിവസ്വനാസു

രേമേ ചിരം ധനദവൽലലനാവരുഥീ || 39 ||

949

വൈശ്രംഭകേ സുരസനേ നന്ദനേ പുഷ്പഭദ്രകേ |

മാനസേ ചൈത്രരഥേ ച സ രേമേ രാമയാ രതഃ || 40 ||

950

- ഭ്രാജിഷ്ണുനാ വിമാനേന കാമഗേന മഹീയസാ |
വൈമാനികാനത്യശേത ചരൻ ലോകാൻ യഥാനിലഃ || 41 || 951
- കിം ദുരാപാദനം തേഷാം പുംസാമുദ്രാമചേതസാം |
യൈരാശ്രിതസ്തീർഥപദശ്ചരണോ വ്യസനാത്യയഃ || 42 || 952
- പ്രേക്ഷയിത്യാ ഭുവോ ഗോലം
പന്ത്യേ യാവാൻ സ്വസംസ്ഥയാ |
ബഹ്യാശ്ചര്യം മഹായോഗീ
സ്വാശ്രമായ ന്യവർത്ത || 43 || 953
- വിഭജ്യ നവധാത്വ്വത്മാനം മാനവീം സുരതോത്സുകാം |
രാമാം നിരമയൻ രേമേ വർഷപുഗാൻമുഹൂർത്തവത് || 44 || 954
- തസ്മിൻ വിമാന ഉത്കൃഷ്ടാം ശയ്യാം രതികരീം ശ്രിതാ |
ന ചാബുധ്യത തം കാലം പത്യാപീച്യേന സംഗതാ || 45 || 955
- ഏവം യോഗാനുഭാവേന ദമ്പത്യോ രമമാണയോഃ |
ശതം വൃതീയുഃ ശരദഃ കാമലാലസയോർമനാകു || 46 || 956
- തസ്യാമാധത്ത രേതസ്താം ഭാവയന്നാത്മനാത്വ്വത്മവിത് |
നോധാ വിധായ രൂപം സ്വം സർവസങ്കൽപവിദ്വിഭുഃ || 47 || 957
- അതഃ സാ സുഷുവേ സദ്യോ ദേവഹൂതിഃ സ്ത്രിയഃ പ്രജാഃ |
സർവാസ്താശ്ചാരുസർവാംഗ്യോ ലോഹിതോത്പലഗന്ധയഃ || 48 || 958
- പതിം സാ പ്രവ്രജിഷ്യന്തം തദാത്ഥലക്ഷ്യശരതീ സതീ |
സ്ഥയമാനാ വിക്ലവേന ഹൃദയേന വിദൂയതാ || 49 || 959
- ലിഖന്ത്യധോമുഖീ ഭൂമിം പദാ നഖമണിശ്രിയാ |
ഉവാച ലലിതാം വാചം നിരുധ്യാശ്രുകലാം ശന്നൈഃ || 50 || 960

ദേവഹൂതിരുവാച

സർവം തദ്ഭഗവാൻമഹ്യമുപോവാഹ പ്രതിശ്രുതം |

അഥാപി മേ പ്രപന്നായാ അഭയം ദാതുമർഹസി || 51 ||

961

ബ്രഹ്മന്ദുഹിത്യഭിസ്തുഭ്യം വിമുഗ്ധാഃ പതയഃ സമാഃ |

കശ്ചിത്ത്യാൻമേ വിശോകായ ത്വയി പ്രവ്രജിതേ വനം || 52 ||

962

ഏതാവതാലം കാലേന വ്യതിക്രാന്തേന മേ പ്രഭോ |

ഇന്ദ്രിയാർഥപ്രസംഗേന പരിത്യക്തപരാത്മനഃ || 53 ||

963

ഇന്ദ്രിയാർഥേഷു സജ്ജന്ത്യാ പ്രസംഗസ്ത്വയി മേ കൃതഃ |

അജാനന്ത്യാ പരം ഭാവം തഥാപ്യസ്ത്വഭയായ മേ || 54 ||

964

സംഗോ യഃ സംസൃതേർഹേതുരസത്സു വിഹിതോഽധിയാ |

സ ഏവ സാധുഷു കൃതോ നിഃസംഗത്വായ കൽപതേ || 55 ||

965

നേഹ യത്കർമ്മ ധർമായ ന വിരാഗായ കൽപതേ |

ന തീർഥപദസേവായൈ ജീവന്നപി മൃതോ ഹി സഃ || 56 ||

966

സാഹം ഭഗവതോ നൂനം വഞ്ചിതാ മായയാ ദൃഢം |

യത്താമ വിമുക്തിദിം പ്രാപ്യ ന മുമുക്ഷേയ ബന്ധനാത് || 57 ||

967

|| ഇതി ശ്രീമദ്ഭാഗവതേ മഹാപുരാണേ പാരമഹംസ്യാം സംഹിതായാം
തൃതീയസ്കന്ധേ കാപിലേയോപാഖ്യാനേ ത്രയോവിംശോധ്യായഃ ||

ശ്രീഃ
 ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ
 ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ
 ഓം നമോ ഭഗവതേ വാസുദേവായ
 ശ്രീമദ്ഭാഗവതമഹാപുരാണം
 || തൃതീയസ്കന്ധേ ചതുർവിംശോധ്യായഃ ||

മൈത്രേയ ഉവാച

നിർവേദവാദിനീമേവം മനോർദുഹിതരം മുനിഃ |
 ദയാലുഃ ശാലിനീമാഹ ശുക്ലാഭിദ്യാഹൃതം സ്മരൻ || 1 || 968

ഋഷിരുവാച

മാ ഖിദോ രാജപുത്രീത്ഥമാത്മാനം പ്രത്യനിന്ദിതേ |
 ഭഗവാംസ്തേ്യക്ഷരോ ഗർഭമദുരാത്സമ്പ്രപത്സ്യതേ || 2 || 969

ധൃതവ്രതാസി ഭദ്രം തേ ദമേന നിയമേന ച |

തപോദ്രവിണദാനൈശ്ച ശ്രദ്ധയാ ചേശ്വരം ഭജ || 3 || 970

സ ത്വയാഽപ്നിതാധിതഃ ശുക്ലോ വിതൻവൻമാമകം യശഃ |

ഛേരത്താ തേ ഹൃദയഗ്രന്ഥിമൗദർഭയോ ബ്രഹ്മഭാവനഃ || 4 || 971

മൈത്രേയ ഉവാച

ദേവഹൂത്യപി സന്ദേശം ഗൗരവേണ പ്രജാപതേഃ |

സമൃക് ശ്രദ്ധായ പുരുഷം കൂടസ്ഥമഭജദ്ഗുരും || 5 || 972

തസ്യാം ബഹുതിഥേ കാലേ ഭഗവാൻമധുസൂദനഃ |

കാർദമം വീര്യമാപന്നോ ജജ്ഞേഗ്നിരിവ ദാരുണി || 6 || 973

- അവാദയംസ്തദാ വേദാമ്നി വാദിത്രാണി ഘനാഘനാഃ |
ഗായന്തി തം സ്മ ഗന്ധർവാ നൃത്യന്ത്യപ്സരസോ മുദാ || 7 || 974
- പേതും സുമനസോ ദിവ്യഃ ഖേചരൈരപവർജിതാഃ |
പ്രസേദുശ്ച ദിശഃ സർവാ അംഭാംസി ച മനാംസി ച || 8 || 975
- തത്കർദമാശ്രമപദം സരസ്വത്യാ പരിശ്രിതം |
സ്വയംഭൂഃ സാകമൃഷിഭിർമരീചാദിഭിരഭ്യയാത് || 9 || 976
- ഭഗവന്തം പരം ബ്രഹ്മ സത്തേനാനാശേന ശത്രുഹൻ |
തത്തുസംഖ്യാനവിജ്ഞാപ്തൈ ജാതം വിദ്വാനജഃ സ്വരാട് || 10 || 977
- സഭാജയൻ വിശുദ്ധേന ചേതസാ തച്ചികീർഷിതം |
പ്രഹൃഷ്യമാണൈരസുഭിഃ കർദമം ചേദമഭ്യയാത് || 11 || 978
- ബ്രഹ്മോവാച
ത്വയാ മേഘപചിതിസ്താത കൽപിതാ നിർവൃലീകതഃ |
യൻമേ സഞ്ജഗൃഹേ വാക്യം ഭവാൻമാനദ മാനയൻ || 12 || 979
- ഏതാവത്യേവ ശുശ്രൂഷാ കാർയാ പിതരി പുത്രകൈഃ |
ബാഘമിത്യനുമന്യേത ഗൗരവേണ ഗുരോർവചഃ || 13 || 980
- ഇമാ ദുഹിതരഃ സഭ്യ തവ വത്സ സുമധ്യമാഃ |
സർഗമേതം പ്രഭാവൈഃ സ്വൈർബൃംഹയിഷ്യന്ത്യനേകയാ || 14 || 981
- അതസ്ത്വമൃഷിമുഖ്യേഭ്യോ യമാശീലം യമാരുചി |
ആത്മജാഃ പരിദേഹ്യദ്യ വിസ്തൃണീഹി യശോ ഭൂവി || 15 || 982
- വേദാഹമാദ്യം പുരുഷമവതീർണം സ്വമായയാ |
ഭൂതാനാം ശേവധിം ദേഹം ബിഭ്രാണം കപിലം മൂനേ || 16 || 983

- ജ്ഞാനവിജ്ഞാനയോഗേന കർമ്മണാമുദ്ധരൻ ജടാഃ |
ഹിരണ്യകേശഃ പദ്മാക്ഷഃ പദ്മമുദ്രാപദാംബുജഃ || 17 || 984
- ഏഷ മാനവി തേ ഗർഭം പ്രവിഷ്ടഃ കൈടഭാർദനഃ |
അവിദ്യാസംശയഗ്രന്ഥിം ചരിത്ത്വാ ഗാം വിചരിഷ്യതി || 18 || 985
- അയം സിദ്ധഗണാധീശഃ സാംഖ്യാചാർയൈഃ സുസമ്മതഃ |
ലോകേ കപില ഇത്യാഖ്യാം ഗന്താ തേ കീർത്തിവർധനഃ || 19 || 986
- മൈത്രേയ ഉവാച
താവാശ്വാസ്യ ജഗത്സൃഷ്ടാ കുമാരൈഃ സഹനാരദഃ |
ഹംസോ ഹംസേന യാനേന ത്രിധാമപരമം യയൗ || 20 || 987
- ഗതേ ശതധൃതൗ ക്ഷത്തഃ കർദമസ്തേന ചോദിതഃ |
യഥോദിതം സ്വദുഹിത്യഃ പ്രാദാദ്വിശ്വസൃജാം തതഃ || 21 || 988
- മരീചയേ കലാം പ്രാദാദനസുയാമമാത്രയേ |
ശ്രദ്ധാമംഗിരസ്യേയച്ഛത്പുലസ്ത്യായ ഹവിർഭുവം || 22 || 989
- പുലഹായ ഗതിം യുക്താം ക്രതവേ ച ക്രിയാം സതീം |
ഖ്യാതിം ച ഭൃഗവേ്യേയച്ഛദ്വസിഷ്ഠായാപ്യരുന്ധതീം || 23 || 990
- അഥർവണ്യേദദാച്ഛാന്തിം യയാ യജ്ഞോ വിതന്യതേ |
വിപ്രർഷഭാൻ കൃതോദ്വാഹാൻ സദാരാൻ സമലാലയത് || 24 || 991
- തതസ്ത ജൃഷയഃ ക്ഷത്തഃ കൃതദാരാ നിമന്തര്യ തം |
പ്രാതിഷ്ഠന്നന്ദിമാപന്നാഃ സ്വം സ്വമാശ്രമമണ്ഡലം || 25 || 992
- സ ചാവതീർണം ത്രിയുഗമാജ്ഞായ വിബുധർഷഭം |
വിവിക്ത ഉപസംഗമ്യ പ്രണമ്യ സമഭാഷത || 26 || 993

- അഹോ പാപച്യുമാനാനാം നിരയേ സ്വൈരമംഗലൈഃ |
കാലേന ഭൂയസാ നൂനം പ്രസീദന്തീഹ ദേവതാഃ || 27 || 994
- ബഹുജൻമവിപക്വേന സമ്യഗ്യാഗസമാധിനാ |
ദ്രഷ്ടും യതന്തേ യതയഃ ശൂന്യാഗാരേഷു യത്പദം || 28 || 995
- സ ഏവ ഭഗവാനദ്യ ഹേലനം നഗണയ നഃ |
ഗൃഹേഷു ജാതോ ഗ്രാമ്യാണാം യഃ സ്വാനാം പക്ഷപോഷണഃ || 29 || 996
- സ്വീയം വാക്യമൃതം കർതുമവതീർണോഽസി മേ ഗൃഹേ |
ചികീർഷുർഭഗവാൻ ജ്ഞാനം ഭക്താനാം മാനവർധനഃ || 30 || 997
- താൻയേവ ത്വേദിരുപാണി രൂപാണി ഭഗവംസ്തവ |
യാനി യാനി ച രോചന്തേ സ്വജനാനാമരൂപിണഃ || 31 || 998
- ത്വാം സൂരിഭിസ്തത്ത്വബുദ്ധുത്സയാദ്ധാ
സദാഭിവാദാർഹണപാദപീഠം |
ഐശ്വര്യവൈരാഗ്യയശോഽവബോധ -
വീര്യശ്രിയാ പൂർത്തമഹം പ്രപദ്യേ || 32 || 999
- പരം പ്രധാനം പുരുഷം മഹാന്തം
കാലം കവിം ത്രിവൃതം ലോകപാലം |
ആത്മാനുഭൂത്യാനുഗതപ്രപഞ്ചം
സ്വച്ഛന്ദശക്തിം കപിലം പ്രപദ്യേ || 33 || 1000
- ആ സ്മാഭിപൃച്ഛേദ്യ പതിം പ്രജാനാം
ത്വയാവതീർണാർണ ഉതാപ്തകാമഃ |
പരിവ്രജത്പദവീമാസ്ഥിതോഽഹം
ചരിഷ്യേ ത്വാം ഹൃദി യുഞ്ജൻ വിശോകഃ || 34 || 1001

ശ്രീഭഗവാനുവാച

മയാ പ്രോക്തം ഹി ലോകസ്യ പ്രമാണം സത്യലൗകികേ |
അഥാജനി മയാ തുഭ്യം യദവോചമൃതം മൂനേ || 35 || 1002

ഏതൻമേ ജൻമ ലോകേസ്ഥിൻമുമുക്ഷുണാം ദുരാശയാത് |
പ്രസംഖ്യാനായ തത്ത്വാനാം സമ്മതായാത്മദർശനേ || 36 || 1003

ഏഷ ആത്മപഥോവ്യക്തോ നഷ്ടഃ കാലേന ഭൂയസാ |
തം പ്രവർത്തിതും ദേഹമിമം വിദ്ധി മയാ ഭൂതം || 37 || 1004

ഗച്ഛ കാമം മയാപ്തപൃഷ്ടോ മയി സംന്യസ്തകർമണാ |
ജിത്വാ സുദുർജയം മൃത്യുമമൃതത്വായ മാം ഭജ || 38 || 1005

മാമാത്മാനം സ്വയഞ്ജ്യാതിഃ സർവഭൂതഗുഹാശയം |
ആത്മന്യേവാത്മനാ വീക്ഷ്യ വിശോകോഭയമുച്ഛസി || 39 || 1006

മാത്ര ആധ്യാത്മികീം വിദ്വാം ശമനീം സർവകർമണാം |
വിതരിഷ്യേ യയാ ചാസൗ ഭയം ചാതിതരിഷ്യതി || 40 || 1007

മൈത്രേയ ഉവാച

ഏവം സമുദിതസ്തേന കപിലേന പ്രജാപതിഃ |
ദക്ഷിണീകൃത്യ തം പ്രീതോ വനമേവ ജഗാമ ഹ || 41 || 1008

വ്രതം സ ആസ്ഥിതോ മൗനമാത്മൈകശരണോ മുനിഃ |
നിഃസംഗോ വ്യചരത്ക്ഷോണീമനഗ്നിരനികേതനഃ || 42 || 1009

മനോ ബ്രഹ്മണി യുഞ്ജാനോ യത്തത്സദസതഃ പരം |
ഗുണാവഭാസേ വിഗുണ ഏകഭക്ത്യാനുഭാവിതേ || 43 || 1010

നിരഹങ്കൃതിർനിർമമശ്ച നിർദ്വന്ദ്വഃ സമദൃക് സ്വദൃക് |
പ്രത്യക്പ്രശാന്തധീർധീരഃ പ്രശാന്തോർമിരിവോദധിഃ || 44 || 1011

വാസുദേവേ ഭഗവതി സർവജ്ഞേ പ്രത്യഗാത്മനി |

പരേണ ഭക്തിഭാവേന ലബ്ധാത്മാ മുകുതബന്ധനഃ || 45 ||

1012

ആത്മാനം സർവഭൂതേഷു ഭഗവന്തമവസ്ഥിതം |

അപശ്യത്സർവഭൂതാനി ഭഗവത്യപി ചാത്മനി || 46 ||

1013

ഇച്ഛാദ്വേഷവിഹീനേന സർവത്ര സമചേതസാ |

ഭഗവദ്ഭക്തിയുക്തേന പ്രാപ്താ ഭാഗവതീ ഗതിഃ || 47 ||

1014

|| ഇതി ശ്രീമദ്ഭാഗവതേ മഹാപുരാണേ പാരമഹംസ്യം സംഹിതായാം
തൃതീയസ്കന്ധേ കാപിലേയേ ചതുർവിംശോധ്യായഃ ||

ശ്രീഃ
 ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ
 ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ
 ഓം നമോ ഭഗവതേ വാസുദേവായ
 ശ്രീമദ്ഭാഗവതമഹാപുരാണം
 || തൃതീയസ്കന്ധേ പഞ്ചവിംശോധ്യായഃ ||

ശൗനക ഉവാച

കപിലസ്തത്ത്വസംഖ്യാതാ ഭഗവാനാത്മമായയാ |
 ജാതഃ സ്വയമജഃ സാക്ഷാദാത്മപ്രജ്ഞൈതയേ നൃണാം || 1 || 1015

ന ഹ്യസ്യ വർഷ്മണഃ പുംസാം വരിമ്ണഃ സർവയോഗിനാം |
 വിശ്രുതൗ ശ്രുതദേവസ്യ ഭൂരി തൃപ്യന്തി മേ്യസവഃ || 2 || 1016

യദ്യദ്വിധത്തേ ഭഗവാൻ സ്വച്ഛന്ദാത്മാർത്ഥമായയാ |
 താനി മേ ശ്രദ്ധാനസ്യ കീർതൻയാൻയനുകീർതയ || 3 || 1017

സുത ഉവാച

ദ്വൈപായനസഖസ്ത്വേവം മൈത്രേയോ ഭഗവാംസ്തഥാ |
 പ്രാഹേദം വിദുരം പ്രീത ആൻവീക്ഷികൃാം പ്രചോദിതഃ || 4 || 1018

മൈത്രേയ ഉവാച

പിതരി പ്രസ്ഥിതേരൺയം മാതുഃ പ്രിയചികീർഷയാ |
 തസ്മിൻ ബിന്ദുസരേവാത്സീദ്ഭഗവാൻ കപിലഃ കില || 5 || 1019

തമാസീനമകർമാണം തത്ത്വമാർഗാഗ്രദർശനം |
 സ്വസുതം ദേവഹുത്യാഹ ധാതുഃ സംസ്മരതീ വചഃ || 6 || 1020

ദേവഹൂതിരുവാച

നിർവിണ്ണാ നിതരാം ഭൂമന്നസദിന്ദ്രിയതർഷണാത് |

യേന സംഭാവ്യമാനേന പ്രപന്നാന്ധം തമഃ പ്രഭോ || 7 ||

1021

തസ്യ ത്വം തമസോന്ധസ്യ ദുഷ്പാരസ്യാദ്യ പാരഗം |

സച്ചക്ഷുർജൻമനാമന്തേ ലബ്ധം മേ ത്വദനുഗ്രഹാത് || 8 ||

1022

യ ആദ്യോ ഭഗവാൻ പുംസാമീശ്വരോ വൈ ഭവാൻ കില |

ലോകസ്യ തമസാന്ധസ്യ ചക്ഷുഃ സൂര്യ ഇവോദിതഃ || 9 ||

1023

അഥ മേ ദേവ സമ്മോഹമപാക്രഷ്ടും ത്വമർഹസി |

യോവഗ്രഹോഹമ്മമേതീത്യേതസ്ഥിൻ യോജിതസ്ത്വയാ || 10 ||

1024

തം ത്വാ ഗതാഹം ശരണം ശരൺയം

സ്വഭൃത്യസംസാരതരോഃ കുഠാരം |

ജിജ്ഞാസയാഹം പ്രകൃതേഃ പുരുഷസ്യ

നമാമി സദ്ധർമവിദാം വരിഷ്ഠം || 11 ||

1025

മൈത്രേയ ഉവാച

ഇതി സ്വമാതൂർനിരവദ്യമീപ്സിതം

നിശമ്യ പുംസാമപവർഗവർധനം |

ധിയാഭിനന്യാത്മവതാം സതാം ഗതി -

ർബഭാഷ ഇഷത്സ്ഥിതശോഭിതാനനഃ || 12 ||

1026

ശ്രീഭഗവാനുവാച

യോഗ ആധ്യാത്മികഃ പുംസാം മതോ നിഃശ്രേയസായ മേ |

അത്യന്തോപരതിര്യത്ര ദുഃഖസ്യ ച സുഖസ്യ ച || 13 ||

1027

തമിമം തേ പ്രവക്ഷ്യാമി യമവോചം പുരാനഘേ |

ഋഷീണാം ശ്രോതുകാമാനാം യോഗം സർവാംഗനൈപുണം || 14 ||

1028

- ചേതഃ ഖൽവസ്യ ബന്ധായ മുകുതയേ ചാത്മനോ മതം |
 ഗുണേഷു സകുതം ബന്ധായ രതം വാ പുംസി മുകുതയേ || 15 || 1029
- അഹമ്മമാഭിമാനോന്മൈഃ കാമലോഭാദിഭിർമലൈഃ |
 വീതം യദാ മനഃ ശുദ്ധമദുഃഖമസുഖം സമം || 16 || 1030
- തദാ പുരുഷ ആത്മാനം കേവലം പ്രകൃതേഃ പരം |
 നിരന്തരം സ്വയഞ്ജ്യോതിരണിമാനമഖണ്ഡിതം || 17 || 1031
- ജ്ഞാനവൈരാഗ്യയുക്തേന ഭക്തിയുക്തേന ചാത്മനാ |
 പരിപശ്യത്യുദാസീനം പ്രകൃതിം ച ഹതൗജസം || 18 || 1032
- ന യുജ്യമാനയാ ഭക്ത്യാ ഭഗവത്യഖിലാത്മനി |
 സദ്യശോസ്തി ശിവഃ പന്ഥാ യോഗിനാം ബ്രഹ്മസിദ്ധയേ || 19 || 1033
- പ്രസംഗമജരം പാശമാത്മനഃ കവയോ വിദുഃ |
 സ ഏവ സാധുഷു കൃതോ മോക്ഷദ്വാരമപാവൃതം || 20 || 1034
- തിതിക്ഷവഃ കാരുണികാഃ സുഹൃദഃ സർവദേഹിനാം |
 അജാതശത്രുവഃ ശാന്താഃ സാധവഃ സാധുഭൂഷണാഃ || 21 || 1035
- മയ്യനന്യേന ഭാവേന ഭക്തിം കുർവന്തി യേ ദുഃഖാം |
 മത്കൃതേ തൃക്തകർമാണസ്തൃക്തസ്വജനബാധവാഃ || 22 || 1036
- മദാശ്രയാഃ കഥാ മൃഷ്ടാഃ ശൃണുവന്തി കഥയന്തി ച |
 തപന്തി വിവിധാസ്താപാ നൈതാൻമദ്ഗതചേതസഃ || 23 || 1037
- ത ഏതേ സാധവഃ സാധ്വി സർവസംഗവിവർജിതാഃ |
 സംഗസ്തേഷ്യഥ തേ പ്രാർഥ്യഃ സംഗദോഷഹരാ ഹി തേ || 24 || 1038
- സതാം പ്രസംഗാൻമമ വീര്യസംവിദോ
 ഭവന്തി ഹൃത്കർണരസായനാഃ കഥാഃ |

തജ്ജജാഷണാദാശ്വപവർഗവർത്ഥനി

ശ്രദ്ധാ രതിർഭക്തിരനുക്രമിഷ്യതി || 25 ||

1039

ഭക്ത്യാ പൂമാഞ്ജാതവിരാഗ ഐന്ദ്രിയാദ്

ദൃഷ്ടശ്രുതാൻമദ്രചനാനുചിന്തയാ |

ചിത്തസ്യ യത്തോ ഗ്രഹണേ യോഗയുക്തോ

യതിഷ്യതേ ഋജുഭിര്യോഗമാർഗൈഃ || 26 ||

1040

അസേവയാ യം പ്രകൃതേർഗുണാനാം

ജ്ഞാനേന വൈരാഗ്യവിജൃംഭിതേന |

യോഗേന മയൂർപിതയാ ച ഭക്ത്യാ

മാം പ്രത്യഗാത്മാനമിഹാവരുന്ധേ || 27 ||

1041

ദേവഹുതിരുവാച

കാചിത്ത്യയുചിതാ ഭക്തിഃ കീദൃശീ മമ ഗോചരാ |

യയാ പദം തേ നിർവാണമഞ്ജസാൻവാശ്നവാ അഹം || 28 ||

1042

യോ യോഗോ ഭഗവദ്ബാണോ

നിർവാണാത്മംസ്ത്വയോദിതഃ |

കീദൃശഃ കതി ചാംഗാനി

യതസ്തത്ത്വാവബോധനം || 29 ||

1043

തദേതൻമേ വിജാനീഹി യഥാഹം മന്ദധീർഹരേ |

സുഖം ബുദ്ധ്യയ ദുർബോധം യോഷാ ഭവദനുഗ്രഹാത് || 30 ||

1044

മൈത്രേയ ഉവാച

വിദിത്വാർഥം കപിലോ മാതുരിത്ഥം

ജാതസ്നേഹോ യത്ര തൻവാഭിജാതഃ |

തത്ത്വാമ്നായം യത്പ്രവദന്തി സാംഖ്യം

പ്രോവാച വൈ ഭക്തിവിതാനയോഗം || 31 ||

1045

ശ്രീഭഗവാനുവാച

ദേവാനാം ഗുണലിംഗാനാമാനുശ്രവിക്കകർമ്മണം ।

സത്ത്വ ഏവൈകമനസോ വൃത്തിഃ സ്വാഭാവികീ തു യാ || 32 ||

1046

അനിമിത്താ ഭാഗവതീ ഭക്തിഃ സിദ്ധേർഗരീയസീ ।

ജരയത്യാശു യാ കോശം നിഗീർണ്ണമനലോ യഥാ || 33 ||

1047

നൈകാത്മതാം മേ സ്പൃഹയന്തി കേചിൻ -

മത്പാദസേവാഭിരതാ മദീഹാഃ ।

യേന്യോന്യേനോ ഭാഗവതാഃ പ്രസജ്യ

സഭാജയന്തേ മമ പൗരുഷാണി || 34 ||

1048

പശ്യന്തി തേ മേ രൂപിരാൺയംബ സന്തഃ

പ്രസന്നവക്ത്രാരുണലോചനാനി ।

രൂപാണി ദിവ്യാനി വരപ്രദാനി

സാകം വാചം സ്പൃഹണീയാം വദന്തി || 35 ||

1049

തൈർദർശനീയാവയവൈരുദാര -

വിലാസഹാസേക്ഷിതവാമസൂക്ഷ്മൈഃ ।

ഹൃതാത്മനോ ഹൃതപ്രാണാംശ്ച ഭക്തി -

രനിച്ഛതോ മേ ഗതിമൺവീം പ്രയുജ്ജതേ || 36 ||

1050

അഥോ വിഭൂതിം മമ മായാവിനസ്താ -

മൈശ്വര്യമഷ്ടാംഗമനുപ്രവൃത്തം ।

ശ്രിയം ഭാഗവതീം വാസ്പൃഹയന്തി ഭദ്രാം

പരസ്യ മേ തേത്വീന്ദ്രവതേ തു ലോകേ || 37 ||

1051

ന കർഹിച്ചിൻമത്പരാഃ ശാന്തരൂപേ

നക്ഷ്യന്തി നോ മേനിമിഷോ ലേഡി ഹേതിഃ ।

യേഷാമഹം പ്രിയ ആത്മാ സുതശ്ച

സഖാ ഗുരുഃ സുഹൃദോ ദൈവമിഷ്ടം || 38 ||

1052

ഇമം ലോകം തഥൈവമുമാത്മാനമുഭയായിനം |

ആത്മാനമനു യേ ചേഹ യേ രായഃ പശവോ ഗൃഹാഃ || 39 ||

1053

വിസൃജ്യ സർവാനന്യാംശ്ച മാമേവം വിശ്വതോമുഖം |

ഭജന്ത്യനന്യയാ ഭക്ത്യാ താൻമൃത്യോരതിപാരയേ || 40 ||

1054

നാൻയത്ര മദ്ഭഗവതഃ പ്രധാനപുരുഷേശ്വരാത് |

ആത്മനഃ സർവഭൂതാനാം ഭയം തീവ്രം നിവർത്തതേ || 41 ||

1055

മദ്ഭയാദ്വാതി വാതോഽയം സൂര്യസ്തപതി മദ്ഭയാത് |

വർഷതീന്ദ്രോ ദഹത്യഗ്നിർമൃത്യുശ്ചരതി മദ്ഭയാത് || 42 ||

1056

ജ്ഞാനവൈരാഗ്യയുക്തേന ഭക്തിയോഗേന യോഗിനഃ |

ക്ഷേമായ പാദമൂലം മേ പ്രവിശന്ത്യകുതോഭയം || 43 ||

1057

ഏതാവാനേവ ലോകേഽസ്ഥിൻ പുംസാം നിഃശ്രയസോദയഃ |

തീവ്രേണ ഭക്തിയോഗേന മനോ മയൂർപിതം സ്ഥിരം || 44 ||

1058

|| ഇതി ശ്രീമദ്ഭാഗവതേ മഹാപുരാണേ പാരമഹംസ്യം സംഹിതായാം

തൃതീയസ്കന്ധേ കാപിലേയോപാഖ്യാനേ പഞ്ചവിംശോധ്യായഃ ||

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ഓം നമോ ഭഗവതേ വാസുദേവായ

ശ്രീമദ്ഭാഗവതമഹാപുരാണം

॥ തൃതീയസ്കന്ധേ ഷഡ്വിംശോധ്യായഃ ॥

ശ്രീഭഗവാനുവാച

അഥ തേ സമ്പ്രവക്ഷ്യാമി തത്ത്വാനാം ലക്ഷണം പൃഥക് |
യദ്വിദിത്വാ വിമുച്യേത പുരുഷഃ പ്രാകൃതൈർഗുണൈഃ || 1 || 1059

ജ്ഞാനം നിഃശ്രേയസാർത്ഥമായ പുരുഷസ്യാത്മദർശനം |
യദാഹുർവർണയേ തത്തേ ഹൃദയഗ്രന്ഥിഭേദനം || 2 || 1060

അനാദിരാത്മാ പുരുഷോ നിർഗുണഃ പ്രകൃതേഃ പരഃ |
പ്രത്യഗ്ധാമാ സ്വയജ്ഞോതിർവിശ്വം യേന സമൻവിതം || 3 || 1061

സ ഏഷ പ്രകൃതിം സൂക്ഷ്മാം ദൈവീം ഗുണമയീം വിഭുഃ |
യദ്യുക്തയൈവോപഗതാമഭ്യപദ്യത ലീലയാ || 4 || 1062

ഗുണൈർവിചിത്രാഃ സൃജതീം സരൂപാഃ പ്രകൃതിം പ്രജാഃ |
വിലോക്യ മുമുഹേ സദ്യഃ സ ഇഹ ജ്ഞാനഗുഹയാ || 5 || 1063

ഏവം പരാഭിധ്യാനേന കർതുത്വം പ്രകൃതേഃ പുമാൻ |
കർമസു ക്രിയമാണേഷു ഗുണൈരാത്മനി മന്യതേ || 6 || 1064

തദസ്യ സംസൃതിർബന്ധഃ പാരതന്തർയം ച തത്കൃതം |
ഭവത്യകർതുരീശസ്യ സാക്ഷിണോ നിർവൃതാത്മനഃ || 7 || 1065

- കാർയകാരണകർതുത്യേ കാരണം പ്രകൃതിം വിദുഃ |
ഭോക്തൃത്യേ സുഖദുഃഖാനാം പുരുഷം പ്രകൃതേഃ പരം || 8 || 1066
- ദേവഹൂതിരുവാച
പ്രകൃതേഃ പുരുഷസ്യാപി ലക്ഷണം പുരുഷോത്തമ |
ബ്രൂഹി കാരണയോരസ്യ സദസച്ച യദാത്മകം || 9 || 1067
- ശ്രീഭഗവാനുവാച
യത്തന്ത്രിഗുണമവ്യക്തം നിത്യം സദസദാത്മകം |
പ്രധാനം പ്രകൃതിം പ്രാഹുരവിശേഷം വിശേഷവത് || 10 || 1068
- പഞ്ചഭിഃ പഞ്ചഭിർബ്രഹ്മ ചതുർഭിർദശഭിസ്തഥാ |
ഏതച്ചതുർവിംശതികം ഗണം പ്രാധാനികം വിദുഃ || 11 || 1069
- മഹാഭൂതാനി പഞ്ചൈവ ഭൂരാപോഽഗ്നിർമരുന്നഭഃ |
തന്മാത്രാണി ച താവന്തി ഗന്ധാദീനി മതാനി മേ || 12 || 1070
- ഇന്ദ്രിയാണി ദശ ശ്രോത്രം ത്വഗ്ദ്യഗ്രസനനാസികാഃ |
വാക്കൌ ചരണൗ മേന്ദ്രം പായുർദശമ ഉചൃതേ || 13 || 1071
- മനോ ബുദ്ധിരഹങ്കാരശ്ചിത്തമിത്യന്തരാത്മകം |
ചതുർധാ ലക്ഷ്യതേ ഭേദോ വൃത്തയാ ലക്ഷണരൂപയാ || 14 || 1072
- ഏതാവാനേവ സംഖ്യാതോ ബ്രഹ്മണഃ സഗുണസ്യ ഹ |
സന്നിവേശോ മയാ പ്രോക്തോ യഃ കാലഃ പഞ്ചവിംശകഃ || 15 || 1073
- പ്രഭാവം പൗരുഷം പ്രാഹുഃ കാലമേകേ യതോ ഭയം |
അഹങ്കാരവിമൂഢസ്യ കർതുഃ പ്രകൃതിമീയുഷഃ || 16 || 1074
- പ്രകൃതേർഗുണസാമ്യസ്യ നിർവിശേഷസ്യ മാനവി |
ചേഷ്ടാ യതഃ സ ഭഗവാൻ കാല ഇത്യുപലക്ഷിതഃ || 17 || 1075

- അന്തഃ പുരുഷരുപേണ കാലരുപേണ യോ ബഹിഃ |
സമൻവേത്യേഷ സത്ത്വാനാം ഭഗവാനാത്മമായയാ || 18 || 1076
- ദൈവാത്ക്ഷുഭിതധർമിൺയാം
സ്വസ്യാം യോനൗ പരഃ പുമാൻ |
ആധത്ത വീര്യം സാസൂത
മഹത്തത്ത്വം ഹിരൺമയം || 19 || 1077
- വിശ്വമാത്മഗതം വൃഞ്ജൻ കൂടസ്ഥോ ജഗദങ്കുരഃ |
സ്വതേജസാപിബത്തീവ്രമാത്മപ്രസ്യാപനം തമഃ || 20 || 1078
- യത്തത്സത്ത്വഗുണം സ്വച്ഛം ശാന്തം ഭഗവതഃ പദം |
യദാഹുർവാസുദേവാഖ്യം ചിത്തം തൻമഹദാത്മകം || 21 || 1079
- സ്വച്ഛത്വമവികാരിത്വം ശാന്തത്വമിതി ചേതസഃ |
വൃത്തിഭീർലക്ഷണം പ്രോക്തം യഥാപാം പ്രകൃതിഃ പരാ || 22 || 1080
- മഹത്തത്ത്വാദ്വികുർവാണാദ്ഭഗവദ്വീര്യസംഭവാത് |
ക്രിയാശക്തിരഹങ്കാരസ്ത്രിവിധഃ സമപദ്യത || 23 || 1081
- വൈകാരികസ്തൈജസശ്ച താമസശ്ച യതോ ഭവഃ |
മനസശ്ചന്ദ്രിയാണാം ച ഭൂതാനാം മഹതാമപി || 24 || 1082
- സഹസ്രശിരസം സാക്ഷാദ്യമനന്തം പ്രചക്ഷതേ |
സങ്കർഷണാഖ്യം പുരുഷം ഭൂതേന്ദ്രിയമനോമയം || 25 || 1083
- കർതൃത്വം കരണത്വം ച കാർയത്വം ചേതി ലക്ഷണം |
ശാന്തഘോരവിമുഢത്വമിതി വാ സ്യാദഹങ്കൃതേഃ || 26 || 1084
- വൈകാരികാദ്വികുർവാണാൻമനസ്തത്ത്വമജായത |
യത്സങ്കൽപവികൽപാഭ്യാം വർതതേ കാമസംഭവഃ || 27 || 1085

- യദ്വിദുർഹ്യനിരുദ്ധാഖ്യം ഹൃഷീകാണാമധീശ്വരം |
ശാരദേന്ദീവരശ്യാമം സംരാധ്യം യോഗിഭിഃ ശന്നൈഃ || 28 || 1086
- തൈജസാത്തു വികുർവാണാദ് ബുദ്ധിതത്ത്വമഭൂത്സതി |
ദ്രവ്യസ്ഫുരണവിജ്ഞാനമിന്ദ്രിയാണാമനുഗ്രഹഃ || 29 || 1087
- സംശയോഽഥ വിപർയാസോ നിശ്ചയഃ സ്മൃതിരേവ ച |
സ്വാപ ഇത്യുച്യതേ ബുദ്ധേർലക്ഷണം വൃത്തിതഃ പൃഥക് || 30 || 1088
- തൈജസാനീന്ദ്രിയാൺയേവ
ക്രിയാജ്ഞാനവിഭാഗശഃ |
പ്രാണസ്യ ഹി ക്രിയാ ശക്തിർ -
ബുദ്ധേർവിജ്ഞാനശക്തിതാ || 31 || 1089
- താമസാച്ച വികുർവാണാദ്ഭഗവദ്വീര്യചോദിതാത് |
ശബ്ദമാത്രമഭൂത്തസ്മാന്നഭഃ ശ്രോത്രം തു ശബ്ദഗം || 32 || 1090
- അർമാശ്രയത്വം ശബ്ദസ്യ ദൃഷ്ടൂർലിംഗത്വമേവ ച |
തന്മാത്രത്വം ച നഭസോ ലക്ഷണം കവയോ വിദുഃ || 33 || 1091
- ഭൂതാനാം ഛിദ്രദാത്യത്വം ബഹിരന്തരമേവ ച |
പ്രാണേന്ദ്രിയാത്മധിഷ്ഠ്യത്വം നഭസോ വൃത്തിലക്ഷണം || 34 || 1092
- നഭസഃ ശബ്ദതന്മാത്രാത് -
കാലഗത്യാ വികുർവതഃ |
സ്പർശോഭവത്തതോ വായുസ്ത് -
വക് സ്പർശസ്യ ച സംഗ്രഹഃ || 35 || 1093
- മൃദുത്വം കഠിനത്വം ച ശൈത്യമുഷ്ണത്വമേവ ച |
ഏതത്സ്പർശസ്യ സ്പർശത്വം തന്മാത്രത്വം നഭസ്വതഃ || 36 || 1094

- ചാലനം വൃഹനം പ്രാപ്തിർനേത്യുത്പം ദ്രവ്യശബ്ദയോഃ |
സർവേന്ദ്രിയാണാമാത്മത്വം വായോഃ കർമാഭിലക്ഷണം || 37 || 1095
- വായോശ്ച സ്പർശതന്മാത്രാദ്രൂപം ദൈവേരിതാദഭൂത് |
സമുത്ഥിതം തതസ്തേജശ്ചക്ഷു രൂപോപലംഭനം || 38 || 1096
- ദ്രവ്യാകൃതിത്വം ഗുണതാ വ്യക്തിസിംസ്ഥാത്വമേവ ച |
തേജസ്ത്വം തേജസഃ സാധ്വി രൂപമാത്രസ്യ വൃത്തയഃ || 39 || 1097
- ദ്വോതനം പചനം പാനമദനം ഹിമമർദനം |
തേജസോ വൃത്തയസ്ത്വേതാഃ ശോഷണം ക്ഷുത്തുര്യേവ ച || 40 || 1098
- രൂപമാത്രാദികുർവാണാത്തേജസോ ദൈവചോദിതാത് |
രസമാത്രമഭൂത്തസ്മാദംഭോ ജിഹ്വാ രസഗ്രഹഃ || 41 || 1099
- കഷായോ മധുരസ്തികൃതഃ കടുജ്ജ ഇതി നൈകധാ |
ഭൗതികാനാം വികാരേണ രസ ഏകോ വിഭിദ്യതേ || 42 || 1100
- ക്ലേദനം പിണ്ഡനം തൃപ്തിഃ പ്രാണനാപ്യായനോന്മനം |
താപാപനോഭോ ഭൂയസ്ത്വമംഭസോ വൃത്തയസ്ത്വിമാഃ || 43 || 1101
- രസമാത്രാദികുർവാണാദംഭസോ ദൈവചോദിതാത് |
ഗന്ധമാത്രമഭൂത്തസ്മാത്പൃഥ്വി പ്രാണസ്തു ഗന്ധഗഃ || 44 || 1102
- കരംഭപൂതിസൗരഭ്യശാന്തോഗ്രാജ്ഞാദിഭിഃ പൃഥക് |
ദ്രവ്യാവയവവൈഷമ്യാദഗന്ധ ഏകോ വിഭിദ്യതേ || 45 || 1103
- ഭാവനം ബ്രഹ്മണഃ സ്ഥാനം ധാരണം സദിശേഷണം |
സർവസത്തഗുണോദ്ഭേദഃ പൃഥിവീവൃത്തിലക്ഷണം || 46 || 1104
- നഭോഗുണവിശേഷോഽർഥോ യസ്യ തച്ഛ്വാത്രമുച്യതേ |
വായോർഗുണവിശേഷോഽർഥോ യസ്യ തത്സ്പർശനം വിദുഃ || 47 || 1105

- തേജോഗുണവിശേഷോദ്ഭവോ യസ്യ തച്ചക്ഷുരുച്യതേ |
അംഭോഗുണവിശേഷോദ്ഭവോ യസ്യ തദ്രസനം വിദുഃ |
ഭൂമേർഗുണവിശേഷോദ്ഭവോ യസ്യ സ പ്രാണ ഉച്യതേ || 48 || 1106
- പരസ്യ ദൃശ്യതേ ധർമോ ഹൃപരസ്ഥിൻ സമൻവയാത് |
അതോ വിശേഷോ ഭാവാനാം ഭൂമാവേവോപലക്ഷ്യതേ || 49 || 1107
- ഏതാൻയസംഹത്യ യദാ മഹദാദീനി സപ്ത വൈ |
കാലകർമഗുണോപേതോ ജഗദാദിരൂപാവിശത് || 50 || 1108
- തതസ്തേനാനുവിദ്ധേഭ്യോ യുക്തേഭ്യോഽണ്യമചേതനം |
ഉത്ഥിതം പുരുഷോ യസ്മാദുദതിഷ്ഠദസൗ വിരാട് || 51 || 1109
- ഏതദണ്ഡം വിശേഷാഖ്യം ക്രമവൃദ്ധൈർദശോത്തരൈഃ |
തോയാദിഭിഃ പരിവൃതം പ്രധാനേനാവൃതൈർബഹിഃ |
യത്ര ലോകവിതാനോഽയം രൂപം ഭഗവതോ ഹരേഃ || 52 || 1110
- ഹിരൺമയാദണ്ഡകോശാദുത്ഥായ സലിലേശയാത് |
തമാവിശ്യ മഹാദേവോ ബഹുധാ നിർബിഭേദ ഖം || 53 || 1111
- നിരഭിദ്യതാസ്യ പ്രഥമം
മുഖം വാണീ തതോഭവത് |
വാൺയാ വഹ്നിരഥോ നാസേ
പ്രാണോഽതോ പ്രാണ ഏതയോഃ || 54 || 1112
- പ്രാണാദ്വായുരഭിദ്യതാ -
മക്ഷിണീ ചക്ഷുരേതയോഃ |
തസ്മാത്സൂരയോ വൃഭിദ്യതാം
കർണൗ ശ്രോത്രം തതോ ദിശഃ || 55 || 1113

- നിർബിഭേദ വിരാജസ്ത്വഗ്രോമശ്മശ്വാദയസ്തതഃ |
തത ഓഷധയശ്ചാസൻ ശിശ്നം നിർബിഭിഭേ തതഃ || 56 || 1114
- രേതസ്തസ്മാദാപ ആസന്നിരഭിദ്യത വൈ ഗുദം |
ഗുദാദപാനോപാനാച്ച മൃത്യുർലോകഭയങ്കരഃ || 57 || 1115
- ഹസ്തൗ ച നിരഭിഭേദ്യതാം ബലം താഭ്യം തതഃ സ്വരാട് |
പാദൗ ച നിരഭിഭേദ്യതാം ഗതിസ്താഭ്യം തതോ ഹരിഃ || 58 || 1116
- നാഡ്യോന്മുഖ നിരഭിദ്യന്ത താഭ്യോ ലോഹിതമാഭ്യതം |
നദ്യസ്തതഃ സമഭവന്നുദരം നിരഭിദ്യത || 59 || 1117
- ക്ഷുത്പിപാസേ തതഃ സ്യാതാം സമുദ്രസ്ത്യേതയോരഭൂത് |
അമാസ്യ ഹൃദയം ഭിന്നം ഹൃദയാൻമന ഉത്ഥിതം || 60 || 1118
- മനസശ്ചന്ദ്രമാ ജാതോ ബുദ്ധിർബുദ്ധേർഗിരാം പതിഃ |
അഹങ്കാരസ്തതോ രുദ്രശ്ചിത്തം ചൈത്യസ്തതോഭവത് || 61 || 1119
- ഏതേ ഹൃദ്യുത്ഥിതാ ദേവാ നൈവാസ്യോത്ഥാപനേന്ദ്രശങ്കൻ |
പുനരാവിവിശുഃ ഖാനി തമുത്ഥാപയിതും ക്രമാത് || 62 || 1120
- വഹ്നിർവാചാ മുഖം ഭേജേ നോദതിഷ്ഠന്തദാ വിരാട് |
പ്രാണേന നാസിഭേ വായുർനോദതിഷ്ഠന്തദാ വിരാട് || 63 || 1121
- അക്ഷിണീ ചക്ഷുഷാഽന്ദിത്യോ നോദതിഷ്ഠന്തദാ വിരാട് |
ശ്രോത്രേണ കർണൗ ച ദിശോ നോദതിഷ്ഠന്തദാ വിരാട് || 64 || 1122
- ത്വചം രോമഭിരോഷധ്യോ നോദതിഷ്ഠന്തദാ വിരാട് |
രേതസാ ശിശ്നമാപസ്തു നോദതിഷ്ഠന്തദാ വിരാട് || 65 || 1123
- ഗുദം മൃത്യുരപാനേന നോദതിഷ്ഠന്തദാ വിരാട് |
ഹസ്താവിന്ദ്രോ ബലേനൈവ നോദതിഷ്ഠന്തദാ വിരാട് || 66 || 1124

വിഷ്ണുർഗത്യേവ ചരണൗ നോദതിഷ്ഠന്തദാ വിരാട് |
നാഡീർനദ്യോ ലോഹിതേന നോദതിഷ്ഠന്തദാ വിരാട് || 67 || 1125

ക്ഷുത്തുഡ്ഭ്യാമുദരം സിന്ധുർനോദതിഷ്ഠന്തദാ വിരാട് |
ഹൃദയം മനസാ ചന്ദ്രോ നോദതിഷ്ഠന്തദാ വിരാട് || 68 || 1126

ബുദ്ധ്യോ ബ്രഹ്മാപി ഹൃദയം നോദതിഷ്ഠന്തദാ വിരാട് |
രുദ്രോഭിമത്യാ ഹൃദയം നോദതിഷ്ഠന്തദാ വിരാട് || 69 || 1127

ചിത്തേന ഹൃദയം ചൈത്യഃ ക്ഷേത്രജ്ഞഃ പ്രാവിശദ്യദാ |
വിരാട് തദൈവ പുരുഷഃ സലിലാദുദതിഷ്ഠന്ത || 70 || 1128

യഥാ പ്രസുപ്തം പുരുഷം പ്രാണേന്ദ്രിയമനോധിയഃ |
പ്രഭവന്തി വിനാ യേന നോത്ഥാപയിതുമോജസാ || 71 || 1129

തമസ്മിൻ പ്രത്യഗാത്മാനം ധിയാ യോഗപ്രവൃത്തയാ |
ഭക്ത്യാ വിരക്ത്യാ ജ്ഞാനേന വിവിച്യാത്മനി ചിന്തയേത് || 72 || 1130

|| ഇതി ശ്രീമദ്ഭാഗവതേ മഹാപുരാണേ പാരമഹംസ്യാം സംഹിതായാം
തൃതീയസ്കന്ധേ കാപിലേയേ തത്ത്വസമാർന്നായേ ഷഡ്വിംശോധ്യായഃ ||

ശ്രീഃ
 ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ
 ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ
 ഓം നമോ ഭഗവതേ വാസുദേവായ
ശ്രീമദ്ഭാഗവതമഹാപുരാണം
॥ തൃതീയസ്കന്ധേ സപ്തവിംശോധ്യായഃ ॥

- ശ്രീഭഗവാനുവാച
 പ്രകൃതിസ്ഥോഽപി പുരുഷോ
 നാജ്യതേ പ്രാകൃതൈർഗുണൈഃ |
 അവികാരാദകർത്യത്യാൻ -
 നിർഗുണത്യാജ്ജലാർകവത് || 1 || 1131
- സ ഏഷ യർഹി പ്രകൃതൈർഗുണേഷ്ചഭിവിഷജ്ജതേ |
 അഹക്രിയാവിമുഢാത്മാ കർതാസ്തമീത്യഭിമന്യതേ || 2 || 1132
- തേന സംസാരപദവീമവശോഭ്യേത്യനിർവൃതഃ |
 പ്രാസംഗികൈഃ കർമ്മദോഷൈഃ സദസന്മിശ്രയോനിഷു || 3 || 1133
- അർഥേ ഹൃവിദ്യമാനേഽപി സംസൃതിർന നിവർത്തതേ |
 ധ്യായതോ വിഷയാനസ്യ സ്വപ്നേനർമാഗമോ യഥാ || 4 || 1134
- അത ഏവ ശന്നൈശ്ചിത്തം പ്രസക്തമസതാം പഥി |
 ഭക്തിയോഗേന തീവ്രേണ വിരക്ത്യാ ച നയേദ്യശം || 5 || 1135
- യമാദിഭിർയോഗപഥൈരഭ്യസൻ ശ്രദ്ധയാൻവിതഃ |
 മയി ഭാവേന സത്യേന മത്കമാശ്രവണേന ച || 6 || 1136

- സർവഭൂതസമത്വേന നിർവൈരേണാപ്രസംഗതഃ |
ബ്രഹ്മചര്യേണ മൗനേന സ്വധർമേണ ബലീയസാ || 7 || 1137
- യദൃച്ഛയോപലബ്ധേന സന്തുഷ്ടോ മിതഭുങ്ങ് മുനിഃ |
വിവികൃതശരണഃ ശാന്തോ മൈത്രഃ കരുണ ആത്മവാൻ || 8 || 1138
- സാനുബന്ധേ ച ദേഹേസ്ഥിന്നകുർവന്നസദാഗ്രഹം |
ജ്ഞാനേന ദൃഷ്ടതത്തേന പ്രകൃതേഃ പുരുഷസ്യ ച || 9 || 1139
- നിവൃത്തബുദ്ധ്യവസ്ഥാനോ ദൂരീഭൂതാൻയദർശനഃ |
ഉപലഭ്യാത്മനാസ്ത്ഥാനം ചക്ഷുഷേവാർകമാത്മദൃക് || 10 || 1140
- മുക്തലിംഗം സദാഭാസമസതി പ്രതിപദ്യതേ |
സതോ ബന്ധുമസച്ചക്ഷുഃ സർവാനുസ്മൃതമദ്വയം || 11 || 1141
- യഥാ ജലസ്ഥ ആഭാസഃ സ്ഥലസ്ഥേനാവദൃശ്യതേ |
സ്വാഭാസേന തഥാ സൂര്യോ ജലസ്ഥേന ദിവി സ്ഥിതഃ || 12 || 1142
- ഏവം ത്രിവൃദഹങ്കാരോ ഭൂതേന്ദ്രിയമനോമയൈഃ |
സ്വാഭാസൈർലക്ഷിതോന്യേന സദാഭാസേന സത്യദൃക് || 13 || 1143
- ഭൂതസൂക്ഷ്മേന്ദ്രിയമനോബുദ്ധ്യാദിഷ്ഠിഹ നിദ്രയാ |
ലീനേഷ്യസതി യസ്തത്ര വിനിദ്രോ നിരഹങ്കരിയഃ || 14 || 1144
- മന്യമാനസ്തദാസ്ത്ഥാനമനഷ്ടോ നഷ്ടവൻമൃഷാ |
നഷ്ടേഹങ്കരണേ ദ്രഷ്ടാ നഷ്ടവിത്ത ഇവാതുരഃ || 15 || 1145
- ഏവം പ്രത്യവമൃശ്യാസാവാത്മാനം പ്രതിപദ്യതേ |
സാഹങ്കാരസ്യ ദ്രവ്യസ്യ യോവസ്ഥാനമനുഗ്രഹഃ || 16 || 1146

ദേവഹൂതിരുവാച

പുരുഷം പ്രകൃതിർബ്രഹ്മന്ന വിമുഞ്ചതി കർഹിച്ചിത് |

അന്യോന്യാപാശ്രയത്വാച്ച നിത്യത്വാദനയോഃ പ്രഭോ || 17 ||

1147

യഥാ ഗന്ധസ്യ ഭൂമേശ്ച ന ഭാവോ വ്യതിരേകതഃ |

അപാം രസസ്യ ച യഥാ തഥാ ബുദ്ധേഃ പരസ്യ ച || 18 ||

1148

അകർതൃഃ കർമ്മബന്ധോഽയം പുരുഷസ്യ യദാശ്രയഃ |

ഗുണേഷു സത്സു പ്രകൃതേഃ കൈവൽയം തേഷ്ചതഃ കഥം || 19 ||

1149

കൃചിത് തത്ത്വാവമർശേന നിവൃത്തം ഭയമുൽബണം |

അനിവൃത്തനിമിത്തത്വാത്പുനഃ പ്രത്യവതിഷ്ഠതേ || 20 ||

1150

ശ്രീഭഗവാനുവാച

അനിമിത്തനിമിത്തേന സ്വധർമേണാമലാത്മനാ |

തീവ്രയാ മയി ഭക്ത്യാ ച ശ്രുതസംഭൃതയാ ചിരം || 21 ||

1151

ജ്ഞാനേന ദൃഷ്ടതത്തേന വൈരാഗ്യേണ ബലീയസാ |

തപോയുക്തേന യോഗേന തീവ്രേണാത്മസമാധിനാ || 22 ||

1152

പ്രകൃതിഃ പുരുഷസ്യേഹ ദഹ്യമാനാ ത്വഹർനിശം |

തിരോഭവിത്രീ ശനകൈരഗ്നേര്യോനിരിവാരണിഃ || 23 ||

1153

ഭുക്തഭോഗാ പരിത്യക്താ ദൃഷ്ടദോഷാ ച നിത്യശഃ |

നേശ്വരസ്യാശുഭം ധത്തേ സ്വേ മഹിമ്നി സ്ഥിതസ്യ ച || 24 ||

1154

യഥാ ഹൃപ്രതിബുദ്ധസ്യ പ്രസ്യാപോ ബഹുനർമഭൃത് |

സ ഏവ പ്രതിബുദ്ധസ്യ ന വൈ മോഹായ കൽപതേ || 25 ||

1155

ഏവം വിദിതതത്ത്വസ്യ പ്രകൃതിർമയി മാനസം |

യുഞ്ജതോ നാപകുരുത ആത്മാരാമസ്യ കർഹിച്ചിത് || 26 ||

1156

യദൈവമധ്യാത്മരതഃ കാലേന ബഹുജന്മനാ |

സർവത്ര ജാതവൈരാഗ്യ ആബ്രഹ്മഭുവനാൻമുനിഃ || 27 ||

1157

മദ്ഭക്തഃ പ്രതിബുദ്ധാർഥോ മത്പ്രസാദേന ഭൂയസാ |

നിഃശ്രേയസം സ്വസംസ്ഥാനം കൈവൽയാഖ്യം മദാശ്രയം || 28 ||

1158

പ്രാപ്നോതീഹാഞ്ജസാ ധീരഃ സ്വദൃശാച്ഛിന്നസംശയഃ |

യദ്ഗത്വാ ന നിവർത്തേത യോഗീ ലിംഗാദ്വിനിർഗമേ || 29 ||

1159

യദാ ന യോഗോപചിതാസു ചേതോ

മായാസു സിദ്ധസ്യ വിഷജ്ജന്മേന്ദ്രിയാ |

അനന്തയഹേതുഷ്വഥ മേ ഗതിഃ സ്യാദ്

ആത്യന്തികീ യത്ര ന മൃത്യുഹാസഃ || 30 ||

1160

|| ഇതി ശ്രീമദ്ഭാഗവതേ മഹാപുരാണേ പാരമഹംസ്യാം സംഹിതായാം

തൃതീയസ്കന്ധേ കാപിലേയോപാഖ്യാനേ സപ്തവിംശോധ്യായഃ ||

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ഓം നമോ ഭഗവതേ വാസുദേവായ

ശ്രീമദ്ഭാഗവതമഹാപുരാണം

॥ തൃതീയസ്കന്ധേ അഷ്ടാവിംശോധ്യായഃ ॥

ശ്രീഭഗവാനുവാച

യോഗസ്യ ലക്ഷണം വക്ഷ്യേ സബീജസ്യ നൃപാത്മജേ |

മനോ യേനൈവ വിധിനാ പ്രസന്നം യാതി സത്പഥം || 1 ||

1161

സ്വധർമാചരണം ശക്ത്യാ വിധർമാച്ച നിവർതനം |

ദൈവാൽലബ്ധേന സന്തോഷ ആത്മവിചാരണാർചനം || 2 ||

1162

ഗ്രാമ്യധർമനിവൃത്തിശ്ച മോക്ഷധർമരതിസ്തഥാ |

മിതമേധ്യാദനം ശശ്വദ്വിവിക്തക്ഷേമസേവനം || 3 ||

1163

അഹിംസാ സത്യമസ്തേയം യാവദർഥപരിഗ്രഹഃ |

ബ്രഹ്മചര്യം തപഃ ശൗചം സ്വാധ്യായഃ പുരുഷാർചനം || 4 ||

1164

മൗനം സദ്വ്യാസനജയ സ്നേഹര്യം പ്രാണജയഃ ശന്നൈഃ |

പ്രത്യാഹാരശ്ചേന്ദ്രിയാണാം വിഷയാൻമനസാ ഹൃദി || 5 ||

1165

സ്വധിഷ്ഠ്യാനാമേകദേശേ മനസാ പ്രാണധാരണം |

വൈകുണ്ഠലീലാഭിധ്യാനം സമാധാനം തമാസ്വിത്മനഃ || 6 ||

1166

ഏതൈരൻയൈശ്ച പഥിഭിർമനോ ദുഷ്ടമസത്പഥം |

ബുദ്ധ്യാ യുഞ്ജീത ശനൈർജിതപ്രാണോ ഹൃതന്ദ്രിതഃ || 7 ||

1167

- ശുചൗ ദേശേ പ്രതിഷ്ഠാപ്യ വിജിതാസന ആസനം |
തസ്മിൻ സ്വസ്തി സമാസീന ഋജുകായഃ സമഭ്യസേത് || 8 || 1168
- പ്രാണസ്യ ശോധയേൻമാർഗം പൂരകുന്ദകരേചകൈഃ |
പ്രതികൂലേന വാ ചിത്തം യഥാ സ്ഥിരമചഞ്ചലം || 9 || 1169
- മനോഽചിരാത്യാദിരജം ജിതശ്വാസസ്യ യോഗിനഃ |
വായുഗ്നിഭ്യോ യഥാ ലോഹം ധ്മാതം ത്യജതി വൈ മലം || 10 || 1170
- പ്രാണായാമൈർദഹേദ്ഭോഷാന്ധാരണാഭിശ്ച കിൽബിഷാൻ |
പ്രത്യാഹാരേണ സംസർഗാന്ധ്യാനേനാനീശ്വരാൻ ഗുണാൻ || 11 || 1171
- യദാ മനഃ സ്വം വിരജം യോഗേന സുസമാഹിതം |
കാഷ്ഠാം ഭഗവതോ ധ്യായേത്പുനാസാഗ്രാവലോകനഃ || 12 || 1172
- പ്രസന്നവദനാംഭോജം പദ്മഗർഭാരുണേക്ഷണം |
നീലോത്പലദലശ്യാമം ശംഖചക്രഗദായരം || 13 || 1173
- ലസത്പങ്കജകിഞ്ജൽകപീതകൗശേയവാസസം |
ശ്രീവത്സവക്ഷസം ഭ്രാജത്കൗസ്തുഭാമുക്തകന്ധരം || 14 || 1174
- മത്തദ്വിരേഫകലയാ പരീതം വനമാലയാ |
പരാർധ്യഹാരവലയകിരീടാംഗദന്തുപുരം || 15 || 1175
- കാഞ്ചീഗുണോൽലസദ്വൃഷ്ടാണിം ഹൃദയാംഭോജവിഷ്ടരം |
ദർശനീയതമം ശാന്തം മനോനയനവർധനം || 16 || 1176
- അപീച്യദർശനം ശശ്വത്സർവലോകനമസ്കൃതം |
സന്തം വയസി കൈശോരേ ഭൃത്യാനുഗ്രഹകാതരം || 17 || 1177
- കീർതൻയതീർഥയശസം പുൺയശ്ലോകയശസ്കരം |
ധ്യായേദ്ദേവം സമഗ്രാംഗം യാവന്ന ച്യവതേ മനഃ || 18 || 1178

- സ്ഥിതം വ്രജന്തമാസീനം ശയാനം വാ ഗുഹാശയം |
പ്രേക്ഷണീയേഹിതം ധ്യായേച്ഛുദ്ധഭാവേന ചേതസാ || 19 || 1179
- തസ്മിൻ ലബ്ധപദം ചിത്തം സർവാവയവസംസ്ഥിതം |
വിലക്ഷ്യക്രത സംയുജ്യാദംഗേ ഭഗവതോ മുനിഃ || 20 || 1180
- സഞ്ചിന്തയേദ്ഭഗവതശ്ചരണാരവിന്ദം
വജ്രാങ്കുശധ്വജസരോരുഹലാഘരനാഡ്യം |
ഉത്തുംഗരക്തവിലസന്നഖചക്രവാല -
ജ്യോത്സ്നാഭിരാഹതമഹദ്യുദയാന്ധകാരം || 21 || 1181
- യച്ഛൗചനിഃസൃതസരിത്പ്രവരോദകേന
തീർഥേന മുർധന്യധികൃതേന ശിവഃ ശിവോഭൂത് |
ധ്യാതൂർമനഃശമലശൈലനിസൃഷ്ടവജ്രം
ധ്യായേച്ഛിരം ഭഗവതശ്ചരണാരവിന്ദം || 22 || 1182
- ജാനുദ്വയം ജലജലോചനയാ ജനന്യാ
ലക്ഷ്മ്യാഖിലസ്യ സുരവന്ദിതയാ വിധാതുഃ |
ഊർവ്വാർനിധായ കരപൽലവരോചിഷാ യത്
സംലാലിതം ഹൃദി വിഭോരഭവസ്യ കുർയാത് || 23 || 1183
- ഊരു സുപർണഭുജയോരധിശോഭമാനാ -
വോജോനിധീ അതസിക്വകുസുമാവഭാസൗ |
വ്യാലംബിപീതവരവാസസി വർതമാന -
കാഞ്ചീകലാപപരിരംഭി നിതംബബിംബം || 24 || 1184
- നാഭിഹ്രദം ഭുവനകോശഗുഹോദരസ്ഥം
യത്രാത്മയോനിധിഷ്ണാഖിലലോകപദ്മം |
വ്യൂഢം ഹരിൻമണിവൃഷസ്തനയോരമുഷ്യ
ധ്യായേദ് ദ്വയം വിശദഹാരമയുഖഗൗരം || 25 || 1185

വക്ഷോഽധിവാസമൃഷഭസ്യ മഹാവിഭൂതേഃ
 പുംസാം മനോനയനനിർവൃതിമാദധാനം |
 കംഠം ച കൗസ്തുഭമണേരധിഭൂഷണാർഥം
 കുർയാൻമനസ്യവിലലോകനമസ്കൃതസ്യ || 26 ||

1186

ബാഹുശ്ച മന്ദരഗിരേഃ പരിവർത്തനേന
 നിർണിക്തബാഹുവലയാനധിലോകപാലാൻ |
 സഞ്ചിന്തയേദൃശശതാരമസഹ്യതേജഃ
 ശംഖം ച തത്കരസരോരുഹരാജഹംസം || 27 ||

1187

കൗമോദകീം ഭഗവതോ ദധിതാം സ്ഥരേത
 ദിഗ്ധാമരാതിഭടശോണിതകർദമേന |
 മാലാം മധുവ്രതവരുഥഗിരോപഘൃഷ്ടാം
 ചൈത്യസ്യ തത്ത്വമലം മണിമസ്യ കംഠേ || 28 ||

1188

ഭൃത്യാനുകമ്പിതധിയേഹ ഗൃഹീതമൂർത്തേഃ
 സഞ്ചിന്തയേദ്ഭഗവതോ വദനാരവിന്ദം |
 യദ്വിസ്ഫുരൻമകരകുണ്ഡലവൽഗിതേന
 വിദ്യാതിതാമലകപോലമുദാരനാസം || 29 ||

1189

യശ്ചീനികേതമലിഭിഃ പരിസേവ്യമാനം
 ഭൃത്യാ സ്വയാ കുടിലകുന്തലവൃന്ദജുഷ്ടം |
 മീനദ്വയാശ്രയമധിക്ഷിപദബ്ജനേത്രം
 ധ്യായേൻമനോമയമതന്ദ്രിത ഉൽബസദ്ഭൂ || 30 ||

1190

തസ്യാവലോകമധികം കൃപയാതിഘോര -
 താപത്രയോപശമനായ നിസൃഷ്ടമക്ഷണോഃ |
 സ്നിഗ്ധസ്ഥിതാനുഗുണിതം വിപുലപ്രസാദം
 ധ്യായേച്ചിരം വിപുലഭാവനയാ ഗുഹായാം || 31 ||

1191

ഹാസം ഹരേരവനതാഖിലലോകതീവ്ര -

ശോകാശ്രുസാഗരവിശോഷണമത്യുദാരം |

സമ്മോഹനായ രചിതം നിജമായയാസ്യ

ഭ്രൂമണ്ഡലം മുനികൃതേ മകരധ്വജസ്യ || 32 ||

1192

ധ്യാനായനം പ്രഹസിതം ബഹുലാധരോഷ്ഠ -

ഭാസാരുണായിതതനുദ്വിജകുന്ദപങ്ക്തി |

ധ്വായേത്വദേഹകുഹരേവസിതസ്യ വിഷ്ണോ -

ർഭക്ത്യാദ്വിദ്വയാർപിതമനാ ന പൃഥഗ്ദിദൃക്ഷേത് || 33 ||

1193

ഏവം ഹരൗ ഭഗവതി പ്രതിലബ്ധഭാവോ

ഭക്ത്യാ ദ്രവദ്യുദയ ഉത്പുലകഃ പ്രമോദാത് |

ഔത്കന്ധ്യബാഷ്പകലയാ മുഹൂർദ്ദ്യമാന -

സ്തച്ചാപി ചിത്തബന്ധിശം ശനൈകൈർവിയുങ്ക്തേ || 34 ||

1194

മുക്താശ്രയം യർഹി നിർവിഷയം വിരക്തം

നിർവാണമുച്ഛതി മനഃ സഹസാ യഥാർചിഃ |

ആത്മാനമത്ര പുരുഷോഽവ്യവധാനമേക -

മൻവീക്ഷതേ പ്രതിനിവൃത്തഗുണപ്രവാഹഃ || 35 ||

1195

സോഽപ്യേതയാ ചരമയാ മനസോ നിവൃത്തയാ

തസ്മിൻമഹിമ്ന്യവസിതഃ സുഖദുഃഖബാഹ്യേ |

ഹേതുത്വമപ്യസതി കർതരി ദുഃഖയോർയത്

സ്വാത്മൻ വിധത്ത ഉപലബ്ധപരാത്മകാഷ്ഠഃ || 36 ||

1196

ദേഹം ച തം ന ചരമഃ സ്ഥിതമുത്ഥിതം വാ

സിദ്ധോ വിപശ്യതി യതോഽധ്യഗമത്വരൂപം |

ദൈവാദൃപേതമഥ ദൈവവശാദപേതം

വാസോ യഥാ പരികൃതം മദിരാമദാസ്യഃ || 37 ||

1197

ദേഹോഽപി ദൈവവശഗഃ ഖലു കർമ്മ യാവത്

സ്വാരംഭകം പ്രതിസമീക്ഷത ഏവ സാസുഃ |

തം സപ്രപഞ്ചമധിരൂഢസമാധിയോഗഃ

സ്വാപ്നം പുനർന ഭജതേ പ്രതിബുദ്ധവസ്തുഃ || 38 ||

1198

യഥാ പുത്രാച്ച വിത്താച്ച പുഥൺമർത്യഃ പ്രതീയതേ |

അപ്യാത്മത്യേനാഭിമതാദ്യേഹാദേഃ പുരുഷസ്തഥാ || 39 ||

1199

യഥോൽമുകാദ്വിസ്ഫുലിംഗാദ്ധുമാദ്വാപി സ്വസംഭവാത് |

അപ്യാത്മത്യേനാഭിമതാദ്യഥാഗ്നിഃ പുഥഗുൽമുകാത് || 40 ||

1200

ഭൂതേന്ദ്രിയാന്തഃകരണാത്പ്രധാനാജ്ജീവസംജ്ഞിതാത് |

ആത്മാ തഥാ പുഥഗ്ദ്രഷ്ടാ ഭഗവാൻ ബ്രഹ്മസംജ്ഞിതഃ || 41 ||

1201

സർവഭൂതേഷു ചാത്മാനം സർവഭൂതാനി ചാത്മനി |

ഈക്ഷേതാനന്യഭാവേന ഭൂതേഷ്വിവ തദാത്മതാം || 42 ||

1202

സ്വയോനിഷു യഥാ ജ്യോതിരേകം നാനാ പ്രതീയതേ |

യോനീനാം ഗുണവൈഷമ്യാത്തഥാഽത്മാ പ്രകൃതൗ സ്ഥിതഃ || 43 ||

1203

തസ്മാദിമാം സ്വാം പ്രകൃതിം ദൈവീം സദസദാത്മികാം |

ദുർവിഭാവ്യാം പരാഭാവ്യ സ്വരൂപേണാവതിഷ്ഠതേ || 44 ||

1204

|| ഇതി ശ്രീമദ്ഭാഗവതേ മഹാപുരാണേ പാരമഹംസ്യാം സംഹിതായാം

തൃതീയസ്കന്ധേ കാപിലേയേ സാധനാനുഷ്ഠാനം

നാമാഷ്ടാവിംശോധ്യായഃ ||

ശ്രീഃ

ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ

ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ

ഓം നമോ ഭഗവതേ വാസുദേവായ

ശ്രീമദ്ഭാഗവതമഹാപുരാണം

॥ തൃതീയസ്കന്ധേ ഏകോനന്ത്രിംശോധ്യായഃ ॥

ദേവഹുതിരുവാച

ലക്ഷണം മഹദാദീനാം പ്രകൃതേഃ പുരുഷസ്യ ച |

സ്വരൂപം ലക്ഷ്യതേമീഷാം യേന തത്പാരമാർമികം ॥ 1 ॥

1205

യഥാ സാംഖ്യേഷു കഥിതം യന്മൂലം തത്പ്രചക്ഷതേ |

ഭക്തിയോഗസ്യ മേ മാർഗം ബ്രൂഹി വിസ്തരശഃ പ്രഭോ ॥ 2 ॥

1206

വിരാഗോ യേന പുരുഷോ ഭഗവൻ സർവതോ ഭവേത് |

ആചക്ഷ്വ ജീവലോകസ്യ വിവിധാ മമ സംസൃതീഃ ॥ 3 ॥

1207

കാലസ്യേശ്വരരൂപസ്യ പരേഷാം ച പരസ്യ തേ |

സ്വരൂപം ബത കുർവന്തി യദ്ധേതോഃ കുശലം ജനാഃ ॥ 4 ॥

1208

ലോകസ്യ മിഥ്യാഭിമതേരചക്ഷുഷ -

ശ്ചിരം പ്രസുപ്തസ്യ തമസ്യനാശ്രയേ |

ശ്രാന്തസ്യ കർമസ്വനുവിദ്ധയാ ധിയാ

ത്വമാവിരാസീഃ കില യോഗഭാസ്കരഃ ॥ 5 ॥

1209

മൈത്രേയ ഉവാച

ഇതി മാതുർവചഃ ശ്ലക്ഷ്ണം പ്രതിനന്യ മഹാമുനിഃ |

ആബഭാഷേ കുരുശ്രേഷ്ഠ പ്രീതസ്താം കരുണാർദിതഃ ॥ 6 ॥

1210

ശ്രീഭഗവാനുവാച

- ഭക്തിയോഗോ ബഹുവിധോ മാർഗ്ഗൈർഭാമിനി ഭാവ്യതേ |
സ്വഭാവഗുണമാർഗേണ പുംസാം ഭാവോ വിഭിദ്യതേ || 7 || 1211
- അഭിസന്ധായ യോ ഹിംസാം ദംഭം മാത്സര്യമേവ വാ |
സംരംഭീ ഭിന്നദ്യുഗ്ഭാവം മയി കുർയാത്സ താമസഃ || 8 || 1212
- വിഷയാനഭിസന്ധായ യശ ഐശ്വര്യമേവ വാ |
അർചാദാവർചയേദ്യോ മാം പൃഥഗ്ഭാവഃ സ രാജസഃ || 9 || 1213
- കർമ്മനിർഹാരമുദ്രിശ്യ പരസ്മിൻ വാ തദർപണം |
യജ്ജദ്യഷ്ടവ്യമിതി വാ പൃഥഗ്ഭാവഃ സ സാത്തൃകഃ || 10 || 1214
- മദ്ഗുണശ്രുതിമാത്രേണ മയി സർവഗുഹാശയേ |
മനോഗതിരവിച്ഛിന്നാ യഥാ ഗംഗാംഭസോഽംബുധൗ || 11 || 1215
- ലക്ഷണം ഭക്തിയോഗസ്യ നിർഗുണസ്യ ഹൃദാഹൃതം |
അഹൈതുക്യവ്യവഹിതാ യാ ഭക്തിഃ പുരുഷോത്തമേ || 12 || 1216
- സാലോക്യസാർഷ്ടിസാമീപ്യസാരൂപ്യൈകത്വമപ്യുത |
ദീയമാനം ന ഗൃഹ്ണന്തി വിനാ മത്സേവനം ജനാഃ || 13 || 1217
- സ ഏവ ഭക്തിയോഗാഖ്യ ആത്യന്തിക ഉദാഹൃതഃ |
യേനാതിവ്രജ്യ ത്രിഗുണം മദ്ഭാവായോപപദ്യതേ || 14 || 1218
- നിഷേവിതേനാനിമിത്തേന സ്വധർമ്മേണ മഹീയസാ |
ക്രിയായോഗേന ശസ്തേന നാതിഹിംസ്രേണ നിത്യശഃ || 15 || 1219
- മദ്ധിഷ്ഠ്യദർശനസ്പർശപൂജാസ്തുത്യഭിവന്ദനൈഃ |
ഭൂതേഷു മദ്ഭാവനയാ സത്തേനാസംഗമേന ച || 16 || 1220

- മഹതാം ബഹുമാനേന ദീനാനാമനുകമ്പയാ |
മൈത്ര്യാ ചൈവാത്മതുൽയേഷു യഥേന നിയമേന ച || 17 || 1221
- ആധ്യാത്മികാനുശ്രവണാനാമസങ്കീർത്തനാച്ച മേ |
ആർജവേനാർയസംഗേന നിരഹക്രിയയാ തഥാ || 18 || 1222
- മദ്ധ്യമണോ ഗുണൈരേതൈഃ പരിസംശുദ്ധ ആശയഃ |
പുരുഷസ്യാഞ്ജസാഭ്യേതി ശ്രുതമാത്രഗുണം ഹി മാം || 19 || 1223
- യഥാ വാതരഥോ പ്രാണമാവൃക്തേ ഗന്ധ ആശയാത് |
ഏവം യോഗരതം ചേത ആത്മാനമവികാരി യത് || 20 || 1224
- അഹം സർവേഷു ഭൂതേഷു ഭൂതാത്മാവസ്ഥിതഃ സദാ |
തമവജ്ഞായ മാം മർത്യഃ കുരുത്യേർചാവിധംബനം || 21 || 1225
- യോ മാം സർവേഷു ഭൂതേഷു സന്തമാത്മാനമീശ്വരം |
ഹിത്വാർചാം ഭജതേ മൗഢ്യാദ്ഭസ്മന്യേവ ജുഹോതി സഃ || 22 || 1226
- ദ്വിഷതഃ പരകായേ മാം മാനിനോ ഭിന്നദർശിനഃ |
ഭൂതേഷു ബദ്ധവൈരസ്യ ന മനഃ ശാന്തിമുച്ഛതി || 23 || 1227
- അഹമുച്ചാവചൈർദ്രവൈഃ ക്രിയയോത്പന്നയാനഘേ |
നൈവ തുഷ്യേർചിതോർചായാം ഭൂതഗ്രാമാവമാനിനഃ || 24 || 1228
- അർചാദാവർചയേത്താവദീശ്വരം മാം സ്വകർമകൃത് |
യാവന്ന വേദ സ്വഹൃദി സർവഭൂതേഷുവസ്ഥിതം || 25 || 1229
- ആത്മനശ്ച പരസ്യാപി യഃ കരോത്യന്തരോദരം |
തസ്യ ഭിന്നഭൂശോ മൃത്യുർവിദധേ ഭയമുൽബണം || 26 || 1230
- അഥ മാം സർവഭൂതേഷു ഭൂതാത്മാനം കൃതാലയം |
അർഹയേദ്രാനമാനാഭ്യാം മൈത്ര്യാഭിന്നേന ചക്ഷുഷാ || 27 || 1231

ജീവാഃ ശ്രേഷ്ഠാ ഹൃജീവാനാം തതഃ പ്രാണഭൃതഃ ശുഭേ |
തതഃ സചിത്താഃ പ്രവരാസ്തതശ്ചേന്ദ്രിയവൃത്തയഃ || 28 || 1232

തത്രാപി സ്പർശവേദിഭ്യഃ പ്രവരാ രസവേദിനഃ |
തേഭ്യോ ഗന്ധവിദഃ ശ്രേഷ്ഠാസ്തതഃ ശബ്ദവിദോ വരാഃ || 29 || 1233

രൂപഭേദവിദസ്തത്ര തതശ്ചോദയതോദതഃ |
തേഷാം ബഹുപദാഃ ശ്രേഷ്ഠാശ്ചതുഷ്പാദസ്തതോ ദ്വിപാത് || 30 || 1234

തതോ വർണാശ്ച ചത്വാരസ്തേഷാം ബ്രാഹ്മണ ഉത്തമഃ |
ബ്രാഹ്മണേഷുപി വേദജ്ഞോ ഹൃദ്മജ്ഞോഽഭ്യധികസ്തതഃ || 31 || 1235

അർഥജ്ഞാത്സംശയച്ഛേതാ
തതഃ ശ്രോയാൻ സ്വകർമകൃത് |
മുക്തസംഗസ്തതോ ഭൂയാ -
നദോഗ്ധാ ധർമ്മമാത്മനഃ || 32 || 1236

തസ്മാൻമയൂർപിതാശേഷക്രിയാർമാത്മാ നിരന്തരഃ |
മയൂർപിതാത്മനഃ പുംസോ മയി സന്യസ്തകർമണഃ |
ന പശ്യാമി പരം ഭൂതമകർതുഃ സമദർശനാത് || 33 || 1237

മനസൈതാനി ഭൂതാനി പ്രണമേദ്ബഹു മാനയൻ |
ഈശ്വരോ ജീവകലയാ പ്രവിഷ്ടോ ഭഗവാനിതി || 34 || 1238

ഭക്തിയോഗശ്ച യോഗശ്ച മയാ മാനവ്യുദീരിതഃ |
യയോരേകതരേണൈവ പുരുഷഃ പുരുഷം വ്രജേത് || 35 || 1239

ഏതദ്ഭഗവതോ രൂപം ബ്രഹ്മണഃ പരമാത്മനഃ |
പരം പ്രധാനം പുരുഷം ദൈവം കർമവിചേഷ്ടിതം || 36 || 1240

- രൂപഭേദാസ്ഥം ദിവ്യം കാല ഇത്യഭിധീയതേ |
ഭൂതാനാം മഹദാദീനാം യതോ ഭിന്നദൃശാം ഭയം || 37 || 1241
- യോന്തഃ പ്രവിശ്യ ഭൂതാനി
ഭൂതൈരന്ത്യഖിലാശ്രയഃ |
സ വിഷ്ണുവേഷ്യാധിയജ്ഞോസൗ
കാലഃ കലയതാം പ്രഭുഃ || 38 || 1242
- ന ചാസ്യ കശ്ചിദ്രിതോ ന ഭ്യേഷ്യോ ന ച ബാധവഃ |
ആവിശത്യപ്രമത്തോസൗ പ്രമത്തം ജനമന്തകൃത് || 39 || 1243
- യദ്ഭയാദ്വാതി വാതോയം സൂര്യസ്തപതി യദ്ഭയാത് |
യദ്ഭയാദ്വർഷതേ ദേവോ ഭഗണോ ഭാതി യദ്ഭയാത് || 40 || 1244
- യദ്വനസ്തപതയോ ഭീതാ ലതാശ്ചൗഷധിഭിഃ സഹ |
സ്യേ സ്യേ കാലേഭിഗൃഹ്ണന്തി പുഷ്പാണി ച ഫലാനി ച || 41 || 1245
- സ്രവന്തി സരിതോ ഭീതാ നോത്സർപത്യുദധിർയതഃ |
അഗ്നിരിന്ധേ സഗിരിഭിർഭൂർന മജ്ജതി യദ്ഭയാത് || 42 || 1246
- നഭോ ദദാതി ശ്വസതാം പദം യന്നിയമാദദഃ |
ലോകം സ്വദേഹം തനുതേ മഹാൻ സപ്തഭിരാവൃതം || 43 || 1247
- ഗുണാഭിമാനീനോ ദേവാഃ സർഗാദിഷ്ടസ്യ യദ്ഭയാത് |
വർതന്തേനൂയുഗം യേഷാം വശ ഏതച്ചരാചരം || 44 || 1248
- സോന്മനോന്തകരഃ കാലോന്മാദിരാദികൃദവ്യയഃ |
ജനം ജനേന ജനയൻമാരയൻമൃത്യുനാന്തകം || 45 || 1249

|| ഇതി ശ്രീമദ്ഭാഗവതേ മഹാപുരാണേ പാരമഹംസ്യാം സംഹിതായാം
തൃതീയസ്കന്ധേ കാപിലേയോപാഖ്യാനേ ഏകോനന്ദ്രിംശോദ്യായഃ ||

ശ്രീഃ
 ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ
 ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ
 ഓം നമോ ഭഗവതേ വാസുദേവായ
ശ്രീമദ്ഭാഗവതമഹാപുരാണം
॥ തൃതീയസ്കന്ധേ ത്രിംശോധ്യായഃ ॥

കപില ഉവാച

തസ്യൈതസ്യ ജനോ നൂനം നായം വേദോരുവിക്രമം |
 കാൽയമാനോഽപി ബലിനോ വായോരിവ ഘനാവലിഃ || 1 || 1250

യം യമർഥമുപാദത്തേ ദുഃഖേന സുഖഹേതവേ |
 തം തം ധൂനോതി ഭഗവാൻ പുമാംചോരാചതി യത്കൃതേ || 2 || 1251

യദധ്രുവസ്യ ദേഹസ്യ സാനുബന്ധസ്യ ദുർമതിഃ |
 ധ്രുവാണി മന്യതേ മോഹാദ് ഗൃഹക്ഷേത്രവസൂനി ച || 3 || 1252

ജന്തുർവൈ ഭവ ഏതസ്മിൻ യാം യാം യോനിമനുവ്രജേത് |
 തസ്യാം തസ്യാം സ ലഭതേ നിർവൃതിം ന വിരജ്യതേ || 4 || 1253

നരകസ്ഥോഽപി ദേഹം വൈ ന പുമാംസ്ത്യക്തുമിച്ഛതി |
 നാരക്യാം നിർവൃതൗ സത്യാം ദേവമായാവിമോഹിതഃ || 5 || 1254

ആത്മജായാസുതാഗാരപശുദ്രവിണബന്ധുഷു |
 നിരൂഢമൂലഹൃദയ ആത്മാനം ബഹു മന്യതേ || 6 || 1255

സന്ദഹ്യമാനസർവാംഗ ഏഷാമുദ്വഹനാധിനാ |
 കരോത്യപിരതം മൂഢോ ദുരിതാനി ദുരാശയഃ || 7 || 1256

- ആക്ഷിപ്താത്മേന്ദ്രിയഃ സ്ത്രീണാമസതീനാം ച മായയാ |
രഹോരചിതയാഽപ്ലാപൈഃ ശിശൂനാം കലഭാഷിണാം || 8 || 1257
- ഗൃഹേഷു കൂടധർമേഷു ദുഃഖതന്ത്രേഷ്വതന്ദ്രിതഃ |
കുർവന്ദുഃഖപ്രതീകാരം സുഖവന്മന്യതേ ഗൃഹീ || 9 || 1258
- അർഥൈരാപാദിതൈർഗുർവ്വാ
ഹിംസയേതസ്തതശ്ച താൻ |
പുഷ്ണാതി യേഷാം പോഷേണ
ശേഷഭുഗ്യാത്യധഃ സ്വയം || 10 || 1259
- വാർതായാം ലുപ്യമാനായാമാരബ്ധായാം പുനഃ പുനഃ |
ലോഭാഭിഭൂതോ നിഃസത്തുഃ പരാർഥേ കുരുതേ സ്പൃഹാം || 11 || 1260
- കുടുംബഭരണാകൽപോ മന്ദഭാഗ്യോ വൃഥോദ്യമഃ |
ശ്രിയാ വിഹീനഃ കൃപണോ ധ്യായംചരസിതി മൂഢധീഃ || 12 || 1261
- ഏവം സ്വഭരണാകൽപം തത്കലത്രാദയസ്തഥാ |
നാദ്രിയന്തേ യഥാപൂർവം കീനാശാ ഇവ ഗോജരം || 13 || 1262
- തത്രാപ്യജാതനിർവേദോ ഭ്രിയമാണഃ സ്വയംഭൂതൈഃ |
ജരയോപാത്തവൈരുദ്ധ്യോ മരണാഭിമുഖോ ഗൃഹേ || 14 || 1263
- ആസ്തേവമത്യാപന്യസ്തം ഗൃഹപാല ഇവാഹരൻ |
ആമയാവ്യപ്രദീപ്താഗ്നിരൽപാഹാരോഽൽപചേഷ്ടിതഃ || 15 || 1264
- വായുനോത്ക്രമതോത്താരഃ കഫസംരുദ്ധനാഡികഃ |
കാസശ്വാസകൃതായാസഃ കംഠേ ഘൂരഘൂരായതേ || 16 || 1265
- ശയാനഃ പരിശോചദ്ഭിഃ പരിവീതഃ സ്വബന്ധുഭിഃ |
വാച്യമാനോഽപി ന ബ്രൂതേ കാലപാശവശം ഗതഃ || 17 || 1266

- ഏവം കുടുംബഭരണേ വ്യാപൃതാത്മാജിതേന്ദ്രിയഃ |
മ്രിയതേ രുദതാം സ്വാനാമുരുവേദനയാസ്തധീഃ || 18 || 1267
- യമദുതൗ തദാ പ്രാപ്തൗ ഭീമൗ സരഭസേക്ഷണൗ |
സ ദൃഷ്ട്വാ ത്രസ്തഹൃദയഃ ശകുന്മൂത്രം വിമുഞ്ചതി || 19 || 1268
- യാതനാദേഹ ആവൃത്യ പാശൈർബദ്ധ്വാ ഗലേ ബലാത് |
നയതോ ദീർഘമധ്വാനം ദണ്ഡ്യം രാജഭടാ യഥാ || 20 || 1269
- തയോർനിർഭിന്നഹൃദയസ്തർജ്ജനൈർജാതവേപഥുഃ |
പഥി ശ്വഭിർഭക്ഷ്യമാണ ആർതോഽലം സ്വമനുസ്മരൻ || 21 || 1270
- ക്ഷുത്തുട്പരീതോഽർകദവാനലാനിലൈഃ
സന്തപ്യമാനഃ പഥി തപ്തവാലുകേ |
കൃച്ഛ്രേണ പൃഷ്ഠേ കശയാ ച താഡിത -
ശ്വലത്യശക്തോഽപി നിരാശ്രമോദകേ || 22 || 1271
- തത്ര തത്ര പതംഹ്രാന്തോ മുർച്ഛിതഃ പുനരുത്ഥിതഃ |
പഥാ പാപീയസാ നീതസ്തമസാ യമസാദനം || 23 || 1272
- യോജനാനാം സഹസ്രാണി
നവതിം നവ ചാധുനഃ |
ത്രിഭിർമുഹൂർത്തൈർദ്വാഭ്യാം വാ
നീതഃ പ്രാപ്നോതി യാതനാഃ || 24 || 1273
- ആദീപനം സ്വഗാത്രാണാം വേഷ്ടയിത്ത്വാൽമുകാദിഭിഃ |
ആത്മമാംസാദനം ക്വാപി സ്വകൃത്തം പരതോഽപി വാ || 25 || 1274
- ജീവതശ്ചാന്താഭ്യുദ്ധാരഃ ശ്വഗൃഗ്രൈർയമസാദനേ |
സർപവൃശ്ചികദംശാദ്യൈർദശദ്ഭിശ്ചാത്മവൈശസം || 26 || 1275

കൃന്തനം ചാവയവശോ ഗജാദിഭ്യോ ഭിദാപനം |

പാതനം ഗിരിശൃംഗേഭ്യോ രോധനം ചാംബുഗർത്തയോഃ || 27 ||

1276

യാസ്താമിന്ദ്രാസ്യാതാമിന്ദ്രാ ഞ്ജവാദ്യാശ്ച യാതനാഃ |

ഭുങ്ക്തേ നരോ വാ നാരീ വാ മിമഃ സംഗേന നിർമിതാഃ || 28 ||

1277

അത്രൈവ നരകഃ സ്വർഗ ഇതി മാതഃ പ്രചക്ഷതേ |

യാ യാതനാ വൈ നാരക്യസ്താ ഇഹാപ്യുപലക്ഷിതാഃ || 29 ||

1278

ഏവം കുടുംബം ബിഭ്രാണ ഉദരംഭര ഏവ വാ |

വിസൃജ്യേഹോഭയം പ്രേത്യ ഭുങ്ക്തേ തത്ഫലമീദൃശം || 30 ||

1279

ഏകഃ പ്രപദ്യതേ ധ്യാന്തം ഹിത്യേദം സ്വകലേവരം |

കുശലേതരപാഥേയോ ഭൂതദ്രോഹേണ യദ് ഭൃതം || 31 ||

1280

ദൈവേനാസാദിതം തസ്യ ശമലം നിരയേ പുമാൻ |

ഭുങ്ക്തേ കുടുംബപോഷസ്യ ഹൃതവിത്ത് ഇവാതുരഃ || 32 ||

1281

കേവലേന ഹൃധർമേണ കുടുംബഭരണോത്സുകഃ |

യാതി ജീവോന്മഥാമിന്ദ്രം ചരമം തമസഃ പദം || 33 ||

1282

അധസ്താനരലോകസ്യ യാവതീർയാതനാദയഃ |

ക്രമശഃ സമനുക്രമ്യ പുനരത്രാവ്രജേച്ഛുചിഃ || 34 ||

1283

|| ഇതി ശ്രീമദ്ഭാഗവതേ മഹാപുരാണേ പാരമഹംസ്യാം സംഹിതായാം

തൃതീയസ്കന്ധേ കാപിലേയോപാഖ്യാനേ കർമ്മവിപാകോ നാമ

ത്രിംശോധ്യായഃ ||

ശ്രീഃ
 ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ
 ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ
 ഓം നമോ ഭഗവതേ വാസുദേവായ
ശ്രീമദ്ഭാഗവതമഹാപുരാണം
॥ തൃതീയസ്കന്ധേ ഏകത്രിംശോധ്യായഃ ॥

ശ്രീഭഗവാനുവാച

കർമ്മണാ ദൈവനേത്രേണ ജന്തുർഭേദഹോപപത്തയേ |
 സ്ത്രിയാഃ പ്രവിഷ്ട ഉദരം പുംസോ രേതഃ കണാശ്രയഃ || 1 || 1284

കലലം ത്വേകരാത്രേണ പഞ്ചരാത്രേണ ബുദ്ബുദം |
 ദശാഹേന തു കർകന്ധുഃ പേശ്യണ്ഡം വാ തതഃ പരം || 2 || 1285

മാസേന തു ശിരോ ദ്വാഭ്യാം ബാഹ്വംഘ്രാഭ്യാംഗവിഗ്രഹഃ |
 നഖലോമാസ്ഥിചർമാണി ലിംഗച്ഛിദ്രാദ്ഭവസ്ത്രിഭിഃ || 3 || 1286

ചതുർഭിർധാതവഃ സപ്ത പഞ്ചഭിഃ ക്ഷുത്തുഡുദ്ഭവഃ |
 ഷഡ്ഭിർജരായുണാ വീതഃ കൗക്ഷൗ ഭ്രാമ്യതി ദക്ഷിണേ || 4 || 1287

മാതുർജഗ്ധാന്നപാനാദ്യഭേദധാതുരസമ്മതേ |
 ശേതേ വിൺമൂത്രയോർഗർഭേ സ ജന്തുർജന്തുസംഭവേ || 5 || 1288

കൃമിഭിഃ ക്ഷതസർവാംഗഃ
 സൗകുമാർയാത്പ്രതിക്ഷണം |
 മുർച്ഛാമാപ്നോത്യരുക്ലേശസ് -
 തത്രതൈഃ ക്ഷുധിതൈർമുഹുഃ || 6 || 1289

- കടുതീക്ഷ്ണോഷ്ണലവണരൂക്ഷാമ്ലാദിഭിരുൽബഭൌഃ |
മാത്യഭുക്തൈരുപസ്പൃഷ്ടഃ സർവാംഗോത്ഥിതവേദനഃ || 7 || 1290
- ഉൽബേന സംവൃതസ്തസ്മിന്നന്ത്രൈശ്ച ബഹിരാവൃതഃ |
ആസ്തേ കൃത്വാ ശിരഃ കൂക്ഷൗ ഭുഗ്നപൃഷ്ഠശിരോധരഃ || 8 || 1291
- അകൽപഃ സ്വാംഗചേഷ്ടായാം ശകുന്ത ഇവ പഞ്ജരേ |
തത്ര ലബ്ധസ്മൃതിർദൈവാത്കർമ്മ ജൻമശതോദ്ഭവം |
സ്മരന്ദീർഘമനുഷ്ഠാസം ശർമ്മ കിം നാമ വിന്ദതേ || 9 || 1292
- ആരഭ്യ സപ്തമാൻമാസാൽലബ്ധബോധോഽപി വേപിതഃ |
നൈകത്രാസ്തേ സൂതിവാതൈർവിഷ്ഠാഭൂരിവ സോദരഃ || 10 || 1293
- നാഥമാന ഋഷീർഭീതഃ സപ്തവധിഃ കൃതാഞ്ജലിഃ |
സ്തുവീത തം വിക്ലവയാ വാചാ യേനോദരേർഭിതഃ || 11 || 1294
- ജന്തുരുവാച
തസ്യോപസന്നമവിതും ജഗദിച്ഛയാത്ത -
നാനാതനോർഭൂവി ചലച്ചരണാരവിന്ദം |
സോഽഹം വ്രജാമി ശരണം ഹ്യകുതോഭയം മേ
യേനേദൃശീ ഗതിരദർശ്യസത്ത്വാനുരൂപാ || 12 || 1295
- യസ്ത്വത്ര ബദ്ധ ഇവ കർമ്മഭിരാവൃതാത്മാ
ഭൂതേന്ദ്രിയാശ്രയമയീമവലംബ്യ മായാം |
ആസ്തേ വിശുദ്ധമവികാരമഖണ്ഡബോധ -
മാതപ്യമാനഹൃദയേവസിതം നമാമി || 13 || 1296
- യഃ പഞ്ചഭൂതരചിതേ രഹിതഃ ശരീരേ -
ച്ഛന്നോ യഥേന്ദ്രിയഗുണാർഥചിദാത്മകോഽഹം |

തേനാവികുംഭഹിമാനമൃഷിം തമേനം

വന്ദേ പരം പ്രകൃതിപുരുഷയോഃ പുമാംസം || 14 ||

1297

യൻമായയോരുഗുണകർമ്മനിബന്ധന്യേന്ദ്രിയാസ്തിൻ

സാംസാരികേ പഥി ചരംസ്തദഭിശ്രമേണ |

നഷ്ടസ്മൃതിഃ പുനരയം പ്രവൃണീത ലോകം

യുക്ത്യാ കയാ മഹദനുഗ്രഹമന്തരേണ || 15 ||

1298

ജ്ഞാനം യദേതദധാത്വകതമഃ സ ദേവ -

സ്ത്രൈകാലികം സ്ഥിരചരേഷ്വനുവർത്തിതാംശഃ |

തം ജീവകർമ്മപദവീമനുവർത്തമാനാ -

സ്താപത്രയോപശമനായ വയം ഭജേമ || 16 ||

1299

ദേഹ്യന്യദേഹവിവരേ ജഠരാഗ്നിനാസ്യഗ് -

വിൺമൂത്രകുപപതിതോ ഭൃശതപ്തദേഹഃ |

ഇച്ഛന്നിതോ വിവസിതും ഗണയൻ സ്വമാസാൻ

നിർവാസ്യതേ കൃപണധീർഭഗവൻ കദാ നു || 17 ||

1300

യേനേദൃശീം ഗതിമസൗ ദശമാസ്യ ഈശ

സംഗ്രാഹിതഃ പുരുദയേന ഭവാദൃശേന |

സ്വേനൈവ തുഷ്യതു കൃതേന സ ദീനനാമഃ

കോ നാമ തത്പ്രതി വിനാഞ്ജലിമസ്യ കുർവാത് || 18 ||

1301

പശ്യത്യയം ധിഷണയാ നനു സപ്തവധിഃ

ശാരീരകേ ദമശരീര്യപരഃ സ്വദേഹേ |

യത്സൃഷ്ടയാത്സം തമഹം പുരുഷം പുരാണം

പശ്യേ ബഹിർഹൃദി ച ചൈത്യമിവ പ്രതീതം || 19 ||

1302

സോഹം വസന്നപി വിഭോ ബഹുദുഃഖവാസം

ഗർഭാന നിർജിഗമിഷേ ബഹിരന്ധകുപേ |

യത്രോപയാതമുപസർപതി ദേവമായാ

മിഥ്യാമതിർയദനു സംസൃതിചക്രമേതത് || 20 ||

1303

തസ്മാദഹം വിഗതവിക്ലവ ഉദ്ധരിഷ്യ

ആത്മാനമാശു തമസഃ സുഹൃദാഽന്മനൈവ |

ഭൂയോ യഥാ വ്യസനമേതദനേകരന്ധ്രം

മാ മേ ഭവിഷ്യദുപസാദിതവിഷ്ണുപാദഃ || 21 ||

1304

കപില ഉവാച

ഏവം കൃതമതിർഗർഭേ ദശമാസ്യഃ സ്തുവന്നൃഷിഃ |

സദ്യഃ ക്ഷിപത്യവാചീനം പ്രസൂത്യൈ സൂതിമാരുതഃ || 22 ||

1305

തേനാവസൃഷ്ടഃ സഹസാ കൃത്വാവാക് ശിര ആതുരഃ |

വിനിഷ്ക്രാമതി കൃച്ഛേണ നിരൂച്ഛാസോ ഹതസ്മൃതിഃ || 23 ||

1306

പതിതോ ഭുവ്യസ്യങ്മുത്രേ വിഷ്ഠാഭൂരിവ ചേഷ്ടതേ |

രോരുയതി ഗതേ ജ്ഞാനേ വിപരീതാം ഗതിം ഗതഃ || 24 ||

1307

പരച്ഛന്ദം ന വിദുഷാ പുഷ്യമാണോ ജനേന സഃ |

അനഭിപ്രേതമാപന്നഃ പ്രത്യാഖ്യാതുമനീശ്വരഃ || 25 ||

1308

ശായിതോഽശുചിപർയങ്കേ ജന്തുഃ സ്വേദജദുഷിതേ |

നേശഃ കണ്ഡൂയന്യേംഗാനാമാസനോത്ഥാനചേഷ്ടനേ || 26 ||

1309

തുദന്ത്യാമത്വചം ദംശാ മശകാ മത്കുണാദയഃ |

രുദന്തം വിഗതജ്ഞാനം കൃമയഃ കൃമികം യഥാ || 27 ||

1310

ഇത്യേവം ശൈശവം ഭൂക്ത്വാ ദുഃഖം പൗഗണ്ഡമേവ ച |

അലബ്ധാഭിപ്സിതോഽജ്ഞാനാദിദ്ധമന്യുഃ ശുചാർപിതഃ || 28 ||

1311

- സഹ ദേഹേന മാനേന വർധമാനേന മന്യുനാ |
കരോതി വിഗ്രഹം കാമീ കാമിഷ്യന്തായ ചാത്മനഃ || 29 || 1312
- ഭൂതൈഃ പഞ്ചഭിരാഭഞ്ചേ ദേഹേ ദേഹ്യബുധോഽസകൃത് |
അഹംമമേത്യസദ്ഗ്രാഹഃ കരോതി കുമതിർമതിം || 30 || 1313
- തദർഥം കുരുതേ കർമ്മ യദ്ബദ്ധോ യാതി സംസൃതിം |
യോഽനൂയാതി ദദത്ക്ഷേശമവിദ്യാകർമ്മബന്ധനഃ || 31 || 1314
- യദ്യസദ്ഭിഃ പഥി പുനഃ ശിശ്നോദരകൃതോദൃമൈഃ |
ആസ്ഥിതോ രമതേ ജന്തുസ്തഥോ വിശതി പൂർവവത് || 32 || 1315
- സത്യം ശൗചം ദയാ മൗനം ബുദ്ധിഃ ശ്രീർഹ്രീർയശഃ ക്ഷമാ |
ശമോ ദമോ ഭഗശ്ചേതി യത്സംഗാദ്യാതി സങ്ക്ഷയം || 33 || 1316
- തേഷുശാന്തേഷു മൂഢേഷു ഖണ്ഡിതാത്മസ്വസാധുഷു |
സംഗം ന കുർയാച്ഛോച്ഛേഷു യോഷിത്ക്രീഡാമൃഗേഷു ച || 34 || 1317
- ന തമാസ്യ ഭവേൻമോഹോ ബന്ധശ്ചാന്യപ്രസംഗതഃ |
യോഷിത്സംഗാദ്യഥാ പുംസോ യഥാ തത്സംഗിസംഗതഃ || 35 || 1318
- പ്രജാപതിഃ സ്വാം ദുഹിതരം ദൃഷ്ട്വാ തദ്രൂപധർഷിതഃ |
രോഹിദ്ഭൂതാം സോഽൻവധാവദൃക്ഷരുപീ ഹതത്രപഃ || 36 || 1319
- തത്സൃഷ്ടസൃഷ്ടസൃഷ്ടേഷു കോ ന്വഖണ്ഡിതധീഃ പുമാൻ |
ഋഷിം നാരായണമൃതേ യോഷിൻമയേഹ മായയാ || 37 || 1320
- ബലം മേ പശ്യ മായായാഃ സ്ത്രീമയോ ജയിനോ ദിശാം |
യാ കരോതി പദാക്രാന്താൻ ഭൂവിജ്യംഭേണ കേവലം || 38 || 1321
- സംഗം ന കുർയാത്പ്രമദാസു ജാതു
യോഗസ്യ പാരം പരമാരുരൂക്ഷുഃ |

മത്സേവയാ പ്രതിലബ്ധാത്മലാഭോ

വദന്തി യാ നിരയദ്വാമസ്യ || 39 ||

1322

യോപയാതി ശന്നൈർമായാ യോഷിദ്ദേവവിനിർമിതാ |

താമീക്ഷേതാത്മനോ മൃത്യും തുണ്ണൈഃ കൂപമിവാവൃതം || 40 ||

1323

യാം മന്യതേ പതിം മോഹാൻ -

മന്മായാമൃഷഭായതീം |

സ്ത്രീത്വം സ്ത്രീസംഗതഃ പ്രാപ്തോ

വിത്താപത്യഗൃഹപ്രഭം || 41 ||

1324

താമാത്മനോ വിജാനീയാത്പത്യപത്യഗൃഹാത്മകം |

ദൈവോപസാദിതം മൃത്യും മൃഗയോർഗായനം യഥാ || 42 ||

1325

ദേഹേന ജീവഭൂതേന ലോകാൽലോകമനുവ്രജൻ |

ഭുഞ്ജാന ഏവ കർമാണി കരോത്യവിരതം പുമാൻ || 43 ||

1326

ജീവോ ഹ്യന്യാനുഗോ ദേഹോ ഭൂതേന്ദ്രിയമനോമയഃ |

തന്നിരോധോന്യസ്യ മരണമാവിർഭാവസ്തു സംഭവഃ || 44 ||

1327

ദ്രവ്യോപലബ്ധിസ്ഥാനസ്യ ദ്രവ്യേഷായോഗ്യതാ യദാ |

തത്പഞ്ചത്വമഹമ്മാനാദുത്പത്തിർദ്രവ്യദർശനം || 45 ||

1328

യഥാക്ഷ്ണോർദ്രവ്യാവയവദർശനായോഗ്യതാ യദാ |

തദൈവ ചക്ഷുഷോ ദ്രഷ്ടൂർദ്രഷ്ടൃത്വായോഗ്യതാനയോഃ || 46 ||

1329

തസ്മാന്ന കാർയഃ സന്ത്രാസോ

ന കാർപണ്യം ന സംഭ്രമഃ |

ബുദ്ധ്യാ ജീവഗതിം ധീരോ

മുക്തസംഗശ്ചരേദിഹ || 47 ||

1330

സമൃഗ്ദർശനയാ ബുദ്ധ്യാ യോഗവൈരാഗ്യയുക്തയാ |
മായാവിരചിതേ ലോകേ ചരേന്യസ്യ കലേവരം || 48 ||

1331

|| ഇതി ശ്രീമദ്ഭാഗവതേ മഹാപുരാണേ പാരമഹംസ്യാം സംഹിതായാം
തൃതീയസ്കന്ധേ കാപിലേയോപാഖ്യാനേ
ജീവഗതിർനാമൈകത്രിംശോധ്യായഃ ||

ശ്രീഃ
 ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ
 ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ
 ഓം നമോ ഭഗവതേ വാസുദേവായ
ശ്രീമദ്ഭാഗവതമഹാപുരാണം
॥ തൃതീയസ്കന്ധേ ദ്വാത്രിംശോധ്യായഃ ॥

കപില ഉവാച

അഥ യോ ഗൃഹമേധീയാന് -

ഹർമാനേവാവസൻ ഗൃഹേ |

കാമമർഥം ച ധർമാൻ സ്യാൻ

ദോഷ്വി ഭൂയഃ പിപർതി താൻ || 1 ||

1332

സ ചാപി ഭഗവദ്ധർമാത്കാമമൂഢഃ പരാങ്മുഖഃ |

യജതേ ക്രതുഭിർദേവാൻ പിതൃംശു ശ്രദ്ധയാൻവിതഃ || 2 ||

1333

തച്ഛുദ്ധയാക്രാന്തമതിഃ പിതൃദേവവ്രതഃ പുമാൻ |

ഗത്വാ ചാന്ദ്രമസം ലോകം സോമപാഃ പുനരേഷ്യതി || 3 ||

1334

യദാ ചാഹീന്ദ്രശയ്യായാം ശേത്യേനന്താസനോ ഹരിഃ |

തദാ ലോകാ ലയം യാന്തി ത ഏതേ ഗൃഹമേധിനാം || 4 ||

1335

യേ സ്വധർമ്മാന്ന ദുഹ്യന്തി ധീരാഃ കാമാർഥഹേതവേ |

നിഃസംഗാ ന്വയസ്തകർമാണഃ പ്രശാന്താഃ ശുദ്ധചേതസഃ || 5 ||

1336

നിവൃത്തിധർമനിരതാ നിർമമാ നിരഹങ്കൃതാഃ |

സ്വധർമാഖ്യേന സത്തേന പരിശുദ്ധേന ചേതസാ || 6 ||

1337

- സൂര്യദ്വാരേണ തേ യാന്തി പുരുഷം വിശ്വതോമുഖം |
പരാവരേശം പ്രകൃതിമസ്യോത്പത്തുന്തഭാവനം || 7 || 1338
- ദ്വിപരാർദ്ധാവസാനേ യഃ പ്രലയോ ബ്രഹ്മണസ്തു തേ |
താവദധ്യാസതേ ലോകം പരസ്യ പരചിന്തകാഃ || 8 || 1339
- ക്ഷമാംഭോജനലാനിലവിയൻമന ഇന്ദ്രിയാർഥ -
ഭൂതാദിഭിഃ പരിവൃതം പ്രതിസഞ്ജിഹീർഷുഃ |
അവ്യാകൃതം വിശതി യർഹി ഗുണത്രയാത്മാ
കാലം പരാഖ്യമനുഭൂയ പരഃ സ്വയംഭൂഃ || 9 || 1340
- ഏവം പരേത്യ ഭഗവന്തമനുപ്രവിഷ്ടാ
യേ യോഗിനോ ജിതമരുൻമനസോ വിരാഗാഃ |
തേനൈവ സാക്ഷമമൃതം പുരുഷം പുരാണം
ബ്രഹ്മ പ്രധാനമുപയാന്ത്യഗതാഭിമാനാഃ || 10 || 1341
- അഥ തം സർവഭൂതാനാം ഹൃത്പദ്മേഷു കൃതാലയം |
ശ്രുതാനുഭാവം ശരണം വ്രജ ഭാവേന ഭാമിനി || 11 || 1342
- ആദ്യഃ സ്ഥിരചരാണാം യോ
വേദഗർഭഃ സഹർഷിഭിഃ |
യോഗേശ്വരൈഃ കുമാരാദ്യൈഃ
സിദ്ധൈർയോഗപ്രവർതകൈഃ || 12 || 1343
- ഭേദദ്യുഷ്ടാഭിമാനേന നിഃസംഗേനാപി കർമണാ |
കർത്യത്വാത്സഗുണം ബ്രഹ്മ പുരുഷം പുരുഷർഷഭം || 13 || 1344
- സ സംസൃത്യ പുനഃ കാലേ കാലേനേശ്വരമൂർതിനാ |
ജാതേ ഗുണവൃതികരേ യഥാപൂർവം പ്രജായതേ || 14 || 1345

- ഐശ്വര്യം പാരമേഷ്ഠ്യം ച തേപി ധർമവിനിർമിതം |
നിഷേവ്യ പുനരായാന്തി ഗുണവൃതികരേ സതി || 15 || 1346
- യേ ത്വിഹാസകുതമനസഃ കർമസു ശ്രദ്ധയാൻവിതാഃ |
കുർവന്ത്യപ്രതിഷിദ്ധാനി നിത്യാൻയപി ച കൃത്സ്നശഃ || 16 || 1347
- രജസാ കുംഭമനസഃ കാമാത്മാനോജിതേന്ദ്രിയാഃ |
പിതൃൻ യജന്ത്യനുദിനം ഗൃഹേഷ്വഭിരതാശയാഃ || 17 || 1348
- ത്രൈവർഗികാസ്തേ പുരുഷാ വിമുഖാ ഹരിമേധസഃ |
കമായാം കഥനീയോരുവിക്രമസ്യ മധുദ്വിഷഃ || 18 || 1349
- നൂനം ദൈവേന വിഹതാ യേ ചാച്ഛുതകമാസുധാം |
ഹിത്വാ ശൃൺവന്ത്യസദ്ഗാമാഃ പുരീഷമിവ വിഡ്ഢുജഃ || 19 || 1350
- ദക്ഷിണേന പഥാർയമ്ണഃ പിതൃലോകം വ്രജന്തി തേ |
പ്രജാമനു പ്രജായന്തേ ശ്മശാനാന്തക്രിയാകൃതഃ || 20 || 1351
- തതസ്തേ ക്ഷീണസുകൃതാഃ പുനർലോകമിമം സതി |
പതന്തി വിവശാ ദേവൈഃ സദ്യോ വിഭ്രംശിതോദയാഃ || 21 || 1352
- തസ്മാത്തത്സം സർവഭാവേന ഭജന്ത്യ പരമേഷ്ഠിനം |
തദ്ഗുണാശ്രയയാ ഭക്ത്യാ ഭജനീയപദാംബുജം || 22 || 1353
- വാസുദേവേ ഭഗവതി ഭക്തിയോഗഃ പ്രയോജിതഃ |
ജനയത്യാശു വൈരാഗ്യം ജ്ഞാനം യദ്ബ്രഹ്മദർശനം || 23 || 1354
- യദാസ്യ ചിത്തമർഥേഷു സമേഷ്വിന്ദ്രിയവൃത്തിഭിഃ |
ന വിഗൃഹ്ണാതി വൈഷമ്യം പ്രിയമപ്രിയമിത്യുത || 24 || 1355
- സ തദൈവാത്മനാസ്ത്ഥാനം നിഃസംഗം സമദർശനം |
ഹേതോപാദേയരഹിതമാരുഢം പദമീക്ഷതേ || 25 || 1356

- ജ്ഞാനമാത്രം പരം ബ്രഹ്മ പരമാത്മേശ്വരഃ പുമാൻ |
ദൃശ്യാദിഭിഃ പൃഥഗ്ഭാവൈർഭഗവാനേക ഈയതേ || 26 || 1357
- ഏതാവാനേവ യോഗേന സമഗ്രേണേഹ യോഗിനഃ |
യുജ്യതേദ്വിമതോ ഹൃദ്ദമോ യദസംഗസ്തു കൃത്സ്നശഃ || 27 || 1358
- ജ്ഞാനമേകം പരാചീനൈരിന്ദ്രിയൈർബ്രഹ്മനിർഗുണം |
അവഭാത്യർഥരൂപേണ ഭ്രാന്ത്യാ ശബ്ദാദിധർമ്മിണാ || 28 || 1359
- യഥാ മഹാനഹംരൂപസ്ത്രിവൃത്പഞ്ചവിധഃ സ്വരാട് |
ഏകാദശവിധസ്തസ്യ വപുരണ്യം ജഗദ്യതഃ || 29 || 1360
- ഏതദ്വൈ ശ്രദ്ധയാ ഭക്ത്യാ യോഗാഭ്യാസേന നിത്യശഃ |
സമാഹിതാത്മാ നിഃസംഗോ വിരക്ത്യാ പരിപശ്യതി || 30 || 1361
- ഇത്യേതത്കഥിതം ഗുർവി ജ്ഞാനം തദ്ബ്രഹ്മദർശനം |
യേനാനുബുദ്ധ്യതേ തത്ത്വം പ്രകൃതേഃ പുരുഷസ്യ ച || 31 || 1362
- ജ്ഞാനയോഗശ്ച മന്നിഷ്ഠോ
നൈർഗുണയോ ഭക്തിലക്ഷണഃ |
ദ്വയോരപ്യേക ഏവാർഥോ
ഭഗവച്ഛബ്ദലക്ഷണഃ || 32 || 1363
- യഥേന്ദ്രിയൈഃ പൃഥഗ്ദ്വാരൈർർഥോ ബഹുഗുണാശ്രയഃ |
ഏകോ നാനേയതേ തദ്ദ്വദ്ഭഗവാൻ ശാസ്ത്രവർത്ഥഭിഃ || 33 || 1364
- ക്രിയയാ ക്രതുഭിർദാനൈസ്തപഃസ്വാധ്യായമർശനൈഃ |
ആത്മേന്ദ്രിയജയേനാപി സന്നയാസേന ച കർമ്മണാം || 34 || 1365
- യോഗേന വിവിധാംഗേന ഭക്തിയോഗേന ചൈവ ഹി |
ധർമ്മേണോഭയചിഹ്നേന യഃ പ്രവൃത്തിനിവൃത്തിമാൻ || 35 || 1366

- ആത്മതത്ത്വാവബോധേന വൈരാഗ്യേണ ദൃഢേന ച |
 ഈയതേ ഭഗവാനേഭിഃ സഗുണോ നിർഗുണഃ സ്വദൃക് || 36 || 1367
- പ്രാവോചം ഭക്തിയോഗസ്യ സ്വരൂപം തേ ചതുർവിധം |
 കാലസ്യ ചാവ്യക്തഗതേർയോന്തർധാവതി ജന്തുഷു || 37 || 1368
- ജീവസ്യ സംസൃതീർബഹീരവിദ്യാകർമ്മനിർമിതാഃ |
 യാസ്യാഗ പ്രവിശന്നാത്മാ ന വേദ ഗതിമാത്മനഃ || 38 || 1369
- നൈതത്ഖലായോപദിശേന്നാവിനീതായ കർഹിച്ചിത് |
 ന സ്തബ്ധായ ന ഭിന്നായ നൈവ ധർമധ്വജായ ച || 39 || 1370
- ന ലോലുപായോപദിശേന്ന ഗൃഹാരൂഢചേതസേ |
 നാഭക്തായ ച മേ ജാതു ന മദ്ഭക്തദ്വിഷാമപി || 40 || 1371
- ശ്രദ്ധാനായ ഭക്തായ വിനീതായാനസൂയവേ |
 ഭൂതേഷു കൃതമൈത്രായ ശുശ്രൂഷാഭിരതായ ച || 41 || 1372
- ബഹിർജാതവിരാഗായ ശാന്തചിത്തായ ദീയതാം |
 നിർമത്സരായ ശുചയേ യസ്യാഹം പ്രേയസാം പ്രിയഃ || 42 || 1373
- യ ഇദം ശൃണുയാദംബ ശ്രദ്ധയാ പുരുഷഃ സകൃത് |
 യോ വാഭിധത്തേ മച്ചിത്തഃ സ ഹ്യേതി പദവീം ച മേ || 43 || 1374

|| ഇതി ശ്രീമദ്ഭാഗവതേ മഹാപുരാണേ പാരമഹംസ്യം സംഹിതായാം
 തൃതീയസ്കന്ധേ കാപിലേയേ ദ്വാത്രിംശോധ്യായഃ ||

ശ്രീഃ
 ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ
 ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ
 ഓം നമോ ഭഗവതേ വാസുദേവായ
ശ്രീമദ്ഭാഗവതമഹാപുരാണം
॥ തൃതീയസ്കന്ധേ ത്രയസ്ത്രിംശോധ്യായഃ ॥

മൈത്രേയ ഉവാച
 ഏവം നിശമ്യ കപിലസ്യ വചോ ജനിതീ
 സാ കർദമസ്യ ദയിതാ കില ദേവഹൂതിഃ |
 വിസ്രസ്തമോഹപടലാ തമഭിപ്രണമ്യ
 തുഷ്ടാവ തത്ത്വവിഷയാങ്കിതസിദ്ധിഭൂമിം || 1 || 1375

ദേവഹൂതിരുവാച
 അമാപ്യജ്ഞോന്തഃസലിലേ ശയാനം
 ഭൂതേന്ദ്രിയാർമാത്മമയം വപുസ്തേ |
 ഗുണപ്രവാഹം സദശേഷബീജം
 ദധൗ സ്വയം യജ്ജഠരാബ്ജജാതഃ || 2 || 1376

സ ഏവ വിശ്വസ്യ ഭവാൻ വിധത്തേ
 ഗുണപ്രവാഹേണ വിഭക്തവീര്യഃ |
 സർഗാദ്യനീഹോവിതമാഭിസന്ധി -
 രാത്മേശ്വരോത്തർക്യസഹസ്രശക്തിഃ || 3 || 1377

സ ത്വം ഭൂതോ മേ ജഠരേണ നാഥ
 കഥം നു യന്യോദര ഏതദാസീത് |
 വിശ്വം യുഗാന്തേ വടപത്ര ഏകഃ
 ശേതേ സ്ഥ മായാശിശൂരംഘ്രിപാനഃ || 4 || 1378

ത്വം ദേഹതന്ത്രഃ പ്രശമായ പാപ്മനാം

നിദേശഭാജാം ച വിഭോ വിഭൂതയേ |

യഥാവതാരാസ്തവ സുകരാദയ -

സ്തഥായമപ്യാത്മപഥോപലബ്ധയേ || 5 ||

1379

യന്നാമധേയശ്രവണാനുകീർത്തനാദ്

യത്പ്രഹ്വണാദ്യത്സ്തമരണാദപി ക്വചിത് |

ശ്വാഭോധി സദ്യഃ സവനായ കൽപതേ

കൂതഃ പുനസ്തേ ഭഗവന്നു ദർശനാത് || 6 ||

1380

അഹോ ബത ശ്വപചോത്തോ ഗരീയാൻ

യജ്ജിഹ്വാഗ്രേ വർത്തതേ നാമ തുഭ്യം |

തേപുസ്തപസ്തേ ജുഹുവുഃ സസ്സനുരാർയാ

ബ്രഹ്മാനുചൂർനാമ ഗൃണന്തി യേ തേ || 7 ||

1381

തം ത്വാമഹം ബ്രഹ്മ പരം പുമാംസം

പ്രത്യക്സ്രോതസ്യാത്മനി സംവിഭാവ്യം |

സ്വതേജസാ ധ്വസ്തഗുണപ്രവാഹം

വന്ദേ വിഷ്ണും കപിലം വേദഗർഭം || 8 ||

1382

മൈത്രേയ ഉവാച

ഈഡിതോ ഭഗവാനേവം കപിലാഖ്യഃ പരഃ പുമാൻ |

വാചാവിക്ലവയേത്യാഹ മാതരം മാതൃവത്സലഃ || 9 ||

1383

കപില ഉവാച

മാർഗേണാനേന മാതസ്തേ സുസേവ്യേനോദിതേന മേ |

ആസ്ഥിതേന പരാം കാഷ്ഠാമചിരാദവരോത്സ്യസി || 10 ||

1384

ശ്രദ്ധത്ത്വൈതൻമതം മഹ്യം ജുഷ്ടം യദ്ബ്രഹ്മവാദിഭിഃ |

യേന മാമഭവം യായാ മൃത്യുമൃച്ഛന്ത്യതദ്വിദഃ || 11 ||

1385

മൈത്രേയ ഉവാച

ഇതി പ്രദർശ്യ ഭഗവാൻ സതീം താമാത്മനോ ഗതിം |

സ്വമാത്രാ ബ്രഹ്മവാദിൻയാ കപിലോന്മുതോ യയൗ || 12 || 1386

സാ ചാപി തനയോക്തേന യോഗാദേശേന യോഗയുക്ത |

തസ്മിന്നാശ്രമ ആപീഡേ സരസ്വത്യാഃ സമാഹിതാ || 13 || 1387

അഭീക്ഷണാവഗാഹകപിശാൻ ജടിലാൻ കുടിലാലകാൻ |

ആത്മാനം ചോഗ്രതപസാ ബിഭ്രതീ ചീരിണം കൃശം || 14 || 1388

പ്രജാപതേഃ കർദമസ്യ തപോയോഗവിജ്യംഭിതം |

സ്വഗാർഹസ്ഥ്യമനുപമ്യം പ്രാർഥ്യം വൈമാനികൈരപി || 15 || 1389

പയഃഫേനനിഭാഃ ശയ്യാ ദാന്താ രുക്മപരിച്ഛദാഃ |

ആസനാനി ച ഹൈമാനി സുസ്പർശാസ്തരണാനി ച || 16 || 1390

സ്വച്ഛസ്ഫടികകുഡ്യേഷു മഹാമാരകതേഷു ച |

രത്നപ്രദീപാ ആഭാന്തി ലലനാരത്നസംയുതാഃ || 17 || 1391

ഗൃഹോദ്യാനം കുസുമിതൈ രമ്യം ബഹുവരദ്രുമൈഃ |

കുജദ്വിഹംഗമിമുനം ഗായൻമത്തമധുവ്രതം || 18 || 1392

യത്ര പ്രവിഷ്ടമാത്മാനം വിബുധാനുചരാ ജഗുഃ |

വാപ്യാമുത്പലഗന്ധിൻയാം കർദമേനോപലാലിതം || 19 || 1393

ഹിത്വാ തദീപ്സിതതമപ്യാഖണ്ഡലയോഷിതാം |

കിഞ്ചിച്ചകാര വദനം പുത്രവിശ്ലേഷണാതുരാ || 20 || 1394

വനം പ്രവ്രജിതേ പത്യാവപത്യവിരഹാതുരാ |

ജ്ഞാതതത്ത്വാപ്യഭൂന്നഷ്ടേ വത്സേ ഗൗരിവ വത്സലാ || 21 || 1395

- തമേവ ധ്യായതീ ദേവമപത്യം കപിലം ഹരിം |
ബഭൂവാചിരതോ വത്സ നിഃസ്പൃഹാ താദൃശേ ഗൃഹേ || 22 || 1396
- ധ്യായതീ ഭഗവദ്രൂപം യദാഹ ധ്യാനഗോചരം |
സുതഃ പ്രസന്നവദനം സമസ്തവ്യസ്തചിന്തയാ || 23 || 1397
- ഭക്തിപ്രവാഹയോഗേന വൈരാഗ്യേണ ബലീയസാ |
യുക്താനുഷ്ഠാനജാതേന ജ്ഞാനേന ബ്രഹ്മഹേതുനാ || 24 || 1398
- വിശുദ്ധേന തദാർത്ഥമാനമാത്മനാ വിശ്വതോമുഖം |
സ്യാനുഭൂത്യാ തിരോഭൂതമായാഗുണവിശേഷണം || 25 || 1399
- ബ്രഹ്മൺയവസ്ഥിതമതിർഭഗവത്യാത്മസംശ്രയേ |
നിവൃത്തജീവാപത്തിത്വാത്ക്ഷീണക്ഷേപാർത്ഥനിർവൃതിഃ || 26 || 1400
- നിത്യാരൂഢസമാധിത്വാത്പരാവൃത്തഗുണഭ്രമാ |
ന സസ്മാര തദാർത്ഥാനം സ്വപ്നേ ദൃഷ്ടമിവോത്ഥിതഃ || 27 || 1401
- തദ്ദേഹഃ പരതഃ പോഷോഽപ്യകൃശശ്ചായസംഭവാത് |
ബഭൗ മലൈരവച്ഛന്നഃ സധൂമ ഇവ പാവകഃ || 28 || 1402
- സ്വാംഗം തപോയോഗമയം മുക്തകേശം ഗതാംബരം |
ദൈവഗുപ്തം ന ബുബുധേ വാസുദേവപ്രവിഷ്ടധീഃ || 29 || 1403
- ഏവം സാ കപിലോക്തേന മാർഗേണാചിരതഃ പരം |
ആത്മാനം ബ്രഹ്മ നിർവാണം ഭഗവന്തമവാപ ഹ || 30 || 1404
- തദ്വീരാസീത്പുൺയതമം ക്ഷേത്രം ത്രൈലോക്യവിശ്രുതം |
നാമ്നാ സിദ്ധപദം യത്ര സാ സംസിദ്ധിമുപേയുഷീ || 31 || 1405
- തസ്മാസ്തദ്ഭാഗവിധുതമാർത്യം മർത്യമഭൂത്സരിത് |
സ്രോതസാം പ്രവരാ സൗമ്യ സിദ്ധിദാ സിദ്ധസേവിതാ || 32 || 1406

കപിലോഽപി മഹായോഗീ ഭഗവാൻ പിതൃരാശ്രമാത് |
മാതരം സമനുജ്ഞാപ്യ പ്രാഗുദീചീം ദിശം യയൗ || 33 || 1407

സിദ്ധചാരണഗന്ധർവൈർമുനിഭിശ്ചാപ്സരോഗണൈഃ |
സ്തുതയമാനഃ സമുദ്രേണ ദത്താർഹണനികേതനഃ || 34 || 1408

ആസ്തേ യോഗം സമാസ്ഥായ
സാംഖ്യാചാർയൈരഭിഷ്ടുതഃ |
ത്രയാണാമപി ലോകാനാ -
മുപശാന്തൈ സമാഹിതഃ || 35 || 1409

ഏതന്നിഗദിതം താത യത്പൃഷ്ടോഽഹം തവാനുല |
കപിലസ്യ ച സംവാദോ ദേവഹൂത്യാശ്ച പാവനഃ || 36 || 1410

യ ഇദമനുശൃണോതി യോഽഭിധത്തേ
കപിലമുനേർമതമാത്മയോഗഗുഹ്യം |
ഭഗവതി കൃതധീഃ സുപർണകേതാ -
വുപലഭതേ ഭഗവത്പദാരവിന്ദം || 37 || 1411

|| ഇതി ശ്രീമദ്ഭാഗവതേ മഹാപുരാണേ
വൈയാസികൃമഷ്ടാദശസാഹസ്രാം പാരമഹംസ്യാം സംഹിതായാം
തൃതീയസ്കന്ധേ കാപിലേയോപാഖ്യാനേ ത്രയസ്ത്രിംശോധ്യായഃ ||